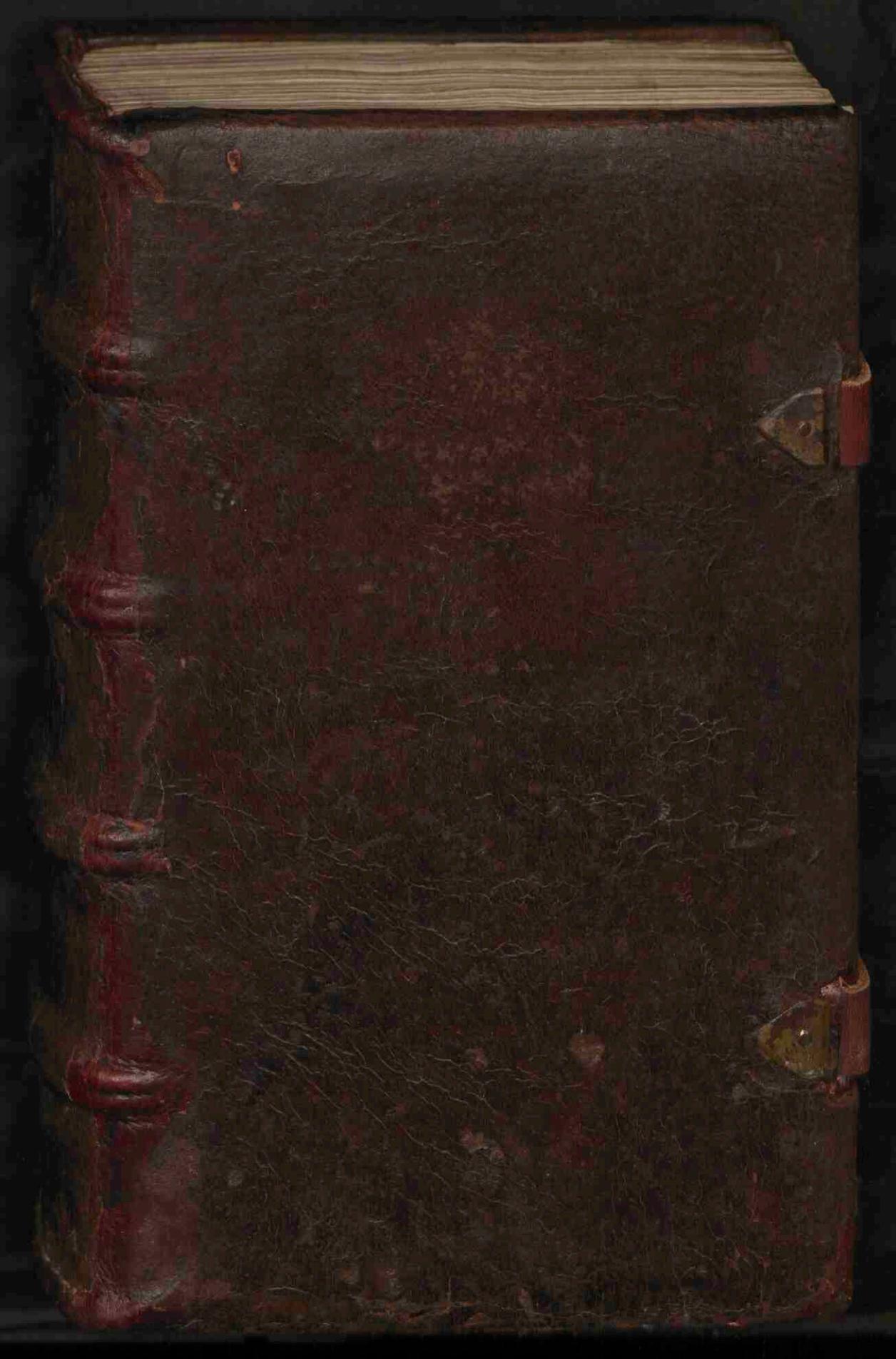

Opuscula

<https://hdl.handle.net/1874/337307>

Aevum medium.
Scriptores ecclesiast.
N°. 380.

K 7 2 E
N° 4

70 (Eccl. 380, antea 282u.) Membr. 4°. 162 ff. 1458.

S. Augustinus, Opuscula, scil.: De doctrina christiana ll. IV; De natura et gratia; Epist. ad Xistum de gratia contra Pelagianos; Epistolae II ad Valentinum; cet.; De gratia et libero arbitrio ad Valentinum, cet.; De correptione et gratia; Prosperi (Aquitani) Epistola ad Augustinum; S. Hilarii Epistola ad eundem.

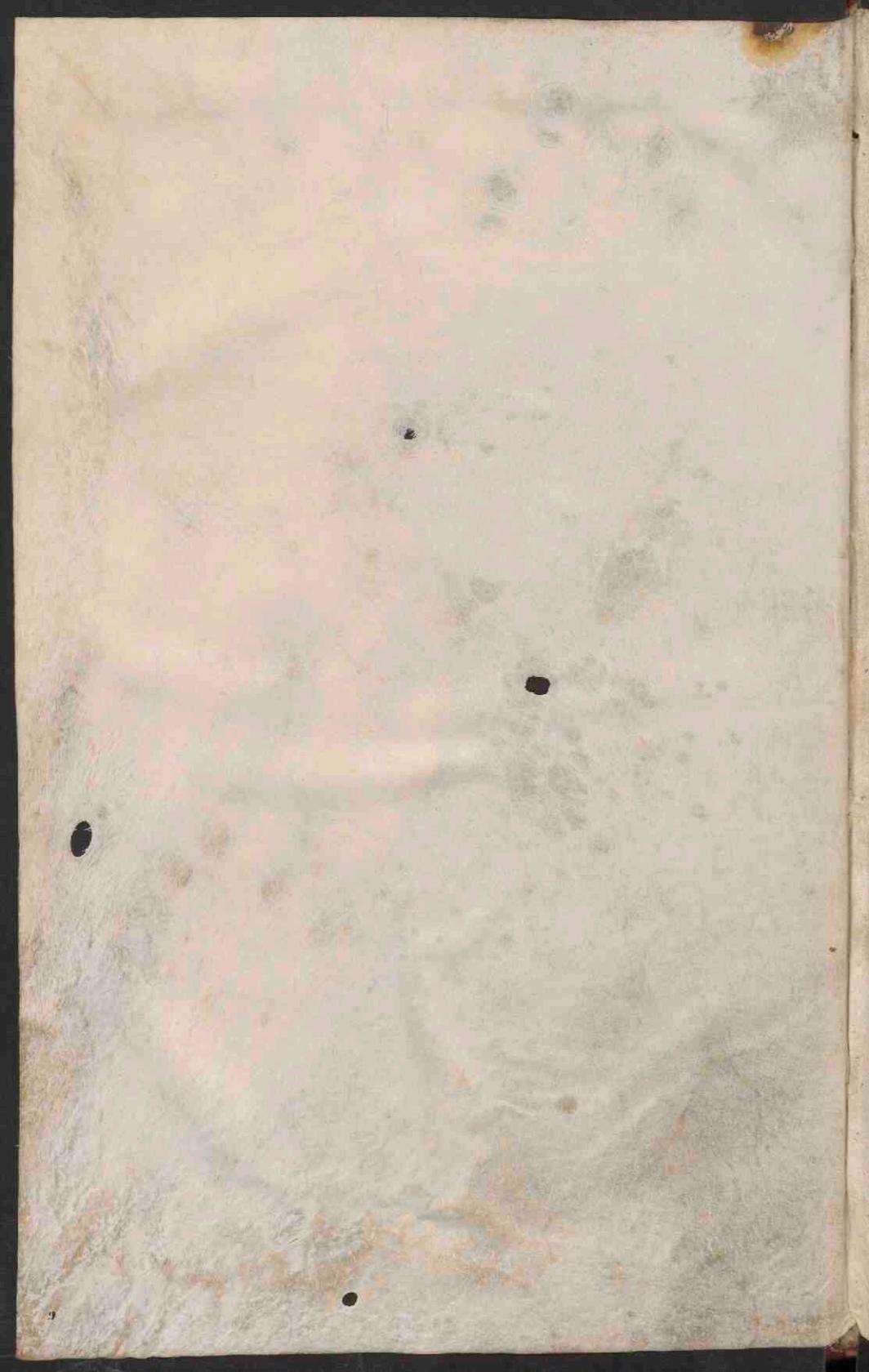
(Fol. 1b. Contenta). Fol. 2a. Ex retractationibus beati augustini episc. Libros de doctrina christiana, cet. Fol. 78--82 vacant. Fol. 155a. Explicit liber... de correptione et gratia..... Finitus per fratrem Iohannem Petri Delff monachum professum domus noue lucis ordinis Carthusiensis prope Traiectum Anno dni 1458

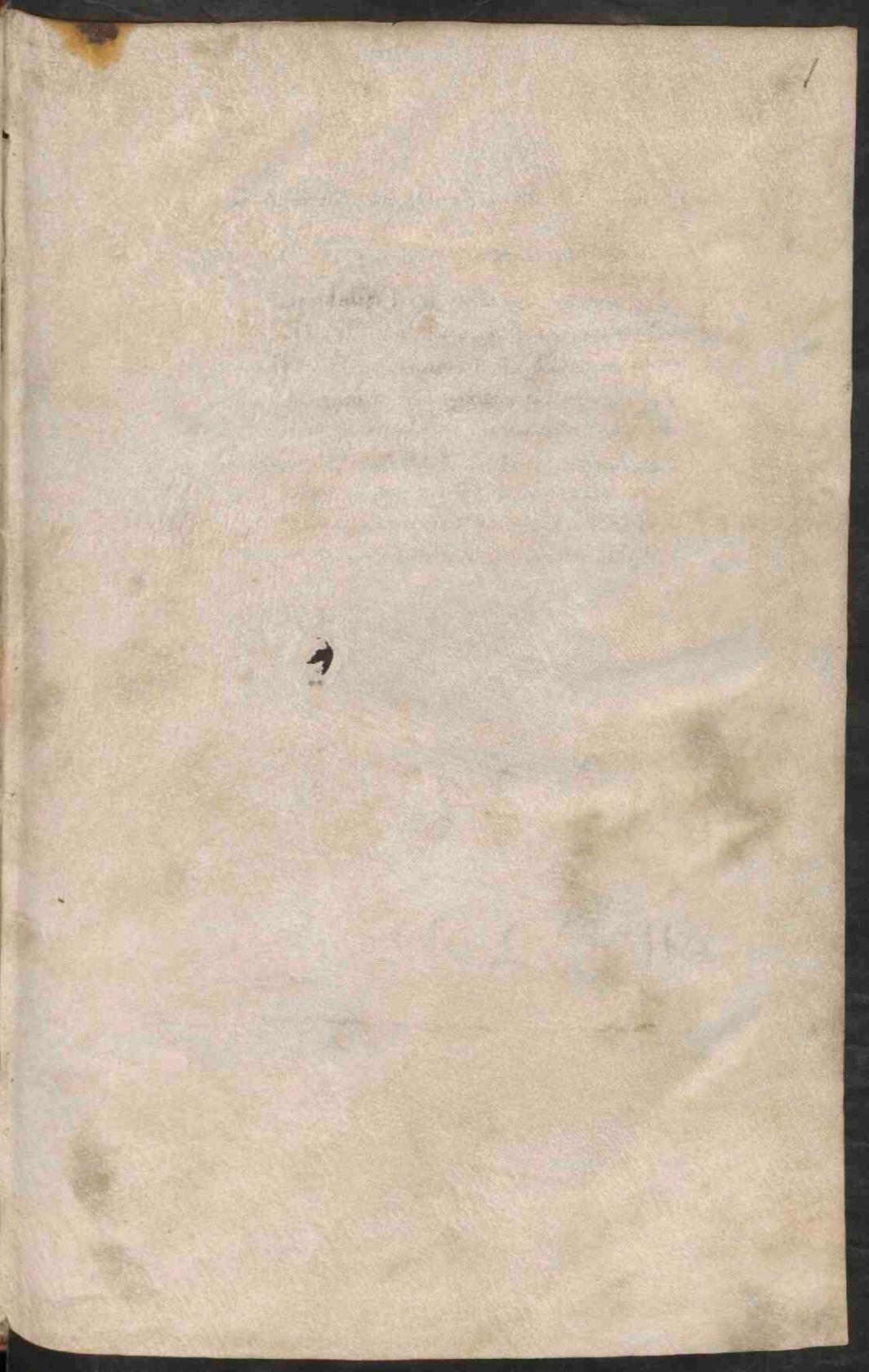
Ipsa primo die sancte elizabeth vidue.

„Pertinet ad Carthusienses prope Traiectum inferius.”

Hs.
5 E 4

Gevoelwaard
2003
in My Restauratie

Pertinet ad carthusienses ppe t̄ictū iherius.

Septē libri augustini ḡtinet̄ i h^o volūc.

De doctrina xp̄iana. libri quatuor.

De natura ⁊ gratia. liber vn̄

Epla auḡi ad x̄istū romane ecclē p̄selm̄.

Epla auḡi ad valētīnū et alios fr̄es

It̄ adhuc alia epla epx̄ ad eosdē.

De gratia ⁊ libero arbitrio. liber vn̄

De correptionē ⁊ gratia. liber vn̄

Epla prosperi ad augustinū.

Epla hilarij arelataensis ep̄i ad auḡm

n° 243. u.

n° 202. u.

Su cartusianoru prope Ultraictu

L Ex retractationibus beati augustini epi.
 Libros de doctrina xpiana cu ipso
 comperissem: pficere malu. q̄ eis
 sic relictis ad alia retractanda tra
 sur. Compleui ergo tercium. qui scriptus fuerat.
 usq; ad eu locu ubi comemoratu est ex euagelio
 testimonia de muliere que abscondit fermentu
 i t̄bo mesuris farine. donet fermentaret totu.
 Addidi ena nouissimu liby: et i quatuor libris
 opus illud impleui. Quoru primi tres adiuuat
 ut septuor intelligat: quous at quomodo que intelli
 gimaq; profertenda sunt. In sedo sane libro. de au
 tore libri que p̄les vocat. sapientia salomonis.
 qd̄ ena ipm sicut ecclesiasticu. ihesus filius sy
 rachi scripsit. no ita constare ut a me dictu est
 postea didici. et oino p̄babilis comperit no esse
 huc eius auctore. Vbi aute dixi. hys quadragi
 ta quatuor libris testameti veteris terminat
 auctoritas: id ex consuetudine qua ia loquitur
 vetus testametu appellari. ecclesia. Ap̄s
 at no videt̄ appellare testametu veteris: nisi
 qd̄ datu est i more syria. Et i eo qd̄ dixi. de te
 poru historia sem ambrosiu soluisse questione
 tanq̄ coctanei fuerit plato et iheremias: me
 fecellit meoria. Na qd̄ ille de hac re ept̄ dix
 erit. i libro eu legit̄. que de sacrametis siue
 de philosophia scripsit. Hoc opus sic incipit.
 Sūt p̄cepta quoda tractadaru septuoraru.
 Explicat retractatio. Inap̄t̄ prohemiu libroru beati
 augustini epi de doctrina et xpustiana.

Sunt precepta quedā tractandā
scripturā. que studiosis earū video
nō icommode posse tradi. vt nō
solū legendo alios qui diuinā li-
terarū opera aperuerūt. sed et alios
ipi aperiendo proficiāt & her tradere institui vo-
lentibus et valentibus discere: si deus ac dñs
noster ea que de hac re cogitanti solet suggerere.
etiā scribenti michi nō denegat. Quod anteq̃
exordiar. videt̃ michi respondēda esse hys qui
her reprehensuri sūt: ante reprehendē videntur
si eos nō ante placaremus. Quid si nō nulli etiā
post ista iphenderūt. salte alios nō mouebūt &
nec ab utili studio ad iperitiae pigritiā reuo-
cabūt: quos mouere possūt. nisi p̃munitos
preparatos q̃ iueniret. Quidā et reprehensuri
rephensuri sūt hoc opus n̄m: cū ea que p̄cep-
turi sumus nō intellexerūt. Quidā vero cū intel-
lectis vti voluerūt. conatiq̃ fuerūt scripturas di-
uinas secūdu hōc her p̄cepta tractare. neq̃
vā valuerūt aperire atq̃ explicare qd̃ cupiūt &
tamē me arbitrabūt̃ laborasse: et quia ipsi
nō admirabūt̃ hoc hōc ope. nullū adiuuari posse
censebūt. Terciū genus est rephensory. qui di-
uinas scripturas vel re vera bene tractāt vel be-
ne sibi tractare videt̃ & qui qm̃ nullis huius
observationib⁹ lectis quales nūc tradē institui
facultate exponendā scōrū librorū se affectos
vel videt̃ vel putat namini esse ista p̄cepta esse
necessaria. sed potius totū qd̃ de illarū literarū

obscuritatibus laudabiliter aperitur. diuino munere
 fieri posse clamitat. Quibus omnibus breuiter res-
 ponders. illis qui hec que scribimus non intelligunt hec
 dico ita me non esse reprehendendum quia hec non
 intelligunt. et tamen si luna veteris vel noua. sidus ve-
 aliqd' minime clarum vellet videri. qd' ego digito
 muto nullo demonstrare. illis autem que nec ad ipsum
 digitum meum videndum sufficiens esset acies oculorum.
 mihi propterea michi succensere deberet. Illi vero qui
 etiam istis preceptis cognitis atque perceptis. ea que in
 diuinis scripturis obscura sunt itueri nequeunt. ar-
 bitrentur se digitum quem meum itueri posse: spera-
 vero quibus demonstrandis munitur videre non posse.
 Et illi ergo et isti me reprehendere desinat: et lumen
 oculorum diuinitus sibi preberi deprecantur.
 Non enim si possim meum ad aliqd' demonstra-
 dum mouere: possim etiam oculos accendere. quibus
 vel ipsa demonstratio mea. vel illud quod volo demo-
 strare curat. Jam vero eorum qui diuino munere
 exultant. et sine talibus preceptis qualia nunc tradere
 institui se sanctos libros intelligere atque tractare glo-
 riantur. et propterea me superflua voluisse scribere existi-
 mat. sic est lenienda commotio. ut quibus magno
 dei dono iure letetur. recordetur tamen se per hostes
 didicisse literas: nec propterea sibi ab anthonio scio
 et profecto viro egyptio monacho insultari debere.
 quia sine ulla sacra litterarum scripturas diuinas et
 memoriter audiendo tenuisse. et prudenter cogitando
 intellexisse predicat. aut ab illo seruo barbaro
 christiano. de quo a grauissimis fideque dignissimis

uiris nup accepimq. qui lras qz ipas nullo docere
hoie i plena noticia orando vt sibi reuelarent
accepit: triduanis pibus ipetras. vt etia codice
oblatu stupetibus qui aderant legedo pariret.
Aut si her qsq falsa esse arbitratur: no ago puz
naciter. Certe em cu xpianis nobis res est. qui se
scripturas scas sine duce hoie nosse gaudet: et si ita
est vero et no mediocriter gaudet bono? qcedant
necesse est vnuqueqz m m et ab iente puerina
cosuetudine audiedi lingua sua didicisse: et alia
aliqua vel grecu vel hebraea vel qualibet ceteraru
aut similiter audiedo. aut p hoiem pceptorz acc
pisse. Jam ergo si placet. moneamz oes frs. ne
prios suos ista doceant: quia momento vno
tpis aduente spu sco repleti apli. omi gntu
linguis locuti st: aut cu talia no puenerit. no
se arbitret esse xpianu. nec spm san accepisse
se dubitet. Immo vo et qd' p hoiem discendu est.
sine supbia dyant: et p que docet' alius sine su
pbia et sine invidia tradat qd' accepit. Neqz tep
temz cu cui credidimz ne talis talibus imici
versucis et pueritate decepti. ad ipm qz audie
du euageliu atqz discedu. nolunz ire i ecclias. aut
codice lege. aut docere predicantqz hoiem audire?
et expectamz capi vsqz i cau celu. sine i corpe
sine ext corp' sicut dicit apls. et ibi audire ineffa
bilis vba que no licet homi loqui: aut ibi audire
dmz ihm xpm. et ab illo potius q' ab homibus
audire euageliu. Cauemz tales teptationes
supbissimas z periculosissimas? magis q' cogitemz
et ipm aplm paulu licet diuina z celesti voce pro

stratu et instructu: ad hoïem tamē missū esse.
 ut sacramēta pāperet et copularet ecclesie.
 Et ceterionē corneliū. quibus exauditis orationē
 eū. et deosmas respectas ei angelus nūciauit.
 petro tamē traditū ibuēdū. p̄ que nō solū sa-
 cramēta pāperet: sed etiā qd̄ credēdū. qd̄ sp̄cā-
 dū. qd̄ diligendū audiret. Et poterat utiq; oīa
 p̄ angelū fieri: sed abiecta esset huāna cōditio. si
 p̄ hoīes hominib; de; v̄bū suū ministrare nolle
 videt. Quomodo eī verū esset qd̄ dictū est. tē-
 plū eī dei sc̄m est qd̄ estis vos. si de; de huāno
 teplo responsa nō reddet. et totū qd̄ discēdū
 hominib; tradi vellet. de celo atq; p̄ angelos p̄so-
 naret. Deinde ip̄a caritas. que sibi hoīes t̄mē
 nodo nodo vnitatis attingit. nō habet aditū re-
 fūdēdoy et quasi miscredoyā sibi met cōmūioy:
 si hoīes p̄ hoīes nichil d̄f̄ct̄ disceret. Et certe
 sp̄adonē illū q̄ ysaiā p̄ph̄am legēs nō itelligebat.
 neq; ad angelū ap̄le misit. neq; ei p̄ angelū id
 qd̄ nō itelligebat expositū. aut diuinit̄ i mēte
 sine hoīs ministr̄io reuelatū est: sed potius sug-
 gestioē diuina missus est ad eū. seditq; cū eo phi-
 lippus. qui nouerat ysaiā p̄ph̄etā. ei q; huānis v̄bis
 et lingua. qd̄ i septuā textū illa textū erat ape-
 ruit. Nonne cū moyses de; loq̄bat. et tamē con-
 silū regēdi atq; administrādi tā magnū p̄li-
 a socio suo alienigena scilicet hoīs. et maxie
 p̄uidus et minime sup̄bus accepit. Nouerat
 eī ille v̄t̄ ex quacūq; aīa verū p̄silū possesset:
 nō ei. sed illi qui est veritas. icōmutabili deo esse

tribuendū. Postremo quisq; se nullis p̄ceptis istur-
tū diuino munere quecūq; i scripturis obscura sūt
intelligere gloriat̄: bene quidē credit. Et verū est
nō esse illā suā facultatē quasi a seip̄o existentē.
sed diuino munere traditā: ita eī dei glām q̄rit
nō suā, Sed cū legit. et nullo sibi hōie exponētē
intelligit: cur ip̄e alijs affectat exponē. ac nō
potius eos remittit deo: ut q̄ nō p̄ hōiem. sed
illo intus docētē intelligant? Sed videlicet timet
ne audiat a dño. serue negj. daret pecuniā mai
mūmularijs. Sicut ergo hū ea que intelligit produit
ceteris vel loquedo vel scribendo: ita ego q̄ si nō
solū ea que intelligo. sed etiā intelligēdo ea que
obseruet prodidero. culpari ab eis profecto non
debeo: q̄q; nemo debeat aliq̄ sic habē quasi suū
sp̄ū. nisi forte medarū. Nā ab illo est om̄e verū
qui ait: ego sū veritas. Quid ei habemq. qd' non
accepimq? Si at accepimq? qd' glām q̄si non
accepimq? ~~Et at accepimq? si at accepimq?~~
Qui legit audietib; literas: utiq; quas agnoscat
nūciat. Qui at ipas lras tradit: hoc agit ut ali
q̄ legē nouerit. vterq; id qd' istimnat qd' accepit.
Sic etiā qui ea que i scripturis intelligit exponit
audietibus: t̄j lras quas agnoscat pronūciat
lectoris officio. Qui at p̄cipit q̄modo intelligēdū
sit. similis est tradeti literas. hoc est p̄cipietū
q̄modo sit legēdū: ut q̄modo illc qui legere
nouit alio lectore nō indiget cū codicē inuenit.
a quo audiat qd' ibi scriptū sit: sic iste qui p̄cep-
ta que conat̄ tradē accepit: cū i libris aliq̄d

obfcuritatis inueniet. quasda regulas velut qsdā
 lras tenes. itellatoie aliu nō requirat p que sibi
 qd' sine vilo errore ipse pueriat. aut certe t ab-
 surditate prauē sentētie nō incidat. Quāquē
 qd' et i ipso ope satis apparere possit hinc offi-
 cioso laboai nro nō recte aliquē contradicere.
 tamē si huius prohemio qbuslibet obsistētibus
 quēniēter videt' esse responsū: huius vie quā
 i hoc libro ingredi volumus tale nobis occurrit

Depordiū.
 De sūt res quibus nitit' oīs tractatio septu-
 rarū q' modus inueniēdi que intelligēda sūt:
 et modus profereēdi que itellca sūt. De inueni-
 do primō: de profereēdo postea differemus.
 Magnū opus et arduū et si ad sustinēdū dif-
 ficiale: verēor ne ad suscipiēdū temerariū.
 Ita sane. si de nobisipis psumerem⁹. Illic vō
 cū i illo sit spes pagendi huius opie. a quo no-
 bis i cogitatioē multa de hac re iā tradita
 tenem⁹: nō est metuēdū ne dare desinat ce-
 tera. cū ea que data sūt ceperim⁹ ipēdere.
 Dis ei res que dando nō deficit: dū habet
 et nō dat'. nodū habet' q'modo habenda est.
 Ille at ait. Qui habz dabit' ei. Dabit ergo ha-
 bētib⁹. id est. cū benignitate vtrūq' eo qd' acce-
 perūt: adimplebit atq' cumulabit qd' dedit. Illi
 quiq' et illi septē erāt panes. anq' iaperēt
 dari esurientibus. Qd' vbi fieri cepit: cophinos
 et sportas satiatie tot hominū milib⁹ impleuerūt.
 Sicut ergo ille panis dū frāgeret'. accreuit⁹.

fit ea que ad hoc opus aggrediendū iā dñs p̄buit.
cū dispensari ceperit equo suggerere multiplici
cabūt: ut i ip̄o hoc mō ministerio. nō solū nul
lā patiamur iop̄iā. sed de mirabili habudantia
gaudeamq. **H**is doctr̄na vel rerū est vel signoz:
sed res p̄ signa discūt. **H**ic at̄ nūc res appel
lam. que nō ad significandū aliqd̄ adhibent:
sicuti est lignū. lapis. pecus. atq; huius talia et
cetera. sed nō illud lignū qd̄ i aquas amaras
moyses n̄ misisse legimus. ut amaritudinē ca
veret. neq; ille lapis. quē iacob sibi ad caput
posuerat: neq; illud pecus. qd̄ pro filio imola
uit abraham. **H**ec nāq; iō res s̄: ut aliarū etiā
signa sint rerū. **S**ūt alia signa quoz oīs vsus
i significando est: sicuti s̄ verba. **N**emo em̄
v̄t̄ v̄bis: nisi aliqd̄ significandi gratia. **E**p̄
quo intelligit̄. qd̄ appellem signa: res eas vi
delicet. que ad significandū aliqd̄ adhibent̄
Quāob̄re om̄ne signū. etiā res aliqua est. **N**ō
ei nulla res est: om̄ino nichil est. **N**ō at̄ oīs res.
etiā signū est. **E**t ideo i hac diuisione rerū atq;
signoz. cū de rebus loq̄mur ita loq̄mur. ut
etiā si earū aliquę adhiberi ad significandū
possint: nō ip̄ediāt participationē qua prius
de rebus. postea de signis differemq. **N**emo
v̄terq; teneamq; id nūc i rebus considerandū
esse qd̄ sūt: nō qd̄ aliud etiā preter seip̄as sig
nificāt. **R**es ergo alie s̄ quibus est. alie q̄b̄
v̄tendū: alie que fruūt̄ et v̄tūt̄. **I**lle q̄bus
fruendū est. nos b̄tōs faciūt: istis quib̄ v̄tedū

et tendentes ad vtilitatem adiuvant et quasi
 adminiculamur. ut ad illas que nos beatos fa-
 ciunt pervenire. atque hys inherere possimus. Nos vero
 qui fruimur et utimur. inter utraque con-
 stituti. si eis quibus utendum est frui voluerimus.
 impeditur cursus ~~no~~ noster. et ad id etiam ali-
 quando flectitur. ut ab hys rebus quibus fruendum
 est optinendis. vel retardemur vel etiam revo-
 cemur inferiorum amore prepediti. **Frui etiam**
 est amore inherere alicui rei propter seipsum.
Uti autem quod in usu venit. ad id quod amas refer-
 re optinendum referre: si tamen amandum est.
Non usus illicitus. abusus potius vel abusus
 notandus est. **Quod** modo ergo si essent pere-
 grini qui beate vivere nisi in patria non possent.
 eaque peregrinatio utique miseri. et miseriam
 finire cupientes in patriam redire vellemus. opus
 esset vel terrestribus vel marinis vehiculis
 quibus utendum esset. ut ad patriam qua fruendum esset
 erat pervenire voluerimus. **Quod** si amenitates itine-
 ris. et ipsa gestatio vehiculorum nos delectaret.
 conversi ad fruendum ad hys quibus uti debuimus
 nollemus cito viam finire. et periculis suavitatis
 implicati alienarem a patria. cuius suavitatis facit
 beatus: sic in huius mortalitatis vita peregrinantes
 a domino. si redire in patriam volumus ubi beati esse pos-
 sumus. utendum est hoc mundo non fruendum. ut in-
 sibilis dei pro ea que facta sunt intellectum conspiciant: hoc
 est. ut de corporalibus et temporalibus rebus. et non et spi-
 ritualia capiamus. **Res igitur** quibus fruendum est

pater et filius et spiritus sanctus. eademque trinitas. vna quodam
summa res communis que omnibus fructibus ea. si tamen
res et non rem omnium causa sit. si tamen et causa.
Non est facile nomen quod tamen excellencie concedat
potest incerti: nisi quod melius ita dicitur trinitas
hec vnus deus. ex quo omnia. per que omnia. in quo omnia.
Ita pater et filius et spiritus sanctus. et singulus quisque
quisque illorum deus: et simul omnes vnus deus. Et sin-
gulus quisque horum plena substantia: et simul
omnes vna substantia. Pater nec filius est nec spiritus
sanctus: filius nec pater est nec spiritus sanctus. spiritus sanctus nec
pater est nec filius: sed pater tantum pater. et filius
tantum filius. et spiritus sanctus tantum spiritus sanctus. Eadem
tribus et trinitas. Eadem inmutabilitas. ~~De~~ eadem
maiestas: eadem potestas. In patre vnitatis.
in filio equalitas: in spiritu sancto vnitatis equalitatisque
concordia. Et tria hec omnia vniu[m]pter patrem
equalia omnia iuxta filium: conuexa omnia per spiritum sanctum.
Diximusne aliquid et somnium aliquid dignum deo?
Immo vero nichil me aliud quam dicere voluisse sen-
tio. si autem dixi: non est quod dicere volui. hoc video
vnde. nisi quia deus ineffabilis est. Quod autem
a me dictum est: si ineffabile esset dictum non esset. ac
per hoc nec ineffabilis quidem dicendus est deus: quia
et hoc cum dicitur aliquid dicitur. Et fit nescio que
pugna verborum? quam si illud est ineffabile quod
dici non potest: non est ineffabile quod vel ineffabile
dici potest. Que pugna verborum silentio caueda
potius quam voce paranda est. Et tamen deus cum
de illo nichil digne dici possit. admisit humane

vocis obsequium: ut vbiis nostris in laude sua gaude-
 nos nos voluit, **N**am inde est et quod dicitur deus
Non ei reuerentia in strepitu istarum diuinarum sillabarum
 ipse cognoscatur: sed tamen omnes latine lingue so-
 cios cum aures eorum sonus iste tetigit: mouet
 ad cogitanda excellētissimam quaedam immortalis
 naturam. **N**am cum ille vnus cogitatur deus deorum, ab his
 etiam qui alios et suspicantur et vocant et colunt
 deos siue in celo siue in terra, ita cogitatur ut aliud
 et quo nichil sit melius atque sublimius illa cogi-
 tatio conetur attingere. **H**anc quoniam diuersis mo-
 uetur bonis, partim eis que ad corpus sensu, parti-
 m eis que ad animi intelligentiam pertinet: illi qui de
 diuinitate corporis sensibus, aut ipsam celum, aut quod in celo
 fulgentissimum videtur, aut ipsam mundum deum deorum
 esse arbitrantur. **A**ut si extra mundum ire credunt,
 aliud lucidum imaginantur, idque vel ipsum? vel ei
 formam queque optima videtur iam susceptioe con-
 stituunt: aut corpus humani figuram cogitant, si eam ce-
 teis anteposunt. **Q**uod si vnum deum deorum esse non pu-
 tant, et potius multos et innumabiles aut equalis
 ordines deos: etiam eos tamen prout cuiusque aliud cor-
 poris videtur excellere, ita figuratos aut animo tenent.
Illi autem qui per intelligentiam pergitur vident quod deus est:
 omnibus cum naturis non solum visibilibus et corpo-
 ribus, verum intelligibilibus et spiritualibus omnibus
 innumabilibus preferunt. **O**mnes **D**eus tamen certati
 pro excellencia dei dimittunt. **N**ec quisquam inueniri
 potest, qui hoc deum credat esse quo est aliquid
 melius, **I**taque omnes hoc deum esse consentiunt, quod

quod certis rebus omnibus anteponitur. Et quam omnes qui de
deo cogitant. unum aliquid cogitant? illi soli possunt non
abfunda et indigna existimare de deo deo. qui vitam
istam cogitant: et quicquid illis forma occurrat corporis.
eam vitam vivere vel non vivere statuerunt. et vivere
non vivere anteponunt. eamque ipsam vivere corporis
formam quatenuslibet luce perfulgeat. quatenuslibet magni-
tudine preminuat. quatenuslibet pulchritudine ornatur
aliud esse ipsam. aliud vitam que vegetat? intelligunt:
eamque molli illi molli que ab illa vegetat? et animatur
dignitate incomparabili preferunt. Deinde vitam ipsam
pergit inspicere? et si eam sine sensu vegetantem inveni-
rit. qualis est arborum. proponunt ei sentientem. qualis est
pecorum: et hinc rursus intelligente. qualis est hominum. Quam
tamen adhuc mutabilem viderit. etiam hinc aliquam
incommutabilem cogit tantum hominem: illa scilicet vitam.
que non aliquando desipit. sed est potius ipsa sapientia.
Sapientem enim mens adeptam sapientiam. antequam adipiscatur
non est sapientem: at vero ipsa sapientia nec fuit unquam
insipientem. nec esse unquam potest. Quam si non viderit:
nullo modo plena fiducia vitam incommutabiliter sa-
pientem. commutabili vires anteponeret. Ipsam quae
regula veritatis qua illa clamat esse meliorem.
incommutabilem videt? nec videri nisi supra suam
naturam videt: quae admodum quando de se videt muta-
biles. Nemo enim est tam impudenter insulsus? qui dicat
unde scis incommutabiliter sapientem vitam. mutabilem
esse proponenda preferenda: idipsum enim quod interrogat
unde sciam. omnibus ad contemplantum communiter atque
incommutabiliter praesto est. Et hic qui non videt. ita
est quasi cecus in sole: cum nihil potest ipse

locis oculoy eius tam clare ac pntis lucis fulgor ifu-
 sus. Qui at videt et refugit consuetudine vni-
 uersu carnalium: ualida metis acie gerit. Pra-
 uoru igr motu quasi contrarijs flatibus ab ipa
 ueritatur hores. Postiora atq inferiora secta-
 tes: q illud qd esse melius atq prestatius confi-
 tet. Quagpter cu illa ueritate pfruedu sit que tro
 mutabiliter uiuit. et i ea tmitas deus auctor et
 coditor vniuersitatis. rebus quas qd idit cosulat?
 purgandus est animus: et ut pspice illa luce ua-
 leat. et inherere pfr. Qua purgatione qsi ambu-
 latione quadam. et qsi navigatione ad puam esse
 arbitremur. No ei ad eu qui ubiq presens est locus
 mouemur: sed bono studio bonisq moribus. Qd
 no possemus. nisi ipa sapia tante etia nre ifirmitati
 congruere dignaret. et uincedi nobis pberet exēplū.
 no aliter q i hore: qm et nos hores sumus. Sed quia
 nos cu ad illa uenimq sapiet facimq: ipa cu ad nos
 uerit. ad homibq supbis. quasi stulte fecisse purata
 est. Et qm cu nos ad illa uenimq. conalescimq: ipa
 cu ad nos uerit qsi infirma exstimata est: sed qd
 stultu est dei sapientius est homibq. et qd infirmu
 est dei. fortius est homibq. Tu 5o ipa sit patria: uia
 se q nobis ferit ad patria. Et cu sano 7 puo itario-
 ri oculo ubiq sit psens: eoy qui oculu illu ifirmu
 imudiqq habet. oculis etia carnis apparē digna-
 ta est. Quia ei i sapia dei no poterat mudus p
 sapientia cognosce deu: placuit deo p stulticia pre-
 dicationis saluos face credites. No ergo p locoy
 spacia uenendo. sed i carne mortali mortalibus
 apparēdo. uenisse ad nos dicit. Illuc ergo uerit

vbi eāt q̄ q̄ i hoc mūdo eāt. et mūdus p̄ ip̄m factus,
Sed qm̄ cupiditate fr̄edi pro ip̄o creatoris creatura,
hōis configurati hūc mūdo. mūdi nōie congruētis
sine vocati. nō eā cognouerūt. **P**roea dixit euāgelista
et mūdus eā nō cognouit. Itaq̄ i sapiēcia dei nō po-
terat mūdus p̄ sapiēcia cognosce deū. Cur ergo
veit cū hic esset q̄ nisi quia placuit deo p̄ stulticia
p̄dicationis saluos fac̄i a-redire? **Q**uō veit q̄
nisi qd̄ v̄bū caro f̄m̄ est et habitauit i nobis?
Sicut cū loq̄mur id qd̄ animo gerimq̄. audietis
aūm p̄ aures carneas illabit̄. fit sonus v̄bū qd̄
corde gestamus. et locutio vocat̄: nec tamē i eūdē
sonū cogitatio nr̄a cōstituit̄: sed apud se manēs
integrā formā vocis qua se infirmat auribus
sine aliqua labe sue mutationis assumit: ita v̄bū
dei nō q̄mutatū caro tamē f̄m̄ est vt habitaret
i nobis. Sicut ergo curatio via est ad sanitatē: sic
ista curatio p̄ccōres saluādos reficiēdos q̄ suscepit.
Et quēadmodū medici cū alligāt vlnera. nō rē-
pōsite s̄ apte id faciūt. vt i tali vtilitate quedā pul-
chritudo etiā q̄sequat̄: sic medicina sapiēcie p̄
hōis susceptionē. nr̄is est accommodata vlnēibus.
de q̄busdā concretarijs. et de quibusdā similibus.
Sicut etiā ille qui medet̄ vlnari corp̄is. adhibet
quedā contraria. sicut frigidū calido. vel humido
siccū. vel si qd̄ aliud eiusmodi. adhibet etiā. quedā
similia. sicut linteolū rotūdū vlnēi rotūdū.
vel oblongū oblongo. ligaturāq̄ ip̄am nō eandē mē-
bris orb̄ simile similibus coaptat: sic sapiēcia de
dei. hōiem curas seip̄am exhibuit ad sanandū. ip̄a
medicinas. ip̄a medicinas. Quia ergo homo p̄ sup̄bia

lapsus est: humilitate adhibuit ad sanandū, Serpe-
 tie sapientia decepti sumus: dei stulticia liberamur.
 Quæadmodū illa sapientia vocabatur, eam at stul-
 ticia quæpnditur deū: sic ista que vocatur stul-
 tia, sapientia est vincitibus dyabolū. Nos imorta-
 litate male vsi sumus ut moreremur: xpc mor-
 talitate bene vsus est ut viuam. Corrupto aīo
 femine ingressus est morbus: integro coype femi-
 ne processit salus. Ad eadē cōtraria ptinet. qd'
 etiā ex p̄lo v̄tutū ei⁹ vicia m̄i curat. Iā vō simi-
 lia quasi ligamenta mēdis et vlnicib⁹ n̄ris adhi-
 bita illa s̄: qd' p̄ fēiam deceptos. p̄ fēiam homo
 hoīes. mortales. morte mortuos liberet. multa
 q̄ alia diligentius intrudibus quos instituti operis
 pagēdi necessitas nō capit: vel a contrariis vel
 a similib⁹. medicine xpiane apparet institutio.
 Jam vō credita dñi r̄surrectio a mortuis. et in
 celū ascentio: magna spe ~~fulsit~~ fulcit n̄ram fidē.
 Multū eā ostendit q̄ volūtariē pro nobis posuit
 aīam: qui eā sic habuit ī potestate resumē. Et
 Quāta ergo se fiducia spes credētū consolatur:
 q̄sidentis quātus quanta pro nondū credētibus
 passus sit. Cū vō iudex viuoꝝ et mortuoꝝ expec-
 tat e celo. magnū timorē icutit ~~timorē~~ negli-
 gētibus. ut se ad diligentia cōuertāt: cui⁹ magis
 bene agēdo desiderēt. q̄ male agēdo formidēt.
 Quib⁹ at v̄bis dici. aut qua cogitatioē capi potest
 p̄m̄iū. qd' ille ī fine daturus est. q̄n ad cōsolati-
 onē hui⁹ itineris de spū sc̄o tantū dedit. quo in
 aduersis vite hui⁹ fiducia cūitateq; tantū eius quē

nondū videm⁹ habem⁹. et dona vnicuiq; pp̄a ad
instruētiōē ecclie sue. ut id qd' ostendit esse faciē
dū nō solū sine murmurē. sed etiā cū dilec
tiōē faciāmq; Est ei ecclia corp⁹ ei⁹ sicut aplica
doct'na qmēdat: que cōmūp etiā ei⁹ dicit. Corp⁹
ergo suū multis modis diuersa officia gerētib⁹
nodo vnitatis et caritatis tēp' sanitatis astrigit.
Exercet at et purgat hoc tpe medicinalibus
q̄busdā molestis: ut cūctū ī hoc sclo. ī et nū sibi
copulet quinq; eccliam nō habēte macula aut rugā
aut aliq̄d eiusmodi. Porro qm̄ ī via sum⁹. nec
via ista locor est s; affectiū. quā intercludebant
quedā septa quasi spinosa p̄titorū malicia p̄corū.
quid liberalius ac misericordius facē potuit. qui scip̄
nobis quo redimerem⁹ substernere voluit. nisi ut
oīa donaret p̄cā queris. et grauitē fixa inter
dicta reditus m̄i. pro nobis crucifixus euelleret.
Has igit' clauēs dedit ecclie sue. ut que solueret
ī t̄ra soluta essent ī celo. que ligata essent ī t̄ra.
ligata essent ī celo. scilicet ut quisq; ī ecclia ei⁹
dimitti sibi p̄cā nō crederet. nō ei dmitteret.
q̄sq; at crederet. se q; ab hīs correptus auerteret
ī eiusdē gremio q̄stitutus. eādē fide atq; correp
tiōē sanaret. Quisq; ei non credit dimitti sibi
posse p̄cā fit deterior desperand⁹: q̄si nil illi me
lius q̄ malū esse remaneat. vbi & fructu sue cō
fessiois infidus. Jā vō sicut animi p̄cā mors est
vite p̄oris mouiq; relictio. que fit penitēdo: sic
etiā corpis mors est animatiōis pristine resolutio.
Et q̄ modo anim⁹ post penitēciā. qua p̄ores mores
p̄ditos iterim⁹ reformat. ī melius. sic etiā corp⁹

post istā mortē quā vinculo peccati cōs debem⁹.
 credendū et sperandū est rēsur-rectionis tēp̄e i me-
 lus gmutari. nō ut caro ⁊ sanguis regnū dei
 possideat. qd̄ fieri nō potest. sed corruptibile hoc
 iduat immortalitē: nullaq; fūctō molestiā. qz
 nullā patet̄ idigētia. ⁊ a b̄tā p̄fōq; aīa cū f
 lūma q̄te vegetet̄. Cūq; aīa nō morit̄ hūc
 sc̄lo. neq; icipit gfigurari veltati. i grauiore mor-
 te mortē corpis ~~trahit~~ trahit̄. neq; ad gmutatio-
 nē celestis habitudis. sed ad lucida supplicia re-
 uincat̄. Hoc itaq; fides habet. atq; ita se ~~uincit~~
 v̄e habē credendū est. neq; aīa. neq; corpus
 hūmā oīno interitū pati. sed ipios r̄surgere
 ad penas iestimabiles. pios at̄ ad vitā et̄nā.
In hīs ergo oīb; rebus. ille tantū p̄ q̄bus
 fruendū est. quas et̄nas atq; i gmutabiles cōme-
 morauim⁹. Ceteris at̄ vtendū est. vt ad illaz
 p̄fuitiōnē p̄uenire possim⁹. Allos itaq; qui fru-
 uim⁹ et vtimur alijs reb; . res aliqua sum⁹.
 Magna eī quedā res est homo. factus ad yma-
 ginē ⁊ similitudinē dei. nō i quātū mortali
 corpore includit̄: sed i quātū bestias. rationalis
 aīe p̄cellit. Itaq; magna ~~est~~ questio est. vt
 frui se hoīes debeat seu seu vti. an vtrūq;
 p̄ceptū est eī nobis vt diligam⁹ iuicē. Sed q̄rit̄
 ⁊ vtrū p̄pter se homo ab ab hoīe diligendus sit.
 an p̄pter aliud. Si eī p̄pter se ~~frui⁹ homo eo f~~
 fruimur eo. si p̄pter aliud vtimur eo. Videt̄
 autē michi p̄pter aliud diligendus. qd̄ eī p̄pter
 se diligendū est. i eo cōstituit̄ beata vitā. cui⁹

etiam si nondum res. tamen spes ei nos hoc tpe conso-
lat: **A**lexandrus autem qui spem ponit in homine. **S**ed nec se
ipso quicquam frui debet si liquide aduertat. quia nec
seipsum debet pro seipsum diligere. sed pro illi quo frui
dum est. **T**unc est quippe optimus homo. cum tota vita
sua incommutabilem vitam se conuertit. et toto affatu
adheret illi. **S**i autem se pro se diligit. non non se
refert ad deum. sed ad seipsum conuersus. non ad incom-
mutabile aliquid conuertitur. et propterea iam ac cum defatu ali-
quo se frui. quia melior est cum totus heret atque
confertur quod strigitur incommutabili bono. quam cum inde vel
ad seipsum relaxat. **S**i ergo tempus non propter te debes
diligere. sed pro illi ubi dilectionis tue rectissimus
finis est. non succenseat alius aliquis homo. si etiam ipsum
pro deum diligis. **H**ec est regula dilectionis diuinitus
constituta est. diligere proximum tuum tam tempus. Deum
vero ex toto corde. ex tota mente. ex tota anima. et omnes
cogitationes tuas. et omnem vitam et omnem intellectum in illi
conferas. a quo habes ea ipsa que conferre debet.
toto corde. tota anima. tota virtute. tota mente. nullam
vite nostre parte relinquit que vacare debet.
et quasi locum dare. ac alia re velit frui. sed quicquid
ad diligendum venerit in animi. illuc rapiat. quo tota
dilectionis impetus currit. **Q**uicquid ergo recte diligit
proximum. hoc cum eo debet agere. ut etiam ipse toto
corde. tota anima. tota mente diligat deum. **S**ic et cum
diligis tam seipsum. tota dilectione sui et illius re-
fert ad illam dilectionem dei. que nullum a se remittit
diuina extra patitur cuius diuinatione minuat. **N**on autem
omnia quibus utendum est. diligenda sunt. sed ea sola que

aut nobiscū societate quadā referūt ī deū. sicut
 est homo vel angelus. aut ad nos relata benefi-
 cio dei p nos indigēt sicuti est corp⁹. **Mā** utiq; sa-
 nitates nō dilexerūt socius psequētū se. quo ta-
 mē vsi sūt ad promerendū deū. **Cū** ergo quatuor
 sint diligēda. vñū qd' supra nos est. alterū qd'
 nos sum⁹. terciū qd' iuxta nos est. quartū qd' infra
 nos est. de scō et q̄to nulla p̄bēda erāt p̄cepta.
Quālibet eī homo exadat a v̄itate. remanet
 illi dilectio sui. et dilāo corpis sui. fugax eī aīn⁹ ab
 īmutabili lumē om̄i regeneratore. ad id vt ip̄e
 sibi regnet et ~~corpi~~ corp⁹ suo. et ideo nō potest nisi se
 et corpus suū dilige. **Magnū** at aliq̄ adeptū se pu-
 tat. si etiā socijs id est. alijs homīb⁹ dominari potuerit.
Inest eī viciōsō aīo id magis appetē. et sibi t̄p̄ debitū
 vendicare qd' ~~vni~~ vni ~~pro~~ p̄e debet deo. **Talis** at
 sui dilāo. melius odiū vocat. **Iniquū** eī est. quia vult
 sibi seruire qd' infra se est. cū ip̄e superiori seruire
 nolit. **Rectissimeq;** dictū est. **Qui** at diligit iūstite
 odit aīam suā. **Et** ideo fit infirmus aīn⁹. et de mor-
 tali corp⁹ cruciat. **Recte** est eī vt illud dilige: et
 ei⁹ corruptiōe p̄grauet. **Immortalitas** eī et incor-
 ruptiō corpis: de sanitate animi existit. **Sanitas**
 autē animi est: firmissimē thēre potiori. hoc ē
 īmutabili deo. **Cū** vō etiā eis qui sibi naturaliter
 pares sūt. hoc est homīb⁹ dīari affectas: utollerabi-
 lis supbia est. **Nemo** ergo se odit. **Et** hinc qd' nulla
 cū aliqua secta questio fuit. **Sed** neq; q̄q; corpus
 suū odit. verū est eī qd' ait apl̄s. nemo vnj carnē
 suā odio habuit. **Et** qd' nō nulli dicūt. velle se esse

omino sine corpore: omno fallit. **N**o a corpore suū. sed
corruptioes eius et pondus oderūt. **N**o itaq; nullū
corpore; s; corruptū et celerimū corpore volūt habē.
sed putāt nullū corpus esse si tale fuit: quia ta
le aliqd esse animam putāt. **Q**uod at continētia quadā
et laboribus quasi psequi vidēt corpore sua: qui hoc
recte faciūt. nō id agūt vt nō habeāt corpus: sed
vt habeāt subiugātū et paratū ad opa necessaria.
Libidines ei male vtetes corpore id est. cōsuetudi
nes et inclinatioes aīe ad frūdū inferioribus:
p ipi corpore laboriosa quadā militia extingue
affectāt. **A**īa non se iterimūt: et aīa sine valitu
dinis gerūt. **Q**ui at pueri se id agūt. quasi natu
raliter iūmicio suo corpore ingerūt. i quo fallit eos
qd legūt. caro gaurisat adūsus spm. et spc adūsus
carne. hoc ei sibi iūmice adūsant. **P**ertū est ei pter
domitā carnale gūctudine adūsus quā spc cō
cupisat: nō vt iterimat corpus. sed vt concu
piscētia eius id est. cōsuetudine mala domitā
faciat spūitui subiugātū: qd natura vel ordo desi
derat. **Q**uia ei hoc erit post resurēctionē: vt corpore
omino do aī qere sūma spūitui subditū imortaliter
vigeat. **H**oc etiā i hac vita meditandū est. vt cō
suetudo carnalis mutet i melius: nec iordinatis
motibus resistat spūitui. **Q**uod donec fiat: caro
gaurisat adūsus spm. et spc adūsus carne: nō p
odiu resistere spū. sed p pūcipatū. quia magis qd
diligit vult subditū esse meliori: nec p odiu resiste
te carne. sed p cōsuetudinē viculū. qd a parētū
atā propagine iuacētātū nature lege ioleuit. **I**d
ergo agūt spc i domanda carne. vt soluat male cō
suetudinē quasi pacta puerfa: et fiat ~~pax~~ pax car

Affluendiis bonis. Jamē nec isti qui falsa opinioe
 deprauati, corpora sua detestantur. parati essent
 vnu oculū vel sine sensu doloris amitte? etiā
 si i altero ~~omni~~ tantus carnedi sensus remane
 ret quātus erat i duobz; nisi aliqua res que pre
 ponēda esset vigeret. Isto atq; huiusmodi docume
 tis satis ostendit̃ eis qui sine pertinacia veritate
 quāt: q̃ est certa sententia sit apli dicitis. nemo
 ē vnq; carne sua odio habuit. addidit etiā. sed
 nutrit et fouet eā sicut xp̃ eclām. Modus ergo
 diligendi precip̃ edus est homi: id est. quomodo se
 diligit: vt pro sit sibi. Quid aut se diligit et pro
 desse sibi velit: dubitare demeris est. Precipēda
 etiā quomodo corpus suū diligit: vt ei ordinate pri
 det̃q; cōsulat. Nā qd' diligit etiā corpus suū? atq;
 saluū habē atq; integrū velit: eque manifestū est.
 Aliqd' itaq; amplius aliqd' dilige potest: q̃ salute
 atq; integritate corporis sui. Nā multi et dolores &
 amissiones nō multoz mēbroz voluntarias susce
 pisse inueniūt: sed vt alia que amplius diligebat
 salute consequeret̃. Nō ergo p̃tea q̃q̃ dicitur est
 nō dilige salute atq; incolumitate corporis sui: quia
 aplius aliqd' diligit. Nā et auarus q̃uis amat
 pecuniā: tamē emit sibi panē. Qd' cū facit. dat
 pecuniā quā multū diligit et augere desiderat?
 sed quia magis diligit. pluris estimat salute corporis
 sui: que illo pane fulcit? Sup̃ vacuū est diutius
 de re manifesta disputare: qd' tamē plerūq;
 nos facere cogit error ip̃iorū. Et ergo qm̃ p̃cepto
 nō opus est vt se q̃sq; et corpus corpus suū dili
 gat? id est. qm̃ id qd' sum? et id qd' infra nos
 est. ad nos tamē p̃inet. iconcaussa nature lege

diligam⁹: que i bestijs etiā promulgata est. Nā et
bestie se atq; sua corpa diligit. restabat vt de illo
qd' iuxta nos est pcepta sumerem⁹. Diliges iqt
dm̄ deū tuū. ex toto corde tuo. et ex tota aīa tua.
et ex tota mēte tua: et ppimū tuū sicut teipm̄.
In hīs duob⁹ pceptis: tota lex pcedet et pphete
finis itaq; pcepti est dilectio⁹ et ea gemina: id ē
dei et ppimi. Quid si te totū diligas. id est. aīam et
corp⁹ ei⁹. homo ē ex aīa qstat et corpe: nullū re
rū diligendū goms i hīs duob⁹ pceptis pmiss
sū est. Cū ē paurat dilao dei eiusq; dilectiois
modus pscriptus appareat: ita vt cū i illū cō
fluāt: de dilectioe tua nichil dictū videt. Sed
tamē dictū est Diliges ppimū tuū eē teipm̄: simul
et tui abs te dilectio nō pmissa est. Ille at
iuste et sōc vuit: qui rerū iteger ex estimata
est. Ipe est at qui ordinatā habet dilectionē. ne
aut diligit qd' nō est diligendū. aut nō diligit qd'
est diligendū. aut āplius diligit qd' minus dili
gendū est. aut eque diligit qd' minus vel āplius
diligendū est: aut minus vel āplius qd' eque dili
gendū est. Qis potōr i quātū potōr est. nō est
diligendus: et oīs homo i qtu homo diligendus
est: ~~amplius qsq; debet de eū dilige q seipm̄.~~
est pp' deū: de⁹ atq; vō pp' seipm̄. Et si de⁹
om̄i hōie āplius diligendus est: āplius qsq; de
bet eū dilige q seipm̄. Itē amplius homo di
ligendus est q corp⁹ n̄m. et pp' deū oīa ista
diligenda sūt. et potest nobiscū alius homo deo
ppriū qd' nō potest corp⁹: quia corp⁹ p aīam vi
uit qua firmū deo. Qēs autē hōies eque diligēdi.

st. Sed cū oībꝫ prodesse nō possis q̄ hys potissimū
 consulendū est: qui pro locorū et tēporū vel qua
 rūlibet rerū oportunitatibꝫ constrictus tibi qua
 si quadā sorte iūgit. sicut et si tibi habūdaret
 aliq̄d qd' dare oporteret ei qui nō haberet. nec
 duobꝫ dari posset. si tibi occurrerit duo quorū
 neuter aliu vel indigencia vel erga se aliqua ne
 cessitudinis superaret. qd' iustius faceres q̄ q̄ vt
 forte legeres cui dandū esset qd' dari utriqꝫ nō posset.
 Sic i hominibꝫ q̄bus omnibus consula. e neqꝫ pro for
 te habendū. pro vt q̄qꝫ tibi tēporaliter colligatius ad
 herere potē potuāt. Om̄i at qui nobiscū frui pos
 sut. deo. p̄im eos diligamꝫ quos ipi adiuuamꝫ.
 p̄ti eos a q̄bus adiuuamur. p̄im quoy & digemꝫ
 adiutorio. et indigēcie subuenimꝫ. p̄ti q̄bus nec
 aliq̄d ipi q̄ferimꝫ cōmodi. nec ab eis vt nobis con
 ferat attendimꝫ. velle tamē debemꝫ vt oēs no
 biscū diligant deū. et totū qd' vel eos adiuuamus
 vel adiuuam ab eis: ad illū vni finē referēdū
 est. Si es i theatris nequiae qui aliquē diligit his
 terionē. et ipi magno vel sumo bono eiꝫ arte p̄fruit.
 oēs diligit qui secū eū diligit. nō p̄it illos. sed p̄it
 eū quē pariter diligit. et quātū est i eiꝫ amore
 feruētior. tantū agit quibꝫ modis potest vt a plu
 ribꝫ diligit. et tanto pluribꝫ eū cupit ostendere.
 et quē frigidiorē videt exatit eū q̄tū potest lau
 dis illius. si autē contrariē uenerit. odit
 i illū vehemētē odū dilecti sui. et quibꝫ modis
 valet instat vt auferat qd' nos i societate age
 dilectionis dei cōuert. quo p̄frui bte viuere est. et
 a quo habet oēs qui eū diligit. et qd' sut et qd' eū
 diligit. De quo nichil metumꝫ. na cuiqꝫ possit

cognitus displicet. et qui se vult diligere. non ut sibi aliquid. sed ut eis qui diligunt et non premium conferatur. hoc est ipse quod diligunt. Hinc efficitur ut inimicos nostros etiam diligamus. Non eos timemus. quia nobis quod diligimus auferre non possunt. si potius miseremur. quia tanto magis nos oderunt. quanto ab illo quod diligimus separati sunt. Ad quod si conuersi fuerint. et illi tunc beatificati boni et nos tunc socios tanti boni necesse ut diligant. Dicitur autem hoc loco de angelis non nulli questio. Illo est fructus etiam ipsi beati spiritus. quo et nos firmi desideramus. et quantum in hac vita fruimus vel per speculum vel in enigmate. tanto nouam peregrinationem ~~austram~~ et tolerabilius suscipimus. et audentius finire cupimus. Sed utrum ad illa duo precepta. etiam dilectio pertineat angelorum. non irrationabiliter queri potest. Nam quod nulli hominem excipit qui precepit ut proximum diligamus. et ipse in euangelio ostendit. et paulus apostolus. Namque ille cui duo precepta illa protulerat. atque ut eis pendere totam legem prophetarumque dixerat. cum interrogaretur cum dices. et quod est meum proximum. hominem quendam proposuit descendere ab iherosolymis in iherosolymis incidisse in latruncos. et ab eis grauius vulneratum. saucium et semivivum esse delictum. cui proximum esse non docuit. nisi quod erga illum tractandum atque curandum misericors exstitit. ita ut hic qui interrogauerat interrogatus ipse fateretur. Cui dominus ait. vade et tu fac sibi. ut videlicet eum esse proximum intelligamus. cui vel exhibendum esset si indigeret. Ex quo est consequens iam. ut etiam ille a quo nobis vicissim hoc exhibendum est. proximus sit noster. Proximus enim nomen ad aliud est. nec quisquam esse proximus nisi proximo potest. Nullum autem exceptum esse. cui misericordie denegatum officium. quod quod non videat. quando etiam versus ad inimicos porrectum est eodem domino dicente. diligite inimicos

vios. benefacite eis q̄ vos oderunt. Ita q̄ paulus ap̄lo
 docet cū dicit. Nū nō adulectabis. nō homicidū fa-
 cies. nō furaberis nō garrisus. et si qd̄ est aliud mā-
 datū ī hoc v̄bo recapitulat. Dilige p̄ximū tuū si-
 cut teip̄m. Dilctō p̄ximū malū nō opat. Quisquis
 ergo arbitrat̄ nō de om̄i hōie ap̄lm̄ dixisse p̄cepisse.
 cogit̄ fateri qd̄ absurdissimū et sceleratissimū est.
 fuisse v̄sū ap̄lo nō esse p̄c̄m. si q̄s aut nō xp̄iam
 aut inimicū adulectauerit vxorē. aut eū occiderit. aut
 eius rē auerit. q̄d̄ si demētis est dicē. manifestū
 est oēm hōiem p̄ximū esse deputandū: quia
 erga neminē operandū est malū. Jā v̄o si vel
 cui p̄bendū est officiū misericōdie. v̄c̄ p̄ximū dicit̄.
 manifestū est hoc p̄cepto quo iubemur Dilige p̄xi-
 mū etiā sc̄os angelos gereri. a q̄b̄ nobis tanta
 impedūt̄ officia misericōdie. quāta multa scripturā
 diuinā locis aduēire facile. Ex quo et ip̄e deus
 et d̄ns nr̄ p̄ximū se nr̄m dicit̄ voluit. nā et sc̄ip̄
 significauit d̄ns ih̄c xp̄c̄ opitulatū semiviuo iacē-
 ti ī via afflicto et relictō a latronib̄. Et p̄phetā
 ī orōne ait. Ficut p̄ximū sicut fr̄m nr̄m in cōpla-
 cebā. Sed qm̄ excellentior ac supra nr̄m naturā est
 diuina substantia. p̄ceptū quo Diligam̄ deū. a p̄-
 p̄ximū dilctōe distinctū est. Ille cū nobis p̄bet p̄-
 p̄bet misericōdiā p̄t̄ suā bonitatē: nos at̄ nobis v̄i-
 uicē p̄pter illius. Id est. ille nr̄m miseret̄
 vt se p̄fruiamur: nos v̄o nr̄m v̄icē miserem̄ vt
 illo p̄fruiam. Quia adhuc ambigū esse videt̄
 esse. cū dicim̄ ea re nos p̄frui q̄ Diligim̄ p̄ter
 seip̄am. et ea re nobis fruedū esse tantū qua

efficiamur bñi. ceteris vò utendū. diligit eī nos de⁹
et multū nobis dilectionē ei⁹ erga nos diuina
scriptura qm̄dat. quomodo diligit vt nobis p̄ utat⁹
an vt fruatur⁹? **B**ed si fruatur⁹ erit bono nr̄o. qd̄
nemo sanus dixerit. oē eī bonū m̄m vel ip̄e vlt̄
ab ip̄o est. Cui at̄ obscurū vel dubiū est. non egere
luce verū hauri vt m̄iore. quas ip̄a illustrauerit?
Dicit etiā aptissime p̄pheta. dixi dño de⁹ me⁹ es tu.
qm̄ bonoz meoz nō egēs idigēs. **N**ō ergo fruatur
nobis. sed utit⁹. **N**ā si neq; fruatur⁹ neq; utit⁹. non
inuenio q̄admodū diligit. **S**ed neq; sic utit⁹ vt nos. nā
nā nos res q̄bus utimur ad id referim⁹. vt dei bonita-
te p̄firmam⁹: de⁹ vò ad suā bonitatē vsū nr̄m refert.
Quia eī bonus est sum⁹: et ī quātū sum⁹. boni sum⁹.
Porro etiā quia iustus est. nō ip̄ane mali sum⁹. et
ī q̄tū mali sum⁹. intus etiā minimi sum⁹. **I**lle em̄
sūme ac primitus est. qui oīno icōmunicabilis est. et
q̄ plenissime dicē potuit. ego sū qui sū. et dices eis. q̄
est misit me ad vos. **U**t cetera que sūt nisi ab illo esse
nō possint. et in tantū bona sūt. ī q̄tū acceperint
vt sūt. **I**lle ergo vsus qui dicit⁹ dei. quā no quo no-
bis utit⁹. nō ad eī⁹ si ad nr̄am utilitatē refert⁹. ad
eī⁹ at̄ tantūmodo bonitatē. Cui⁹ at̄ nos miserem⁹ r̄cū
q̄siling. ad eī⁹ q̄dē utilitatē id facim⁹. eī⁹q; intuemur.
Sed nescio q̄modo etiā nr̄a sūt q̄sequēs cū eā misēdīa
quā ip̄e dīm⁹ egenti sine mercede nō relinquit de⁹.
Hec at̄ merces sūma est vt ip̄o p̄firmamur. et oēs qui
eo firmi. nobis etiā tūicē ī ip̄o p̄firmam⁹. **N**ā si ī no-
bis id facim⁹. remanem⁹ ī via. et spem bñitudinis
nr̄e ī hōie aut ī angelo collocam⁹. **E**t et angelus
sup̄bus et homo sup̄bus arrogat sibi. atq; ī se aliorū

spem gaudet consecrari, Beatus aut homo et sanctus angelus
 etiam festos nos atque in se acquiescere et remanere cupientes
 reficiunt potius aut eo superi que propter nos aut illo etiam
 que propter se acceperunt, acceperunt tamen atque ita re-
 fertos in illa ire compellunt quo fructes pariter beati-
 sumus, sancta et apostolus clamat, Aliquod paulus pro vobis cru-
 cifixus est pro vobis, aut in nomine pauli baptizati estis.
 Et neque quod placent est aliud neque quod irigat, si quod in remota
 dat deo, Et angelus hominem se adorantem, monet ut illi
 potius adoret, sub quo ei dominus etiam ipse conseruus est,
 Cum aut hominem in deo fruere: deo deo potius quam hominem frue-
 ris, Illo cum fruere, quo efficiere beatus, et ad eum te p-
 uenisse letaberis, in quo spem ponis ut veras, Inde
 ad philemonem paulus, ita frater ius ego te fruar in domino.
 Quod si non addidisset, in domino, et te tantum fruar
 fruar fatu dixisset, in eo constituisse spem beatitudinis
 sue, quam etiam vicinissime dicitur frui, cum delectatione
 vti, cum ei adest quod diligitur, etiam delectatione secum ne-
 cesse est gurat, propter quam si transieris, eam ad illud ubi
 permanendum est retuleris, vteris ea et abusione non
 prope diceris frui, si vero inheseris atque permaneris,
 fine leticie tue in ea ponens, tunc vere et proprie frui dice-
 dus es, quod non faciendum est, nisi in illa firmitate, id est summo
 et immutabili bono, Vide quomodo cum ipsa veritas et
 verbum propter quod facta sunt omnia curio factum est ut haberet et in nobis,
 tamen aut apostolus, et si noueramus christum secundum carnem, sed
 iam non nouimus, Ille quippe qui non solum pueniretibus posses-
 sione, sed etiam via prebere se voluit, venientibus ad
 principium viarum voluit carnem assumere, Unde est etiam
 illud, dominus creauit me in principio viarum suarum, ut inde
 inciperet qui vellent venire, Apostolus quibus adhuc abulet

i via. et ad palmā supne vocatiōis sequeretur vocante
deū: tūc ea que retro s' obliuiscōs. et i ea que ante
s' exēctus: iā pūcipū viarū transierat. hoc est. eo
nō indigebat: a tamē aggrediendū atq; expōdiendū
iter est: oib; qui ad vicitatē puenire et i vitā etna
pmanē desiderāt. Sic ei ait. ego sū via vicitas et
vita: hoc est. p me venit. ad me. ad me puenit. i
me pmanet. Cū ei ad ipm puenit. et iā ad ptem
puenit: quia p equalē ille cui est equalis agnos
cit: vinciente atq; agglutināte nos spū scō. quo i
sumo atq; inmutabili bono pmanē possum; ex quo
telligit. quā nulla res i via nos tenere debeat. qn̄
net ip̄ dñs. i quātū viā nrā dignatus est esse. tenere
nos voluit. sed trāsire: ne reb; tpalib; q̄nis ab illo
p salute nrā susceptis et gestis herream; infirmiter.
si p eas potius curam; alacriter: vt ad eū ipm qui
nrām naturā a tpalib; liberavit. et collocavit ad dex
terā p̄is p̄ouchi atq; p̄ouchi mereamur. Qm̄
ign̄ que dicta sūt. ex quo de reb; ~~transiunt~~ tracta
uim; her summa est. vt intelligat. legis et om̄i diu
narū sc̄pturarū plenitudo et finis esse. dilectio dei
qua fructū est. et vs rei que nobiscū ea re frui
potest: quia vt se q̄sq; diligit p̄cepto nō opus est.
hoc ign̄ vt ~~passam;~~ nossem; atq; possem;. facta ē
tota pro nrā salute p diuinā providētiā disp̄satio
tpalis. qua debem; vti non quasi māsonia quada
delectatiōe et dilectiōe. sed trāsitoria potius tēp
vie. tēp vt vehiculo; vel aliorū quorūlibet istru
mētōrū. aut si qd congruetius dici potest. vt ea
q̄bus firmimur: p̄ illud ad qd' ferimur diligam;.
Quib; ergo sc̄pturas diuinas. vel ~~quandolibet~~ . . . nota 67

q̄ quālibet eorū pr̄e intexisse videtur sibi q̄ ita ut
 eo intellectu non edificet istā geminā caritātē dei
 et pp̄imi: nondū intellexit. Et q̄s vō te tale ~~sc̄n~~
~~sc̄n~~ inde sententiā dixerit. ut hinc edificandi ca-
 ritati sit utilis: nec tamē hoc dixerit qd̄ ille que legit
 eo loco sensisse probabit: nō p̄m̄ p̄m̄iose fallitur
 nec oīno metit. Inest q̄ppe ī metiente voluntas fal-
 sa dūcēdi: et ideo multos inuenimq̄ qui metiri velūt:
 qui at̄ falli. neminē. Cū ergo sc̄s faciat. illud nes-
 ciōs patiat: s̄ satis apparet ī vna eadēq; re ve illū
 q̄ fallit eo qui metit esse meliōre: q̄ndē pati
 melius est iūqtatē q̄ facere. Oib̄ eī qui metit n̄
 que facit. Et si cuiq; videt vale aliq̄n esse meda-
 ciū: potest videri vale aliq̄n esse iūqtatē. Nemo
 eī metiēs: ī eo qd̄ metit: seruat fidē. Nā hoc vtiq;
 vult ut cui metit. fidē sibi adhibeat: quā tamē ei
 metiēdo nō seruat. Oib̄ at̄ fidei violator iūqtus est.
 Aut igit̄ iūqtas aliq̄n est utilis qd̄ fieri nō potest:
 aut medaciū sp̄ inutile est. Sed si q̄s ī scripturis aliud
 sentit q̄ ille qui scripsit: illis nō mendaciō q̄ fallit. Sed
 tamē ut dicere cōperit. si ea sententiā fallit qua edi-
 ficet caritātē que finis p̄cepti est: ita fallit ut si q̄sq;
 errore deserēs viā. et tamē p̄ agrū p̄gat. quo etiā
 viā illa p̄ducunt. Corrigendus est tamē q̄ et q̄ sit uti-
 lis viā nō deserere demonstrandū est: ne consuetu-
 dine deuiandi etiā ~~ita~~ transuersū aut p̄uersū
 ire cogat. Afferendo eī tamē qd̄ ille nō sensit que
 legit: plerūq; iaurit in alia que illi sententiē contēre
 nequeat. Que si vera et certa esse cōsentit. illud nō
 possit verū esse qd̄ senserat: fitq; ī eo nesciō q̄modo
 ut amado sententiā suā. seip̄e incipiat offensior
 esse q̄ sibi. qd̄ malū si serpere sūerit: eueret.

ex eo. **P** fide em̄ ambulam⁹: nō p̄ spēm. **T**itubabit autē fides: si diuinarū scripturarū
vacillat auctoritas. **P**orro fide titubante: cari-
tas etiā ip̄a languescit. **N**ā si a fide ~~q̄sq̄~~
q̄sq̄ ceciderit: a caritate etiā necesse est cadat.
Nō ei potest dilige: qd' esse non credit. **P**orro
si et credit et diligit bene ⁊ agendo. et p̄ceptis
moy bonoy obtemperando efficiat: ut etiā speret
se ad id qd' diligit esse vōturū. **I**taq; tria her s̄
q̄ba et sacra oīs ⁊ p̄phetia militat. fides. spes
caritas: sed fidei succedit spes quā videbimus.
et spei succedit beatitudo ip̄a ad quā p̄ducturi sum⁹:
caritas at̄ et hys decedētib⁹ augebit⁹ potius. **S**i ei
credendo diligim⁹ qd' nondū videm⁹. q̄tomagis
cū vidē ee ceperim⁹. **E**t si sperando diligim⁹
quo nondū puenim⁹. q̄tomagis cū puenierim⁹.
Inter t̄palia q̄pe et et̄na ⁊ atq;. hoc int̄ est. q
t̄pale aliqd' plus diligit⁹ anteq̄ habeat⁹: vilescit
autē cū aduenit. nō ei faciat aiām cui vera est
et et̄na sedes eternitas: et et̄nā at̄ ardentius di-
ligit⁹ adeptū. q̄ desideratū. **N**ulli ei desideranti
cōcedit⁹ plus de illo existimare p̄ se habet: ut ei
vilescat cū minus inuenit. **S**ed quātū q̄sq; ve-
niēs existimare potuerit: plus pueniens iue-
turus est. **H**omo itaq; fide spe ⁊ caritate subnixus.
eaq; inconcussa retinēs: nō indiget sp̄turi nisi
ad alios instruendos. **I**ta multi p̄ heretia. etiā
i solitudine sine codicib⁹ viuūt. **V**nde i illis iā
arbitror iā impletū esse qd' dictū est. **S**ine p̄phetie

euacuabunt. Sine lingue cessabunt. sine facta
 euacuabit. Quibus tamen machinis tanta fidei
 spei et caritatis i eis surrexit instructio? ut
 p[ro]f[er]am aliqd tenentes ea que s[un]t ex p[ar]te no[n] q[ui]rat:
 p[ro]f[er]am sane. quatu[m] i hac vita potest. Na[m] i q[ui]p[er]at
 vite et[er]ne: nullus iusti et s[an]c[t]i est vita ista p[er]f[ec]ta.
 Ideo manet iqt[er] fides spes caritas tria her. maior
 at[er] hor[um] caritas: quia q[ui]sq[ue] cu[m] ad et[er]na puenierit
 duob[us] istis decedentib[us]. caritas auctior et certior
 p[er]manebit. Quapropter cu[m] q[ui]sq[ue] agnouerit finem
 p[re]cepti esse caritate[m] de corde puro et q[ui]sca[m] bo-
 na et fide no[n] ficta? o[mn]i[m] itell[ec]t[us] diuina[m] scrip-
 turam ad ista tria relaturus: ad tractatione[m] li-
 bro[rum] illor[um] se se securus accedat. Tu cu[m] diceret.
 caritas. addidit. de corde puro: ut nichil aliud q[uam]
 id q[uo]d diligendu[m] est diligat. Conscie[n]tia vo[] bona.
 addidit p[ro]pter spem. Ille cu[m] se ad id q[uo]d credit et dili-
 git p[er]tinet esse desperat: cui male conscie[n]cie
 scrupulus inest. Tercio. et fide iqt[er] no[n] ficta. Si
 cu[m] fides n[ost]ra medano caruerit? tu[m] et no[n] diligim[us]
 q[uo]d no[n] est diligendu[m]: et recte viu[en]do id speramus.
 ut nullo modo spes n[ost]ra fallat. Postea de uerbis
rebus q[ui]nq[ue] fide. q[ui]e[n]t[ur] p[ro] t[em]p[or]e arbitrat[ur] s[un]t
satis esse arbitrat[ur] s[un]t dicere volui: quia i alijs
volumib[us] sine p[er] alios sine p[er] nos multa ia dicta
s[un]t. Modus itaq[ue] s[un]t. iste lib[er] q[ui] h[ab]et. Sec[un]da de sig-
nis q[ui]e[n]t[ur] de[us] dederit differemus. **E**xpliat liber
primus. Incipit liber secundus de doctrina xp[ist]iana.

Quonia[m] cu[m] de reb[us] scribere p[ro]misi q[ui]m[od]o
no[n] q[ui] i[n] eis attenderit nisi q[uo]d s[ic]c[us]. no[n] eti[am]
si q[uo]d aliud p[ro]ter se signat. p[ro]cipuum de
signis differens. hoc dico. ne q[ui] i[n] eis atte[n]da[n]t
dat q[uo]d s[ic]c[us]: sed potius signa s[ic]c[us]. q[uo]d. id est q[uo]d signat.
Signu[m] est ei res p[ro]ter sp[irit]u[m] qua[m] ingerit sensib[us].
aliud aliud ex se facies i[n] cogitatione venire. sicut vel
tigno viso. transisse a[n]i[m]a[m] cui[us] est vestigi[u]m est cogitatio.
et fumo viso. igne subesse agnoscam[us]. et voce ami
ma[n]is audita. affectione animi ei[us] aduertim[us]:
et tuba sonante. milites vel p[ro]gredi v[el] regredi. seu
et si q[uo]d aliud pugna postulat ap[er]ire nouerit. Signo[rum]
eti[am] alia s[ic]c[us] naturalia: alia data. Naturalia s[ic]c[us]. que
sine voluntate atq[ue] v[er]o appetitu signandi p[ro]ter se aliud
aliud ex se cognosci faciunt: sicut est fumi signans
igne. No[n] et volens signare id facit: sed veru[m] ex p[ar]te
i[n] a[n]i[m]a aduersus et notatio[n]e cognoscit igne subesse.
Sed et vestigi[u]m transeuntis a[n]i[m]antis ad hoc genus p[er]ti
net. et vultus irati seu tristi[us] affectione animi signat.
eti[am] nulla ei[us] voluntate qui aut iratus aut tristis est.
aut si q[ui]s alius motus a[n]i[m]i vultu i[n] iudice prodit: eti[am]
nobis no[n] id appetitib[us] vt prodit. Sed de hoc genere
toto n[un]c differere. no[n] est propositu[m]. Q[ui]a cu[m] m[er]itu[m]
i[n] p[ar]ticipatio[n]e m[er]itu[m] p[er]tineri o[mn]ino no[n] potuit: atq[ue]
i[n] hoc id habens notatu[m] esse sufficeret. Data v[er]o sig
na s[ic]c[us]. que sibi queq[ue] vniuersu[m] vniuersu[m] dant. ad demo[n]
strandos q[ui]tu[m] possit animi sui motus: vel sensa
aut intellecta quolibet. Nec vlla causa est nobis signandi.
id est. signi dandi. nisi ad depromendu[m] et transigendu[m]
valerius a[n]i[m]i: id q[uo]d i[n] a[n]i[m]o gerit. qui signu[m] dat. H[oc]
ign[is] signo[rum] genus. quatu[m] ad ho[m]ines attinet. considerare
atq[ue] tractare statuim[us]: quia et signa diuinitus data

que scripturis sanctis continetur: per homines nobis indicata
 sunt ea qui superserunt. Habent et bestie quedam inter se
 signa. Quibus prodit appetitum animi sui. Nam gallus et gal-
 linacus reperto cibo dant signum vocis galline ut
 accurrant: et colubus gemitu colubam vocat. vel ab
 ea vicissim vocatur: et multa huiusmodi aduertenti
 solet. Quae verum sicut volens aut dolentis clamor
 sine voluntate significandi sequatur motum animi.
 an vero ad significandum dantur. alia quae questio est.
 ad rem que agit: non pertinet. Quam prae ab hoc opere:
 tamen non necessaria remouemus. Signorum igitur quibus
 inter se sensa sua communicant: quedam pertinent
 ad oculorum sensum. plura plerumque ad aurium: paucissi-
 ma ad alios sensus. Nam cum inuimus quae non dantur sig-
 num nisi oculis eius. que volumus per hoc signum volunta-
 tis nostre principem fieri. Et quod per motus manuum
 plerumque signatur: et hirtiones omnium membrorum mo-
 tibus dant signa quedam scientibus: et cum oculis eorum quasi
 fabulantur. Et vexilla draconesque militares. per ocu-
 los insinuant voluntatem ducum: et sic haec omnia quasi quedam
 verba visibilia. Ad aures autem que pertinet ut dixi plu-
 ra sunt: in verbis maxime. Nam et tuba et tibia et citha-
 ra dant plerumque non solum suauem. sed etiam signantem
 sonum. Sed omnia verba comparata. paucissima sunt. Ver-
 ba enim profusum inter homines optimerunt principatum
 signandi quocumque animo concipiunt: si ea quisque prodere
 velit. Nam et odore unguenti quo perfusi sunt pedes
 eius. signum aliquod christi dedit: et sacramento corporis et
 sanguinis sui percipiente significauit quod voluit: et
 cum mulier tangeret fimbriam vestimenti eius salua
 facta est. non nichil significat. Sed innumerabilis
 multitudo signorum quibus suas ~~significatio~~

cogitationes homines exerunt: in verbis constituta est.
Nam illa omnia signa, quorum genera breuiter attingi potui
vobis enunciare: verba vero illis signis nullo modo
possu. Sed quia vberato aere statim transcut. nec
diutius manet: instituta se per leues signa vborum:
ita voces oculis ostendunt: non per seipsas: sed per quedam
signa sua. Ista signa igitur non potuerunt coram esse
omnibus gentibus propter quodam dissensionem humanam: cum ad
se quisque peritiam caput. Cuius superbie signum est cre-
ta illa turris in celum: ubi homines ipsi non solum aedificauerunt.
sed etiam voces dissonas habere meruerunt. Ex quo
factum est. ut etiam scriptura diuina qua tantis morbis
humanarum voluntatum subuenit. ab una lingua profecta
qua optime potuit per orbem terrarum disseminari.
per varias inter pretium linguas longe lateque diffusa inno-
tesceret gentibus ad salutem: quam legentes nichil aliud
apperunt quam cogitationes voluntateque illorum a quibus con-
scripta est inuenire. et per illas voluntate dei secundum quam
tales homines locutos credimus. Sed multis et multi-
plicibus obscuritatibus et ambiguitatibus decipiuntur:
qui temere legunt aliud pro alio sentientes. Quibusdam
autem locis quid vel falso suspiciunt non inueniunt: et ita
obscurae quedam dicta densissimam caliginem obducunt.
Quod totum promissum esse diuinitus non dubito. ad edo-
mandam laborem superbiae. et intellectum a fastidio renouan-
dum: cum facile inuestigata plerumque vilescunt. Quod et est
quiesco. quod si quisque dicat scios esse homines atque perfectos. quod
vita et moribus populi ecclesiae de quibuslibet superstitionibus
praecedit eos qui ad se veniunt. et imitatione bonorum
sibi met quodammodo incorporat. qui boni fideles et
vere dei serui. deponentes onera seculi ad semetipsum

baptisimi lauachro venerunt. atq; inde ascendentes
 precepto scilicet spiritus fructum dant gemine caritatis.
 id est dei et optimi? Quid est ergo. Quid si quis hęc di-
 cat minus delectat audiente quasi ad eundem sensum
 locum illud exponat de canticis concitorum ubi dictum est.
 eccle. cum tempus pulchra quedam femina laudaret. detes
 tui tempus gregem detonsarum ascendes de lauachro. que oves
 geminos creant et sterilis non est in illis? Nunc aliud
 homo dicit. quod cum illud paucissimis verbis sine simi-
 litudinis huius adminiculo et audiret. et tamen nes-
 cio quomodo suavius tunc scilicet eos cum eos quasi detes
 eccle. vides prede ab erroribus homines. atq; in eis corpora
 emollita duricia. quasi dimorsos mansosq; tras-
 ferre. Quos etiam iocundissime agnoscit detonsas one-
 ribus secularibus tempus vellerebus positus. et ascendes de la-
 uachro. id est de baptisimo. creant oves geminos. duo
 precepta dilationis: et nullam esse ab isto scilicet fructu steri-
 le video. Sed tunc suavius videam. quod si nulla de divi-
 nis libris talis similitudo promeretur. cum res eadem
 sit. eademque cognitio. difficile est dicere. et alia questio
 est. Nunc tamen nemo ambigit et per similitudines
 libentius quare cognoscit: et cum aliqua difficultate
 questita multo gratius invenit. Qui enim prorsus non
 invenit quod querit. fame laborat: qui autem non querit.
 quia in promptu habet. fastidio sepe ~~in marcesca~~
 marcescit. In utroque autem languor cavendus est.
 Magnifice igitur et salubriter spiritus sanctus ita scripturas
 sanctas modificavit. ut locis apertioribus fami occu-
 ret: et obscurioribus autem fastidia detegeret. Nichil
 enim ferre de illis obscuritatibus eruitur: quod quod non planis-
 sime alibi dictum reperiat. Ante omnia ergo. opus

est dei timore. conuertere ad agnoscendam eius voluntatem:
quod nobis appetendum fugiendum precipiat. Timor autem
iste. cogitatione de nostra mortalitate et de futura
morte necesse est ~~inueniat~~ incutiat: et quasi claua-
tis carnis oes superbie motus ligno crucis affigat.
Deinde mitescere opus est pietate: neque con-
tradidit diuine scripture. siue intellectu. si aliquid
vicia nostra percipit. siue non intellectu: quasi nos nos
melius sapere meliusque precipere possimus. Sed
cogitare potius et credere id esse melius et verius
quod ibi scriptum est. etiam si lateat: quam id quod nos per nos
ipsos sapere possimus. Post istos duos gradus
timoris atque pietatis. ad tertium venit scientie gradum:
de quo nunc agere institui. Nam in eo se exercet ois
diuinarum scripturarum studiosus. nichil in eis aliud
suis tractatur quam diligendum esse deum et per proximum
propter deum: et quidem illud ex toto corde. ex tota anima. ex tota
mente: proximum vero tamquam seipsum. ad id est. ut tota di-
lectio proximi sicut etiam nostra dilectio referatur in deum.
De quibus duobus preceptis. cum de rebus ageremus: in li-
bro superiore tractauimus. Necessarium est ergo ut primo
se quisque in scripturis inueniat amore huius scilicet. hoc est. tempo-
ralium rerum implicatum. longe seuerum esse a toto amore
de proximo: quam scriptura ipsa prestat. Tunc vero ille ti-
mor quo cogit de iudicio dei. et illa pietas qua
non potest nisi credere et cedere auctoritati sanctorum
librorum: cogit eum seipsum lugere. Nam ista scientia bone
spei. hominem non se iactantem: sed lamentantem facit. Quo
affectu ~~ipsum~~ impetrat sedulis precibus consolationem diuinam
ad iudicium. ne desperatione frangatur: et esse incipit
in quarto gradu. hoc est fortitudinis: quo esurit et sinit
iustitiam. Hoc est affectu ab omni mortificatione iocunditate

verū tranſeātū ſe extrahit? et inde ſe auertens
 cōuertit ad dilectionē et noy: tētibilibē ſcilicet vni-
 tate eadēq; tēnitatē. Quā ubi aſpexit. quātū poteſt
 in longinqua radiantē ſuiq; aſpectus tēmitate
 ſe ſuſtine illā lud non poſſe pſenſit: tē quito gradu.
 hoc eſt tē conſilio miſerē purgat aīam tumultuantē
 quodāmodo atq; obſtrepētē ſibi de appetitu tēriorū
 gceptis ſordib; . **Hic vō dilātio** ſe tē dilectioē p̄pini
 grauitē experiet: tē atq; p̄ficiat. **Et ſpē** iā plenus atq;
 integer viuib; . cū puenerit atq; ad tēnici dilectio-
 nē? aſcedit tēptidū gradū. ubi iā oculū ipm purgat.
 quo videri de; poteſt: q̄tū poteſt ab eis qui huic
 ſc̄lo moriūt: quātū poſſut. **Nā** tē tantū videt: tē q̄tū
 huic ſc̄lo moriūt: **In** q̄tū at huic viuūt: nō videt.
Et ideo q̄uis iā certior et nō ſolū tolerabilior. ſed etiā
 iocundior ſpēs lucis illius tēpuit apparē? tē emigma-
 te adhuc tamē et p̄ ſpeculū videri dicit: quia
 magis p̄ ſc̄lū ſc̄lū q̄ p̄ ſpēm ~~adulātū~~ adulāt: cū tē hac
 vita ~~pergrinat~~ pēgrinat. q̄uis querſationē
 habeat tē celis. **In** hoc at gradu ita purgat oculū
 cordis: vt veltati ne ipm q̄d p̄ferat aut conferat
 p̄pini. **Ergo** ~~neſcipm~~ nec ſcipm: quia nec illū
 que diligit ſicut ſcipm. **Erit** ḡo iſte ſc̄lū tē ſimpli-
 corde ac modato. vt neq; homibus placēdi ſtudio
 detorqueat: a vero: nec reſpectu deuitandorū
 quorūlibet tēmoderū ſuorū que aduerſant: huic
 vite. **Talis** filius aſcedit ad ſapientia que vltima
 et ſeptima eſt: qua placatus tēquilluſq; p̄ficiat
In tē cū ſapientie timor d̄m. **Ab** illo cū atq; ad ipam.
P̄ has gradū tendit et venit. **Sed** nos ad tēcū
 illū gradū q̄ſidationē reſeruat: de quo diſſerere
 q̄d d̄ns ſuggeſſerit atq; tractare iſtituim; . **Erit**
 igit̄ diuinarū ſcripturarū ſolertiffim; idagaror. qui

pmo totis legerit. notas q; habuerit & et si nondū i-
tellectu. in tamē dilectioe dūtaxat eas que cano-
nice appellantur; nā ceteris securus leget. fide
veritatis instructus. ne ~~pro~~ porcupet ibecillū
aīm. et p̄ periculosis mēdacijs atq; fantasmatijs
mēdacijs eludētēs p̄iudicat aliqd̄ contra intelligē-
ciā. In canonicis at̄ scripturis eccl̄iā catholicā
q̄ plurimū a auctoritatē sequat̄: inter quas illę
sane s̄t quas apostolica sedes habere et ~~et~~ ep̄stolas
accipere inueniūt. Tenet it̄ hūc modū ī scri-
pturis canonicis? ut eas que ab om̄ib; accipiūt̄
eccl̄iis catholicis p̄ponat eis: quas q̄dā nō acci-
piūt. In eis vō que nō accipiūt̄ ab om̄ib; p̄ponat
eas quas pl̄es grauior̄es q; accipiūt. vs̄. quas pau-
ciores minor̄es q; auctoritatis eccl̄e tenet. Si at̄
alias inuenit a plurib; alias a grauiorib; haberi.
q̄q; hoc inueni nō possit: equalis tamē auctoritatis
habēdas puto. Totus at̄ canon scripturaru ī quo
q̄fideationē versandā dicim; hūc libris ḡtinēt̄.
Quinq; moyses. id est. genesi. exodo. leuitico. nūm̄.
deuteronomio; & et vno libro ihesu naue. vno iu-
dicū. vno libello q̄ appellat̄ ruth; qui magis ad reg-
noꝝ p̄ncipia videt̄ p̄tinē. Deinde quatuor regnoꝝ.
et duob; q̄ paralipomenon nō ḡsequētib; sed q̄si
a laterē aduētis simulq; p̄gentib;. Hęc est histo-
ria: que sibi met̄ aduēta tēpora ḡtinēt atq; ordi-
nē rerū. Sūt alie t̄p̄ ex diuerso ordine que neq;
hūc ordini neq; inter se cōnectūt̄: sicut est iob
& ihsobias et hester & iudith. et machabeoꝝ libri
duo: qui magis subsequi videt̄ ordinatā illā histo-
riā vsq; ad regnoꝝ vel paralipomenon terminatā.
Deinde p̄ph̄e ī q̄b; dauid vna liber psalmodi:

et salomonis tres. proverbiorum. cantica aditiorum.
 et ecclesiastes. Nam illi duo libri. vni q̄ sapientia. Retractatū est.
 et alius q̄ ecclesiasticus inscribit̄ de quadā simi-
 litudine salomonis esse dicūt̄: nā ihesus filius
 syrach eos consp̄sisse constatissime **phibē** **phibet̄**
Qui tamē qm̄ i auctoritate recipi meruerūt.
 inter prophetos numerandi sūt. Reliqui vō eorū
 libri qui p̄phete appellant̄. duodecim prophetarū li-
 bri singuli: qui conscrip̄ti sūt qm̄ nūq̄ sc̄iuncti
 sūt. pro vno habēt̄. Quorū prophetarū nom̄a sūt hec.
 Osee. iohel. amos. abdias. ionas. michas. et naum.
 abbaruc. sophonias. aggeus. zacharias. malachias.
 Deinde quatuor p̄phete sūt maiora voluminū: ysaias.
 iheremias. daniel. ezechiel. **Hīs** cū quadraginta. Retractatū est.
 quatuor libris. testamēti veteris terminat̄ auctoritas.
 Noui at̄ quatuor libris euangelij. sc̄iudū mathē. sc̄iudū
 marcū. sc̄iudū lucā. sc̄iudū iohē. Quatuordecim pauli
 apli eplis. ad romanos. ad corinthios duabz. ad gala-
 thas. ad ephesios. ad philippenses. ad tessalonicen-
 ses duabz. ad colosenses. ad thimotheū duabz. ad
 titū. ad philemonē. ad hebreos. Petri duabz. tris
 iohānis. vna iude. et vna iacobi. Actibz aplorū
 libro vno. In hīs oibz libris timētes deū et pieta-
 te mansueti: querūt voluntate dei. **Quis** operis
 et laboris p̄ma observatio est vt dip̄ing. nosse istos
 libros. **Et** si nondū ad intellectū q̄ legendo tamē
 vel mandate mēorie: vel oīno incognitos non
 habere. Deinde illa que i eis aperte posita sūt.
 vel p̄cepta viuēdi. vel regule credēdi. sollertius
 diligentiusq̄ iuestiganda sūt. **Que** tanto q̄sq̄
 plura inuenit: quāta est intelligētia capatioꝝ i

In his et que apte i scripturis posita s^t. inueniat^r illa
oia que continet fide. moresq; viuendi. spem scilicet &
caritatem. De istis libro superiore tractauimus, Tu res
facta quadam familiaritate cu ipa lingua diuinand s^t
tuturum. i ea que obscuriora s^t aperenda atq; discenda
p^rgendu est. vt obscuri obscurioribus locutione illustrari
das de manifestioribus sumat^r ex^{pl}a: et quedam testi
monia certoru sententiaru dubitatione incertis aufe
rat. In qua re memoria valet plurimum: que si defucit:
no potest his pceptis dari. Quibus autem causis non
intelligunt^r que scripta s^t: aut si ignotis aut ambiguis
signis obtegunt^r? Sunt autem signa: vel propria vel tra
nslata. Propria dicunt^r. cu his rebus signandis adhibet^r
ppter quas s^t instituta: sicut dicimus boue cu intelligimus
p pecus. qd oib nobiscu latine lingue hoies hoc
noie vocat. Translata s^t. cu et ipa res quas p^ris v^ris
significamus. ad aliqd aliud significandu vsurpant^r a
sicut cu dicimus boue: et p has duas syllabas intelli
gimus pecus qd isto noie appellari solet. Sed rursus
p illud pecus intelligimus euangelista. que significa
uit scriptura iⁿptante aplo dices: boue trinitate
no intrenabis. Contra ignota signa et p^ra mag
nu remediū est linguaru cognitio. Et latine
qde lingue hoies quos n^r instruedos suscepimus.
duobus alijs ad scripturaru diuinaru cognitione
opus habet. hebraica scilicet & greca: Et ad ex^{pl}a vt
plaria precedetia recurrat^r: si qua qua dubita
tionem intulerit latinoz int^rpretu infinita varie
tas. Quoniam et hebraica vba no int^rpretata sepe i
ueniam^r i libris. sicut amē i alleluia. et racha
et ozama. et si qua s^t alia. Quoru p^rim p^re
sanctione auctoritate quibus int^rpretari potuissent.
seruata est antiquitas. sicut s^t amē et alleluia:

ptim vō in aliā linguā trāsseri non potuisse dicitur.
 sicut aliā duo que posuimus. Sūt et quedā vba
 certarū linguarū. que i vsu alteri lingue p̄ in-
 ptationē transire non possūt. et hoc maxie i
 iectionibz accidit. que vba motū animi signifi-
 cant potius. q̄ sentēcie cōcepte vllam pticulā. Nā
 et hec duo talia esse phibent. Dicitur et i tracha. idig-
 nantis esse vocē: ozama letantis. Sed nō p̄ter
 hec pauca que notare atq; interrogare facillimū est:
 sed p̄t diuisitates vt dictū est int̄ ptū illarū linguarū
 est cognitio necessaria. Qui et septuaginta ex hebraica
 in grecā vertētūt numerari possūt: latinū at
 int̄ ptos nullo modo. Vt et aliq; p̄mis fidei t̄pibz
 i manus vōt codex grecus. et aliq; facultatis
 sibi verūsq; lingue habē videbat. ausus est it̄-
 ptari. Que qd̄ res plus adiuuit itelligētiā q̄ t̄pe-
 diuit. si modo legētes non sint negligētes: nā
 nō nullas obscuriores sentēcias plus plurimū codicū
 sepe manifestauit inspectio. Sicut illud ysaię
 p̄phete vñ it̄ p̄ces ait. et domesticos semēs tui ne
 despereris. alius at̄ ait. et carnē tuā ne despereris.
 vterq; ~~scribitur~~ sibi t̄vicē attestat̄ est. Nāq; alter
 ex altero exponit. quia et caro possit accipi p̄
 vt corpus suū q̄sq; ne despiciet. se putaret admo-
 nitū. et domesticos semēs trāslati xp̄iani possent
 itelligi: ex eodē vbi semēs nobiscū spiritualiter
 nati. Illis at̄ collato int̄ pretū sensu probabilior
 occurrit sentēcia p̄ de consanguineis nō despiciē-
 dis esse p̄ceptū: qm̄ domesticos semēs. cū ad carnē
 retuleris. consanguinei potissimū occurrūt. Vnde
 esse arbitror illud ap̄li qui ait. si q̄ modo ad enu-
 lationē adducē potuē carnē meā. vt saluos

facere aliquos ex illis: id est. ut emulphando illis eos
qui crediderat et ipsi crederet. Carnis est sua. in dōs
dixit propter consanguinitate. Et illud eius dō psalm.
Nisi crediderit: nō intelligetis. Alius interpretatus
est. Nisi credideritis. nō permanebitis. Quis
horū verū scitū sit. nisi exemplaria lingue pre-
cedētis legantur: incertū est. Sed tamē ex utroq;
magnum est illud insinuat scilicet legentibus. Dif-
ficile est eī ita diversos in a se interpretes fieri:
ut nō se aliqua ~~ve~~ vicinitate contigat. Ergo
quā intellectus ī specie sempiterna est. fides vērō ī
verū spaliū quibusdā ambulis quasi lacte alit
pueros: nūc at p fide ambulamus. nō p spem. Nisi
at p fide ambulauerim⁹ ad speciem puenire nō
possim⁹. que nō transit sed pmanet: p intel-
lectū purgatū nobis coheret. Dicitur veritati. propterea
ille ait. nisi credideritis nō intelligetis. ille at
nisi credideritis. nō permanebitis. ~~Et~~ Et ex abi-
guo lingue pcedētis plenūq; it' p'p' fallit.
cui nō bene nota sententiā est. et eā significa-
tionē trāstulit que a sensu scriptoris penitus
aliena est. sicut quā codices habent. Acuti pe-
des eorū ad effundēdū sanguinē. Velocē eī. et
acutū apud grecos. et velocē ~~est~~ significat.
Ille ergo vidit sententiā qui trāstulit. veloces
pedes eorū ad effundēdū sanguinē. Ille at
alius incipiti signo ī aliā p'p' impetus erra-
uit. Et alia quē nō obscura sed falsa sūt: quorū
et alia conditio est. Nō eī intelligendos. sed emen-
dandos tales codices potius precipiendū est.
Hinc est etiā illud. quā moxior grece vitulus
dicitur: moscheumata quā nō intellexerūt esse

plantatiões et vitulamina int'ptati st. Qui et
 tot cā multos codices porcupavit. ut vix i ve
 niat aliter scptū. Et tamen sententia manifest
 tissima est: quia clarescit cōsēptib' v'bis. Namq
 adulterine plātatiões nō dabit indices aliis
 cōuenientius dicit' q' vitulamina que velut pe
 dib' in tra graduat': nō herēt radicib'. hanc
 trāslationē i eo loco etiā cetera cōtexta custodiūt.
 Sed qm et que sit ipā sententia. quā plures int'ptes
 p' sua q'sq' facultate atq' iudicio conat' eloqui nō
 apparet. nisi i ea lingua inspiciat' quā inter
 ptant'. Et plerūq' a sensu auctoris deuius & ab
 errat it' p'os. si nō sit doctissim'. aut linguarū
 illarū ex q' b' i latinā linguā scpturā puenit.
 petenda cognitio est. aut habede int'ptatiões eor'
 qui se v'bis nimis nimis cōstrinperūt. nō quia
 sufficiūt. sed ut ex eis libertas vel error dirigat'
 alioy: qui nō magis verba q' sententias int'ptādo
 sequi maluerūt. Nā nō solū verba singula. sed etiā
 locutiōes sepe trāsfertūt' q' que oīno i latinē lin
 gue vsu si q's consuetudinē veterū qui latine
 locuti st' tenere voluerūt: trāsfere nō possit. Qui
 aliqu' intellectū nichil adimunt sed offendūt: ta
 mē etiā eos qui plus delectant' reb' cū etiā i eaz
 signis sua quedā seruat' integritas. Nā soleocism'
 q' dicit' nichil aliud est. q' cū v'ba nō ealege sibi
 coaptat'. qua coaptauerūt qui p'or' nobis non
 sine auctoritate aliqua locuti st'. Vtrū ei inter
 hōies. an inter homib' dicat': ad verū nō p'tinet
 cognitioe. Itē. barbarismus qd aliud est. nisi v'bu
 nō eis literis vel sono enūciatū. quo ab eis qui

ante nos latine locuti s̄ enūciari solet. Verū at̄ is
noscere. producta an corrupta tertia sillaba dicat̄
nō multū curat: qui p̄cis suis deū vt ignoscat petit.
quomo quolibet modo illud verbū sonare poterit.
Qd est ei go integritas locutionis: nisi aliene consue-
tudinis obseruatio loquendi. veterū auctoritate fir-
mata: **¶** Sed tamē eo magis offendūt̄ hoīes. quo
infirmitates s̄. et eo s̄ infirmitates quo doc doctiores
videri volūt q̄ nō rerū sciētia qua edificant̄. sed
signoꝝ quo nō inflari oīno difficile est: cū et ip̄a
rerū sciētia ceterū erigat. nisi dūco reprimat̄ iugo.
Qd ei abest intellectū qd̄ ita scriptū est. que est terra
i qua isti incedūt sup̄ eā q̄ si bona est an neq̄: Et
que s̄ ciuitates q̄ i quibz ip̄i inhabitant i ip̄is: Quā
locutione magis aliene lingue esse arbitror: q̄
sensū aliq̄d altiore. Illud etiā qd̄ ita auferre nō
possumꝝ de ore cantātū ip̄oꝝ. sup̄ ip̄m at̄ floret
s̄ificatio mea: nichil p̄fecto sententię detrahitur.
Auditor tamē peritor mallet hoc corrigi: vt nō
floret. s̄ florebūt diceret. **¶** Nec q̄q̄ ip̄edit correctione
nisi cōsuetudo cantātū. Ita ergo facile cōtepmi pos-
sūt: si q̄s ea canere voluerit: s̄ que sano intellectū
nichil detrahūt. At vō illud qd̄ ait ap̄ls. qd̄ stultū
est dei sapientius est hominibz. et qd̄ infirmū est dei
fortius est hominibz: s̄ si q̄s i ~~h~~ eo gr̄eca locutione
seruare voluisset. vt diceret. qd̄ stultū est dei. sapie-
tius est hom̄. et qd̄ infirmū d̄. fortius est hom̄. ~~ut~~
iret qd̄ vigilantis lectoris iudicio i sententię veri-
tate: sed tamē aliq̄s tardior. aut nō intelligeret. aut
etiā p̄uere intelligeret. **¶** Nō et tantū viciosa locutio
est i latina lingua talis. verū et i ambiguitate ca-
dit: vt quasi hom̄ stultū vel hom̄ infirmū. sapientius
vel fortius videat̄ q̄ dei. **¶** 42m̄ q̄ i illud sapientius

est hominibus non caret ambiguo: etiam si solecismus caret.
 Vtrum et hys hominibus ab eo quod est hinc homini. an hys
 hominibus ab eo quod ab ab hac homine sit dictum: non apparet.
 nisi illucitior sententia. Aelius namque dicitur ita. Sapientius
 est quod homines: et fortius est quod homines. De ambiguis at
 signis post loquimur. *Aut de incognitis agamus:*
 quorum due forme sunt quantum ad verba pertinet. *Primum autem*
 Namque aut ignotum verbum facit herere locutione lectio-
 nis. aut ignota locutio. Que si ex alienis linguis
 veniunt: aut querenda sunt ab eorum linguarum hominibus.
 aut lingue eade si ortu et ingenia est discende: aut
 plurimum interpretum consulenda collatio est. Si autem ipsius
 lingue in aliqua verba locutionesque ignoramus: lege-
 di consuetudine audireque innotescunt. Nulla sane est
 magis mandanda memorie. quam illa verborum locutionumque
 genera que ignoramus: ut cum vel peritior occurrerit
 de quo queri potest possint. vel talis lectio que vel
 per se debet vel consequentibus vel utriusque ostendat qua
 vim habeat quod ve significet quod ignoramus. facile ad-
 iuvante memoria possimus advertere et discere. Quamquam
 tanta est vis consuetudinis etiam ad discendum: ut qui
 in scripturis sanctis quodammodo nutriti atque educati sunt. magis
 alias locutiones meminerunt. easque minus latinas putent quam
 illas quas in scripturis didicerunt: namque in latine lingue
 auctoribus reperierunt. Plurimum quoque hic adiuvat interpretum
 numerositas collatis codicibus inspectis atque discussis:
 tantum absit falsitas. Nam codicibus emendandis primis
 debet vigilare solertia eorum qui scripturas divinas
 nosse desiderant: ut emendatis non emendati cedant: ex
 uno dumtaxat interpretacionis genere venientes. In ipsis autem
 interpretacionibus. italia ceteris prestant. Nam est verborum te-
 natione cum perspicuitate sententiarum. Et latinis quibuslibet
 emendatis. gratia adhibentur: in quibus per septuaginta interpre-

quod ad vetus testamentum continet excellit auctoritas:
quia in p[ro]p[ri]is peritiores eccl[esi]as tanta p[re]sencia s[an]c[t]i
s[an]c[t]i s[an]c[t]i i[n]t[er]p[re]tati s[un]t esse dicunt. ut os vnu[m] tot homi[nu]m
fuerit. Quod si ut fertur multiq[ue] n[on] indigni fide
p[re]dicant: singuli cellis etiā singulis separati
cū essent i[n]t[er]p[re]tati. nichil t[ame]n alicui[us] eor[um] codicē i[n]uēti
est. quod n[on] eisd[em] v[er]bis. eod[em]q[ue] v[er]bo[rum] ordine i[n]uenit[ur] i[n]
ceteris. ~~Sicut conuenerunt. ut vna om[n]i[um] q[ui]s ad hunc~~
auctoritati g[er]ere aliq[ui]d n[on] d[ur]ū p[re]ferre audeat. Si
at q[ui] cōtulerūt. ut vna om[n]i[um] cōmuni tractatu iudici
o[rum] v[er]o[rum] fiet: nec sic q[ui]dē quēq[ue] vnu[m] hōi[em] q[ui]libet
pericia ad emendandū tot seniorū doctorūq[ue] cōsensū
aspicere oportet aut deest. Quōbit etiā si aliq[ui]d
a ali[is] i[n] h[er]eticis ep[iscop]alib[us] i[n]uēit[ur] q[ui] isti posuerūt
cedendū esse arbitror diuine dispensationi que p[ro]
eos facta est: ut libri quos gr[eci] uideā ceteris ip[s]is v[er]
religio[rum] vel i[n]uidia prodece n[on] sebat: a dicitur
p[ro] d[omi]ni g[er]itib[us] ministra regis ptholomei potestate
tanto ante proderēt. Itaq[ue] fieri potest. ut sic illi
i[n]t[er]p[re]tati sint. quēadmodū g[er]itib[us] g[er]itib[us] ille qui
eos agebat. et qui vnu[m] os o[mn]ib[us] fecerat s[an]c[t]i s[an]c[t]i s[an]c[t]i
idicauit. Si tamē ut superius dixi. hor[um] q[ui] i[n]t[er]p[re]tū
qui v[er]bis tenacius i[n]heserūt: collatio n[on] est i[n]utilis
ad explanandā s[er]p[er]e sententiā. Latini ergo ut dicit
reperit codices vetus testamenti. si necesse fuerit gr[eci]
cor[um] auctoritate emendadi s[un]t: et eor[um] potissimū. qui
cū septuaginta e[ssent]. p[ar]te vno i[n]t[er]p[re]tati esse p[ro]hi
bet[ur]: libros at noui testamenti si q[ui]s i[n] latinis va
rietatib[us] titubat. gr[eci]s cedere oportere n[on] dubiū
est: et max[im]e qui apud eccl[esi]as. doctores et dilige[n]
tiores reperit[ur]. In t[ra]nslatis v[er]o signis. si qua
forte ignota cogit habere lector: p[ri]m[um] linguar[um]
noticia. p[ar]t[em] rerū i[n]uestiganda s[un]t. Aliq[ui]d etiā ad s

similitudine valet. et proculdubio secretū quoddam
 insinuat siloa piscina ubi facie lauare iussus
 est. cui oculos dñs de luto spuro facto imperat.
 Quid tamē nomē lingue iocogite. nisi euāgelista
 int̄pretatus esset: tam magnus intellectus late
 lateret. Sic etiā multa que ab auctoribus eo-
 rūde librorū int̄pretata nō sūt noīa hebreā. non
 est dubitandū habere nō puā vim. atq; adiuto-
 riū ad soluedū enigmata scripturaru: si quis
 ea possit int̄pretari. Quia nō nulli eiusde lin-
 gue periti viri nō sane puū beneficiū posteris
 gutulerūt: qui separata de scripturis eadē oīa vba
 int̄pretati sūt. Et qd sit adā. qd eua. qd abrahā. qd
 moyses. siue aliorū etiā locorū noīa. qd sit iherū.
 vl' syon. vel iherico. vl' syna. vl' labana. vl' iordanis.
 et quicūq; alia ī illa lingua nobis sūt iocognita noīa:
 qbz apertis et int̄pretatis multe ī scripturis figurate
 locutioēs manifestat. Verū at ignorācia facit
 obscuras figuratas locutioēs: cū ignoramus vel
 animatiū vel lapidū vel herbarū naturas alia-
 rū ve rerū: que plerūq; ī scripturis. similitudinib;
 alicuiusgrā ponūt. Nā vt de serpēte qd notū est
 totū corpꝫ eū pro capite obicere ferētib;. q̄tū il-
 lustrat sensū illū. qd dñs iubet nos astutos esse
 sicut serpētes. vt scilicet pro capite nrō qd est xpc.
 corpꝫ potius p̄ceptib; offeramus. ne fides xp̄iana
 t̄p̄ necet ī nobis. si p̄cētes corpi. negemus deū: vel
 illud qd p̄ carceris angustias coartatus. deposita
 veteri tunica vire nouas accipe dicit. q̄tū con-
 cinit ad imitandā ip̄am ser-pētis astutiā. excedūq;
 ip̄m veterē hōiem sicut ap̄ls dicit. vt iduam nouo.
 et ad excedū p̄ angustias. dicit dño. itante p̄ angustā

portā. **De** ergo noticia serpentis illustrat multas si-
 militudines quas de hoc auctore scriptura dare consuevit:
 sic ignorantia nō nullorum auctum. que nō minus p
 similitudines comēorat. ipedit intellectoz. Sic lapi-
 dū. sic herbarp. uel quecūq; tenet radiaibz. Paq; car-
 bunculi noticia. q; luxet in tenebris. multa illuat etiā
 obscura libroz: ubiq; p³ similitudine ponit. Et
 ignorantia berilli uel adamantis. claudit p³ ple-
 riq; intelligēcie fores. Nec aliā ob causam facile est
 intelligēte parē ipetū significari aliue immutabile que
 redies ad archā colūba pculit nisi quia nouimz
 et dei bene gactu nō facile alieno humore corūpi:
 et a se ipam fonde p³ dinter. Multi at p³ igno-
 rantiā p³opi dū nesciūt quā vim has habeat. uel
 ad purgandū pulmonē uel ut dicit ad sapa radiaibz
 penetranda cū sit herba breuis atq; hūilis: oīno i-
 uenire nō possūt quare dictū sit. aspice me p³opoz
 mūdabor. **Memoria** Numeroz etiā ipericia multa
 facit nō intelligi trāslate ac iustice posita i scripturis
 Ingeniū q; ut ita dixerū ingeniū nō potest non
 moueri. qd sibi uelit qd z moyses et helyas et ipse
 dñs quadraginta dies ieiunauerūt. Sū d actiois figurata
 qdā motus. nisi huius mōi cognitiōe et cōsideratiōe nō
 soluit. habet ei denariū quater t³ cognitiōe om-
 nium iceptū tēporibz. **Quaternario** nāq; mō: et
 diuina et aīua ciuila pagūt. **Quana**. matutinis
 meridianis. uesp³inis noct³nis q; horarū spaciis:
 aīua. uer³nis. estiuis. autūnalibz. h³emalibz. q; me-
 sibus. **A t³m** at dilectiōe dū i tēporibz uiuimz. p³
 et uitate i qua uiuē uolumz abstinēdū et ieiunādū
 est: q; uis tēporū causibz ipa nobis insinuat³ doctna
 g³epnedoz t³m. et appēdendū et hōz. **Porro** autē

Denarius nūc; creatoris atq; creature significat
 factā. Nā tūctas creatoris; septenarius at nūc
 creaturā inducit. ppter vitā et corp. Nā; illa. tria
 sūt; vnde etiā toto corde. tota aīa. tota mēte diligēdū
 at est deus. In corpē manifestissima quatuor apparet
 q̄b; stant elemēta. In hoc uero denario dū nobis tēpo
 raliter insinuat. id est. quater duat. caste et cōti
 nēter a t̄p̄m dilectioe uiuere. hoc est quadraginta
 dieb; ieiunare. Hoc lex cui; psona est i. hōie moise.
 hoc p̄phetia cui; psona p̄ gerit helyas; hoc ipē dñs
 monet; qui t̄p̄ testimoniū habēs ex lege & p̄phetis.
 medius inter illos in mōte t̄b; discipulis uadētib;
 atq; stupētib; clariuit. Deinde ita q̄rit. q̄modo quā
 quagenarius de quadragenario existat; qui nō me
 diocriter t̄m nra religione sacratus est ppter pē
 therosten. et q̄modo ter ductus p̄p̄e tria tēpora.
 ante legē. sub legē. sub grā. vel p̄p̄e nomē p̄is & fi
 li; & sp̄e s̄a aduicta eminentius ip̄a t̄nitate ad pur
 gatissime ecclie mīsteriū referat. p̄ueniatq; ad cē
 tū magnos pisces. quos etia post resurrexione
 dñi i. de p̄t̄a p̄e missa ceperūt. Ita multis alijs
 atq; alijs mīoz formis. quōdā similitudinē i. s̄as li
 bris secreta ponūt. que ppter mīoz ip̄ericiā legē
 t̄b; clausa sūt; Nā pauca etiā claudit et obtegūt nō mul
 tū uerū uisū mīsteriū ignorāa. Nā et de psalterij
 et cathare differētia quidā nō incontinēte aliquas
 rerū figurās aperuit & ex decē cordarū psalteriū nō
 ip̄ortune inter doctos q̄rit. utrū habeat aliquā
 mīsterie legē. que ad tantū neruozū mīm cogat.
 an uo si nō habet. eo corpō magis sacratus accipie
 dū sūt ipē nūc. p̄p̄e decalogū legis De quo item
 mō si q̄rat. nō nisi ad creatoris creaturā p̄ferēdū

Mon

est: vel propter superius expositum denarium. Et ille nunc
edificationis templi qui commemoratur in euangelio. quadraginta
scilicet et sex annorum nescio quod musicum sonum et et relatum
ad fabricam dicitur corpus propter quam templi mentio facta
est: cogit non nullos hereticos asserere filium dei non fal-
so sed vero humano corpore indutum. Et nunc quippe et mu-
sica plurimisque locis in scripturis honorabiliter posita
inuenitur. Non est audiendi si errores gentilium supersti-
tionum: qui noue musas iouis et memorie filias
esse sumpserunt. Refellit eos Varro: quo nescio utrum
apud eos quicquam talium rerum doctior vel curiosior esse
possit. Dicit ei in ciuitate nescio qua. non est nomen re-
colo. locuta esse apud tres artifices ternam simula-
chram musarum: quod in templo apollinis domum ponet.
ut quicquid artificum pulchriora formasset: ab illo po-
tissima electa emeret. Ita gressisse ut opera sua illi
quod artifices eque pulchra explicarent: et placuisse
ciuitati omnem nouem. atque omnem esse emptas. ut in appolli-
nis templo ~~dedicauerunt~~ dedicauerunt. Quibus postea dicit
esiodum poetam imposuisse vocabula. Non ergo iupiter
noue musas genuit: sed tres fabri ternas creauerunt.
Tres autem non propterea illa ciuitas locauerat. quia in somnis
eas viderat. aut tot se cuiusque illorum oculis demonstra-
uerat: sed quia facile erat aduertere omnem sonum
qui materies cantus denarium est uniformem esse naturam.
aut ei voce editur. sicuti eorum est qui faucibus sine or-
gano canunt: aut flatu sicut tubarum et tibiaram: aut
pulsu. sicut in cytharis et tympanis et quibuslibet alijs
que percussio ~~canora~~ canora sit. Sed sine ita se
habeat sine non. ita nos tamen non propter superstitionem

Hanc debemus musica fugere: si quod inde utile
~~unde~~ ad intelligendas sanctas scripturas rapere potue-
 rimus. Nec ad illorum theatricas ~~magis~~ nugas converti:
 si aliquid de citharis et organis quod ad spiritualia ca-
~~pienda~~ pienda valeat disputemus. Neque etiam et literas
 discrete non debemus. quia eorum dominum deum dicunt esse mar-
 curium? aut quia iusticiae utriusque templum dedicaverunt.
 et que corde gestanda sunt. in lapidibus adorare malue-
 runt: propterea nobis iusticia utriusque fugienda. Immo vero
 quilibet bonus et verus christianus est. dominum suum esse intelligat.
 ubicumque invenit veritatem. quam ceteros et agnoscentes
 etiam in litteris sacris superstitiosa figmenta repudiet? do-
 leatque homines atque cavet qui cognoscentes deum non ut
 deum glorificaverunt aut gratias agerunt. sed evanescunt
 in cogitationibus suis. et obscuratum est conspectus eorum. di-
 centes et se esse sapientes stulti facti sunt. et mutaverunt
 gloriam incorruptibilis dei in similitudinem corruptibilis
 hominis et volucrium quod drupodum et serpentium. Sed ut totum
 istum locum nam est maxime necessarius diligentius ex-
 pliamus? duo sunt genera doctrinarum que in gentibus etiam mo-
 ribus excercantur: unum earum verum quas instituerunt homines.
 alterum earum quas inadvertenter iam peractas aut divi-
 nitus institutas. Illud quod est secundum institutiones hominum
 primum superstitiosum est: primum superstitiosum non est. Supersti-
 ciosum est. quicquid institutum est ab hominibus et ad facienda
 et colenda ydola pertinet. vel ad colendam sicut deum
 creaturam. preterve ullam creaturam. vel ad consultaciones
 et pacta quedam significationum cum demonibus placata atque
 federata. qualia sunt volamina magicarum artium. que
 quod commemorare potius quam docere solet poetis. Ex quo
 genere sunt. sed quasi licetiore vanitate. aruspicum et

angurū libri. Ad hoc genus p̄tinet oēs etiā ligaturæ
atq; remediā. que medicorū q; disciplina cōd̄pnat.
sive ī prec̄tationib; sive ī q̄busdā notis quas curate
res vocat. sive ī q̄busq; reb; sive suspendendis atq; al
ligandis vel etiā saltandis ~~quodammodo~~ quodammodo. nō
ad sep̄erationē corporū. sed ad quasdā significatiōes
aut occultas aut etiā manifestas. que mitiore notē
ph̄sica vocat. ut ~~us~~ quasi nō sup̄stitiōē īplicare sed
natūra prodesse videat̄. sicut s̄ iac̄tes ī sumo au
rū singulari. aut destructionū ossibus ansule ī di
ḡnis. aut ~~cu~~ cū tibi dicit̄ singularienti. ut dextra ma
nu etiā. sinistra pollicē teneas. Hīs adiūgūt̄ milia
tamissimāriū obseruationū. si medicū aliqd̄ salieit.
si iūctis abulantiū amicus lapis aut canis aut puer
mediū īueniēt. atq; illud qd̄ lapidē calcāt t̄p̄ di
reptorē amicitie minimis molestū est. q̄ cū innocēte
puerū colapho p̄cutiūt. si pariter abulantiū īt̄cur.
rit. Sed bellū est. qd̄ aliqui pueri v̄ndicant̄ a canib;.
Nā plerūq; tā sup̄stitiōsi s̄ qdā. ut etiā q̄ canē qui
medius īt̄ueniēt ferire audeant. nō īp̄tine.
Nāq; a vano remedio cito interdū ille p̄cussorē
suū ad verū mediū mittit. Hinc sūt etiā illa. limē
calcare cū ante domū suā trāsit. Redire ad lectū
si q̄s dū se calcet stermitauerit: redire domū si
p̄ades offendit. Sū vestis a soricib; roditur. p̄
plus timere suspitionē mali. q̄ p̄sens ~~day~~
dāpnū ~~dolere~~ dolere. Vnde illud eleganter dictū
est cathonis. qui cū esset consultus a quodā qui
sibi a soricib; erosas caligas diceret. respondit nō
esse illud mōstrū: sed vere mōstrū habendū fuisse
si sorices a caligis roderēt. Neq; ab hoc gene p̄m
ciose sup̄stitiōis segregandi s̄ qui genechliaci p̄p̄
nataliū consideatiōes dierū. nūc at̄ vulgo mathematici

vocat. nā et ipi quis verā stellarū positionē cū
 q̄sq̄ nascit̄r conseruent̄. ~~tamē qd̄ inde~~ et aliqui
 etiā p̄estigēt. tamē qd̄ inde conat̄r vel actiones
 nāe vel actionū cūcta p̄dicere minū errat. et
 vident̄ ip̄eritis hominibz miserabile seruitute. Nā
 q̄sq̄ liber cū ad quūsmodi mathematicū igr̄ess⁹
 fuerit. dat pecuniā vt seruis idē exeat. aut mar-
 tiriū aut venereū v̄l potius om̄i siderū q̄bz illi
 q̄ p̄mi errauerūt. errore q̄ postea propinauerūt.
 vel bestiarū p̄t̄ similitudinē vel hom̄i ad ip̄os hōies
 honorādos ip̄osuerūt vocabula. Nō cū mirandū est.
 cū etiā propriozibz recentioribz q̄ tp̄ibz sidus qd̄ ap-
 pellamz luciferū: honori et nom̄i cesaris romani
 dicere conati. Et fortasse factū esset atq̄ isset ī vetus-
 tate. nisi auia ei⁹ venus p̄occupasset hoc noī
 p̄edū. neq̄ iure v̄llo ad heredes traheret.
 qd̄ nūq̄ v̄na possederat. aut possidendū petue-
 rat. Nāq̄ vbi vacabat locus. neq̄ alicui⁹ priorū
 mortuoz honorē tenebat̄: factū est qd̄ ī rebus
 talibus fieri solet. Pro quīntili c̄ et sextili m̄tibz.
 iuliu atq̄ augustū vocamz. de honoribz hom̄i iulij
 cesaris et augusti cesaris nūcupatos: vt facile
 qui voluerit intelligat etiā illa sydera p̄ius sine
 his nom̄ibz locata esse celo. Fortius at̄ illis q̄
 honore m̄oria vel coacti s̄ hōies regia potestate.
 vel placuit huāna vanitate noīa eoz ip̄onctos
 sideribz. eos ip̄os sibi mortuos ī celū lenare videbāt̄.
 Sed qd̄ libet vocat̄ ab hōibz. s̄ tamē ~~facta~~ sidera
 que de⁹ instituit et ordinauit vt voluit. et est certus
 motus illoz quo t̄pa distingūt̄ et ordināt̄. Quē
 motū vocare cū q̄sq̄ nascit̄r que se habeat facile
 est p̄ eoz īctas cōscriptas q̄ regulas. quos s̄a septuā

quod dicitur. si ei tantum potuerit scire ut posset
estimare scilicet quomodo eius dominum non facilius inve-
nerit. Sed ex ea vocatioe velle nascentium mo-
res. actus. ~~etiam~~ ~~eneta~~ ~~pdice~~: magnus error.
magnaq; demencia est. Et apud eos quodam qui ta-
lia didicenda didicerunt: sine dubitatioe res
hec suspicio. Constellatioe ei quas vocat. vo-
catio est siderum quomodo se habeat cum ille nascetur
de quo isti miseri a minoribus ~~gubantur~~? ~~gubantur~~?
Nisi ei potest ut aliquid gemini tam sequaciter fu-
dantur ex utero. ut intervallum temporis inter eos nullum
possit apprehendi. et constellationis minus annotari. Unde
necesse est non nullos geminos eadem habere constel-
lationes. cum paria rerum vel quas agunt vel quas
quas patiuntur. eadem non habeant: sed plerumque ita
disparia ~~vera~~ ut alius felicissimus. alius infelicis-
simus vivat: sicut esau et iacob geminos acce-
perunt natos: ita ut iacob qui posterior nascebat.
manu planta pedetis fratris cecum inveniret.
Hoc certe dies atque hora nascentium notari aliquid
non posset: nisi ut ab eorum constellatione esset una.
Quanta autem intersit inter amborum mores. facta.
laboribus. atque successa. scriptura testis est iam ore
omnium gentium divulgata. Neque ei ad rem pertinet. quod
dicunt ipsum momentum minimum atque angustissimum
temporis. quod geminorum partum detminat multum va-
lere in rerum natura. atque celestium corporum rapi-
dissima velocitate. Et si ei quaedam ut plurimum
valeat. tamen in constellationibus a mathematico inve-
niri non potest quibus inspectis se fata dicere

#ficti? **Q**uod ergo i ostellatioib9 no iuent quas
 necesse est inspiciat sine de iacob sine de ei9 frē
 consulat. qd ei prodest si distat i celo qd temere
 securus ifamat. et no distat i tabula qua frus
 tra sollicitus ituet? Quare iste q3 opinionēs
 qbusda rerū signis huāna p̄sūptioē institutis
 ad eadē illa q̄si cū demonib9 quedā pacta et cō
 uēta referēde st? **H**inc eī fit vt occulto quoda
 iudicio diuino cupidi malariū rerū hoīes. tra
 dāt illudēdi et decipiēdi pro meritis voluntati
 suariū. illudētib9 eos & atq3 decipiētib9 p̄uari
 catorib9 angelis: qb9 ista p̄ mundi ifinia scdm
 ordm rerū diuine prouidentie lege subiecta
est. Quib9 illusiōib9 et deceptiōib9 euenit.
 vt istis sup̄sticiosis diuinationib9 diuinationū
 genēib9. multa p̄cēta & futura dicant. nec
 alit accidat que dicūt. multaq3 obseruatib9
 scdm obseruatiōēs suas euēniat eueniat. qb9
 ip̄liciti curiosiores fiāt. et sese magis magisq3
 iterāt multiplicib9 laq3 laqueis perniciosissimi
 erroris. **H**oc gen9 fornicatiōis aīe. salubriter
 diuina sc̄ptura nō tacuit. neq3 ab ea sic de
 terruit aīam. vt p̄tēta talia negaret esse. qz
 falsa dicūt a p̄fessorib9 eoz. sed etiā si dixerit
 vobis iqt et ita euenit ne credatis eis. **N**ō
 eī quia ymago samuelis mo. mortui. saulī re
 gi vera p̄nūciauit: p̄tēta talia sacrilegia qb9
 ymago illa presentata est min9 execranda
 st. Aut quia i actib9 ap̄loy v̄turiloqua fēta
 verū testimoniū phibuit ap̄lis dñi. ideo paul9

aple peccat illi spū & ac nō potius illā feminā
illius demoni correptisē atq; exclusiōe mūdauit?
Sed igit̄ artes huiusmodi. vel uigilatorie vel noxie
superstitiois. ex quadā homi pestifera & societate
et demonū. quasi pacta & fidelis et dolose am-
icitiae cōstituta s̄t repudianda & fugienda p̄cipuo.
Nō p̄ idolū s̄t aliqd̄ dicit apls̄: sed qz̄ que imo-
lat demonib; imolat et nō deo: nolo uos fieri socios
demonū. **2d̄** at̄ de ydolis et de imolatioib; que
honorū eorū exhibet̄ dixit apls̄. hoc de oib; y-
maginib; signis sentiendū est. que ad cultū
ydoloz. vel ad creaturā cuiq; p̄ter t̄p̄ ad deū cole-
das trahit. vel ad ~~rem~~ remedioz aliarūq; obser-
uationū curā p̄tinet. que nō s̄t diuinitus ad
dilectiōe dei & p̄cipi publicē constituta:
sed p̄ priuatas appetitōes uerū t̄p̄ aliud corda
dissipant miserorū. In oib; ergo istis doct̄is. so-
cietas demonū formidanda atq; uitanda est.
qui nichil cū dyabolo p̄cipē suo nisi reditū m̄m̄
claudē atq; obseruare conant̄. Sicut at̄ de stellis
quas condidit & ordinauit deus. huāne & decep-
torie cōiecture ab homib; institute s̄t. sic etiā de
q̄busdā nascētib; vel quoquo modo diuine pro-
uidēcie administratiōe existētibus rebus multi
multa huānis suspiciōib; q̄si regulariter cō-
iecta h̄is mādauerūt. si forte isolite acciderūt
t̄p̄ si mūla pariat vel fulm̄e aliqd̄ pariat̄.
Qui oīa fatū ualēt. q̄m̄ p̄suptiōe aiorū q̄si
"quadā" cōmuni lingua cū deōib; federata s̄t.
que tamē plena s̄t oīa pestifera curiositatis. cir-
ciantis sollicitudines mortifere seruitutis. **Nō**

eū quia valebat aduersa se: sed aduersus atq;
 signando sem est, ut valeret. Et ideo diuersis di-
 diuersis pvenit: sedm cogitatioē et p̄suptioē
 suas. Illi ei spē qui deape volūt, talia procurat
 cuiq; qualibus eū ir-etitū p̄ suspicioē et cōsen-
 sioē eū videt. Sicut eī vbi gratia vna figura
 lre que deus atim noiat: aliud apud grecos, a-
 aliud apud latinos valet, nō natura s; cōsensioē
 et placito significandi, et ideo qui vtrāq; lingua
 nouit, si homi greco velit aliqd figurare sc̄bendo
 significare, nō i ea significatioē poit hāc lram
 i qua eā ponit ad sc̄bit homi latino. Et beta, vno
 eodq; sono apud grecos h̄c, apud latine nome oleis
 est. Et cū duo legere q; aliud i h̄is duab; sillabis gre-
 cis, aliud latinis intelligit. Sicut ergo h̄c oēs sig-
 nificatioē pro sue cuiq; societatis cōsensioē
 aūq; mouet, et quia diuisa cōsensio diuersis mo-
 uet, nec ideo i eas hoies cōsenserūt, quia iam
 valebat ad significatiōē, sed ideo valet quia cō-
 senserūt i eas; sic etiā illa signa q̄b; p̄uiosa de-
 mouū societas p̄pat̄, pro cuiq; obseruatiōib;
 valet q; qd; manifestissime ostedit ritus augurū,
 qui et anq; obseruēt, et postea q; obseruata signa
 temerūt, id agūt ne videāt volatus, aut audiat
 voces auū; q; nulla signa ista s̄, nisi cōsensu
 obseruatis accedat, quib; amputatis atq; era-
 ditatis ab aūo ppiano, deinde vidēde s̄ institutioē
 homi, nō supsticiose id est, nō cū demombus s;
 cū homib; institute. Namq; oia que ~~de~~ ideo valet
 inter hoies, quia placuit inter eos ut valeant

instituta hominū sūt: quorū p̄ti sup̄flua luxuriosa q̄ i-
stituta sūt. p̄tīm cōmoda et necessaria. Illa eī sig-
na que saltando faciūt histōnes. si natura et non
instituto et consensioe hominū valeret. nō p̄mis t̄pibz
saltando pancomino p̄co p̄renūciaret p̄lis car-
taginis qd saltator vellet itelligi. qd adhuc multi
re remunerūt senes. quoz relatu hoc solemz audi-
re. Qd' ideo credēdū est. qz nūc q̄ si q̄s theatrū ta-
liū iugari ipeitus itraueit. nisi ei dicat̄ ab alio
qd illi motus significet: frustra totz intentus est.
Appetūt tamē oēs quādā similitudinē i significādo:
vt ip̄a signa i q̄tū potest. rebz quas significant
similia sint. Sed qz multis modis simile aliqd
aliē potest esse: nō cōstat talia signa inter hōes.
nisi consensus accedat. In picturis vō z statuē
ceterisqz huiusmodi simulatis opibz mapiē peri-
toz hominū artificū nemo erat cū similia viderit
vt agnoscat qbz sint rebz similia: et hoc genus it
sup̄flua hominū istituta numerandū est. vbi tamē
interest. qd eoz. qua de causa. et vbi. et quādo. et
cuius auctoritate fiat. Nilia demiqz fabularū ficta-
rū. vel fallitātū quarū mēdacijs hōes delectant̄
huāna instituta sūt. et nulla magis hominū p̄pa. que
a seip̄is habet epistimanda q̄ queqz falsa atqz mē-
dacia. Cōmoda vō necessaria hominū cū hominibz isti-
tuta sūt. q̄cūqz i habitu vel i cultu corpis ad sexus
et honores discernēdos differētia placuit. et inu-
merabilia genera significatiōnū. sine q̄bus
huāna societas aut nō oīno aut minus cōmode
gū gerit̄. queqz i pōdeibz atqz mēsuris z nūoz

impressiōibz vel estimatiōibz. sua cuiq; ciuitati et
 plō sē ppa et cetera huiusmodi. **Q**ue nisi homī ūsti-
 tuta essent. nō p diūsos plōs varia essent. nec ī
 ipis plōs singulis pro arbitrio suoz pncipū mū-
 taret. **S**ed hec tota pō hūanoz ūstitutoz que ad
 vsū vite necessariū pficiūt. nequaquā fugienda ē
 ppiano. ymo etiā et ī q̄tū satis est intueda. me-
 moriaq; retineda. **A**d umbrata ē q̄dā et natu-
 ralibz utiq; similia homī ūstituta sūt. quoz ea q̄
 ad societate vt dcm est demonū ptinet. penitus
 repudianda sūt et detestanda. **E**a vō q̄ hoīes cū
 homībz habēt assumēda. ī q̄tū luxuriosa atq; su-
 pflua nō sūt. et mapidē hūmū figure sine q̄bus
 legē nō possūmz. et linguarū varietas q̄tū satis
 est. de qua superius disputauimz. **E**p eo genere
 sūt etiā note. quas qui didicerūt ppe iā notatū ap-
 pellant. vtilia sūt ista nec discūt. illicite. nec sup-
 sticiose ipliat. nec lupu eneruat. si tamē occupet
 vt maioribz rebus ad q̄s adipiscēdas seruire
 debēt nō sint impedimēto. **I**ā vō illa que nō ūsti-
 tuēdo. sed aut trāfacta t̄pibz aut diuinitus ūsti-
 tuta īestigādo hoīes prodiderūt. vbiq; discūt.
 nō sūt homī ūstituta existimāda. **Q**uoz alia sūt
 alia sūt ad sensus corpis. alia vō ad rationē animi
 ptinetia. **S**ed illa que ad sensus corpis attinet.
 vel narrata credimz. vel demonstrata sentimus.
 vl expta coniciūmz. **R**eq̄d igit̄ de ordie tēpōz trāf-
 actorū indicat. ea que appellat̄ historia plurimā
 nos ~~admirat̄~~ adiuuat ad libros scōs itelligēdos. etiā
 si preter ealliam puerili eruditioē do discat. **A**ta
 et olimpiadas et similia noīa multa sepe querūt

a nobis. Et ignorantia consulatus quo natus est dñs et q̄
passus est nō multos coegit errare. ut putaret ~~quadraginta~~
~~annos~~ ~~esse~~ quadraginta septu annos etate passū
esse dñm. quia p̄ tot annos edificatū tēplū esse dictū a
iudeis. qđ ymaginē dñici corporis habeat. et ānorū fere
triginta baptizatū esse retinem⁹ auctoritate euāgelica.
Sed postea quot ānos ī hac vita egerit. qđ̄ tēptu ip̄o
actionū eī audiri possit. tamē ne aliudde aliquo dubie
tatis oriat̄ de historia getū collato ad euāgelica lū
dus certiusq; colligit̄. Tūc eī videbit̄ nō frustra esse
dictū. qđ quadraginta sex ānis tēplū edificatū sit.
ut tamē referri iste mō ad etatē dñi nō potuit.
ad senectore instructionē hūmā corporis referat̄.
quo idū ip̄e nos nō dedignatus est vnicus dei filius
p̄ que factū s̄ oīa. De utilitate at̄ historie ut om̄it̄
tū grecos. quān̄ m̄. abrosius q̄stione soluit calūp
niātib⁹ plato nis lectorib⁹ et dilctorib⁹. qui dice auct̄
s̄ oīs dñi n̄i ih̄u p̄p̄ senectias quas mirari et p̄di
cūre cogit̄. de plato nis libris eū didicisse. qm̄ longe
ante humanū aduentū dñi n̄i plato nis fuisse negari
nō potest. Nōne mēoratus ep̄. cōsiderat̄ historia
getū cū reperisset iheremie p̄phete tēporib⁹ p̄fectū
fuisse ī egiptū. ubi p̄pheta ille tūc erat. p̄habilius eē
ostendit. qđ m̄is l̄is p̄ iheremia ficeat ibutus. ut ille
posset docē uel dicere que iure laudat̄. Ante h̄as
et getū ~~libros~~ hebreos. ī qua om̄i dei cultus emi
cuit. ex qua scdm̄ carnē uer̄ dñs n̄i. nec tpe qđe pi
tagoras fuit a cui⁹ posteris plato nis theologia didi
cisse isti asserūt. Ita q̄sideatis t̄pib⁹ fit multo cre
dibilis. istos potius de l̄is m̄is habuisse q̄cūq; bona
et uer̄a dixerūt. qđ de plato nis dñm ih̄m p̄p̄m qđ de
met̄issimū est credere. Narratio at̄ historia cū pre
terita etiā hom̄i instituta natiūt̄. nō inter hūana

Retractatū est.

ista ipa historia numerada est. qz ia q tranſierit
 nec infecta ſci poſſit i ordine tpm habeda ſt. qd
 dicitur et miſtrator de q. Aliud ei eſt facta narrare
 aliud faceda doce. hitoria. ſcā narrat fidelit' atqz
 utiliter. libri at aruſpicad et qcuqz ſimiles luerē.
 faceda vel obſeruada itendūt doce. monitorie
 audacia nō iudicis fide. Eſt ei narratio demonſtra
 tionis ſimilis. qua nō pterita ſz pntia iudicant' ig
 naris. In quo gñe ſt qcuqz de locoz ſua. naturis qz
 aialud. lignoz. herbarū. lapidū. alioz ve corpm
 ſcripta ſt. De quo genere ſuperius egim. cāqz cog
 nitione vale ad enigmata ſcripturaz ſolueda do
 cuim. Nō ut pro qbusdā ſignis **ad** adhibeat' tñ
 ad remedia vl' machinamenta ſuſtitiōis alicui.
Nā et illud gen' iā diſtinctū ab hoc licito et libero
 ſeparauim. Aliud eſt ei dice. trita herba iſta ſi bi
 beris veter nō dolebit. et aliud eſt dice. iſta herba
 ſi collo ſuſpederis veter nō dolebit. Ibi ei probat'
 q' ſperatio **ſalubris** ſalubis. hic ſignificatio ſuſ
 titioſa dāpnat'. **Qm̄** ubi p'ntatiōes z iuocatiōes
 et curatiōes nō ſt. p'lerūqz dubid eſt utru' res q
 alligit' aut q' quomodo adiūgit' ſanādo corpi. vi
 nature valeat qd' libere adhibendū eſt. an ſigni
 ficatiua qdā obligatiōe p'ueiat. qd' tanto prudētius
 oporteat cauē p'p'and. q' to efficacius p'deſſe vide
 bit'. **ſed** ubi latet. qua cauſa. qd' valeat q' ſqz utatur
 iſt' eſt. dūtaxat i ſanādo vel ſperadiōis corporibus
 ſiue i medicina ſiue i agricultura. **ſiderū** at cog
 noſcedoz nō narratio ſed demonſtratio eſt. quoz per
 per pauca ſcriptura q' mediat. Sicut at plurimis no
 tus lune cuius qui etiā ad paſſione d' m' a' iuuer
 ſarie celebrandā ſolemniter adhibet'. ſic pauciſſimū

q̄ ceteroꝝ sideruꝝ vel ortus vel occasus vel alia q̄li-
bet momenta. sine ulla errore s̄ notissima. Que
p̄ seipam cognitio q̄q̄ sup̄sticiosa nos nō alliget.
nō multū tamē ac p̄pe nichil adiuuat tracta-
tioē diuinarū scripturarū. et fructuosa itētioē
plus ipedit. Et quia familiaris est p̄uiciōsissi-
mo errori fatua fata cōtātū: cōmodius ho-
nestius q̄ cōtēpmit̄. Habet at̄ p̄ter dēmo-
strationē p̄sentū. etiā p̄tētoꝝ narrationi ali-
qd̄ simile. qd̄ a p̄senti positioē motuq̄ siderū
ī p̄tēta eoz̄ vestigia regulariter licet recurrē.
Habet etiā futurōꝝ regulares cōiecturas. nō sup-
sticiōsas. et ommosās. sed raras et certas. nō vt
ex eis aliqd̄ trahē ī m̄a facta et e euetā tēptemg:
qualia genethliacoz̄ deliramenta s̄. s̄ quātū
ad ipā p̄tinet sidera. Ita. Nā sicut qui p̄putat
lunā cū hodie īp̄p̄eūt. quota sit. et ante q̄-
libet ānos quota fuit. et post quoslibet ānos
quota futura sit: potest dicē sicut de vnoquoq̄
siderū qui ea p̄te p̄rite p̄putat respōdē con-
sueuerūt. De qua tota cognitio q̄tū ad vsū eiꝝ
attinet: qd̄ michi videt̄ aperui. Artū etiā
ceterarū. vel q̄b̄ aliqd̄ fabricat̄ qd̄ remanet
post opationē artificis ad illū effem. sicut est
domg & sc̄apud. et vas aliqd̄ atq̄ huiusmodi
alia huiusmodi. vel que ministrēū
qd̄dā exhibēt op̄erati deo. sicut medicina et a-
gricultura et gubernatio. vel quoz̄ oīs effcūs
est et actio. sicut saltationē et cursioē. et lucta-
minū. Harū igit̄ actioē ḡctarū artū de p̄tētis

experimēta faciūt et futura cōici, Nā nullus
 carū artifex mēbra mouet ī operādo. nisi p-
 tētoꝝ mēōriā cū futuroꝝ expectatiōē cōtēxat.
 Hārū at cognitiō ī ipā hūana vita tenuiter cursimq;
 vsurpada est. nō ad operandū nisi forte officid aliqd
 cogat de quo mūc nō agimꝰ; sed ad iudicādū. ne
 oīno nesciamꝰ qd scriptura velit insinuare: cū de hys
 artibꝰ aliqꝰ figuratiuas locutiōes inserit. Restat
 ea que nō r ad corpis sensus. sed ad rationē ai
 ptinet: vbi disciplina regnat disputatiōis & nūi
 Sed disciplina disputatiōis ad oīa genera q̄stionū.
 que ī lris scis it penetrāda et dissolūda plurimū
 valet. Tantū ibi cauda est libido ripandi. et pue-
 rilis quedā ostentatio decipiēdi adūsariū. Sūt
 eī multa que appellantꝰ ~~sophismata~~ sophisma-
 ta. false conclusiōes ratiōnū. et plerūq; ita veras
 imitātes: ut nō solū tardos. s; īgeniosos etiā ming
 diligētē attētos decipiāt. Posuit eī qdā dices ei:
 cū quo loq̄batꝰ. Quid ego sū. tu nō es. ac ille consen-
 sit. Verū eī eāt ex pte. vel esipo. qd iste insidiosꝰ.
 iste simplex eāt. Tūc iste addidit. Ego at homo
 sū. Hoc q; cū ab illo accepiss; conclusit dices: tu
 igit nō es homo. Quid genꝰ captiosarū conclusiōnū
 scriptura q̄tū epistimo detestatꝰ illo loco vbi dictū
 est. qui sophisticꝰ loq̄tꝰ odibilis est. Quāq; etiā ser-
 mo nō captiosus. sed tamē habūdantiꝰ q; graui-
 tate decet vboꝝ ornāmēta q̄sectas: sophisticꝰ dicitꝰ
 Sūt etiā vere cōceptiones ratiōis. falsas habē-
 tes sentētiās: que cōsequūtꝰ errorē illius cū quo
 agitꝰ. Huc tamē ad hoc īferūtꝰ a bono & docto hoīe &
 ut ī hys erubescēs ille cuiꝰ errorē consequūtꝰ. eūdē

relinquat errorem: quia si in eodem mane voluerit, ne-
cesse est ut etiam illa que dampnat tenere cogit. **Mo** et
vera iherosolyma apud eum diceret, neque propter resurrectionem, et
illa alia, tamen predicatio nostra, et tamen fides nostra,
et deinceps alia que omnino falsa sunt, quia et propter resurrectionem
et non erat predicatio eorum que heretice amandabat, nec eorum
qui heretice crediderunt: sed ista falsa verissime conec-
tabatur illi sententia, qua dicebat non esse resurrex-
tionem mortuorum. **Cum** ergo sunt vere conceptiones,
non solum veritatem, sed etiam falsam sententiarum: si
facile est veritate conceptionum etiam in illis scolis discere
que sunt etiam in scriptura. **Et** tamen ut veritas in sacris libris
ecclesiasticis vestiganda est, ipsa tamen veritas et conec-
tionum non instituta sed adiuta. **Et** est ab omnibus et no-
tata, ut eam possint discere vel docere: nam est in rebus in-
tuitu percepta et divinitus in instituta. **Sunt** etiam que narrat
ordinem temporum, non eam ipse proponit, et locorum situs, aut
naturas animalium vel serpentium, vel lapidum que ostendit
non res ostendit ab omnibus instituta, et ille qui demon-
strat sidera, eorumque motus, non a se vel ab hominibus aliquid
re instituta ostendit: sic etiam qui dicit cum falsa est
quod scit, necesse est ut falsa sit quod predicat verissime
dicit. **Neque** etiam facit ut ita sit: sed totum ita demonstrat esse.
Ex hac regula illud est, quod de apostolo gregoriano
precedit etiam non esse resurrectionem mortuorum quod
dicebat illi, quoniam errorem destrucere volebat apostolus,
dicens illa sententia predece qua dicebat non esse re-
surrectionem mortuorum: necessario scit, neque propter
resurrectionem. **Hoc** autem quod scit, falsum est, propter etiam resurrectionem,
falsum est ergo quod predicat, quod predicat etiam non esse resur-
rectionem mortuorum: est igitur resurrectio mortuorum.
Quod totum breuiter ita dicitur. **Si** non est resurrectio
mortuorum, neque propter resurrectionem, propter autem resurrectionem:

est ergo infirmitas mortuorum. hoc ergo ut consequenti
 ablato. auferat^r etiā necessario qd' pcedit: nō ititue-
 rit hōies s; ostenderūt. Et hęc regula p̄tinet ad
 veritatē conceptionū; nō ad veritatē sententiā.
 Sed ī hoc loco de resurrectione cū ageret^r. et regu-
 la conceptionis nulla est. et ipā ī conclusōe sententiā.
 In falsis at̄ sententiis conceptis: oīs veritas est isto modo.
 faciam⁹ aliquē ~~concepisse~~ gressū. si aiāl est coctea
 vocē habet. hoc gressū. cū probatū fuit vocē coctea
 nō habē. quia consequenti ablato. illud qd' pcedit
 auferat^r. cōcludit^r nō esse aiāl cocteam. Que se-
 quētia falsa est: sed ex cōcesso falso. vera est conclusiō
 conceptio. Veritas itaq; sententię p̄ seipiam valet: ver-
 tas at̄ conceptionis ex eia cū quo agit^r op̄inōe vel
 cōcessiōe consistit. Ideo at̄ ut supra dictū est. itert^r
 vera cōceptiōe qd' falsū est. ut eū cui⁹ errorē cor-
 rigē volum⁹ peniteat ~~sententię~~ sensisse p̄cedētia:
 quorū cōsequētia videt esse respūda. Itā hinc
 itellige facile est. sicut ī falsis sententiis & falsas cō-
 clusiōes esse posse. fac ei aliquē p̄posuisse. si iustus
 est ille. homo est. et esse gressū. deinde assūpsisse. nō
 est at̄ iustus. quo item cōcesso. itulisse conclusiōe.
 nō est ergo homo. Que tamē et si vera sūt oīa. nō est ta-
 mē vera regula conclusiōis. nō ei sicut ablato con-
 sequenti. auferat^r necessario qd' p̄cipit pcedit: ita etiā
 ablato pcedenti auferat^r necessario qd' consequit^r. quia
 verū est ad diam⁹. si orator est. homo est. Ex qua
 p̄positiōe. si assumam⁹. nō est — at orator. nō est cō-
 sequēs ad ituleris. nō est igit^r homo. Quāpt̄er aliud
 est nō nosse regulas conceptionū. aliud sententiā
 ī veritate. **C De logica.**
In illis dicit^r qd' sit consequēs. qd' nō cōsequēs.
 qd' repugnās. Consequēs est. ut si orator est. homo
 est. Inconsequēs. si homo est. orator est. Repugnās.

si homo est. quadrupes est. Hic ergo de ipa quæstio
iudicat. In veritate at sententiã ipse p se sententiã
nõ carã cõceptioẽs q̄siderande s̄. sed veris certisq̄
sententiãs cū incerta vera cõceptioẽs iungit. etiã
ipse certe fiat necesse est. Quidã at sic se iactant
cū veritate cõceptio nũ didicerit. q̄si sententiã ipã
sit veritas. Et rursus qdã plerũq̄ retinẽdes verã
sententiã male se gripunt. quia leges conclusioẽs ig
norat. cū melior sit qui nouit esse r̄surrectionẽ
mortuorũ: q̄ ille qui nouit consequẽs esse. vt si
r̄surrectio mortuorũ nõ est. neq̄ p̄p̄ r̄surrexit.
Itẽ sciẽtia diffiniedi. diuidedi atq̄ p̄cedi. q̄q̄ rebz
falsis plerũq̄ adhibeat. ipã tamẽ falsa nõ est
neq̄ ab homibz instituta. sed i verã ratioẽ cõpta.
Nõ eã quia et fabulis suis eã poete z opinionibz
erroris sui. vel falsi philosophi vel etiã heretici. id
est falsi p̄p̄iani adhibẽt cõsueuerũt. p̄p̄tã falsũ
est neq̄ i diffiniedo. neq̄ i diuidedo aut p̄cedo
aliq̄d cõplectẽdũ esse qd' ad vẽ ipã nõ p̄tinet.
aut aliq̄d qd' p̄tinet p̄cedã. Hoc verũ est etiã
si ea que diffiniunt aut dist'buunt vera nõ s̄.
s̄lã z ipm̄ falsũ diffiniunt cū dicimz. falsũ esse sig
nificationẽ rei nõ ita se habẽtis vt significat
siue alio aliquo modo. Que diffinitio vera est:
q̄uis falsũ verũ esse nõ possit. Possimz etiã diuidẽ
diãtes duo genera esse falsi. vno eorũ q̄ oĩno esse
nõ possũt: alterũ eorũ que nõ s̄. q̄uis esse possũt.
Nã qui dicit sepe et ta vndeã. id qd' dicit qd' oĩno
esse nõ potest. Qui at dicit vbi grã & haledis ia
nuarq̄s pluissẽ. tamẽ et si fẽm nõ sit. id tamẽ qd'
fici potuẽt dicit. Diffinitio ergo et diuisio falsorũ

potest esse verissima: quibus falsa ipsa utiq; vera non
 sunt. Sicut etiam quaedam precepta uberioris disputationis,
 que iam eloquentia nominantur, que nihilominus vera
 sunt, quibus eis possunt falsa persuaderi. Sed quia et ve-
 ra esse possunt, non est facultas ipsa culpabilis, sed
 ea male utentium peruersitas. Illa neque hoc ab hominibus
 institutum est, ut caritatis expressio conciliet auditores.
 et aut ut facile quod intendit insinuet, breuis et apta
 narratio varietas eius sine fastidio teneat iheros,
 et ceteris huiusmodi observationes, que que sunt in
 falsis sunt in veris causis vere sunt, tamen in quantum vel
 sciri vel credi aliquid faciunt, expectanda fugienda ve auios
 monent, et iuere potius quod ita se habeat, quam ut ita se
 haberet institute. Sed pro cum dicitur magis ut ~~preferamus~~
~~preferamus~~ ea que intellectu sunt quam ut intelligamus adhibenda
 est. Illa vero conclusionum et divisionum diffinitionum et
 distributionum plurimum intellectores adiuuat, tantum
 absit error, quo videtur sibi homines ipsam bene vite ve-
 ritate didicisse, cum ista didicerit. Quoniam plerumque acci-
 dat, ut facilius homines res eas assequantur, propter quas
 assequendas ista discuntur, quam talium preceptorum nodissimas
 et spinosissimas disciplinas. Tanquam si quispiam dare
 volens precepta ambulandi, moneat non esse leuandum
 posteriore pedem nisi cum posueris priore, deinde mi-
 nutati quemadmodum articuloz et poplitum ~~audines~~
~~aut~~ cardines oporteat mouere describat. Vere
 cum dicitur nec aliter ambulare potest, sed facilius homines
 hec faciendo ambulat, quam accidunt cum faciunt aut intel-
 ligunt aut audiunt. Qui aut ambulare non possunt
 nihilominus curant que nec experiendo possunt attendere.

Inq; plerūq; citius ingeniosus ~~vide~~ videt nō esse tantū
gelationē. q̄ p̄cipia ei cupit. Tardus at nō eā videt.
sed sed multominus qd' de illa p̄cipit. magis q̄
hīs oib; ipā spectacula veritatis se sepe delectat.
q̄ ex eis id disputando aut iudicando ad iūam. nisi
forte qd' ~~exercitatio~~ ~~exercitatio~~ exercitatio
reddat ignia etiā maligniora aut inflatio nō
reddat. hoc est at decipere verisimili sermo atq;
itrogatioib; ament. aut aliud quo ~~magis~~ magno
se bonis atq; innocētib; ~~ante~~ anteponat se as
secutos putet qui ista didicerūt. Iā vō mūi dis
ciplina cuiuslibet tardissimo clarū est qd' nō sit
ab homib; ~~in~~ instituta. sed potius ~~in~~ ita gata et item
nō eī sicut primā sillabā italie quā breue p̄nūcia
uerūt veteres. voluit virgilius et longa sc̄n est.
ita q̄sq; potest effice cū voluerit vt ter terna non
sint nouera nouera. a aut nō possūt effice q̄drata
figura. aut nō ad trinarū mūm tripla sint ad
senariū septupla ad vllū dupla. qz intelligibiles nū
semissem nō habet. Sive q̄i seipis cōsideret
sive ad figurā. aut ~~et~~ ad sonoz aliarūve monitionū
leges nūi adhibeant. ~~incommutabiles~~ incommutabiles
regulas habet. neq; vllō modo ab homib; instituta.
sed ingeniosoz ~~in~~ sagacitate cōptas. Que
tamē oīa q̄sq; ita dilexerūt. vt iactare se ~~inter~~
iter iperitos velit. et nō potius q̄rere vnde sint
vera. que tantūmodo vera esse p̄senserūt. et vnde
nō solū quedā vera et incommutabilia esse q̄p̄he
derit. ac sic a specie cozpoz vsq; ad hūanā mēte
puenerūt. cū et ipām mutabilem inueniūt. qd' nūc
docta nūc idota sūt. constituta tamē iter in
commutabile supra se veritate. et ~~iter~~ iter mutabilia
infra se. cetera ad vni; dei laudē et dilectionē

cuncta quæ a quo gesta esse cognoscant. doctus vi-
 deri potest. esse aut sapiens nullo modo. **¶** Vnde
 videtur michi studiosis et ingeniosis adolescentibus
 et timētibz deū. beatamq; vitam q̄retibz salubriter p̄-
 capi. vt nullas doctrinas que preter eccliam pp̄i excercēt.
 t̄y ad beatam vitam capessēdā seque sequi audeant. sed
 eas sobrie diligenterq; diiudicēt. **¶** Si quas vō inueniūt
 ab hominibz institutas varias p̄pter diuersa voluntate
 institutiōem et ignotas p̄t̄ suspitioēs errantiū. maxie
 si habet etiā cū deōmibz vitā societate p̄ quarūdā sig-
 nificationē q̄si qdā pacta atq; cōnecta. repudiēt pe-
 nitus et de- detestēt̄: alienet etiā studiū a superfluis
 et luxuriosis hominū institutiōibz. **¶** Illa vō instituta hominū
 que ad se forme societate **¶** cōvinctiū valet: pro ipā
 huius vite necessitate nō negligat. **¶** In ceteris at̄ doc-
 trinis que apud grecos **¶** inueniūt̄ p̄ter historia
 rerū vel p̄citi t̄p̄is **¶** vel p̄ntis. ad sensus corpis
 p̄tinetiū. quibz etiā **¶** vtiliū artū corpaliū experi-
 mēta et **¶** cōiecture animerāt̄. et
 p̄ter rationē disputatiōē
 et mū. nichil vtile esse arbitror
¶ In quibus oibz tenēdā est. ne
 quid minus. et maxie i hīs q̄
 ad corpis sensus p̄tinetiā voluūt̄
 t̄p̄ibz. et q̄tinet̄ locis. **¶** Sicut autē
 qdā de vobis oibz et nomibz hebreis et suris et egyptiis.
 vel si qua alia lingua i scripturis potest que i eis
 sine it̄ p̄tatiōē it̄ posita. fecerūt vt ea separatim
 it̄ p̄tinet̄? **¶** Qd' et eusebius fecit de topozā historia
 historia: p̄t̄ diuinoy libroy questioēs que vsu eis
 flugitāt **¶** Qd' ergo hū fecerūt de hīs rebz vt nō sit
 necesse p̄p̄iano i multis p̄ter pauca laborare.
 Sic video posse fieri si quē eoz qui possūt benignā

sane opera fraterne utilitati delectet impedire. ut
quoscumque tractat locos. que ve animalia. vel herbas atque ar-
bores siue lapides vel metalla cognita speciesque qual-
libet scriptura commemorat. ea Gregarium dixeris sola
exposita libris mandet. Possunt etiam de multis fieri.
ut eorum tantummodo minus exposita ratio describat
quos diuina scriptura meminit. Quorum aliqua aut
omnia iam forte facte sunt. sicut multa que a bonis doc-
tis que christianis elaborata et ~~ant~~ scripta non arbitri-
~~hamur~~ arbitrabamur inuenimus. Sed siue pro-
pter turbas negligetiam. siue propter invidiam occulta-
tiones latet. quod vtriusque ratione disputandi fieri possit
ignoro. Et videtur michi non posse. quia per totum scriptum
scripturatum colligata est nervorum vice. et ideo magis
ad ambigua solueda et explicanda de quibus post loqui-
mur legentes adiuvat. quam quod ad cognita signa cog-
nosceda de quibus nunc agimus. **Philosophi autem**
qui vocantur. si que forte
vera et fidei nostre accommoda
dixerunt. et maxime platonici
non solum formidanda non sunt. sed
ab eis etiam tempore iniustie possessio-
nibus in usum nostrum veditanda.
Sicut et egyptii non tantum ydola habebant et onera
grauiora que populus israel detestaretur et fugeret. sed
etiam vasa atque de auro et argento. et vestes. quam
ille populus exiens de egipto. sibi potius tempore ad usum me-
liorem clanculo vendicauit. non auctoritate propria.
sed preceptis dei ipsi egyptiis nescientes commodatis.
et quibus non bene utebatur: sic doctrine omnium gentium
non solum simulata et superstitiosa fingenda. grauesque

sarcinas sup vacanci laboris habet. quo vnus q'sq
 r' ut nostru duce xpo de societate gentiliu exiens.
 abhominari debet atq' deuitare. sed etiã libérales dis
 ciplinas vsu v'itatis aptiores. et q'dã moru p'cepta v
 tilissima gerunt. de quo ipso vno deo colendo nõnulla
 veniunt v'ca apud eos. qd' eor' t'p' aurũ et argentũ
 qd' nõ ipi istimerũt. s; de q'busdã quasi metallis di
 uine p'uidencie quor' queq' vbiq' r'fusa est eruerũt.
 et quo puerse atq' iuriose ad obseq'a demonũ abu
 tit'. cũ ab eor' miserã societate sese animo supe
 separat. debet ab eis auferre p'prianus. ad vsũ
 iustũ p'dicandi eu'geli. veste q' illor'. id est. homi
 nũ iustituta. sed tame' a'comodata humane so
 cietati. quã vna carẽ nõ possũm'. accipe atq'
 habẽ licet. i' vsũ conuertenda xpianũ. **clã qd'**
illa qd' aliud fecerũt multi p'prianũ boni fideles
m'i. Nonne aspiciũ q'to auro & argento & veste
 suffarcanatus exiit de egypto cyriacũ doctor sua
 uissimũ et m'it' brillimũ. q'to lactucis. quãto vic
 toinũ. optatus hiliarius vt de vniũs t'ocã. q'to
 innumerabiles greci. q'd' p'or ip'e fidelissimũ
 dei famulus moyses fecerat. de quo scriptũ est. qd'
 eruditus fuit o'i sapientia egyptior'. Quib' q' o'ib' q'
 vniũs suspiciosa g'entũ consuetudo et maxime illis
 t'p'ib' cũ p'p'i recuties iugũ p'se'q'bat' p'prianos. dis
 ciplinas quas vtilis habebat nũq' comodaret.
 si eas i' vsu colendi vniũs dei. quo vanus ydolor'
 cultus excludet' cõsũ n'i n'i suspiciet' sed de
 derũt aurũ & argentũ et veste suã g'enti de egypto
 p'plo dei. nescientes q'ad modũ illa que dabat. i' xpi
 obsequio redderet' illud eĩ i' epodo factũ. sine

dubio figuratū est qd' sine p̄iudicio ^{aliterq' aut} parte vel parte
aut melioris uellig' de dixerit. Sed hoc modū iūctū
diuinariū scripturāū studiosus. cū ad eas p̄sentandas
accedi cepit. illud apostolicū cogitare nō cesset. **Herēcia**
iflat. curitas edificat. Ita ei sentiat. q̄uis de egypto
diuēt exeat. tamē nisi pascha egerit. saluū se esse nō
posse. Pascha n̄m̄ imolat ̄ est xpc. Nichilq' magis imo-
lando xp̄ianos docet. q̄ illud qd' ip̄e clamat t̄p̄ ad eos
quos i egypto sub pharaone uidet laborare. **Peite ad me**
oēs q' laboratis et onerati estis. et ego reficiā uos. Tollite
iugū meū sup̄ uos. et discite a me. qz mitis sū & humilis
corde. et inuētis requē animab' uos. Iugū eī meū leue
est. et sarcina mea leuis est. **Quib'q' nisi mitibus &**
humilib' corde. quos nō iflat herēcia. s; curitas edificat.
Meminerit ergo eoz qui pascha dō t̄p̄ p̄ umbratū
imaginarīa celebrabat. cū signari postes sanguine
agni iuberēt: p̄p̄o fuisse signatos. Verba h̄c humilis
et mitis. et nichil fortius et penetrabilius eis radica
ut i caritate radiant & fundari. possim' comprehendē cū oib'q'
sciē que sūt latitudo & longitudo & altitudo & p̄fundid.
id est cruce dñi. cui' latitudo dicit' i trāuerso ligno
quo extendūt' manū. Longitudo a terra usq' ad ip̄am la-
titudinē. quo a manib'q' et infra totū corp' affigit'.
Altitudo a latitudinē sursum ad sūmū cui' h̄c et caput.
Profundū uō qd' ēre infipū abscondit'. **Quo signo**
crucis. oib' actio p̄p̄iana dēf' bit'. bene operari i xp̄o
et ei p̄sentatēre iherēre. sperare celestia sacramēta
nō p̄phanare. **Phac actionē purgati. ualēbim' cog-**
noscere etiā sup̄eminētē herēciā curitatis xp̄i. qua
equalis est p̄d. p̄ quē facta sūt oīa. ut ip̄seam i oēm
plenitudinē dei. Est etiā i p̄sopo uis purgatoria.
ne iflante herēcia de diuētis ab egypto ablatie sup̄be

aliquid pulmo tumidus anhelet. *Aspice me in p[ro]p[ri]o
 et mundabor. Lauabis me et super nixem dealbabor.
 Audienti meo dabis gaudium et letitiam. Deinde cōsecit
 amercit. ut ostendat a supbia purgatione signifi-
 cari p[ro]p[ri]o. exultabunt ossa humiliata. Quātū autē mi-
 nor aurī et argenti vestisq[ue] copia quā de egypto secit
 ille p[ro]p[ri]o abstulit i[n] p[ar]titione diuinarū quas postea
 iherosolimis cōsecutus est. que mapie i[n] salomōe
 rege ostēditur: tūo minor fit cūcta sacra. que ip[s]e
 est utilis collecta de libris p[ro]p[ri]o. si diuinarū scripturay
 sacrae cōparet. *Nā quod homo didicerit extra. si
 noxiū est. ibi dāpnat: si utile. ibi inuenit. Quidā ibi
 q[ui]sq[ue] inuenit oīa que utiliter alibi didicit. multo ha-
 būdantius inuenit. que nūq[ua]m oīno alibi. sed i[n] illarū
 tantūmodo scripturarū mirabili altitudine. et mira-
 bili humilitate discit. Nāc igit[ur] i[n]structio p[ro]p[ri]o. cū sig-
 na i[n]cognita lectorē nō impediat mite et humile cor.
 de. subuigatū leuiter xp[istu]s. et oneratū sarana leui.
 fidatū et iudicatū et edificatū i[n] caritate. quā sacra
 inflare nō possit. accedat ad ambigua signa i[n]
 scripturis consideranda et discutēda. de q[ui]bus i[n] t[er]cio
 volumine aggr[eg]at[i]o dice. q[uo]d d[omi]n[us] donare digna-
 bitur. amē. *Explicit liber s[ec]undus. Incipit liber tertius.***

Nemo timet deū qui uolūtate e[us] i[n] scripturis
 sac[ra] diligēter iquit. et ne amet certami-
 na. pietate mansuetus. p[ro]munitus et
 sacra linguarū. ne i[n] uerbis locutionib[us]q[ue] ignotis
 heret. p[ro]munitus etiā cognitiōe quarūda[m] rerū
 necessariatū. ne uim naturā uel earū que p[ro]simi-
 litudine adhibet ignoret. adiunxerit etiā codicū
 ueritate. quā solerte emendatione diligēcia p[ro]cura-
 uit. uerū ita i[n]structus ad ambigua scripturarū dis-
 cutēda atq[ue] soluēda. ut at signis ambiguis nō

deciat^r q̄tū p nos instrūi potest, fici autē potest
vt istas vias quas ostendē volum⁹ t̄j pueriles
vel magnitudinē igem⁹. vel maioris illūatiōis
claritate derideat: sed tamē vt operā dicere
q̄tū p nos instrūi valet qui eo loco a nūmī
est vt p nos instrūi valet: sciat ambiguitatē
sēpturē aut ī v̄bis p̄p̄s esse. aut ī trāslatis: que
genera ī sēdo libro demonstrāuim⁹. Sed cū v̄ba p̄p̄a
faciūt ambigūā sēpturā: p̄mo p̄uidēdū est. ne ma-
le distīperim⁹ aut aut pronūciāuerim⁹. Cū
ergo adhibita intētiō incertū esse prouidēt q̄modo
distīguēdū aut q̄modo pronūciandū sit: consulat
r̄gula fidei quā de sēpturāū planiorib⁹ locis et ecclē
auctoritate p̄ceperit. De quo satis egim⁹. cū d̄ v̄b⁹
ī libro p̄mo loq̄remur. Quid si ambe vel etiā oed. si
p̄les fuerit p̄tes ambiguitatis secūdu fidei somnerūt.
textus ip̄e sermōis a p̄cedētib⁹ et sequētib⁹ p̄tib⁹
que ambiguitatē illā ī medio posuerūt i restat
cōsulendus. vt videam⁹ cū nā sententiē de plurib⁹
que se ostendit ferat suffragiū. eāq̄ sibi cōnecti
patiat^r iā nūc exēpla considera. Ista distīctiō.
ī p̄ncipio est v̄bū et verbū eāt apud deū et de eāt v̄bū.
vt aliū sūt sensus. v̄bū hoc eāt ī p̄ncipio apud deū.
et ideo vlt deū confitei. Sed hoc r̄gula fidei refel-
lendū est. qua nobis de finitatis equalitate p̄sci-
bit^r vt dicam⁹. et de eāt v̄bū. et de eide subiūgam⁹.
hoc eāt ī p̄ncipio apud deū. Illa v̄o distīctiōis am-
biguitas. neutra p̄te resistit fidei. et ideo t̄p̄tu
ip̄o sermōis d̄iudicandū est vbi ait apls. Et qd̄ elegit
ignoro. cōpellor at̄ ex duob⁹. cōcupiscētia habet
dissolui et esse cū p̄po esse. multo et magis optimū

esse manē i carne necessariū ppter vos. Incer-
 tū ē utrum ex duob9 concupiscentiā habes, an cō-
 pellor at ex duob9, ut illud adiugat^r, concupiscentiā
 habes dissolui et esse cū xpō. Sed qm̄ ita se-
 q̄t^r, multo ē magis optimū, apparet cū ei9 op-
 timū dicē se habē concupiscentiā, ut cū ex duobus
 cōpellat^r, alterius tamē habebat concupiscentiā,
 alterius necessitatē. Concupiscentiā scilicet esse
 cū xpō: necessitatē at manē i carne. Quē a-
 mbiguitas vno consequenti vbo diiudicat^r qd̄ posi-
 tū est, ē. Quā p̄ticulari ut p̄tes qui abstulerūt,
 illa potius sententiā ducti sūt, ut nō solū cōpelli
 sed etiā duorū habē concupiscentiā videt^r. Sic ergo
 distinguendū est, et qd̄ eligā ignoro, cōpellor at
 ex duob9. Quā dictionē seq̄t^r, concupiscentiā ha-
 bēs dissolui et cū xpō esse, et t̄q̄ q̄reret^r quare
 hui9 rei potius habebat concupiscentiā, multo ē
 magis optimū. Cur ergo e duob9 cōpellit^r, Quā
 et manēdi necessitas quā ita subicit, manē
 i carne necessariū ppter vos. Vbi at neq̄ p̄scripto
 fidel, neq̄ ipi9 sermōis teptu ambiguitas expli-
 cari potest, nichil obest scdm̄ quālibet eorū que
 ostendūt^r sententiā distinguē, veluti est illa ad
 corinthios, has ergo p̄missiones habētes karissimū,
 muddem9 nos ab om̄i iqnatioē carnis et spūs,
 p̄ficiētes satisficationē i timorē dei. Capite nos,
 nemine lesim9. Dubiū est q̄ppe utrum mū-
 dem9 nos ab om̄i iqnatioē carnis et
 spūs, scdm̄ illā sententiā, ut sit sc̄a corpe
 et spūs, an muddem9 nos ab om̄i
 iqnatioē carnis, et aliū sit sensus.

et sic proficiat satisfactione i timore dei capite nos.
Tales ergo distinctionū ambiguitates i potestate le
getis st. Quocirca at de ambiguis distinctionibus
diuina: eade obseruanda st et i ambiguis pronūcia
tionibus. Nā q ipse nisi lectoris in nimia uiauit
iuria: aut uigulis fidei corrigat. aut aut pced
tis aut qsequetis correptione sermois. Aut si neutq
hor 2o adhibet ad correptione nichilominus dubie
remanebit. ut qlibet modo scōr pūciauerit
nō sit i culpa. Nisi q fides uenoret qua credimus
deū nō accusaturū aduersus dcos suos. potest id
sic pūciari. Quis accusabit aduersus dcos dei?
Ad hāc itrogatione. quasi responsio subsequat.
Deus qui iustificat. Et ite itroget. Qd est q
qdepnet. Et respōdeat. ppc ihc q mortuus est.
Qd' a eade quia demeritissimū est. ita pūcia
bit. ut pcedat pūctatio. sequat itrogatio.
Inter pūctatione et itrogatione hor veteres
iteresse dixerūt. qd' ad pūctatione multa res
ponderi possūt: ad itrogatione vō: aut nō aut
enā. Pronūciabit ergo ita. ut post pūctatione
qua dicimq. qd' accusabit aduersus dcos dei. illud
qd' seqt sono itrogatis emittet. Deus qui iusti
ficat. et tunc respōdeat. non. Et iterū pūctet.
Quis est qui cōdepnet. Rursus q itrogemq.
xpistū ihc q mortuus est. magis at q sur exit
q est i dextera dei: q itpellat p nob. et ubiq
tante respōdeat. non. At vō illo i loco ubi ait.
qd' ergo dicemq. quia gēs que nō secta bat
iusticiā. apphenderūt iusticiā. nisi post pūct
tatione qua dictū est. qd' ergo dicemq. res
pōtio subiciat. quia gētes que non
sectabāt iusticiā apphenderūt iusticiā. cōsequēs

nō cohēbit. Qualibet at̄ voce pronūciat̄ id qd' na-
 thanael dixit. a nazareth potest aliqd' boni esse.
 siue affirmatiue. vt illud solū ad interrogatiōne p̄ti-
 neat qd' ait. a nazareth: siue totū cū dubitatioe
 it̄rogantis. nō video quomodo discernat. Vtq; q;
 ē sensus fidē nō ipedit. Est at̄ ambiguitas ī
 sono sillabarū dubio: et hec utiq; ad pronūciatiōne
 p̄tinēt. Illa qd' scriptū est. nō est occultatū os meū
 a te qd' fecisti ī abscondito. nō ducit legē. utrū cor-
 repta littera os pronūciat̄ an producta. Si cū cor-
 riptat ab eo qd' s̄t ossa. Si at̄ productat ab eo qd' s̄t
 ora it̄elligit̄ n̄is singularis. Sed talia lingue p̄-
 cedēte inspectioe diuidit̄. Illa ī greco. nō s̄t
 ma. s; ostōn positū est. Vnde plerūq; loquēdi cō-
 suetudo vulgaris utilior est significandi rebus.
 q̄ integritas literata. anallēm quē cū barbaris
 mo dicit. nō est absconditū os meū at̄: q̄ vt
 ideo esset minus aptū quia magis lauiū est. Sed
 aliqn̄ sillabe dubie sonq; etiā vicino vbo ad eadē
 sententiā p̄tinēt diuidit̄. sicut etiā illud apli.
 que predicō vob' sicut p̄dixi. qm̄ q' t̄ia agut reg'
 dei nō possidebūt. Si tātmōdo dixiss; q' predicō
 vob'. neq; subiūxisset. sicut p̄dixi. nō nisi ad co-
 dice p̄ceditō lingue deaurēdū ess; vt cognosce-
 remq; utrū ī eo qd' dixit p̄dixō. producēda an cor-
 riptēda esset sillaba media. Illū at̄ manifestū
 est producēda esse. nō cū ait. sicut predicāui. s;
 sicut p̄dixi. Nō solū at̄ iste. s; etiā ille ambigui-
 tates que nō ad distinctionē vel ad pronūciatiōne
 p̄tinēt similiter considerandē s̄t. qualis illa ad
 thessalonicēses. p̄terea cōsolati sumq; fr̄es ī vobis.
 Dubiū est cū. utrū. o fr̄es. an p̄ hos fr̄es. neutq;
 at̄ hōr est contra fidē: s; greca lingua hos cas;

patres non habet, Et ideo illa respectu renūciatur
vocationi, id est, o fratres, **Q**uod si voluisset ut pres dicitur.
propter consolationem habuimus fratres in vobis. minus minus
seruitur esset vobis. sed minus dubitaret de sente-
tia dubitaret, aut certe si adderet. nisi, nemo fore
abigeret vocationem causa esse cum audiret propter consolationem
sumus fratres nostri in vobis. **S**ed hoc in periculosum
permittitur. Ita factum est in illa ad corinthios: cum ait
apostolus. Cotidie morior pro vestra gloria fratres. quam habeo
in christo ihesu. ait et quodam in pres. Cotidie morior
pro vestra inuocata gloria. quod in greco vox iurantis mani-
festa est sine ambiguo sono. Clarissime et difficilli-
me inueni potest ambiguitas in pres vobis. quoniam ad
libros diuinam scripturam. quam non aut existimam
ipsa sermo qua cognoscit scriptorum mentis. aut
ut pres collatio. aut proceditis lingue soluat respectus.
Sed vobis translator ambiguitates de quibus deceptus
loquendum est: non mediocre cura industriaque deside-
rat. Nam in principio caudum est. ne figurata locutione
ad litteram accipiat. Et ad hoc pertinet quod ait apostolus
littera ei occidit. spiritus autem vivificat. Cum est figurate dictum
sic accipitur quasi pres dictum sit: carnaliter sapit.
Nec ulla mors aut congruentius appellatur. et quod cum
id est etiam quod in ea bestis antecellit. hoc est intelligentia:
carni subicitur sequendo litteram. Cum est scripta litteram.
translata verba sicut pres tenet. neque illud quod
pro verbo significatur. refert ad illam significationem.
Sed si sabbatum audierit vbi gratia. non intelligit nisi
vnum diem de septem qui primo volumine reperitur.
Et cum audierit sacrificium. non accedit cognitionem. nisi
illud quod ~~facit~~ fieri de victimis pecorum et renu-
ciat

fructibus solet. Ea demum est miserabilis auid servitus.
 signa pro rebus accipere. et supra creaturam cor-
 porum oculum mentis ad hauriendum eternum lumen
 levare non posse. Quae tamen servitus in iudaico
 populo longe a caeterum gentium more distabat. quando
 quod rebus specialibus ita se subiugati erant. ut unus
 deus in omnibus comederet deus. Et quae signa veterum
 spiritualium pro ipis rebus observaret. ne factes
 quo id referret. id tamen insitum habebat. quod
 tali servitute verum omnium quod non videbat. placeret
 deo. Quae custodia tamen sub pedagogo puulorum
 fuisse scribit apostolus. Et ideo quae talibus signis pertina-
 citer theserunt. contempnente ista dum cum iam tempus
 revelationis eorum venisset. ferre non potuerunt.
 atque inde inde calumpnias quod sabbato curaret mo-
 liti se principes eorum. populusque signis illis tamen rebus
 abstractus non credebat deum esse. vel a deo venisse.
 qui ea sicut a iudeis observabat nollit se attedere.
 Sed qui crediderunt ex quibus facta est prima ecclesia
 iherosolimitana satis ostenderunt quando utilitas
 fuit eo modo sub pedagogo custodiri. ut signa
 quae specialiter imposita erant servientibus ad unum dei
 cultum quae fecit celum et terram. opinionem observantiam
 religaret. Namque illi qui proximi spiritualibus fue-
 runt. in ipis et specialibus atque carnalibus notis atque
 signis. quibus quomodo spiritualiter essent intelli-
 genda nesciret. quia unum tamen didicerat vene-
 rari eternum deum tam capaces extiterunt spiritus sancti. ut
 omnia sua videret. eorum precium idigentibus distibuerunt
 ante pedes apostolorum poneret. scilicet totos deo dedica-
 ret tamen templum novum. cuius tamen ymagini. hoc est
 templo veteri serviebat. **Notandum** est hoc vltas ecclesias
 gentium fecisse septem est. quia non tam parva inventi erant

qui simulachra manu facta deos habebant.
Quod si quando aliqui eorum illa temporaria signa in templis
conabantur, ad creaturam colendam venerandamque re-
ferbant. Quod et michi prodest simulachrum. ubi
gratia neptuni. non ipsum habendum deum. si eo significati
vniuersum mare. vel etiam omnes aquas ceteras que
fontibus prorunt. Sicut a quodam poeta eorum illorum
describitur si bene recolo ita dicitur. Tu neptune pr.
qui tempora cana arepanti. cuncta salo resonat
magnus tibi ipse mecto. profluit oceanus et flu-
mina cunctibus errat. hoc siliqua intra dulces
tectorum sonantes. lapillos quatit. non est autem hominum
si porcorum cibis. Nouit ad dicta. qui euangelium nouit
Quod ergo michi prodest quod neptuni simulachrum
ad illa significatione ipse. nisi forte ut neu-
trum colam. Tam michi etiam statua quilibet que
in mare vniuersum non est deus. fateor tamen
altius demersos eos qui opera hominum deos esse
putant. quam qui opera dei. Sed nobis vni diligendum
et colendum deum percipit qui fecit omnia. quorum illi simu-
lachra venerantur. vel temporaria deos vel temporaria signa et
ymagines deorum. Si ergo signum vtilis insti-
tutum pro ipsa re sequi. cuius signum significande insti-
tutum est carnalis est seruus. et magis
inutilem rem signa instituta pro rebus ac-
cipere. Quae si ad ea retuleris ipsa que his
significat. eorumque colendis animam obligaueris. nichilo
minus seruilis carnalique oculo a atque velamine non
carebis. Quomodo christiana libertas eos quos
inuit sub signis vtilibus temporaria inuitos et p-
tatis signis quibus subditi erant. Deuotos
ad eas res quarum illa signa se liberauit. Ex
his facte sunt ecclesie israelitarum. Quos autem sub signis

inutilib; inuenit. nō solū seruire opationē sub tali-
 bus signis. sed etiā ipā frustrauit. renouauitq;
 oīa. ut a corruptioe multitudine simulatione vo-
 ceoz quā sepe atq; ipse scriptura fornicationē vo-
 cat. ad vni; dei cultū q; deb; cōtinet. nec sub
 ipis signis in vtilib; seruiture. s; exēratature
 potius am; eoz itelligētia spuali. sub signo ei
 seruit. q; opat; ac venerat; aliquā re signatē.
 nesciēs qd significet. Qui vō aut opat; aut
 venerat; vāle signū diuinit; institutū. cui vni;
 significationēq; itelligit. nō hoc venerat; qd vi-
 det; et trahit. sed illud potius quo talia gēta refe-
 rēda sūt. Talis at homo spūitūalis et liber est etiā
 tpe seruitutis. quo carnalibus animis nondū opor-
 tet signa illa reuelari. quoz uigo domandi sūt. Ta-
 les at spūitūales etiā p̄uicē et q; hēre oēs q; i
 p̄uicē uil; p̄uicē. p; quos nobis sp̄s s̄uis ipā scripturaz
 et auxilia et solacia ministravit. hoc vō tpe postea
 q; uisū uertioe dñi nri manifestū iudiciū nre liber-
 tatis illuxit. nec eoz qdē signoz que in itelligim;.
 opationē q; graui onerati sum;.
 Sed quedam
 pauca pro multis. eadēq; facto facillima. et itel-
 lectu fact; angustissima. et obseruatioe castissima.
 ipse dñs et apostolica tradidit disciplina. sicut est
 sac̄ mētū et celebratio corpis et sanguis dñi. que
 vnusq; cū percipit quo referat; t̄butus agnos-
 cit. ut ea nō carnali seruitute. s; spūituali potius
 libertate uenerem;. Ut at litterā sequi. et signa
 pro rebus quo hūc significat; accipere seruilis
 infirmitatis est. ita inutiliter signa it̄pretari.
 male uagatis erroris est. Qui at nō itelligit qd
 significat. et eandē itelligit esse signū. nec ipse pre-
 mit; seruitute. Melius est autē uel premi; cog-
 nitio s; vtilibus signis. q; inutiliter it̄pando. a uigo

seruitutis educta cervicē laqueis erroris inferre.
hinc at observatio. qua cauemus figuratā locutionē
id est translata quasi ppriā sequi. adiungenda etiā
illa est. ne ppriā quasi figuratā ~~vel~~ velim⁹ accipere.
demonstrandus est igitur primus modus inveniende
locutionis. ppriā ve an figurata sit. Et iste oīno mod⁹
est. ut q̄cqd̄ ī sermone diuino neq; ad morū honestatē.
neq; ad fidei veritatē ppriē referri potest. si
gūntā esse cognoscas. q̄oīū honestas. ad diligē
dū deū et ppriū. fidei veritas et cognoscēdū deū
et ppriū p̄tinet. **S**pes at sua cuiq; est ī cōsuetū
ppriā. q̄admodū se sentit ad ~~delectationē~~ dilec
tionē dei et ppriū cognitiōne q; p̄fice. de q̄bus
oīb; p̄mo libro scriptū est. Sed qm̄ proclue est hu
mani genis. nō ex momentis ipi⁹ libidinis.
s; potius sue consuetudinis estimare peccā. sic
plerūq; vt q̄sq; homi ea tāta culpanda arbitretur.
que sue regionis et ipis hoīes vituperare atq;
dāpnare consueuerūt. et ea tāta probanda atq;
laudanda. que q̄suetudo eorū cū q̄bus vīuit admittit.
eoz; contingit vt si qd̄ scriptum vel papū p̄cepit
qd̄ abhorret et a consuetudine audietū. vel qd̄
nō abhorret culpauerit. si iā am̄ eoz; iā ubi v̄mpit
auctoritas. figuratā locutionē putet. **N**ō autē
p̄cipit scriptura nisi caritate. nec culpae nisi cupi
ditate. et eo modo īformat mores homi. **I**te
si am̄ p̄cepit alicui⁹ erroris opinio. q̄cqd̄
alī⁹ afferuerit scriptura. figuratū hoīes arbitrat.
Nō autē afferit nisi caritate. nisi catholica ~~sed~~ fide
rebus p̄teritis p̄ntib; et futuris. p̄teritorū nar
ratio est. futurorū p̄nūciatio. presentū demō
stratio. **S**ed hec oīa ad eandē caritate nutriendā

atq; corroborandā: et cupiditatis vincendā atq; ex-
 tinguedā valet. Caritatis vero motu animi ad
 fruedū deo p̄t ip̄m. se atq; p̄p̄o p̄t deū. Cupi-
 ditatis at. motu ad fruedū se & prop̄mo et quo
 libet corp̄e nō p̄t deū. Quid at agit indomita
 cupiditas ad ~~cor~~ corrupedū aīm et corpus suū.
 flagiciū vocat? Quid at agit. ut alteri noceat.
 facin̄g dicit. Et hec s̄ duo genera oīm p̄ccōrū. s̄
 flagicia priora s̄. Que cū spinantur aīm.
 et ad quādā egustatē p̄duperūt. i facinora pro-
 silūt. quibus remoueant̄ ip̄edimeta flagicioꝝ
 aut aduimeta querūt. Itē qd agit caritas. qd
 sibi proffit. utilitas est. Quid at agit. ut proffit p̄o.
 beneficiētia noiat. Et hoc procedit utilitas. quia
 nemo nemo potest ex eo qd nō habet prodesse alteri.
 Quāto at magis regnū cupiditatis destruit. tāto
 caritas auget. Quid ergo asperū et quasi scūm fac-
 tu dicitur i s̄c̄is scripturis legit̄ ex p̄sona dei vel sc̄oz
 eiq; ad cupiditatis regnū destruedū valet. qd si
 p̄spiciat sonat. nō est ad aliud referedū quasi figu-
 rate dictū sit. sicuti est illud apl̄. ad thesaurisat
 tibi nā i die ire & iruelationis. **C**risti iudicij dei.
 q̄ redd̄z vnicuiq; iuxta opa sua. hūc qdē q̄ sedz
 sustinendā boni opis glām et honore & iudicij p̄one
 quidibz vitā et nā. hūc at q̄ ex q̄ hoc s̄ et diffi-
 dūt v̄itati. credūt at iūstati. ira & indignatio &
 tribulatio et agustia i oīm aīaz hoīe opantis malū
 iudei p̄mūd & ḡci. Sed hoc ad eos cū q̄bus euerit̄
 cupiditas. qui eā vincē noluerūt. **E**t q̄ at i hoīe
 cui dñabat̄ regna cupiditatis subuertit̄. illa
 est aperta locutio. Qui at ihū xpi s̄. carne sua
 crucifixus cū passioibz & ḡcipis eadē. nisi quia

et hic quedā vba translata tractat. sicut est ira dei
et crucifixerūt. Sed nō tā multa sūt. vel ita posita
vt obtegat sensū et allegoria vel enigmata faciat
qd̄ p̄ huc figuratā locutionē voco. Quid at̄ d̄ hemic dicit̄
ecce constitui te hodie sup̄ gētes & regna. vt eucl
las et destruas. et dissipas & dissipēs. nō dubiū
quin figurata locutio tota sit. ad eū finē referre
da quod̄ d̄ipinq. Huc at̄ quasi flagitiosa ipeitio
videt̄ sine fatū dicta sine fatū facta etia. sūt.
vel ex p̄sona dei. vel ex hominū quorū nobis scitas
qm̄dat. tota figurata sūt: quorū ad caritatis partē
enideanda secreta sūt. Quid at̄ eorū p̄teritū
restrictius vtit̄ q̄ sese habet morib̄ eorū cū q̄b̄
vuit: aut ipeitans aut suspiciosus est. et q̄d̄
vō sit eis vtit̄ vt metas q̄suetudinē bonorū iter q̄
versat̄ p̄cedat. aut aliquid significat. aut flagi
ciosus est. In oib̄ ei talib̄ nō v̄sus verū. s̄ libido
v̄tēis ī culpa est. Neq̄ v̄llo modo q̄s̄ sobrius ac
didit d̄m pedis ita vnguetō p̄cioso a muliere
p̄fusos. vt luxuriosorū aut neq̄ hominū solet. quorū
talīa q̄vicia detestamur. Quid ei bonū. bona fama
est. quā q̄s̄ bo. bone vite & opib̄ habuerit. d̄m
vestigia p̄p̄i se s̄q̄t. quasi pedes ei p̄ciosissimo
odorē perfudit. Ita qd̄ ī alijs p̄sonis p̄teritū fla
giciū est. ī diuina vel p̄phetica p̄sona magne cuiusdā
rei signū est. Alia est q̄p̄e ī p̄ditis morib̄. alia q̄p̄e
ī ore p̄phete vaticinatioē cōuictio mēt̄is. Nec si
flagitiose ī quibus emulcorū et lasciuorū mudat̄
corpa: ī balneis mudū est flagitiosū est. Quid ergo
loas & t̄p̄ibus p̄sonis q̄ conuictat diligēt̄ attendēda
est: ne temē rep̄ēdam. fieri ei potest vt sine
vicio aliquo cupiditatis vel voracitatis p̄ciosissimo
alio sapie v̄tat: isipies at̄ fetidissima gule flāma

i vilissimū epardescat. Et sane q̄sq̄ maluerit more
 dñi pisce vesca. q̄ lenticula more esau nepotis a
 braha: aut ordeo more iudith. **Nō** ē p̄p̄ta cōi
 uentiores nobis s̄ plerūq̄ bestie: quia uictores uilio
 ribus cibis alut. **Nā** i huiusmōi rebus. nō ex eorū
 uerū natura q̄bus utimur. s̄ ex causa utedi.
 et modo appetedi vel probandū est vel improbandū
 q̄ facim. Regno t̄reno ueteris iusti celeste regnū
 imaginabat̄ et p̄mūciabat. Sufficiēde proliis
 causa erat uxorū plurimū simul vni uīro habēday
 culpabilis q̄suetudo: et ideo uīa fecim maritos
 habē plurimos honestū nō eāt. **Nō** eī mulier est
 eo fecundior: s̄ mētricia potius turpitudō est. uel
 quēstū uel liberos q̄rere. In huiusmodi moribz
 q̄qd̄ illorū t̄pm̄ s̄cā nō libidinosē faciebāt. q̄uis ea
 faceret que hoc ~~est~~ p̄ nisi p̄ libidine fieri non
 possut: nō culpāt s̄c̄ptura. Et q̄qd̄ illi tale nar
 rat̄ nō solū h̄storice ac p̄p̄. s̄ etia figurate atq̄
 allegoricē acceptū int̄p̄tandū est: usq̄ **7** i finē illā
 caritatis. siue dei. siue propinū. siue ut usq̄. **Sicut**
 eī talares et manicatos tunicas habē apud roma
 nos flagitiū eāt. nūc at̄ honesto loco natis cū tuni
 cati s̄. nō eas habē flagitiū est. sic ac̄duertodū
 est i cetero q̄ usu rerū abesse oportet libidine.
Quē nō solū ip̄a eorū inter quos uiuit con
 suetudine nequiter utit̄ abutit̄: sed etia sepe
 fines eiꝝ egressa. feditate suā que inter claustra
 morū **solenmū** solennū latitabat flagitiosissima
 corruptioē manifestat. **Q̄qd̄** at̄ congruit consue
 tudini eorū cū q̄bus uita ista degēda est uel
 necessitate ip̄onit̄ uel officio suscipit̄. a
 bonis et magnis homibz ad bonitate et beneficia

referendū est. vlt̄ p̄p̄e sicut et nos debem̄. vlt̄ etiā figu-
rate sicut p̄phetis licet. In que facta legenda cū iur-
rūt indocti alterius cōsuetudis vbi auctoritate re-
p̄māt̄. flagicia putāt. nec possunt aīaduertere
totā quersationē suā vlt̄ i cōiugis vel i cōiuijs
vlt̄ i vestitu ceteroq; huāno cultu atq; victu: alijs
gētib; et alijs t̄pib; flagiciosū videri. Quia varie-
tate immābilium q̄suetudinū cōmoti. quidā dormi-
tates vt ita dicā qui neq; sompno stulticiē sopie-
bat. nec i sapidiē lucē poterāt evigilare. putave-
rūt nullā esse iusticiā p̄ seipm̄. s; vnicuiq; gēti
q̄suetudinē suā iustā videri. Quae cū sic diuisa
om̄ib; gētib;. debeat aut̄ inmutabilis manere
iusticia fieri manifestū nullā ~~vlt̄~~ vsq; esse iusticiā.
nō intellexerūt ne multa cōmōre que tibi qd̄
nō vis fieri alijs ne feceris. nullo modo posse vlla
eor; gētili diuersitate variari. Quae sententia
cū refert̄ ad dilectionē dei. oīa flagicia moriūt̄.
cū ad p̄p̄i. oīa facinora. Nemo ei vlt̄ corūpi ha-
bitaculū suū. ~~no~~ ergo ~~de~~ debet corūperē habi-
taculū dei. seipm̄ scilicet. Et nemo vlt̄ sibi a quoq;
noceri: nec ip̄e igr̄ cuiq; nocuerit. Sic euersa
tirānide cupiditatis. caritas regnat iustissimis
legibus dilāōis dei. ~~et~~ et p̄pter deū suū. et
p̄p̄im̄ p̄p̄e deū. Seruabit̄ ergo i locutioib; figu-
ratis regula hui; vt tā diu verset̄ ~~dilectio~~ dili-
gēti consideratiōe qd̄ legit̄: donec ad regnū cari-
tatis int̄p̄tatis p̄ducat̄. Si autē hoc iā p̄p̄e sonat.
~~nulla~~ nulla putet̄ figurata locutio. si p̄ceptiua
locutio est. aut flagiciū aut facinus vetas. aut
utilitatē aut beneficentiā iubēs. nō est figurata.
Si at̄ aut flagiciū aut facin; videt̄ iubere.

aut utilitate aut beneficiā vete. figurata est. **Nisi**
 manducaueritis iquit carne filij hoīs et sanguine bibē
 tis nō habebitis vitam i vob. facinus vel flagitiū videt^r iu
 be. figura ergo est p̄cipue passioni dñi esse comunicādū.
 suavit^r atq; vtilit^r recordendū i memoria. qd' pro nobis
 caro ei crucifixa et volūcata sit. **Aut** scriptura. **Si** esu
 ricis unicus tuus. ciba illū. et si sitis. potū da illi. hoc
 nullo dubitante beneficiā p̄cipit. **Sed** qd' seqt^r hoc
 ē facies carbonēs ignis congeres sup caput ei. maluo
 lencie facinus putes uberi. **Ne** igit^r dubitaueris figura
 te dictū. et cū possit duplici^r interpretari. vno modo ad no
 cēdū. alio ad p̄standū. ad ~~beneficiā~~ beneficiā po
 tius caritas reuocat. vt intelligat^r carbonēs ignis esse
 v̄tutes ~~p̄~~ penitencie gemitus. quib; supbia sanat^r
 ei. qui dolet se uniuū fuisse hoīs. a quo ei miserie sub
 uicit^r. **Itē** cū ait dñs qui amat aīaz suā p̄det eā. non
 utilitate veteare putand; est. qua debet vniūsq; conser
 uare aīaz suā. si figurate dictū. perdat aīaz. id est per
 mat atq; amittat vsu ei que nūc habet. p̄uersū scilicet
 et p̄posterū quo inclinac^r t̄palib; vt et̄na nō que
 rat. **Septū** est. da misericordi. et ne suscipis p̄corē. **Pos**
 terior p̄ hui; sentēcie videt^r veteare beneficiā. **Aut**
 ē. ne suscipias p̄corē. **Intelligas** ergo figurate positū
 pro p̄corē peccatorē. vt p̄corē ei nō suscipias. **Depe** autē
 accidit. vt q̄s̄q; i meliore gradu sp̄ualis vite vel esse
 se putat. figurate esse dicta arbitret^r. que iſuroz gra
 diduo p̄cipiūt. vbi grata. **Si** celibe vitā aplepus vitā
 est. et se castrauit iſtē regnū celoz. q̄q̄ de vxore dilige
 da et regēda libi sc̄i p̄cipiūt. nō p̄ric si trāslate capi oport
 tur concedat. **Et** q̄s̄q; studuit seruare nuptā vginē suā.
 t̄q; figurata locutionē conet^r interpretari quia dictū est
Trade filiā tuā. et grande opus p̄ficaris. **Et** igit^r etiā
 hoc i observationib; legēdatū scripturaru. vt sciam; alia

oib; corē p̄cipi. alia q̄bus. ^f singulis generib; p̄sonarū. ut
nō solū ad vniūsu statū valetudis. si etiā ad suā q̄q;
mēbri p̄pā infirmitatē medicina p̄tineat. In suo q̄q;
genē curandū est. qd' ad melius genus nō potest arigi.
Itē concedū est. ne forte qd' i scripturis veterib; q̄ illorū
temporū coditio. etiā si nō figurate s; p̄p̄e itelligit. nō est
flagitiū suū facinus. neq;. ad illa etiā t̄pā q̄s putet i v̄su
vite posse transferri qd' nisi dominatē cupiditate et q̄ ip̄a
q̄ scripturā q̄bus curanda est ~~facillimē~~ satellicū quere
nō faciet. Nec itelligit miser ad hāc utilitate illa esse
sic posita. ut spei hōne hāc salubrit̄ vident. et cōsuetudinē
q̄ quā aspiciant. posse habere v̄su bonū. cā quā ap̄lex
ant. esse posse ~~da~~ dampnabile. si et ibi caritas veterū. et
hic cupiditas atcedat. Nā si multis v̄p̄orib; castre v̄ti
q̄ p̄o pro t̄p̄e potuit. potest aliis libidinosē. q̄q; et pro
bo multarū ferūditate v̄tē p̄t aliud. q̄ vniū carne
firmit̄ p̄ter ip̄am. Vt cā q̄rit. v̄tilitas ~~q̄q;~~ t̄porū v̄tili
tatis q̄ congrua: hic satiat. cupiditas t̄porū lib; voluptatib;
v̄tilitā ip̄luta. Inferiorē q̄ q̄ndā apud deū s̄. quibus
scdm veniā q̄cedit ap̄is carnale cū singulis cōiugibus q̄sue
tudine p̄t it̄perāciā eor; q̄ illi qui p̄les singuli cū ha
beret sicut sapiēs in cibo et etiā i potu nō nisi salutē
corpis. sic i gaudiu nō nisi p̄cautionē filiorū itinet.
Itaq; si eor; i hāc vita iuciss; dñi ductus cū iā nō mit
tedi s; colligedi lapides t̄pus esset: statū sc̄ptos p̄ter
regnū celorū castraret. Nō cā est i caudo difficultas: nisi
cū est i habedo cupiditas. Nouerat q̄q; illi hōies etiā
i ip̄is iugibus luxuriā esse. abutēdi int̄perāciā. qd'
tōlic testat. oratio quado est copulatus v̄pori aut cā.
b̄ndict; es dñe p̄m̄ n̄r;: et b̄ndictū nomē tuū sem̄ i oīa
sc̄la sc̄lorū. Benedicat te celi et oīs creatura: tu fecisti adā
et dedisti ei adiutorū eū. Et nūc dñe tu sc̄is. qm̄ non
luxurie causa accipio sorore meā: s; ip̄a veritate. ut mi
sereris n̄r; dñe. Sed qui effrenata libidine. vel p̄ mul
ta stupra diffudens euagat. vel i ip̄a vna iuge non
solū expedit ad liberorū procreationē p̄tinetē modū.

si etiam humanioris temperantiae sordes in eadem
 animo licentia servilis cuiusdam libertatis accumulatur: non
 creditur fieri potuisse. ut temperanter multis feminis
 antiqui uterentur. nichil servantes in usu illo nisi con-
 gruum tempori et propagandae proli officium. Et quod ipsi
 laqueis libidinis obstricti vel in una non faciunt: nullo mo-
 do in multis fieri posse arbitrantur. Sed isti possunt dicere.
 ne honorari quod atque laudare oportet viros bo-
 nos et sanctos. quia ipsi cum honorantur atque laudantur utimur.
 cum supbia tanto audiores et tamissime glorie. quanto eorum
 frequentius atque latius lingua blandior videretur
 rit. qua ita leues fiunt. ut eos rumoris aura sine
 que prospera sine que adversa existimantur in quaslibet
 invehant voragine flagitiorum. aut in facinororum etiam
 sapa collidat. Videatur ergo quod sit sibi arduum atque dif-
 ficile. nec laudis esca illi. nec contumeliarum acu-
 leis penetrari: et non ex se alios metantur. Evadant po-
 tius apostolos suos. nec cum suscipiuntur ab hominibus ista
 tos: nec cum despicerentur elisos. Neutra quippe temptatio
 defuit illis viris. Nam et credentium celebrabantur pre-
 conio: et persecutorum maledictis infamabantur. Sicut
 ergo isti pro tempore utebantur hiis omnibus. et non corrumpebantur:
 sic illi veteres usum fecerunt ad sui temporis convenientiam
 referentes. non patiebantur eam dominationem libidinis:
 cui serviant qui ista non credunt. Et ideo isti nullo
 modo sese cohibere ab irreparabili odio filiorum.
 a quibus vel uxores vel concubinas suas acceptatas
 aut acceptatas esse cognoscunt: si eis forte tale ali-
 quid accidisset. Rex autem david cum hoc ab ipso et in-
 immani filio passus esset: non solum proinde tole-
 rat. si etiam planxit extitit. Non enim carnali zelo te-
 nebatur in iracundia: quem nullo modo inire sue.
 sed propter peccata filii quomovebat. Nam ideo si vinceret. cum
 occidi prohiberet: ut edomito servaretur

peccandi locus. Et qz nō potuit q̄ nō orbitate doluit
i eis itētu: s; qz nouerat i quas penas tā ipia
et adultera z parriocidalis aia raperet. Naq; pro alio
pino filio qui innocēs cat pro quo egrotare afflige
bat. mouete letatus est. Ex hoc maxie apparet
qua moderatioe ac temperācia illi vni feis vrebāt.
qd' cū i vna illitate irruisset rex isde estu quoda eta
tis. et equali rerū pspicitatib; abieptus. cui etia
maritū occidēdū pcepit. acusatū est p pphētā.
qui dū ad eū puenisset quicendū de pccō. pposuit ei si
militudine de paupe q̄ habebat ouē vnā. cuius
vicinis multas cū haberet. ad aduētū hospitis
sui vnicū potius vicini sui paupis ouicula suā ex
hibuit epulandū. In quō quot dāuid. occidi eū
iussit q̄ et q̄ duplicari ouē paupis vt se nesciret
qd' pneret: qui peccauerit scēs. Sed cū ei manifestū
esset. et diuinit; demonstrata videta: diluit peccēdo
pccō. Sed tōmē i hac similitudinē stuprū cū tūmodo
designatū est: de oue vicini paupis. De marito
at mulieris iterumpto. hoc est de ipō paupe qui vnā
habebat ouē occiso: nō est p similitudinē itrogat; dāuid.
vt nō solū adulterū discat. s; etia sentēciā
dāpnatiōis sue. Ex quo itelligit quāta itemperācia
multas mulieres habuerit. quando de vna i qua
excessit in modū. a quo seipō puniri coactus est.
S; i ipō viro imoderate hui; libidinis nō p mā
sio. sed trāsitus fuit: ppter etia ab arguete pphēta.
ille illicitus appetitus. hospes vocatus est. Nō e
dixit eū re regi suo s; hospiti suo. vicini pauperis
ouē ad epulandū exhibuisse. At vō i filio eius sala
mōe nō quasi hospes trāsitu habuit. sed regē ista
libido possedit. de quo scriptura nō tacuit. culpans

eū fuisse amatorem mulierū. In yram dicitur. Desi-
 derio sapientie ~~et~~ flagrauerūt. Quātū amore spi-
 rituali adeptus esset: amisit amore carnali. Er-
 go q̄q̄ oīa que ī veteris testamēti libris gesta sūt,
 tūc nō solū p̄p̄. sed etiā figurate accipiēda sūt,
 tamē etiā illa que p̄p̄e lector accepit. si lauda-
 ti sūt illi que ea fecerūt. s; tamē abhorret a con-
 suetudinē bonorū qui post aduētū dñi diuina pre-
 cepta custodiūt. figurā ad intelligētiā referat: factū
 vō ipm ad mores nō trāsserat. Multa eī sūt que
 illo tpe officiose facta sūt: que modo nisi libidinose
 fieri nō possūt. Si qua vō p̄p̄a magnorū virorū
 legerit cōtēsi aliqua ī eis figurā rerū futurarū
 ad aduertē atq; idagare ~~potuerit~~ potuerint: vā
 tamē geste p̄p̄tate ad huc usū assumat. vt se neq̄q̄
 recte facis suis iactare audeat. et p̄e sua iusticia
 ceteros t̄p̄ peccētes q̄p̄nat: cū videat cōsōrū viciorū et
 cauedas t̄p̄estates. et flēda naufragia. Ad hoc eī
 etiā p̄p̄a illoz homīnū s̄pta sūt: vt apostolica illa sen-
 tētia vbiq; t̄mēda sit. qua ait. Quisq; q̄ videt
 stare: videat ne cadat. Nulla eī p̄a pagina est
 s̄orū librorū ī qua nō nō sonet. qd̄ deo v̄sistit sup̄bis
 humilib; at dat grāi. Maxime itaq; īuestigandū est:
 vtrū p̄p̄a sit an figurata locutio quā intelligē conam.
 Nā cōp̄erto qd̄ figurata sit. adhibētis ~~et~~ adhibētis ve-
 gulis rerū quas ī p̄mo libro digessim; et facile est
 eā versare oib; modis. donec p̄ueniam; ad sententiā
 veritatis: presertim cū vsus accesserit pietatis exor-
 citatio; roboratus. Inuenim; at vtrū p̄p̄a an figu-
 rā locutio: illa t̄mētē que supra dicta sūt. qd̄ cū
 apparuerit: v̄ba q̄b; cōtinet. aut a similib; rebus
 ducta inueniūt: aut ab aliqua v̄m vicinitate et

attingētibz, Sed quā multis modis res similes rebus
apparet q̄ nō pupera esse p̄scriptū. ut qd̄ ī aliquo loco
res aliqua p̄ similitudinē significauerit: qor eā s̄p̄ sig
nificare credamus, s̄c̄a et ī vituperationē p̄ posuit
fermentū dñs cū dicit. caute a fermento phariseoy.
et cū ī laude dicit. simile est regnū celoy mulierī
q̄ abscondit fermentū ī t̄ba meturis farine: donec fermenta
uerit totū. Huiusmodi varietatis observatio. duas habz
formas. sic et aliud q̄ aliud atq; res queq; signifi
cāt: ut aut contraria aut t̄tūmodo diversa significet
contraria scilicet. cū alias ī bono. alias ī malo res
eadē p̄ similitudinē pōt̄: sicut hoc est d̄ qd̄ de fer
mento supra diximz. Tale est etiā qd̄ leo significat
xp̄m ubi dicit̄. viat leo de t̄ba iuda. Significat et
dyabolū ubi scriptū est. adūsarius vī dyabolus t̄y leo
ruges c̄cūit. querēs quē deuoret. Ita serpens ī bono
est: astutus estote sicut serpentes: ī malo at̄ serpens
eū sedupit sua astucia. In bono panis. ego sū panis
vniq; q̄ de celo descendi: ī malo panis. panes occultos
libet̄ edite. sic et alia plurima. Et qd̄ que cōmō
raui minime dubiā significationē gerūt: qz ex
p̄li grā cōmemorari nō nisi manifesta debuerūt.
Sūt at̄ que incertū sit ī quā p̄te accipi debeat. sicut
calix ī manu dñi vini mari pleni mixto. Incertū
est et̄ utrū ur̄a dei significet nō vsq; ad nouissimā
penā. id est. vsq; ad ferē. an potius septuagintā grāz
a iudeis ad gentes trāseūt. quā idinauit ex hoc ī
hoc. remanētibz apud iudeos observatiōibz quas
carnaliter sapuūt. quia fex ea nō est exinanita. Et
cū vō res eadē nō ī contraria. s̄ sed t̄tū ī diversa
significatiōe ponit̄. illud est ī x̄p̄lo. qd̄ aqua et
vīnū significat sicut ī apocalipsi legimz. et sp̄m s̄m
vnde est illud. flumina aque viue fluit de v̄tre e9.

et si qd aliud atq; aliud pro locis t' aliq; ponit' aq;
 significare intelligit'. sic et alie res no' singule. s;
 unaqueq; earu' no' solu' duo aliq; diversa. s; etia' no'
 nu'q; multa' significat pro loco sententie. sicut po-
 sita reperit'. **Ubi** at aptius ponit'. ubi disteda' qmo.
 do i' locis intelligit' obscuris. **Neq;** et melius potest
 intelligi qd' dictu' est deo. apphede arma & scutu' et exau-
 ge i' adiutoriu' michi. q' ex loco ubi legit'. dno' ut
 factu' bone voluntatis tue coronasti nos. **Nec** tamen
 ita. ut ia' ubi aliq; factu' pro aliquo munimeto positu'
 legerimq;. no' accipiamq; nisi bona' voluntate dei. **Dictu'**
 est et. et factu' fidei i' quo possitis iqt' o'ib; sagittas
 maligni ignitas extingue. **Nec** rursus idco debemq;
 i' armis huiusmodi spiritualib;. factu' t'atimodo
 fide' t'buere. cu' alio loco etia' lorica dicta sit fidei.
Induti iqt' lorica fidei et caritatis. **Quando** at ex eisdem
 scriptur' v'bis. no' vnu' aliquid s; duo vel plura sen-
 tiunt'. etia' si later qd' senserit ille qui scripsit. nichil pe-
 riculi est. si qd'libet horu' congrue veritati ex alijs
 locis scripturaru' sciat' doceri potest. id tamen eo cona-
 te qui divina' scriptur' eloq;. ut ad voluntate' pueniat
 auctoris. p' quod scriptura' illa facta' opat' e' sp'. **Sive**
 hoc assequat' sive alia' sententia' de illis v'bis que fi-
 dei recte no' refragat' excusat' testimonia' habes a quo-
 cuq; alio loco divinor' eloq;. **Ille** q' auctori eisdem
 v'bis que intellige' volumq; et ipam' for' sententia' forsita'
 vidit. et certe dei sp' qui p' eu' hoc opat' est etia' ipaz
 occursum' lectori vel auditori sine dubitaco'e p'vidit.
 p'mo ut occurreret qz & ipa' ipa' est veritate' submixta
 p'cedit. **Na'** qd' i' divinis eloquijs largius et vbe-
 rius potuit divinitus p'videri. q' ut eadem v'ba plu-
 rib; intelligat' modis. quos alia' no' ming' divina
 co'c'estantia' faciunt' approbari. **Ubi** at talis sensus exiit'

cuius incertū certis scāy scripturū testimoniis non pos-
sit aperiri. restat ut rānos reddita manifestus appareat.
etā si ille cuius verba itelligē querūq; eū forte non
sensit. Sed hęc consuetudo periculosa est. p̄ scripturas
ē diuinas multis tutius ambulat̄. quas verbis
trāslatis opacatas tamē scrutari volūq; aut hoc
inde exeat qd' nō habet controuersia. aut si habz
ex eadē scriptura vbiq; eiq; iunctis atq; adhibitis
testibz terminet̄. Sciāt at̄ literati modis oibz locū
tionis quos grāmatici greco nōie tropos vocāt.
auctores nros vsos fuisse. et multiplicius et copio-
sius q̄ possūt existimare. vel credē qui qui nesciūt
eos et i alios ista didicerūt. Quos tamē tropos
qui nouerūt. agnosūt i literis scāy eozq; sciēcia
ad eas itelligēdas aliquatū adiuuare. Sed hęc
eos ignavis tradē nō decet. ne autē grāmaticū
docere videam. Extra sane ut discat̄ admonēo.
quibz iā superius admonueri f̄ i scđo libro. vbi de
linguarū necessaria cognitiōe disserui. Nā līrē
a q̄ q̄bz ipā grāmatica nomē accepit. grāmatica ē
grece scās vocāt. signa vtiq; signoz ad articulata
voce qua loqm̄ p̄nditū. Istoz tamē tropoz non
sūt solū exēpla sicut om̄i s̄ quorūda & etiā nōia i
diuinis libris legūt̄ sicut allegoria. enigma. pabo-
la. quibz pene oēs hū tropi qui liberali dicūt̄
arte cognoscit. etiā i eoz reperit̄ loquelis q̄ nullos
grāmaticos audierūt. et eo quo vulgus vtit̄ ser-
mone cōtēti s̄. Qd' ē nō dicit sic flores. Qui
tropus metaphora vocat̄. Quis nō nō dicit pis-
cina. etiā que nō nō habet pisces nec facta est p̄
pisces. Et tamē a piscibz nomē accepit. Qui tropus
catharesis dicit̄. Longū est isto modo ceteros p̄scq;
Nā vsq; ad illos p̄uēt vulgi locutio qui p̄tra mira

biliores s^t. quia contra qua significat dicit^r signi-
 ficat. sicut est que appellat^r yronia vel antiphrasis.
 Sed yronia p^{ro} pronuntiatio^{ne} indicat qd' velit intelligi.
 ut cu' dicim⁹ homi' mala faciet. res bonas facie.
 Antiphrasis v^o ut contraria significet no' voce pro-
 nunciatio^{ne} efficit^r sⁱ ut verba habet sua quoz' ori-
 go contraria est. sicut appellat^r lucus qd' minime
 luxat. aut consuevit aliqd' ita dici. quis dicat^r
 etia' no' modo e' contrario. veluti cu' querim⁹ acci-
 pe qd' ibi no' est. et respodet^r nobis. habudat. aut
 aduictio v^{bi} facim⁹ ut a' contrario intelligat^r quod
 loqm^r. vel si dicam⁹ caue illu' quia bon⁹ homo est.
 Et q^uo' na' talia no' dicit idoctus. nec oim^o scie^s qui
 sunt vel qui vocat^r h^{ic} tropi? Quoz' cognitio p^{ro}ter
 scripturaru' ambiguitatibus solidis est nota. quia
 cu' sensus ad p^{ro}terit^{as} v^{er}boz' si accipiat^r absurdus
 est. querendu' est utiq^{ue}. ne forte vel illo vel illo tropo
 dictu' sit qd' no' intelligam⁹. et sic pleriq^{ue} s^t iuncta s^t
 iuncta que latebat. **T**itoni^{us} qda' cot^r donatistas
 iunctissime scripsit cu' fuit donatista. et illuc iunct^r
 absurdissimi cordis. vbi eos no' oim^o ex p^{ro}ter relinque
 voluit. fecit libru' que regularu' vocauit. quia i eo septe
 regulas exsecutus est. q^uo' quasi clauibus diuinaru'
 scripturaru' aperiret^r occulta. Quaru' p^{ri}ma ponit
 de dno' et ei⁹ corp^e. Secunda de d^{omi} corp^e b^{is}pt^{is}. Tercia
 de promissis et lege. Quarta de specie et genere. Quinta
 de t^{ri}bus. Sexta. de recapitulatio^{ne}. Septima. de dia-
 bolo et ei⁹ corp^e. Que q^uo' considerata sicut ab illo
 aperit^r no' paru' adiuuat ad penetranda que tecta
 s^t diuinoz' eloq^uo^{rum}. Nec tamē te ea oia que ita scrip-
 ta s^t ut no' facile intelligat^r. possut h^{is} regulis iue-
 niri. sⁱ alijs pluribus modis quos hac nu^o septe-
 nario vsq^{ue} adeo no' est iste coplepus. ut idē ip^se mlt^a

exponat obscura i q̄b̄ hanc regulam adhibet nullā.
qm̄ nec opus est. neq̄ ē aliquid illic tale versat̄
aut q̄rit̄. Sicut i apocalipsi iohannis q̄rit̄ q̄admo-
dū intelligedi s̄t angeli ecdarū septē q̄bus scribē iubet̄
et ratiocinat̄ multiplicat̄. et ad hoc hor puenit
vt ip̄os angelos intelligam̄ ecclias. i qua copio-
sissima disputat̄ nichil istarū est regulārū. vtiq̄
et res illic obscurissima q̄rit̄ qd' ex pli gratia q̄m̄
satis dictū sit. **Ma** collige oīa nimis longū et nimis
operosū est. que ita obscura s̄t i scripturis canonicis.
vt nichil istoz septē illi rep̄edū est̄. **Ite** at cū has
velut regulas q̄medaret. totū eis tribuit. quasi oīa
que i lege. id est. i diuinis libris obscura posita v̄e-
nerim̄. hīs bene cognitis atq̄ adhibitis intelligere
valeam̄. Ita q̄pe exortus est eundē librū vt diceret.
Necessariū ante oīa que michi videt̄ libellū regu-
larū scribē. et scriptoz legis veluti clausas et lū-
minaria fabricare. **Sut** eī quodā regule mystice
que vniūse legis recessus optinet. et v̄itatis the-
sauros aliq̄b̄ invisibiles faciūt. **Quarū** si ratio i gu-
larū sine iudicia vt cōtrauim̄ accepta fuerit. clausa
queq̄ patefiet. et obscura dilucidabūt. vt q̄q̄ p̄he-
tice im̄tam silicā pambulās. hīs regulis qdāmodo
lucis trimitibus deductus ab errore defendat̄. **Hic**
si dixisset. s̄t eī qdā regule mystice q̄ nōmillos recessus
legis optinet. aut certe q̄ legis magnos recessus
optinet. nō at qd' dicit vniūse legis recessus. neq̄
dixisset clausa queq̄ patefiet. s̄ clausa nulla pate-
fiet. v̄itū dixisset. nec tā elaborato atq̄ vtili opi-
suo plus q̄ res ip̄a postulat dando i spem falsam
lectorēq̄ cognoscere misisset. **Qd' ideo** dixerū putauī.
vt liber ip̄e et legat̄ a studiosis. quia plurimū ad-
iuvat ad scripturas intelligendas. et nō de illo speret̄
tantū. quātū nō habet. **Sane** sane legendus est.

nō solū p̄t̄ quedā i q̄b̄ ut homo erravit: s; maxie
 illa que sicut donatista hēticus loq̄t̄: q̄d̄ autē do-
 cat vel admonēat iste sept̄ r̄gule hēruit̄ offēdā.
¶ Prima de dñō et eiq̄ corp̄. i qua s̄ctes aliquando
 capitis et corp̄is. id est. xp̄i et ecclē vna p̄sonā nobis
 utimari. neq; ei frustra dictū est fidelibus. ergo abia-
 he semē estis. cū sit vnu semē abiahe q̄d̄ est p̄p̄t̄.
 nō hēsitem⁹ quādo a capite ad corp̄. vel a corp̄e t̄ra-
 sit̄ ad caput. et tamē nō recedit̄ ab vna eadēq; p̄-
 sona. Vna eadēq; p̄sona loq̄t̄ dicit̄. Sicut sponso ip̄o.
 fuit michi mitrā. et sicut sponsa ornauit me ornām̄to.
¶ Et tamē quid horū diuino capiti. quid corp̄i: id est. q̄d̄
 xp̄o q̄d̄ ecclē queat utiq; intelligēdū est. **¶** Sēda est de
 dñi corp̄e b̄p̄tito. q̄d̄ quidē nō ita debuit appellari.
 Nō ei reuera dñi corp̄ est q̄d̄ cū illo nō erit iet̄ nū.
¶ Sed dicēdū fuit. de dñi corp̄e ve vero atq; p̄mixto.
 aut vero aut simulato. vel q̄d̄ aliud. quia nō solū
 i et̄nū. verū etiā nūc p̄p̄rite nō cū illo esse dicēdi
 s̄t̄. q̄uis i eiq̄ videat̄ esse ecclā. Unde potēat ista re-
 gula sic appellari. ut dicēt̄ de p̄mixta ecclā. Que
 r̄gula lectorē vigilante req̄rit. qm̄ scriptura cū ad a-
 hos iā loquat̄. t̄q; ad eos ip̄os ad quos loq̄bat̄ videt̄
 loqui. vel de ip̄is cū iā de aliis loquat̄ t̄q; vnu sit
 utriq; corpus p̄t̄ ip̄ale cōm̄ptionē et cōionē sac-
 mētoꝝ. Ad hoc p̄tinet i cōt̄icis cōt̄ioꝝ. fusca sū ⁊
 speciosa ut tabernacula cedar. speciosa sū ut pel-
 lis salomonis. Nō ei ait ut fusca sū ut tab̄nacula
 cedar. et speciosa sū ut pellis salomonis. s; utriq; se
 esse d̄yot̄ p̄t̄ ip̄ale vnitatē i f̄ra. vna rena p̄sū
 bonoꝝ et maloꝝ. Tabernacula ei cedat ad ysmāhe-
 lē p̄tinet. qui nō erit heres cū filio libere. Itaq;
 dū de bona p̄te de⁹ dicat. durā ceros i viā quā nes-
 ciūt. et semitas quas nō nouerūt ~~abūcū~~ calca-
 būt. et faciā illis tenebras i lucē. et praua i directū.
 hec v̄ba faciā et nō derelinquā eos. q̄oꝝ de alia

pte que male pmixta est dicit. **Ipse** at conuersi s' re-
trorsu. quib' alii significet' in hys verbis. sed qm' nuc'
i vno s' tanq' de ipis loqt' de q'bus loq'bat'. no' tamē
sp' i vno erūt. **Ipse** est ipse ille seruus qm' coratus i
euang'lio. cui' dñs cū venerit diuidet' eū. et p'c' eius
cū p'pocritis ponet'. **Tercia** r'gula est de promissis et
lege. que alio modo dici potest de spū & l'ra. sicut nos
eā appellauim' cū de hac re libru' sc'rbem'. Potest etiā
sic dici de grā & mandato. **Hec** at magis videt' michi
magna questio q' r'gula que solūdis questioib' adhi-
benda est. **Hec** est quā no' itelligētes pagani vel condi-
derūt suā heresim. vel auerūt. laborauit i ea dis-
soluēda tutomus bene s' no' plene. **Disputat** eī de
fide et opibus. opa dicit' nobis a deo dari merito fidei.
ipam vō fide sic esse a nobis. vt nobis no' sit a deo.
nec attendit aplm' dicit'. pax frīb' et caritas cū fide
a deo p'c' et dño ihesu xpo. **Sed** no' erat exptus hanc
heresim que nro tpe exorta. multū nos vt grām
dei que p' dnm' nrm' ihm' xp' adūsus eā defendere m'g'
exeruit. et scdm' id qd' ait apls oportet hereses esse
vt probati manifesti fiat i vobis. multo vigilantiores
diligentioresq' reddidit. vt aduertere m'g' i scripturis
sc'is qd' istū tithonū min'g' arte iū minisq' sine hoste
sollicitū. fingit etiā ipam scilicet fidei donū esse illiq'
qui eiq' mēsurā vnicuiq' partit'. **Ex** qua sentētia
quibusdā dictū est. vobis datū est pro xpo ~~et~~ no' solu'
vt credatis i eū. verū etiā vt patiamini pro eo. **Vnde**
q's dubitet vtrūq' esse donū dei qui fideliter atq' i-
telliget' audit vtrūq' donatū. **Plura** s' et alia testi-
monia q'ib' id ostendit'. **Sed** hoc nuc' no' agim'. ali-
bi at atq' alibi sepissime egim'. **Quarta** r'gula ti-
thoni est de spū & genere. **Hic** eī eā vocat. volens
itelligi specē partē. genus at totū. cui' ea partē

Et quā nūcupauit spēm. Sicut eī vnaqueq; ciuitas
 ps est vsiq; vniuersitatis gētū. hāc ille vocat spēm.
 genū at oēs gētes. Neq; hic differēdi subtilitas ad
 hibēda est que a dyalecticis trādit^r qui inter ps et
 spēm qd̄ necesse acutissime disputāt. Fādē intis est
 si nō de vnaquaq; ciuitate s; de vnaq; p̄viciā vl
 regno vel gēte tale aliqd̄ in diuinis reperiat^r elo
 quis. Nō solū eī vbi gratia de isrlm vel de aliqua
 gētū ciuitate sive tyro. sive babilonia. sive aliq̄
 qualibet dicit^r aliqd̄ i sp̄tuo s̄is qd̄ modū eius
 excedat. et quēat potius oib; gētib; . Verū etiā de
 iudea. de egipto. de assyria. et quacūq; aliā gēte. i qua
 s̄ plurime ciuitates. nō tamē totus orbis s; ps ei
 cū dicit^r qd̄ trāseat ei; modū. et agruat potius vni
 uerso cui; her ps est: vel sicut iste appellat genū
 cui; her spēs est. Vnde q̄ i noticiā vlḡi v̄ba v̄ba
 ista venerūt. vt etiā ydeate intelligāt. quid spe
 cialit̄ qd̄ generalit̄ i quocūq; p̄cepto ip̄erali sit
 constitutū. Sit hoc etiā de homib; sicut ea que de
 salomone dicit^r excedūt ei; modū. et potius ad xp̄z
 vel eccl̄iā cui; ille ps est relata clarescūt: nec spēs
 s̄ excedit^r. Sape eī talia dicit^r. que vel ei q̄ vel
 vel ei fortasse tātūmodo aptissime congruat. Sed cū
 a spec̄e transit^r ad genus. quasi adhuc de spec̄e
 loquēte s̄ptura. ibi vigilare debet lectoris itentia.
 ne querat i spec̄e qd̄ melius potest et certius inuē
 re i genere. facile est illud q̄ppe qd̄ ait p̄pheta eze
 chiel. Domū isrl̄ habitauit i tra et polluerūt illā
 i via sua. et i ydolis suis et i p̄cc̄is suis. Sed i i mā.
 dicit̄ m̄struare f̄cā est via eorū ante faciē meā.
 et effudi uā meā sup̄ eos. et dispersi illos inter
 nationes et v̄tilam eos in regiones: secūdu

vias eor. et scdm p̄m̄ illor. iudicavi eos. facile est
iq̄ hoc itelligē de illa domo isrl' scdm carne: quia
hec oīa carnalis p̄ls isrl' ꝛ fecit. et passus est. alia
etiā que sequit̄ eadē itelligit̄ p̄ls cōuēre. sed cū
cepit dicere. et scifico nome meū sc̄m̄ illud magnum
qd' pollutū est inter nationes. qd' polluitis ī medio
earū. et faciet gētes qz ego sū dñs. ꝛa ꝛa miet̄ ꝛ debet
esse qui legit. q̄admodu spes gaudat̄ excedat̄. et
adiungat̄ geny. seq̄t̄ ei et dicit. Qū scificabor ī vobis
aner oculos eor. et accipia vob de gētibꝫ et congru-
gabo vos de ~~vniū~~ oībꝫ suis. et iducā vos ī terrā vraz
et aspergā vos aqua mūda et mūdabimī ab oībꝫ
simulacris vris et mūdabo vos. et dabo vob cor nouū
et sp̄m̄ nouū ꝛa dabo vob. et auferā cor lapideū de
carne vraz et dabo vob cor carneū. et sp̄m̄ meū ponā
ī vos. et faciā vt ī iusticias meis ambulēt et iudicia
mea custodiat̄ ꝛ faciāt. et habitabit̄ ī terra quā
dedit p̄bꝫ vris et eritis michi ī plm̄ et ego ero vob
ī deū. et mūdabo vos ab oībꝫ inuēdijs vris. hoc
de nouo testamēto p̄phetatū est ad qd' p̄tinet nō
solū vna gens illa ī reliquis suis. de quibꝫ alibi
sc̄ptū est. si fuit nūc filior isrl' sicut arena maris
salue fiet. verū etiā ceteris gētes que promissē s̄t
p̄bꝫ eor qui etiā nr̄i s̄t. Et nō ambigit̄ q̄sq̄ itinet̄
et lauachrū rēgēnatiōis huic p̄missū esse. qd' nūc
videmꝫ oībꝫ gētibꝫ redditū. et illud qd' ait aplō cū
testamēti noui grām gmedaret. et ī q̄p̄tione veteris
eminet. Eplā nr̄ā vos estis sc̄pta nō atramēto. s̄
spū dei viui. nō ī tabulis lapideis. s̄ ī tabulis cordis
carnalibꝫ. Hinc et respiciat̄ et p̄spiciat̄ dictū vbi iste
p̄pheta ista dicit. et dabo vob cor nouū et sp̄m̄ nouū
dabo ī vos. et auferā cor lapideū de carne vraz. et da-
bo vob cor carneū. Cor q̄p̄e carneū vnde ait aplō
tabulis cordis lapideis carnalibꝫ. a corde lapideo

voluit vna sententia discerni. et vna sententia sig-
 nificavit intelligere. Sic fit isrl' spiritualis. no vni-
 getis. s; omi que promise st' p'ib; i eoz semine
 qd' est p'p'. Sic ergo isrl' spiritualis ab illo israhel
 carnali qui est vnus getis nouitate gratie. non
 nobilitate patris. et mēte no gēte distinguit'. Sed al-
 titudo prophetica dū de illo vl' ad illū loq't'. latēter transit
 ad hūc. et cū iā de isto loquat' vel ad istū loquat'. adhuc
 de illo vl' ad illū videt' loqui. no itellēm septuag'ā no
 bis q'si hostilit' i vidēs. s; exerceēs medicinaliter nīm.
 Vnde et illud qd' dicit. et inducā vos i t'ra v'ram. et pau-
 lo post t'p' idipm repetēs. et habitabitis iqt i t'ra quā
 dedi p'ib; v'is no carnalit'. s; carnalis isrl'. sicut. s;
 spūalit' sicut spūales debem; accipe. Ecclā q'ue sine
 macula et ruga ex oib; getib; g'g' regata. atq; i t'mū
 r'generata cū xpo. ipā est t'ra honoz. t'ra v'ictū.
 Ipā intelligēda est p'ib; data. quādo eis certa et t'co-
 mutabil' dei voluntate p'missa est. qm ipā p'missiois
 vl' p'destinatōis firmitate iā data est. que d' danda
 suo t'pe a p'ib; est credita. Sicut de ipā gratia q' scis
 dat' sc'bes ad thimothēu apl's ait. No sed; opa n'ra. s;
 sed; suū p'osutū et grām que data est nobis i xpo ihu.
 ante sc'la et'na. manifestata at nūc p' aduētū saluato-
 ris n'ri. Datā dixit grāz quādo nec erāt adhuc q'bz
 daret'. qm i dispositōe ac p'destinatōe dei iā factū
 erat. qd' suo t'pe futurū fuerat. qd' ip'e dicit manifestatū.
 Qm; hec possunt intelligi et de t'ra futuri sc'li. qm
 erit c'la nouū et t'ra noua. i qua iusti habitare no
 po poterūt. Et ideo recte dicit' p'p'. qd' ipā sūt t'ra eoz.
 que vlla ex p'te no erit ip'ioz. quia et ipā similiter
 data est quādo dando firmata est. **¶** Quāta titonius
 regulā ponit. quā de t'p'ib; appellat. quā regula plerūq;
 inuēri vel cōici possit latēs i septuag'is scis quātuor
 t'p'oꝝ. Quob; autē modis dicit' vigere hāc regulam.

aut tropo synodoche. aut legitimo mōs. Tropus
synodoche. aut a parte totū: aut a toto parte factū
intelligi. Sicut vñ euāgelista post dies octo factū dicit.
qd' aliud post dies sex. quādo ī mōte discipulis totū
ēb9 presentib9 facies dñi sicut sol īfulsit et vestimē
ta ei9 vt nix. Vtrūq; verū esse nō posset qd' de mō
dictū est. nisi ille qui dixit. post dies octo. intelligat
p̄te nouissima diei ex quo x̄p̄ id p̄dixit futurū. et
parte p̄mā diei quo id ostendit expletū. pro totis
dieb9 atq; integris p̄f̄ posuisse. Is vō qui dixit. p̄
dies sex. integros oēs 7 totos. s; solos medios cōpu
tasse. hoc modo locutionis quo significat a p̄te totū
etiā illa de īsurrectione x̄p̄i soluit̄ questio. **Os** em̄
nouissima diei qua passus est nisi pro toto accipiat̄.
id est ad iuncta etiā nocte preterita 7 et nox ī cui9
p̄te vltima īsurrexit. nisi tota dies accipiat̄. aduēto
scilicet die illucescēt dñico: nō possunt esse tres dies
et tres noctes. q̄b9 se se ī corde t̄re p̄dixit futurū.
Legitimos at̄ mōs dicit. quos eminentius diuina
scriptura cōmēdat. sicut septenariū. vel denariū. vñ
duodenariū: et q̄cūq; alii s̄t q̄s legēdo studiosi libet
agnoscūt. **Plerūq;** ei mōi eiusmodi pro vniūso t̄pe
ponūt̄. Sicut. septies ī die laudabo te: nihil est aliud
q̄ semp̄ laus ei9 ī ore meo. Tantiūdo valet et cū
multiplicat̄. Sive p̄ denariū sicut septuagita et sep
tingēti. vnde et possūt septuagita āni iheremie pro
vniūso t̄pe spiritualit̄ accipi. quo est apud alienos
ecclā. Sive p̄ sciōs sicut decē p̄ decē s̄t cētū. et duo
decē p̄ duodecē cētū quadragita q̄tuor. quo mō sig
nificat̄ vniūsitās scōz ī apocalipsi. vnde apparet
nō solas tēporū q̄stioēs istis mōs esse soluedas. sed
latius patere significatioēs eoz et ī multa p̄serpere.

Neq; et nūc iste i apocalipsi ad tpa p̄inet; s; ad hōes.
¶ Hec etiā r̄gula titonius recapitulatiōe vocat. i obscu-
 ritate s̄pturaru satis vigilat̄. ~~est~~ uictā. Sic et dicit̄
 quedā quasi sequat̄ i ordie t̄pis. vel t̄erū cōtinuatiōe
 narrat̄: q̄ cū ad p̄ora que p̄termissa fuerāt latenter
 narratiō reuocat̄: qd̄ nisi ex hac r̄gula intelligat̄. ~~et~~
 errat̄. Fuit i genesi. et plātauit̄ iquit d̄ns paradisu i
 eden ad orientē. et posuit ibi hōiem que formauit. et pro-
 duxit ad huc d̄ns de tra oē lignū speciosū et bonū i
 esca. Ita uidet̄ dictū. t̄q̄ id factū sit postea q̄ factū po-
 suit hōiez i paradiso. cū beuit̄ utroq; cōmēorato. id est.
 qd̄ plātauit̄ deus paradisu et posuit ibi hōiez que forma-
 uit recapitulado redeat et dicat qd̄ p̄t̄ miserat. q̄ mo-
 do scilicet paradisu fuerāt plantatus. quia produxit
 deus de tra adhuc om̄e lignū speciosū p̄ciosū. et
 bonū i esca. Deniq; secutus aduipit. et lignū vite
 i medio paradiso. et lignū sc̄edi boni et mali. Deinde
 flumē quo paradisu irrigaret̄ diuisū i q̄tuor p̄ncipia
 flumioz quatuor explicat̄ qd̄ totū p̄inet ad institutiōe
 paradisi. qd̄ ubi terminauit. repetiuit illud qd̄ iā dixē-
 rat. Et reuēn hoc seq̄bat̄ atq; ait. et sup̄sit d̄ns deus
 hōiem que fecit. et posuit eū i paradiso et orea. Post ista
 cū facta. ibi positū est homo sicut nūc ordo ip̄e demō-
 strat. nō post hōiem ibi positū facta s̄t ista sicut prius
 dictū putari potest. nisi recapitulatio illis uigilat̄
 intelligat̄. qua redit̄ reditū est ad ea q̄ fuerāt p̄ter-
 missa. Itēq; i eodē libro cū q̄mēoraret̄ gnatiōes
 filioz noe: dictū est. hū filii cham i t̄bubz suis. sc̄dm
 linguas suas i r̄gionib; et i ḡtibus suis. Enumeratis
 q̄ filijs sem dicit̄: hū filii sem i t̄bubz suis sc̄dm linguas
 i r̄gionib; suis et ḡtibus suis. Et anectit̄ de oibus;
 hec t̄bz filioz noe sc̄dm generatiōes eoz et sc̄dm ḡtes
 eoz. ab hys disps̄e s̄t insule ḡtū sup̄ t̄rā post diluuiū.

Et erat ois fra labii vni: et vox vna oib9. Hoc itaq;
qd' adiectu est. et erat ois fra labii vni. et vox vna oib9.
et vna lingua omi. ita dictu esse videt: tñ eo iã tpe
quo dispersi fuerat sup tra etiã scdm insulas gētū
vna fuit lingua oib9 cois. **¶** **¶** Paul' dubio r'pugnat
superioribus verbis: vbi dictu est. t' b'ub9 suis scdm
linguas suas. Neq; diceret' habuisse iã linguas suas
singule tribus que gētes singulas fecerat: quãdo
erit oib9 vna cois. Ac p' hoc recapitulando adiectu
est. et erat ois fra labii vni. et vox vna oib9 laterer
narratioe redante vt dicit' quomodo factu sit ex vna
omni lingua fuerit dispersi p' multas. Et cōtinuo de illa
turris edificatioe narrat' vbi her eis iudicio diuino
ingesta est pena supbie: post qd' factu disp'li st' sup tra
scdm linguas suas. Sic ita recapitulatio etiã obscurus
sicut i euãgelio dñs dicit. Die quo erit loth' a sodomis
pluit igne de celo et p'didit oes. **¶** Sed; her erit dies filij
hois quo reuelabit'. Illa hora q' erit i tertio. et vasa eius
i domo: nō descendet tolle ea. Et q' i agro silē nō reu-
tat' retro. meminit vxoris loth'. **¶** Quãd' cū fuerit dies
reuelatus. tūc st' ista seruanda. ne q'sq; retro respiciat.
id est. ad vitã p'fictã cui renūciavit. inq'rat. et non
potius isto tpe. vt cū dñs fuerit reuelatus. retributionē
pro eis que q'sq; seruauit vel cōcepit ~~inuit~~. inerat.
Et tamē quia dictu est i illa hora. tūc putat' ista ser-
uanda cū fuerit dñs reuelatus. vbi ad intelligēdã reca-
pulationē sensus legētis inuigilet. adiungat' illa
scriptura que ipōz aplōz adhuc tpe clamant. filij no-
uissima hora est. Tempus ergo ipm quo euãgelium p'
dicat' quousq; dñs reuelat'. hora est i quo oportet
ista seruari. quia et ipa reuelatio dñi ad eandē horã
p'tinet que die iudicij t'minabit'. **¶** Optima titonij
regula est eadēq; postrema. de dyabolo et eius coipe.
Est ei et ip' caput ipozū qui st' ei9 quodãmodo coip9.

itur cū illo ī supplicū ignis et m. sicut p̄ caput est
 ecclē. qd̄ est corp̄ eius futurū cū illo ī regno et glā sepi-
 tna. Sicut ergo ī p̄ma r̄gula quā vocat de dno et
 eius corp̄e vigilandū est vt intelligat̄. cū de vna eadēq;
 p̄sona scriptura loq̄t̄. qd̄ queiat capiti. qd̄ corp̄i. ita et ī
 ista nouissima aliqui ī dyabolo dicit̄. qd̄ nō ī ip̄o. sed
 potius ī eius corp̄e possit agnosci. qd̄ habet nō solū
 ī eis qui manifestissime foris s̄t. s; ī eis etiā q̄ cū ad ip̄z
 p̄tineat cū ad tempus misert̄ ecclē. donec vn̄q̄sq;
 de hac vīta exeat. vel a frumēto palca vtilitatis
 ultimo vtilit̄. qd̄ s̄ scriptū est apud ysaiā. q̄ modo
 cecidit. de celo lucifer mane oris et cetera. que sub
 figura r̄gis babilonic̄ de eadē p̄sona. vel ad eadē
 p̄sonā dicta s̄t ī ip̄a cōtrectio sermois de dyabolo vniq;
 intelligit̄. et tamē qd̄ ibi dictū est. cōtritus est ī terra
 q̄ mittit ad oēs gētes. nō ip̄i capiti cōgruit. Nā effi
 mittit ad oēs gētes dyabolus āgelos suos. tamē ī
 terra corp̄ eius nō ip̄e gterit̄. nisi qz ip̄e est ī corp̄e
 suo qd̄ gtritu est vt puluis que piat vctus a facie.
Hec at oēs r̄gule. excepta vna que vocat̄ de pro-
 missis et lege. aliud ex aliis faciūt intelliḡ qd̄ ē pp̄ū
 tropice locutionis. Que latius patet. q̄ vt possit vt
 michi videt̄ ab aliquo vniūsa cōphēdi. Nā vbi
 aiq; v. lut dicit̄ cū aliud intelligat̄ et si nomē q̄
 tropi ī loquēd̄ arte nō iūct̄. tropica locutio est.
 Que cū fit vbi fieri solet. sine labore sequit̄ itellā. s;
 sū vō ibi nō solet. laborat̄ vt intelligat̄. ab aliis ma-
 gis. ab aliis min̄. sicut magis min̄ vō dona dei
 s̄t ingemis hom̄i vel adulatoria fluit̄. Proinde sicut
 ī vbiis pp̄is de q̄bus superius disputauim̄ vbi res
 vt disant̄ intelligēde s̄t. sic ī trāslatis q̄ faciūt tro-
 picas locutiones vbi aliud ex aliis intelligēdū est de q̄b;
 hucusq; quātū visū est satis egim̄. nō solū admo-
 nēdi s̄t studiosi venerabilū librū. vt ī scripturis suis
 genera locutionū sciat. et q̄modo apud eas dici aliqd̄

Solet vigilanter aduertat, meozie qz retineant. Veru
etia qd' est paupt et maxum maxie necessariu. oret
vt intelligat. In eis qpe libris hris quaru studiosi st
legut. qm dñs dat sapientia. et a facie eius scida et i
tellens. a quo et ipm studiu si pietate predictu est acci
perit. Sed hoc satis etia de signis quatu ad vba ptinet
dicta st. restat vt de profectis eis que sentimq se
queti volumus que dñs donauit differamus.

Explicit liber tertius. Incipit liber quartus :-

Nor opus nrñ qd' inscribit de doctrina xpiana.
Et duo quedā fuerā prima descriptioe partitus.
Nā post pphemiu quo respondi eis qui hoc fuerāt
reprehensuri. due st' inq' qbz innt' ois tractatio sap
tificant' & mod' inuicendi que intelligenda st' : et mod' q
profecti que intellca st'. De inuicendo prius : de pro
fecto postea differemq. Quia ergo de inuicendo iā
diximq. et tertia de hac vna pte voluma absoluim'.
adiuuante dño de profectis pauca dicemq. vt si fieri
potuerit vno libro cuncta claudamq : totiqz hoc opus
qtuor volub' qtinet'. Prima itaqz expectatione
legctiu qui forte me putat rethorica daturu esse pre
cepta. que i solis scilicet & didici & docui. ista prolo
cutione prohiberi prohibeo. atqz vt a me nō expectet ad
monco q nō qd' nichil habeat utilitatis. si si qd' habet
seorsu dicendū est. si cui fortasse bono viuo etia hoc
vacat discere : nō at a me vlt' i hoc ope vel i alio
aliquo req'ndū. Nā cū p arte rethorica. et vera sua
deant' et falsa : quis audeat dire adulus in dacia
i defensorib' suis ierme debet consistē veritate & vt
videlicet illi qui res falsas psuade conat'. nouerūt
auditorē vlt' benivolū vel inctū. vel doctē pphemio
facere : isti at nō nouerūt. Illi falsa breuit'. apte.
verisimiliter : et isti vera sic narrat. vt audire tedeat &
uelligē nō pateat : credē postmo nō libeat. Illi fallacib'

res

emmet'

oppugneti asserat flitue

argumentis veritate oppugnare asserat veritate: isti nec
 vera defende. nec falsa valeat refutare. Illi autem
 audientium in errore mouentur et ipse dicitur dicit
 do ~~conuenit~~ terreat: contristet, exsilet, exponet
 ardet: isti pro veritate lenti, frigidique dormit. Ne
 ita desipiat. ut hoc sapiat: Tu ergo posita sit in medio
 facultas eloqui que ad persuadenda vel recta vel praua
 p valet plurimum? aut non bonorum studio coparetur ut
 militet veritati. si ea mali ad optinendas puertas va
 nasque causas. in usus uoluntatis et erroris usurpant?
 Sed quecumque sit de hac re obseruatio atque precepta. quibus
 cum accedit in uerbis plurimum ornamentis que uerborum exerci
 tationis lingue solertissima consuetudo fit illa que facundia
 uel eloquentia noiatur extra istas horas suas seposito ad
 huc congruo tempore spacio apta est quicquid etate discenda
 sit eis que hic celebriter possunt. Nam et ipse romane pri
 cipes eloquentie non piguit dicere. quod hanc arte nisi quis cito
 possit. nunquam omnino possit perducere. Ad uerum uerum sit quod
 opus est quere? Non enim si possunt hic a tardioribus tandem
 aliqui perdisci. nos ea tantipeditum. ut eis descendis iam ma
 maturas uel etiam graues hominum etates uelimus perdisci.
 Facis ut adolescentiorum ista sit cura. nec uerborum omnium quibus
 utilitati ecclesiastice cupimus erudiri. sed eorum quos quos
 nodum magis uigiles et hinc rei sine dubio pponenda
 necessitas occupant. quoniam si acutum et feruorem assidue do
 quentia legentibus. et audientibus eloquentes que eloquentie
 precepta sectantibus. nec desunt ecclesiastice lingue etiam pre
 canonum et auctoritatis arte salubri collocati. quibus
 legendo capere et si id non agat. sed tantum rebus que ibi
 dicuntur intentus sit: etiam eloquii quo dicuntur dum in his
 uersatur. tribuitur. accedente uel maxime exercitatione
 sine seculi sine dictandi: postremo et dicendi que secundum
 pietatis et fidei regula sentit. Si autem talis desit ingenium.
 nec illa rethorica precepta capuerit. nec si magno

ha

e

homo

perdiscere

ingenium suum
adhaeret

siue de eis dis
putant

eloquentes

vlla

labore tuleram quātilatūq; ex pte capiunt aliquis
profuit. quadoq; etiā ipi qui ea didicerūt et copiose or
nateq; dicūt nō oēs. vt sedm ipā dicūt possūt ea cogitare
cū dicūt. si nō de eis disputāt. Duo vō vix vllos eoꝝ jmo
esse existimo qui vtrūq; possūt. et dicere bene. et ad
hoc faciendū pcepta illa dicendi cogitare cū dicūt.
Candē est ei ne refugiat ex aīo quo dicenda sūt. dū
attendit vt arte dicat. Et cū i sermonib; atq; di
tionib; eloquentiā impleta reperit pcepta eloque
cie de q; illi vt loquerēt vel cū loquerēt nō co
gitauerūt siue illa didicissent siue ne attigissent
q; dē. Implet q; illa quia illaqueantes sūt: nō ad
hibēt vt eloquentes sūt sint. Quippe cū ex infantib;
eloquentes nō fiunt. nisi locutionē discendo loquentiā
cur eloquentes fieri nō possūt. nulla eloq; arte tra
dita. si locutionē eloq; legēdo et audiēdo: et p̄tū
asseq; concedit imitando. q; d; ita fieri. ipis quoq;
experiri exēplis. Nā siue pceptis rethorice nouim;
plēs eloq;iores plurimis qui illa didicerūt: siue lecti vō
et auditis eloq;ū disputationib; v; dictionib; nom
mine. Nā neq; ipā arte grāmatica. qua dicitur locu
tionē integritas indigeret pueri. si eis inter hoīes
qui integre loq;ēt crescere daret et viuere. Mes
aetes q; illa noīa viciōꝝ. aliq; viciōꝝ aliq; ore lo
quentis audiret. sana sua consuetudine reprehēderet
et caueret. sicut rusticos vrbani reprehēdūt. etiā qui
lōis nesciūt. Debet igit; diuinariū sicutatū tractator
et doctor defensor rē fidei ac debellator erroris et bo
na dorē et mala dedocere. atq; i hoc ope sermois con
siliare auersos. remissos erigē. nescitib; qd; agit
qd; expectare debeant iūmare. Vbi at **hominis** beniuolos.
iuentos. dociles. aut i iuencit. aut ipse fecerit: cetera
perageda sūt sicut causa postulat. Si docedi sūt qui au
diūt et narratioē faciendū est: si tamē indigeant vt
res de qua agūt motesent. Vt at que dubia sūt certa

fiat. ~~dom~~ documentis adhibitis ratiocinanda est.
 Si vò quia audiunt. monedi s' potius q' docendi.
 ut i eo qd' iā sciūt & agendo nō torpēt. et rebus af-
 sensu quas veras esse fatēt' accommodat; maiorib9
 dicēdi vni9 opus est vbi obsecantib9. & interpretatib9.
 cōtentionē et coercitacionē et quāq; alia valēt. et ad
 qm monēdos aiōs s' necessaria. Et hec qdē aicta que
 dixi. oēs fere hōies i hīs que loquēdo agūt facere
 nō q'sciūt. Sed tamē alij faciūt obtuse. deformiter.
 frigide; alij acute. ornate. vehemēter. Illā ad hoc op-
 opus vnde agim9 oportet accēde. qui potest disputa-
 re vel dicere sapiēt'. etiā si nō nō potest eloquēter
 ut profic' audietib9. etiā si minus q' prodesset si et
 eloquēt' posset dicē. Qui vò affluit ilipietī eloquēcia
 tāto magis caued9 est. q' to magis ab eo i hīs que au-
 dice vtile esse delectat' auditor. et eū que diserte
 dicere audit. etiā vè dicē existimat. Hec autē sen-
 tentia nec illos fugit q' arte rethoricā docendā
 putarūt. fassi eī s' sapiēciā sine eloquēcia parē pro-
 desse ciuitatibus; eloquēciā vò sine sapiēcia minū
 obesse plerūq; prodesse nūq'. Et ergo hoc illi qui
 p'cepta eloquēcie tradiderūt i eisdē libris i q'bus id
 egerūt veritate instigat' ~~cauti~~ coacti s' confiteri. ve-
 rā hoc est supnā que a piē luminū descendit sapiē-
 ciā nesciētes. q' to magis ~~est~~ nos nō aliud fen-
 sentire debem9. q' hui9 sapiēcie filij et ministri
 sum9. Sapiēt' autē dicit homo tāto magis vel
 min9. q' to i scripturis sacis min9 magis ve p'fecit.
 Nō dico i eis multū legendis mandandisq; memo-
 ric. si bene intelligēdis et diligēt' earū sensibus
 indagandis. Fuit eī qui eas l. legūt & negligūt.
 legūt ut teneat; negligūt ne intelligāt. ~~et~~
 Quib9 longe sine dubio p'ferēdi s' qui verba earū
 minus tenet. et cor earū sui cordis oculis & videt.

¶ Sed utriusq; ille melior, qui et cum volet eas dicit, et
sicut oportet intelligit. Hinc ergo qui sapienter debet
dicere, etiam quod non potest eloquenter, ubi scripturarum tenere
maxime necessarium est. Quamvis enim se pauperiorem
cernit in suis, tanto enim oportet in istis esse ditiorē: ut
quod dixerit vobis suis, probet ex illis, Et quod prius vobis
minor erat, magnorum testimonio quodammodo crescat. Pro-
bando enim delectat: qui minus potest delectare dicendo. Por-
ro quod non solum sapienter verum etiam eloquenter vult dicere,
qui profecto plus praeceat si utriusque potest ponere, ad lege-
dos vel ad audiendos, et exortitatos ~~imitandos~~ imita-
dos eloquentes cum mitto libetius quam ingenuis artis recto-
rice vacare Protopio, si tamen huius qui legitur et audiunt
non solum eloquenter: si etiam sapienter dixerit vel dicere verum
predicatione laudat. Qui cum eloquenter dicit, suaviter: quod
vero sapienter, salubriter audiunt. Propter quod non aut sapientum
multitudo eloquentium, si militando sapientiam: suavitatis est
oilis tiram, sicut aut sepe sumenda sunt et amara salubria:
ita se vitanda est pueriosa dulcedo. Sed salubri suavi-
tate vel suavi salubritate quod melius est. Quamvis enim magis
illuc appetit suavitatis: tanto facilius prodest salubritas.
Sunt ergo ecclesiasticis viri qui divina eloquia non solum sapienter
sed etiam eloquenter tractaverunt, quibus legendis magis non
sufficit repus, quam desistere ipsis studioribus et vacatibus
possunt. Hinc aliquis forsitan querit, utrum auctores nostri
quorum scriptura divinitus inspirata canonem nobis saluber-
rima auctoritate fecerunt, sapientes fatimodo an eloquen-
tes etiam nuncupandi sunt. Quae quidem questio apud eos
maxime et apud eos qui mecum quod dico sentiunt, facile sol-
uitur. Nam si eos intelligo: non solum nichil eis sapientius, ve-
rum et nichil eloquentius michi videri potest. Et audeo dicere,
omnes qui recte intelligunt quod loquuntur illi, simul intelligere
non eos alicui loqui debuisse. Sicut autem est quedam eloquentia
que magis etate iuvenile decet, est que senile, nec
iam dicenda est eloquentia si persone non congruat eloquentis:

ubi

aliter

ita est quedam que viros summa auctoritate dignissimi
 mos planeq; diuinos diuinos decet. Harc illi locuti
 se, nec ipse decet alia. nec alios ipse: ipse ei congruit
 Alios at quato videt humilior: tanto altius non
 vctositate. si soliditate transcendit. Vbi vo non
 eos intelligo? minq; qdē michi apparet eoz elo
 quētia: sed eā non dubito esse talē. qualis est vbi
 intelligo. Ipa q; obscuritas diuinoy salubriūq; dic
 toy tali eloquētie miscrenda fuerāt. i qua proficē
 noscitur intellctus nō solū inuentioe. verū etiā ex
 circūscriptioe deberet. Possen qdē si vacaret oēs vir
 tutes & ornamenta eloquētie de q̄b; inflant istū. qui
 lingua suā nroy auctoy lingue nō magnitudie
 si timore preponūt. ostendē i istoy lris sacris. qe
 nobis erudiēdis. et ab hoc solo prauo i b̄m s̄m tras
 ferēdis. prouidētia diuina prouidit. sed nō ipā me
 plus q; dici potest i illa eloquētia delectat. que s̄ h̄is
 vris cū oratorib; gētiliū poetis ve cōmūna. Illud
 magis admittit & stupeo. qd̄ ista nra eloquētia ita
 vli s̄ p̄ alterā eloquētia quādā. vt nec deesset
 eis nec emineret i eis. quia eā nec i probari ab illis
 nec ostentari oportebat. Quoy alterā h̄et si vitaret
 alturū putari solēt possit si facile agnosceret. Et i
 q̄b; forte locis agnoscat a doctis tales res dicūt
 vt vba q̄bus dicūt nō a dicēte adhibita. si ipis rebo
 velut sponte subiuata videant: quasi sapiētia de
 dono sua. id est. de pectore sapiētis procedē itelli
 gas. et t̄p̄ inseparabile famulā. etiā nō vocatā seq̄
 eloquētia s̄ d̄s ei nō videat qd̄ dicere volūt volue
 rit et q̄ sapiēt̄ dixit ap̄le. glamur i t̄bulatiōib;.
 factes quia t̄bulatiō patiētiā opat. patiētia
 at p̄bationē. probatio vō spem. spes at nō q̄fidit.
 quia caritas dei diffusa est i cordib; nris p̄ spm s̄m
 qui datus est nobis. Sic si q̄ vt ita dixerit iparite

in

peritus artis eloquentie precepta aplm fuisse contempnat? nonne
a xpianis doctis indoctisq; uidebitur? Et tamen agnoscat
hic figura que climax grece. Latine uo a quibusda appellata
est gradatio. qua scilicet dicere uoluerunt. cu vba vel sen-
sa querebant aliter ex albo. sicut hic ex tribulatione patencia.
ex parte a probatione. ex probatione spem concepta videmus.
Agnoscat et aliud deus. qui post aliquam promissionem
vobis singula finita. que uic. media et ~~causa~~ causa. greci
at cola et comata vocat. scilicet ambitus ~~finis~~ sine cir-
cuitus. que periodon illi appellat. cuius media super-
dunt uos dicitis donec ultimo finiat. **Alia** eoy que pre-
cedat causam mediu est illud primum. qui tribulatio pa-
tencia operat. **Secundum** patencia at probatione. **Tertium** pro-
batio uo spem. deinde subiugit ipse cecit? qui tribus
peragit? **medius**. quoy prima est. spes at uo no confidit.
Secundum qm caritas diffusa est i cordibus uis. **Tertium** p spm scm
arte datus est nobis. **Et** her arg. quous modi i eloquentis
arte tradit? **Sicut** ergo aplm precepta eloquentie secuti
fuisse no dicimus. ita ad eius sapientiam secuti su eloque-
ria no negamus. **Scilicet** ad contumelios i epla ysa. redar-
guit quosda qui exerat ex iudeis pseudo apli et ei detra-
hebant. **Et** qui seipm predicare apellit. hanc sibi uelut
insipientiam tribuens. q; sapienter dicit qm eloquenter. **Secundum**
comes sapientie. **dup** eloquentie illa sequens. ista precedet.
et sequens no respues. **Iterum** dico inquit ne qd exilli
met me insipiente esse. alioqn uelut insipiente suscipite
me. ut et ego modicum quid gloria. **Ad** loquor no loq;
scdm deu. s; quasi i stulticia i hac gla substantie. **Amq;**
nulli glant scdm carne. et ego gloriabor. **Libenter**
ei sufferitis insipientes: cu sint ipsi sapientes. **Tokant**
ei si quis uos i seruitute redigit? si qd deuorat: si qd
accipit. **Secundum** ignobilitate dico: quasi nos infirmati
simus. **In** quo quis audeat. i insipientia dico audeo et ego.
Hebrei sciet ego. **Secundum** aduete se: et ego. **Ministri** se.
et ego. **In** laborib; plurimis. i carcerib; abundantius.

i plagis supra modū. i mortibus frequēt. A iudeis qui
 quies quadragenas una minus accēpi. Ter virgis
 cēsus sū. semel lapidatus sū. ter naufragū feci. Nocte
 et die i profundū maris sū. In iueneribz sepe. Peri-
 culis latronū. periculis ex genere. periculis ex gētibz
 periculis i ciuitate. periculis in deserto periculis i mari
 periculis i falsis frībz. In labore et erūpna. In vigilis
 sepius. i fame et siti. In ieiuniis multis. In frigore
 et nuditate. Præter illa que experitēus st̄ instantia ma-
 ius ius i me condianus. sollicitudo om̄ eccl̄iā. Quis
 infirmat̄ et ego nō infirmor? Quis scandalizat̄ et
 ego nō violor? Si glari oportet; i hīs que ip̄mitatio
 mee st̄ gloriabor. Quarta sapientia ista sunt dicta. vi-
 gilantes videt. Quāto vō etiā loquēde accurrent
 flumio; et qui sterit. aduertit. Pours at̄ qui nouit.
 agnoscat qd̄ ea cēsa que cōmata gēra vocat et mēbra
 et circuitus de s̄bus paulo ante differū. cū decētissima
 varietate ip̄poneret̄. totā istā spēm dictionis et quali-
 eius volū quo etiā indocti delectāt̄ mouet̄ q̄ fece-
 rit. Nā vnde cepim̄ hūc locū inferere. circuitus
 st̄. Prima minima. hoc est binēbris. Vn̄q̄ et q̄ duo
 mēbra habet̄ circuitus habet̄ nō possut̄; plura vō pos-
 sut̄. Ergo ille primus est. iterū dico ne q̄ me existi-
 met̄ insipidē esse. Sequit̄ alius trimēbris. Alioq̄
 velut̄ insipidē suscipere me; ut et ego modū quid
 gloriar. Tertius qui sequit̄ mēbra habet̄ quatuor. Qd̄
 loquor. nō loquor sedm̄ deū; si quasi i multicia. i
 hac substantiā gl̄s. Quartus duo habet̄ et qm̄q̄ de
 multi glant̄ sedm̄ carnē et ego gloriabor. Et quintus
 duo; libet̄ et sustinet̄ insipidēs. cū spirit̄ sapiētēs
 Quā septus binēbris est. Tolētiā et si quis vō
 vōs in seruitutē redigit. Sequit̄ tria cēsa. Si
 quis deuorat; si q̄ accipit; si quis extollit̄. Quidē
 tria mēbra. Si q̄ i facie vōs cedit; sed ignobiliatē

flumie

Dico; quasi nos infirmi simus. Addit^r trimēbris cir-
cuitus. In quo quis audeat? Insuperca dico audeo &
ego. Hic in singulis quibusque celsis interrogando posi-
tis; singula itidem ~~ca~~ celsa responsioe reddunt^r tria
tribus. Hebrei st^r; et ego. Israelite st^r; & ego. Semē
abrahe st^r; et ego. Quarto autē celso simili interrogatioe
posito; nō aliterius celsi; s; mehi oppositioe respondet.
A ministri ppi st^r; et ego. Insipies dico; plus ego.
Jam celsa quatuor sequēcia; remota decētissime
interrogatioe fūdūt^r. In laborib⁹ plurimis. i. carceri-
bus abundantius. i. plagia supra modū; i. mortib⁹
sepius. Deinde itponit^r breuis circuitus; quā
suspecta pūciatioe distinguendū est. A iudeis qui
quies. ut hoc sit vni mēbrū. cui connectit^r alterū
quadraginta vna mīna accepti. Inde redit^r ad celsa;
et ponit^r tria. Ter vixit celsus sū. semel lapidat^r
sū; ter naufragū feci. Sequit^r mēbrū. Nocte ac die
i. profundū maris fui. Deinde & quatuordecim celsa de-
cētissimo ipetu profluūt. Et i. itinērib⁹ sepe. pei-
culis fluminū. peiculis latronū. peiculis ex gñe.
periculis ex gētib⁹. peiculis i. ciuitate. peiculis i.
deserto. peiculis i. mari. peiculis i. falsis frīb⁹.
In labore & erupna. i. vigiliis sepius. i. fame et
siti. i. ieiuniis multis. i. frigore & nuditate. Post
hec itponit^r trimēbris circuitū. preter illa quā
episcopus st^r. i. iustus i. me cotidiana. sollicitudo
om̄i carā. Et hinc duo mēbra pūctatioe sub-
iungit. Quis infirmat^r et ego nō infirmor. quis
sandalizat^r et ego nō vroz. Postmo totus iste
quasi anhelans anhelans anhelans locus bimē-
bris circuitu t^rminat^r. Si glari oportet i. hīs; que
infirmitatis mee st^r gloriabor. Quid vō post hūc ip

iperū interposita narraacūcula qđāmodo ~~reperit~~
 requeſcit. et requeſcē auditore facit: qđ decoris et de-
 lectationis habet. ſatis dici nō potest. ſequit̄ et dicit̄.
 Deꝝ et p̄r̄ dñi nr̄i ih̄u p̄p̄i ſat̄ qđ est h̄ndes t̄ ſclā qz
 nō mētor. Ac deinde qđ modo periclitatus fuerit.
 et qđ modo euaserit. breuiſſime narrat. Longū est
~~atq̄~~ cetera p̄ſequi. vel t̄ alijs ſc̄r̄ū ſcripturā lo-
 as iſta mōſtrare. Ad ſi etiā figurat̄ locutionis que
 illa arte tradūt̄ t̄ h̄is ſalte que de apl̄i eloquio
 qm̄ozam̄ oſtendē voluiſſem qđ nōne ſuſtilius gra-
 ues hōies me nimū. qđ qđ quis qđ ſtudioꝝ ſibi ſuf-
 ſicere putaret: Hec oīa quādo a maḡis docent̄
 qđ magno habet̄. magno emūt̄ emūt̄. magna
 iactatione redūt̄. Quā iactatione etiā ego redolere
 redolere verec̄ verec̄ dū iſta ſic diſſero. Sed ma-
 le doctis hōibꝝ reſpondēdū fuit qđ qui mōs doctores
 auctores q̄p̄ndos putat: nō quia nō habent
 ſi q̄ quia nō oſtentat̄ qđ nimis iſti diligūt̄ eloquēciā.
 Sed forte quis putat t̄p̄ eloquēte nr̄m elegiſſe me
 apl̄m̄ paulū. Videt̄ a vbi ait. et ſi iperitus ſermōe
 ſi nō ſc̄ia. quaſi conceddo obſectatoribꝝ ſit loat̄.
 nō t̄p̄ id verū agnoſcēt qđ fitendo. ſi autē dixiſſet
 iperitus qđ ſermōe. ſi nō ſc̄ia: nullo modo poſſet
 aliud̄ intelligi. Sc̄ia plane nō p̄ctatus est p̄fiteri:
 ſine qua doctor̄ ſc̄tū nō valet. Certe ſi qđ eiꝝ proferimꝝ
 ad exēplū eloquēcie. ex illis epl̄is vtiqꝝ proferimus:
 quas etiā ip̄i obſectatores eiꝝ qui ſermōꝝ p̄ ſer-
 monē preſentis q̄p̄tibile putari volebat. graues
 et fortes eſſe coſeſſi ſt. Dicēdū ergo michi aliqd̄ eſſe
 vides. de eloquēcia p̄ſharū vbi de P̄t̄ropologia multa
 obſegūt̄. que q̄to magis trāſlat̄is v̄bis videt̄ ope-
 riri: tantomagis cū fuerit apta d̄ta dulceſcit. Sed
 hoc loco tale aliqd̄ qm̄ozare debet. vbi que dicta ſūt

ſtudioſorū

210k

eſſe

si non cogor exponere, si commende tantum quo modo dictum
est, et ex illius prophete libro potissimum hoc faciam, qui se
passivum vel armatarum fuisse dicit, atque inde dimittit
ablatum atque dimissum, ut dei populo propharet, sicut autem secundum
septuaginta interpretes ob hoc aliter videtur, non nulla
dixisse: ut ad ~~hunc~~ spirituale sensum servandum ma-
gis admonet lectoris intentio: unde etiam obser-
vatio non nulla quia magis tropica est eorum, si sicut
et hebreo et latina eloquia presbitero illeomino fuerunt,
lingue perito interpretante translata est, Tu enim arguet
tipos, superbos, luxuriosos, et fine idem idem negli-
gentissimos curatibus, rusticis vel ex rustico ille
propheta exclamavit dicens, Ve quod opulenti estis in syon,
et confidentes in more samarie optimates, capita populi,
ignedictos popatice domus israel, Transite in calaniam
et videte et ita inde in emath magna, et descendite
in geth palestinoz, et ad optima quoque regna hominum, si
latior terminus eorum terminus visus est que separati estis in die
malum, et appropinquantes solis iugationis, Qui dormit
in lectis ebullientis, et lascivitis in stratis vestris, Qui
comeditur aquam de grege, et vitulos de medio ar-
menti, Qui canit ad vocem psalterii sicut dauid,
putaverunt se habere vasa caritatis, bibentes in fialis vinum,
et optio unguento delibuti, et nichil parebant super
contumaciam ioseph, Numquid non uti qui prophetas vestros typi-
teruditos et eloquentios ignaves velut docti disertique
querunt, si aliud eis tale vel in illis dicendum fuisset
aliter se dicit voluissent qui cum eorum insanire non vo-
luisse, Quid est cum quod illud eloquium istis aures solum solum
plus desideret, Primo ipsa introductio, quasi sopitus
sensibus ut emigralet quo fremunt illata est,
Ve vobis quod opulenti estis in syon, et confidentes in more
samarie optimates, capita populi, ignedictos po-
patice domus israel, Deinde ut beneficium dei qui eis
ampla spacia regni dedit ostendat ingratos, qui

gñdebat i more samarie. vbi vtiq; idola colebant
 trāstie iquit i calanne et videte. et ite inde i emath
 magna. et descēdit i geth palestinoy. et ad opti
 ma queq; regna hoꝝ. si latior f'mingꝝ eoz f'mio
 vto. Simul etiā cū ista dicit' locoy noība tꝝ lu
 minibꝝ ornat' eloqu. que s' spon. samaria. ca
 lanne. emath magna. et geth palestinoy. deinde
 vba que hūc adiungūt' locis de ceterissime variāt'.
 opulenti estis. et gñdis. trāstie. ite. descēditie.
 Consequēt' futura denūciat' sub iūquo rege pꝛiūce
 captiuitas cū adiungit' Qui separati estis ad diē ma
 lū. et appropinquatis solis iūqtatis. Tūc subiciūt'
 merita luxurie. Qui dormitis i lectis eburneis.
 et lasciuitis i stratis vris. q' comeditis agnū de gre
 ge. et vitulos de medio armeti. Ita sex mēbra.
 tres bimebres circuitus reddiderūt. Nō ē aut. q'
 separati estis i diē malū. q' appropinquatis solis iū
 qtatis. q' dormitis i lectis eburneis. q' lasciuitis i str
 tis vris. q' comeditis agnū de grege. q' vitulos de
 medio armeti. Qd' si ita dicit'. esset qdē et hoc
 pulchꝛū. vt ab vno pꝛioꝛe repetito oīa sex mē
 bra decurreret. et pꝛiūciatō vocē singula fini
 ret' Sed pulchꝛius factū est. vt eisdē pꝛiūciatō
 essent vna subiecta subiecta que tres sententiā ex
 pliarēt. vna ad cupius pꝛiūciatōne. q' separati estis
 i diē malū. et appropinquatis solis iūqtatis. Alterā
 ad libidine. Qui dormitis i lectis eburneis et las
 ciuitis i stratis vris. Ad voracitate vō tertia pꝛiūciatō.
 qui comeditis agnū de grege. et vitulos de medio ar
 meti. vt i potestate sit pꝛiūciatōne vtrū singula finiat
 et mēbra sint sex. an pꝛiūciatōne et tertia et qntū vocē sus
 pendat. et secūdu pꝛiūciatōne. quartū tertia. sextū qnto cō
 nectendo. tres bimebres circuitus decerissime faciat:
 vnu quo calannas i minico calamitas. alterū quo
 lectus iquitus. tūc quo prodiga mēsa mōstret'. Deinde

luxuriosam remordet aurium voluptate. ubi cum dixisset.
quod canitis ad vocem psalterii. qui potest excerceri a sa-
pientibus et sapienter musica: mirabili decore dicendi
injectionis ipse ~~horato~~ relapso. et non ad illos. sed
de illis in loquens ut nos musicam sapientis a musica
superiorantis distinguere comoret. Nam ait. qui ca-
nitis ad vocem psalterii. et sicut dauid putatis vos habere
vasa cantici. Sed cum illud ad illos dixisset. quod lucen-
tiosi audire deberet. qui canitis ad vocem psalterii.
experientia quod eorum alius quodammodo indidit dices. Fiant
dauid putauerunt se habere vasa cantici. bibentes in fia-
lis vinum. et optimo unguento delibuti. hoc tamen melius
pronuntiat. si suspensio duobus prioribus membris. cum
cantis tercio finiat. Nam vero quod hys oibus adicitur. et
nichil patiebantur super contritionem ioseph. siue conuincitum
dicatur ut vniu sit inebrius. siue detestissime suspensatur.
et nichil patiebatur. et post hanc distinctionem iteratur
super contritionem ioseph. atque sit inebrius circumus mi-
nimo decore non dictum est ~~super contritionem~~ nichil patiebatur
super contritionem fratris. si pro fratre ioseph. positus sit est.
ut quicquid frater proprio significaret eius nomine. cuius ex
fratribus fama perlaus est. vel in malis que perdit
vel in bonis que repperdit. **Ita** certe tropus ubi ioseph
quicquid fratris fuit intelligi. nescio verum illa qua didi-
cimus vel docuimus arte tradat. Quam sit tamen pul-
cher. et quemadmodum afficiat legentes atque intelligentes:
non opus cuius dici si ipse non sentit. **Et** plura quidem
que pertinet ad precepta eloquentiae in hoc ipso loco que
pro exemplo posuimus possunt esse reperiunt. **Sed** bonum
auditorum non tam si diligenter discuntur instruit: si
audenter pronuntiat attendit. Neque enim hec humana
industria composita. sed diuina mente sunt fusa. et
sapienter et eloquenter: non itentia in eloquentiam sapientia.

si a sapientia non recedat eloquentia. Si enim sicut discretissimi et acutissimi viri videtur ac dicere potuerunt ea que velut oratoria arte discent non observantur et reuocantur. et tunc doctrina non rediret. nisi prius oratorum inueniret ingenium quod imitari si istis imitatur. quos ille misit qui fecit ingenia et suggerer et eloquentes quod non solum sapientes canonicos in eos auctores doctores fatentur tali eloquentia vobis. qualis personis eiusmodi congruebat: sed nos et si de litterarum que sine difficultate intelliguntur non nulla sumimus elocutionis exempla et nequam tam putare debemus imitandos eos nobis esse in his que ad exercitias et eliminandas quodammodo metes legendum. et ad impeda fastidia. atque auerenda studia dicere volentium: celandos qui sunt ut a misteribus qui se secludantur aures ipsorum. vtili ac salubri obscuritate dixerunt. Sic quippe illi locuti sunt. ut posteriores qui eos recte intelligerent et exponerent alteram gratiam disparatam quidem veritatem subsequente in dei gratia ecclesia non reperiret. Non ergo expositores eorum ita loqui debent. quam si ipsi hos expositores simili auctoritate proponat: sed in omnibus sermonibus suis primitus ac maxime ut intelligantur elaborat ea quatenus possunt perspicuitate dicendi. ut aut multum tardus sit qui non intelligit: aut in verum quas explicare atque ostendere volumus difficultate ac subtilitate non in nostra locutione sit causa. quo minus tardius ve quod dicimus possit intelligi. Sunt enim quedam que in se non intelliguntur. aut vix intelliguntur quodlibet et quantumlibet quibus planissime dictis versentur eloquio: que in populi audientiam vel raro si aliquid videret. vel nunquam omnino mittenda sunt. In libris autem qui ita scribuntur. ut ipse lector quodammodo teneat cum intelliguntur. cum autem non intelliguntur molesti non sunt legere volentibus. Et in aliquorum colloctionibus non hoc est officium deserendum.

ut vera quibus ad intelligendum difficilissima que ipse iam
precepimus. et quanto magis labore ad disputationis et aliorum
intelligentiam perducamus. Si tenet et auditorem vel collo-
cutores dicendi cupiditas. nec mentis capacitas desit.
que quomodo intimata possit accipere. non curante
illo qui docet quanta eloquentia doceat. sed quanta em-
dicia. Cuius eundem diligenter appetens aliquando neg-
ligit verba cultiora. nec curat quod bene sonet. sed
quod bene indicet atque ~~ut~~ ^{ut} timet quod ostendere intendit.
Unde ait quidam. cum de genere tali elocutionis ageret: esse
Tea quadam diligenter negligentiam. Hec cum sic detrahit
ornatum ut sordes non contrahat: quis in bonis docto-
ribus tanta dicendi cura sit vel esse debeat. ut verbum
quod ubi ~~obscurum~~ obscurum vel abiguum sit latinum esse
non possit? vulgi autem more sic dicitur ut ambiguitas
obscuritasque vitetur: non sic dicitur ut a doctis. sed
potius ab indoctis dici solet. Si enim non piguit dicere
~~interponas~~ interpretes nos. non aggregatio quatuor
la eorum de sanguinibus. quam senserunt ad rem pertinere
ut eo loco pluraliter enuncaretur hoc nomen quod in la-
tina lingua singulariter tantummodo dicitur? cur pie-
tatis doctorem pigeat imperitis loquentem offum potius quam
dicere os. ne ista sillaba non ab eo quotiens sit offa. sed
ab eo quotiens sit ora intelligatur? ubi atque aures de
corruptione vocalium vel perductione non iudicat? Sed
et prodest locutionis integritas. quam non sequitur intellectus
audientis? cum loquendi omnino nulla sit causa. si quod lo-
quimur non intelligitur. ~~ut~~ quos ut loquimur intelligant
loquimur? Quis ergo docet: vitabit verba ~~omnino~~ omnia que
non docet. Et si pro eis alia que intelligantur integra
potest dicere: id ~~magis~~ magis eligit. Si autem non po-
test. sive quia non potest. sive quia in presentia non
occurrunt? utitur etiam verbis nunquam integris: dum tamen
ipsa res doceatur atque discatur integre. Et hoc quidem

nō solū collocatiōibz. siue fiat ad aliquo vno. siue
 cū pluribz. verū etiā multo magis ī plūia quādo
 sermo ponit^r vt intelligat^r istandū est. qz ī colloca-
 tiōibz est cuiqz ī rogandi potestas. Vbi at oēs tacet.
 vt vnqz audiat. et ī eū scēta oia cōuertit. ibi vt
 requirant quisqz qd' nō intellexit. nec moris est
 nec decoris: ac p hoc debet maxie taceti subuēire
 cura dicētibz. Solet at motu suo significare vtrū
 intellexit cognoscēdi auidā multitudō. Qd' donec sig-
 nificet versandū est qd' agit^r multimoda varietate di-
 cēdi: qd' ī potestate nō habet qui preparata et ad vbi
 memoriter recēta pronūciat. Hōz at vt intellectū cō-
 consistat. aut sermo finiedū. aut ī aliqua trāsēn-
 dū est. Sicut ei gratus est qui cognoscēda enūciat.
 sic onerosus qui cognita tūctat: vs dūtat quoz
 tota expectatio ī dissoluēda eoz que pāndū^r difficulta-
 te pāndū^r pedebat. Nā delectandi grātia etiā nota dicit^r
 vbi nō ipā si modus quo dicit^r attendit. Sed si et ipē
 tā notus est atqz auditōibz placet: pene nichil credest
 vtrū qz is qui dicit doctor vel lector sit. Solet ei ea que
 dicit^r cōmode septa nō solū ab hīs qbus pmitis
 innotescit iocūde legi: verū et ab hīs qbz tā nota sūt
 neqz adhuc illa de mēoria delemūt obliuio nō sine iō-
 cūditē rēlegi: vel ab vtrūqz libet^r audiri. Que autē
 tā qzqz ~~comode~~ et obliuio: cū qm oner^r docet. Sed
 de modo delectandi nūc nō ago: de modo quo docēdi
 sūt qui discē desiderat loquor. Is at est optimus: quo fit
 vt que audit verū audiat. et ad' audit intelligat. Ad que
 finē cū vtrū fuerit. nichil tūc amplius de ipa re tēp-
 ductius docēda laborandū est: si forte de qm edanda
 vt ī corde figat^r. Qd' si faciēdū videbit^r: ita modeste
 faciēdū est. me pūciat^r ad cedū. Proius hec est ī do-
 cēdo eloquētia: qua fit. dicēda nō vt libeat qd' hōrebat.
 aut vt fiat qd' pigebat: si vt appareat qd' latebat. Qd' ta-
 mē si fiat īsuauiter ad paucos qdē studiosissimos

suos pueri Fructus: qui ea que ~~dicenda~~ ^{dicenda} ~~st~~ st discenda ~~st~~ st
quibus abiecte iulterque dicunt ^{scire} desiderant. Sed cum ad
adepti fuerint: ipsa delectabiliter veritate pascuntur.
Honorumque ingeniorum insignis est indoles: in verbis ve
rum amare, non verba. Quod cum prodest clavis aurea si
aperire quod volumus non potest: aut quid obest lignea
si hoc potest: quando nichil quimus nisi patere quod clau
su est. Sed quoniam inter se habent non nullam similitudinem vel
certas atque distantes: pro fastidia plurimorum etiam ipsa sine
quibus vinum non potest alimenta condenda sunt. Dixit ergo
quidam eloquens, et verum dixit: ita dicere debere eloquentem.
ut doceat, ut ~~delectet~~ delectet, ut flectat. Deinde addit.
Docere necessitatis est: delectare suauitatis, flectere
victorie. Horum trium quod primo loco positum est, hoc est docere
di necessitas. Tribus est constituta quibus quas dicimus:
reliqua duo in modo quo dicimus. Qui ergo dicit cum docere
vult, quod non intelligat, nondum se existimet dixisse
quod vult ei que vult docere, quia et si dixit quod ipse intelligit,
nondum illi dixisse putandus est, a quo intellectus non est.
Si vero intellectus est: quocumque modo dixerit, dixit. Sed si
etiam delectare vult eum cui dixit aut flectere, non quomodo
quocumque modo dixerit faciat: sed ita est quomodo dicat ut
faciat, sicut est autem ut tenentur ad audiendum delectan
dus auditor: ita flectendus ut moueatur ad agendum.
Et sicut delectatur si suauiter loqueris, ita flectitur
si amet quod polliceris, timeat quod minaris, odereat
quod arguis, quod commendas amplectatur, quod dolendum ex
aggeras, doleat, cum quod letandum predicat, gaudeat,
miserereat eorum quos miserere ante oculos dicens
constituit, fugiat eos quos cauere proponis: et quicquid
aliud grandi eloquentia fieri potest ad commouendos
aures auditorum non quid agendum sit ut sciat: sed ut
agat quod agendum esse esse iam sciuit. Si autem adhuc nes
ciunt: prius utique docendi sunt quam monendi. Et fortasse

rebꝫ ipꝫ qꝫntis ita mouebꝫt: ut eos nō opus sit
 maioribꝫ eloquēcie viribꝫ iā moueri. Sed tamen cū
 opus est fruēdū. quando cū scuerit ad agēdū sit non
 agit. ac pꝫ hoc docē necessitatis est: possit eī hōies &
 agere et nō agere qd' sciūt. Et at dīpēt eos agere de
 bere qd' nesciūt? Et ideo flectē necessitatis nō est:
 quia nō spꝫ opus est. si tantū docenti vel etiā delectā
 ti qꝫntit auditor. Ideo at victorie est flectē: quia fieri
 potest ut doceat et delectet et nō assentiāt. Sed at
 illa duo proderūt? si desit hoc tertū. Sed neqꝫ delec
 tate necessitatis est: quāde cū dicendo vera mōstrāt.
 qd' ad officiū docēdi pꝫinet. nō eloqꝫ agit. neqꝫ hoc at
 tendit ut vel ipā vel ipꝫ delectet eloquū: si pꝫ scīpā
 quā vera sit mōifestata delectat. Unde plerūqꝫ etiā
 delectat falsa patetū atqꝫ qꝫnta. Neqꝫ eī delectat qz
 falsa sit: sed quia falsa esse verū est. Delectat et dicitio.
 quia hoc verū esse mōstratū est. Propter eos at qꝫbus fas
 tidicētibꝫ nō placet veritas. si aliquo quocūqꝫ modo
 nisi eo modo dicat ut placeat. et sermo docētis datꝫ
 est eloquēcia: nō paruus est iā delectatiōi locus.
 Que cū addita nō sufficiūt duriis: quos nec intellexit
 se nec docētis elocutiōe delectandos esse profuerit.
 Sed eī hoc duo qꝫferūt homī qui & qꝫntit verū et collau
 dat eloqꝫ? nec iclinat assensū pꝫpter quē salū cū
 aliqd' suadet rebꝫ que dicūt. iungit dicitio auc
 tōritas iūctio? Si eī talia dicat que credē vel nos
 se sufficiūt: nichil aliud est consentire nisi confite
 ri verū esse. Cū vō id docet qd' agēdū est. et ideo
 docet ut agat. frustra pꝫsuadet verū esse qd'
 dicit. frustra placet modus ipꝫ quo dicit. si non
 ita dicit ut agat. Oportet igitꝫ eloquēte ecclēsiasti
 cū quādo suadet aliqd' qd' agēdū. nō solū docē

ut instruat. et delectare ut teneat: verū etiā flectere
ut vincat. Ille quippe tam remanet ad confessionē fieri
tendus eloquēcie. In quo id nō egit vsq; ad eius confessionē
demonstrata veritas, adiuncta etiā suauitate dictionis.
Cui suauitati tantū ope impensū est ab hominib; ut non
solū non fūcēda. verū etiā fugiēda ac detestandā tot
et tanta mala atq; turpia que malis ⁊ turpibus diser-
tissime psuasa sūt: nō ut eis consentiat. si sola delec-
tationis gratia sectifet. Auerat at de⁹ ab ecclā sua. qd
de synagoga iudeorū ihēmias. qd hāc amērat dicens.
Manor ⁊ horēda facta sūt sup tē. qd hē prophetabāt
tiqna. et sacerdos plaustū dederūt manib; suis: et
plebs dilexit sic. Et qd facietis ī futurū. S eloqūta
tāto firibior qto purior: et quāto solidior tanto ve-
hemētiōr. S vere securis amēdas contēdes petras.
huic ei rei simile est vbi sūū qd p sōs pphetas fecit
p hūc ipm qd etiā deus ipē dixit. absit itaq; absit a
nobis. ut sacerdos plaudāt tiqna dictionib; et plebs di-
diligat sic absit a nobis ipm tāta demēda. Nā qd fa-
ciētiā ī futurū. Et certe minus intelligant. minus
placeat. minus moueat que dicūt: vera tamē dicūt
⁊ iusta. nō tiqna libet audiāt. Qd vtiq; nō fiet
nisi suauiter dicēd. In pld at graui. de quo dictū
est. ī isto graui laudabo te. nec illa suauitas delectabi-
lis est. qua nō qdē tiqna diligit. sed epigra et fragi-
lia bona spumēo vboꝝ ambitū ornāt. quali nec mag-
na atq; stabilia decēter ⁊ grauit' ornāent. Est
aliquid ī eplā bti qdriam. qd ideo puro vel accidisse
vl' consulto factū esse: ut sciret a posteris. qd linguā
doctrīe xpiane sanitas ab ista redūdātia reuocauit.
et ad eloquētiā grauiorē modestiorēq; restrinperit:
qualis ī eis consequētib; literis se cure amatur.
~~magis~~ religiose appetit. sed difficillime qd iplet.
dāt ergo quoddā loco ad donatū de disciplina. Petamq;

hant sede. dat secessu vicina secreta. ubi du erra
 tia palmitu lapsis lapsus pedulis nepibus parū
 dines banulas reperit vitea porticu frondea tecta
 fererit. **Nō** dicit ista nisi **mirā** mirabiliter af
 fludissima fecunditate facundie: sed profusione mi
 nia gravitati displicet. **Quā** vō amat her. amat
 profecto eos q nō ita dicit. s; castigatus eloquū
 nō posse ita eloqui epistimat nō iudicio ista deuita
 re. **Quare** iste vir sanctus & posse sic dicere se ostendit
 quia dixit alicubi. et nolle. et postmodū q. nūq;
Agit ita noster eloquēs cū iusta et bona et sancta di
 cit. neq; ei alia debet dicere: agit ergo gñi potest
 cū ita dicit: ut intelligenter libent' ut obedient' audiat
Et hoc se posse si potuerit. et i quāru potuerit pietate
 magis orāni q orator facultate nō dubitet. ut
 orando pro se ac pro illis quos est allocuturus sit om
 ni' anteq' dicat. **Ista** hora ea iā ut dicit accedens
 prius q' exierit proferat lingua. ad dñm tenet
 nūq' hūere. ut eructet q' distat vel q' implerit
 fundat. **Cū** ei de unaquaq; re que scdm fidei decla
 ratione tractanda sit multa sint que dicat et mul
 timodi qñ dicit ab eo qui hec sciat: q' nouit qd'
 ad presens tempus vel nobis dico vel p nos expediat
 audiri: nisi qui corda omī videt. **Et** q' fiat ut qd'
 oportet et quodamodū oportet dicat a nobis: nisi
 ut cuiq; manu sit et nos et sermoēs nrī. **Ac** p hoc
 dicat quidd oīa que docenda s; qui et nosse vlt
 et docē: facultatq; dicendi ut docet virū ecclesiasti
 cū apparer. **Ad** hora vō ipius dictionis illud potius
 bone medi cogitet conuenire. qd' dñs ait. nolite co
 gitare q' modo aut qd' loquamī: dabit' ei vobis qd'
 loquamī. **Nō** ei vos estis q loqm: s; spc pūs vī qui lo
 quitur i vobis. **Si** ergo i eis loq' spc scūs qui psequi
 alius tradit' pro xpo: cur nō est i eis q' tradit' distentib;

xpm. **Et** qd at dicit no esse homibz pceptu. si doctores
spc scis effiat. potest dicere nec orandu nobis esse qz
dñs ait. scilicet p. vi qd vobis nctm sit **amq** p. usq. p. cati
cu ab eo: aut paulo ap. thimotheo et tito no debuisse
pcepte. qd vel gradmodu p. p. a. l. **Quas** tres apol
tolians aptas ante oculos habet debet. cui est i. ecclia det
p. fona doctoris iposita. **Non** i. p. ma ad thimotheu legi
amicia hoc z doc. **Quae** at sint supra dictu est. **Non**
ibi est. sermo ne in pauperis. s. observa ut p. em.
Non i. s. da ei dicit. forma habe v. boz sanor que a
me audisti. **Non** ei ibi dicit. **h. g.** scis ago temp. pro
habitu opam exhibes deo. no ar. ubi est. **ubi** dicitat
red tractant. **ubi** est z illud. p. dim v. bu. ista op. omne
ip. omne. argu. observa. in. pa. i. oi. lo. g. am. itate z
doctna. **Itaq** ad t. u. non dicit ep. m. i. u. p. ta doctna fi
debe v. bi p. se. u. r. d. esse debet. ut pot. s. sit i. doctna
sana z contradictes redargue. **Ibi** q. u. dicit. tu
vero loquere que docet sana doctna. sermo sobrius
esse. et que sequit. **ibi**. **Et** illud. hoc loq. z. ex. h. o. l.
tate. et in. c. e. p. a. cu. oi. p. e. r. o. **Nemo** te c. o. p. e. r. n. a. t.
ad. m. o. n. e. illos p. r. i. n. c. i. p. i. b. u. s. et potestatis subditos
esse. et cetera. **Quid** ergo p. u. n. g. **Quid** contra seip.
sensit ap. l. s. qui cu dicit. doctores op. a. t. i. o. e. fieri spc
sci. i. p. e. illis p. r. e. c. e. p. t. qd z. g. r. a. d. m. o. d. u. doceat. **An**
i. t. e. l. l. i. g. e. n. d. u. est hom. officia ip. o. sp. u. s. c. i. o. l. a. r. g. i. e. t. e. i. d. o.
c. e. d. i. s. e. t. i. a. ip. s. doct. o. r. i. b. u. s. no debet cessare. et tam. d. n. e. s. t.
qui plantat esse aliud neq. q. r. i. g. a. t. s. i. d. e. u. q. i. c. i. t. e.
m. e. t. u. d. a. t. **Unde** ip. s. q. m. i. n. i. s. t. r. i. s. s. a. b. h. o. m. i. b. u. s. v. l.
e. t. i. a. a. n. g. e. l. i. s. o. p. a. n. t. i. b. u. s. n. e. m. o. r. e. c. t. e. d. i. s. c. i. t. q. u. e. p. r. i. n. c. i. p.
ad v. i. u. e. n. d. u. cu. d. e. o. n. i. s. i. f. i. a. t. a. d. e. o. d. o. c. i. l. i. s. d. e. o. c. u. d. i. c. i. t.
i. p. s. a. l. m. o. d. o. c. e. m. e. f. a. c. e. v. o. l. u. n. t. a. t. e. t. u. a. q. z. t. u. e. s. d. e. o. m. e. n. s.
Unde et ip. i. thimotheo id. d. i. c. i. t. a. p. t. o. s. l. o. q. u. e. s. v. t. i. q. i.
ad discipulu doctor. **Tu** at p. s. e. u. e. r. a. i. h. u. s. q. u. e. d. i. d. i.
c. i. s. t. i. e. t. t. r. a. d. i. t. a. s. t. t. i. b. i. s. c. i. e. n. s. a. q. u. o. d. i. d. i. c. i. r. o. **h. o. m. i. n. i. s. t. r. i. s.**

Sicut ei corpus medicamenta que hominibus ab hominibus
 adhibentur, non nisi eis prosunt quibus deus operatur salute
 qui et sine illis mederi possunt, cum sine ipso illa non
 possint, et tamen adhibentur, et si hoc officiose fuit iter
 opera misericordie vel beneficencie deputatur: Ita et adiu-
 menta doctrine tunc prosunt autem adhibita per homines, cum deus
 operatur ut prosint, qui potuit euangelium dare homini etiam
 non ab hominibus neque per hominem. Tu etiam dicendo ~~uult~~
 nititur persuadere quod bonum est, nichil horum trium spernens,
 ut saluet doceat, ut delectet, ut flectat: orat atque agit
 ut gradummodum supradiximus intelligenter libet obedire
 tempus audiat. Sed cum apte et conuenienter facit, non
 immerito eloquens dici potest, et si cum non assequatur au-
 ditore assensus, ad hoc etiam tria, id est, ut doceat, ut
 delectet, ut flectat, etiam tria illa videtur pertinere uoluisse
 idem ipse romanus eloqui auctor cum inde dixit, **Is** igitur
 est eloquens, qui poterit parua sumisse, modica re-
 perate, magna granditer dice, tunc addit etiam tria,
 et sic explicaret unam eandem sententiam dicens, **Is** erit
 igitur eloquens, qui ut doceat parua poterit submissè,
 ut delectat modica reperate, ut flectat mag-
 na granditer dice, **hec** autem tria illa sicut ab eo dicta
 sunt ~~causis~~ ~~fortibus~~ ostendere possent, ~~flon~~ ~~and~~

uult
 etiam i rebu
 si modice
 ut dicitur
 etiam i rebu
 si modice
 ut dicitur
 etiam i rebu
 si modice
 ut dicitur

DIXIT

Nō at hoc est i ecclesiasticis questōibz. i qbus hoc qd'
volumus formare sermo versat. In illis ei ea pua
dicūt. vbi de rebus pecuniariis iudicandū est. ea
magna vbi de salute ac capite homī. ea vō vbi nichil
horū iudicandū est. nichilq; agit. vt agat siue de
cervat. si tantūmodo vt delectet. auditor. inter vtrūq;
quasi media. et ob hoc modica. hoc est moderata
dixerūt. Modicis ei modus nomē iponit: nā mo-
dica pro paruis abusū nō ppe dicimz. In istis
at mris quāde oīa. maxie que de loco superiore
pplis dicimz. ad homī salutē nō tpale. si et nā referre
debentz. vbi etiā caudus est etius meritis: oīa
magna se que dī dicimz vsq; adeo vt nec de ipis
pecuniariis rebus vl' acq; redis vel amittendis
parua videi debeāt que doctor ecclesiasticus dicit.
siue illa magna siue sūt parua pecunia. Neq; ei
parua est iusticia. quā profecto et i pua pecunia
custodire debentz. dicite dno. Qui i minimo fidelis
est: et i magno fidelis est. Quid ergo minimū est: mi-
nimū est. si i mīmo fidelē esse magnū est. Nā hanc
ratio rotunditatis id est. vt a pūcto medio oēs linee
parēs i extrema ducāt. eadē est et i magno disco

Incipit

que in nūmulo epignus: ita ubi parua gerūt: ~~est~~ iuste
 gerūt: nō minuit iusticie magnitudo. De iudi-
 cīs demq; secularibus qbus utiq; nisi pecuniariis
 cū loqretur apłs. audet qđ vñm iquit adūsus alıey
~~negocū~~ negocū habes iudicari & ab iıquis et nō
 apud sōs. An nescitis qm sō mūdū iudicabūt?
 Et si i vobis iudicat mūdū & dignū estis qđ de mi-
 nimis iudicetis? Nescitis quia angelos iudicabim? :
 nēdū secularia? Sclāria igr iudicia si habueritis
 eos q̄ contemptibiles sē i ecclia. hos collocare ad iudici-
 dū. ad reuerēciā vob̄ dico. Sic nō est inter vos
 qđ sapiēs qui posset inter frēm suū iudicare: sed
 frater ad fratrem iudicat et apud infidēles. Itā quide
 delictū oīno est i vobis: qz iudicia habens vobiscū.
 Quare nō magis iıqtatē patimī? q̄re nō potius
 fraudamī. Sed vos iıqtas facitis & fraudatis et
 hoc frēs. an nescit qz iusti regnū dei nō hēditabūt?
 Qđ est at qđ sic i indignat apłs. sic corripit. sic ep
 probat. sic increpat. sic minat? qđ est qđ sui &
 animi affōn tā crebra et aspera vocis mutatio
 testat? Qđ est postmo qđ de rebus minimis tā
 granditer dicit? Tantū ne de illis secularia nego-
 cia meruerūt? Absit. Sed hoc facit p̄t caritate
 iusticia. pietatē. que nulla sobria mēte dubitate
 etiā i rebus quālibet puulis magna sē. Hanc
 si monerem; hōies q̄admodū ipā negocia sclāria
 vel pro se vel pro suis apud ecclesiasticos iudices
 agere deberēt: recte admonerem; vt agerent
 t̄y pua sūnisse. Cū de illius viri differim; eloq̄
 que volum; eoz verū esse doctoz qđ q̄ liberamur
 ab etnis malis. atq; ad etna p̄uiciam; bona. Vbiūq;
 agūt. hec. siue apud p̄m. siue priuatim. siue ad
 vñm. siue ~~apud~~ apud p̄es. siue ad amicos. siue ad
 inimicos. siue i p̄etua dicitōe. siue i colloquio. siue
 i tractatibus. siue i libris. siue i epistolis vel in

longissimis vel breuibus magna st. nisi forte qm
calix aque frigide res minima atq; vilissima est.
ideo minimū aliquid atq; vilissimū dñs ait. qd' eū
qui dederit discipulo eius. nō perdet mercedē suā
Aut vō qm iste doctor in t' ecclā inde facit sermone
parū aliquid se debet existimare se dicere: et ideo
superate nō granditer. sed sumisse esse dicendū.
Mōne quādo accidit vt de hac re loqrem' ad pplm.
et deq; affuit vt congrue dicem' q' t'p' de illa frigida
quedā flāma surrexit. que etiā frigida homī per
toza ad misericōdie opa faciēda. spe celestis mercedis
accendit. Et tamē cū doctor iste debeat perū ditor
esse magnarū. nō sp' eas granditer debet dicere:
s' sumisse cū aliq's docet. Temperate cū aliq' vī
triperat. siue laudat. Cū vō aliq' agendū est vt
ad eos loqmur qui hoc agē debēt nec tamē volūt:
tūc ea que magna magna s' dicēda s' granditer.
et ad flectēdos aīos congruet. et aliquādo de vna
eadēq; re re magna et sumisse dicit si docet. et
superate si predicat. et granditer si aduersus inde
anim' q' vt querat' spellit. Sed ei deo ipō maius est.
Aliq' ideo nō dicit. Aut qui docet vnitatē f'nitatis
debet nisi sumissa disputatio agē agē. vt res ad
dinoscedū difficilis quātū dat' posset itelligi. Aliq' s'
hec ornāmēta. et nō documēta querūt. Aliq' vt
aliq' agat est flectēdus auditor. et nō potius vt
dicit' istructus est. Porro cū laudat' deus. siue
de ipō. siue de opib' suis. quāta sua facies pulchre
ac splēdide ditiois obitur ei qui potest q'ntū potest lau
dare. que quēnter nemo laudat. nemo q'modoq;
nō laudat. At si nō colat'. aut cū illo s' v' etiā p' illo
colant' idola siue deōnia. siue q'atq; creatura. quātū
hoc malū sit. atq; vt ab hoc malo auertant' hoīes: de
bet vīq; granditer dicit' dicit. Sumisse ditionis exēpla

est apud ap[osto]l[um] paulu[m] ut planius planius aliq[ui]d come
 more ubi ait. Dicite michi sub lege esse volentes. **S**
 lege no[n] legitis. **S**criptu[m] est. q[ui] abraham duos filios
 habuit. unu[m] de a[gn]ella et unu[m] de libera. s[ed] q[ui] ille q[ui] de an
 alla sc[ilicet] sc[ilicet] carne natus est: que at[er] de libera. p[ro] repro
 missione. que s[un]t i[n] allegoria. **H**ec e[st] s[ed] duo testam[en]ta.
 unu[m] q[ui]d i[n] more s[un]t i[n] servitate generat[us] q[ui] est agar:
 s[un]t ei[us] mos est i[n] arabia. q[ui] q[ui]ntus est huic que n[un]c
 iher[osol]im[us] et servit cu[m] filiis suis. **Q**ue at[er] factu[m] est iher[osol]im[us]
 libera est que est mater n[ost]ra **E**t cetera. **I**teq[ue] ubi ra
 tiocinat[ur] et dicit. s[ed] s[ed] s[ed] s[ed] dico. tam[en] ho[m]i[n]is co[n]
 firmat[us] testam[en]tu[m] nemo i[n] vitu[m] facit aut sup[er]ordi
 nat. **A**brahe dicte s[un]t p[ro]missiones et semini eius. **N**o
 dicit ex semib[us] quasi i[n] multis. sed t[ame]n i[n] uno et semi
 tuo qui est p[ro]p[ter]. hoc at[er] dico testam[en]tu[m] q[ui]firmat[us] a
 deo que post quadringentos et t[ri]ginta annos facta est lex.
 no[n] i[n]firmat ad evacuandas p[ro]missiones. **S**i e[st] ex lege he
 reditas: u[bi] no[n] ex p[ro]missionib[us]. **A**brahe at[er] p[ro]p[ro]mis
 sione donavit deus. **E**t quia quia occurrere po
 terat audietis cogitationi ut quid ergo lex data est.
 et si ex illa no[n] est hereditas: ip[s]e sibi hoc obiecit atq[ue]
 ait velut retrogr[ess]us. **Q**uod ergo lex e[st]. **D**einde respondit.
Transgressio[n]e gra[ve] peccat[us] est: donec veniret seme[n] cui
 p[ro]missu[m] est. disposita p[er] angelos i[n] manu mediatoris.
Aged utra at[er] vni[us] no[n] est: deus at[er] vni[us] est. **E**t hoc
 occurrebat q[ui]d sibi ip[s]e proposuit. **L**ex ergo adversus
 p[ro]missa dei e[st]. **E**t respondit. **A**bsit. **R**esponditq[ue] m[en]te
 no[n] dices. **S**i e[st] data est lex que po[ss]et p[ro]ficere
 ve[ro] ex lege o[mn]ino esset iusticia. **S**ed co[n]cludit s[an]c[t]ura o[mn]ia
 sub p[re]s[er]t[er]o: ut p[ro]missio ex fide ih[esu] xpi daret[ur] credentib[us].
Et si q[ui]d eiusmodi est. p[er]tinet ad dicendi cura[m] no[n] solu[m] ap
 aperire clausa. **E**t nodos solue[re] questionu[m]. **S**i etia[m] d[omi]n[us]
 du[m] hoc agit[ur] alijs questionib[us] que fortassis i[n]ciderit
 ne i[n] id q[ui]d dicim[us] i[n]p[ro]bet[ur] p[er] illas aut refellantur.

occurrere. si tamen ipsa earum solutio occurreret ne
moueamus quod auferre non possumus. Erat autem ut cum
eadem questione alie questiones et alie rursus eadem
tas eademlibet pertractantur atque soluantur: ut in ea lon
gitudine ratiocinationis extendatur intentio. ut nisi
memoria plurimum valeat atque vigeat. ad caput unde
agebatur disputator non possit redire. Valde cum bonum
est. ut quod contra dicitur potest si occurreret refutetur:
ne ubi occurrat ubi non erit quod respondeat. aut pre
senti quod habet sed tunc occurrat. et minus sanatus
abcedat. In illis autem apostolicis verbis. dictum reperitur
ta est. seniores ne incipaueris. sed obsecra ut patres.
iuniores ut fratres. amicos ut matres. adulescentulos
ut sorores. Et in illis. obsecro autem vos fratres per misericordiam
dei ut exhibeatis corpora vestra hostiam sanctam viuam. deo
placitam. et totus fere ipius exhortationis locus te
peratam habet elocutionis generis. nisi illa illa pulcherrima
ora sunt ubi ipsa propria debita reddita deest ex
currunt. sicuti est. habetis donacionem diuisa secundum gratias
que data est nobis. siue presentiam secundum regulam fidei.
siue ministerium in ministrando. siue quod docet in doctrina
quod exhortat in exhortando. quod tribuit in simplicitate. qui
preest. in sollicitudine. qui miseretur in hilaritate. di
lectio sine simulatione. odio habetis malum. adhe
retes bono. caritate firmitatis iuncta diligentes.
honore iuncta preuenientes. studio non pigri. spiritu
feruentes. domino seruientes. spe gaudentes. in tribulatione
patientes. orationi instantes. necessitatibus sanctorum concan
tes. hospitalitate sectantes. benedictione persecutoribus
vos. benedictione et nolite maledicere. gaudete cum gaude
ntibus. flete cum fletibus. id ipsum iuncta sapientes. Et
quod pulchre ista omnia sic effusa a bimbibus. circumu
laminantur. non alta sapientes: sed humilibus consentientes.
Et aliquando post. In horripo inquit presentantes. reddita

oibz debita. cui t'butu t'butu. cui vectigal vectigal.
 cui timore timore. cui honore honore. Que me
 meditati fusa. claudit etia i ipso circutu. que d
 duo medbra correput. Nonu qm debentis. nisi ut
 vna diligatis. Et post paululu. floz pcessit. dies
 at appropinquabit. Abiciamq ergo opa tenebraru
 et iduam arma lucis. ut i die honeste abulemz.
 No i gmetatioibz et ebrietatibz. no i cubilibus
 i pudicijs. no i ghetioe et emulatioe. si idu
 m dny nrm ihz ppm. et carnis prouidencā ne
 feceritis i concupiscentijs. Sed si qsq ita diceret.
 et carnis prouidencā ne i concupiscentijs feceritis.
 sine dubio aures clausula numerosiore in mulce
 ret. sed grauior te pres etia ordme maluit tene
 bhoru. Quomodo at hoc i mteru eloqz sonet qd est
 locutus apls. viderit ea eloqui vsq ad ista docti
 res. michi tamē qd nobis eadē vhorz ordie te pres
 tu est nec ibi videt curie numerosa. Hanc huc
 elocutionis ornatu qui numerosis fit clausulis.
 deesse fatendu est auctoribus nris. qd quia vtru
 p'it pte factu sit. an qd magis arbitroz. cosulto
 illi hec plausibilia denuncerit. affirmare no
 audeo. qm me fateor ignorare. Illud tamē scio
 qd qsq hanc numerositatis peritus illoz clau
 sulis eorandē numeroz lege cōponat. qd facilli
 me fit mutatis q' quibusdā verbis. que tētidē
 significatioe valēt. vl' mutatio eoz que tōnerit
 ordine. nichil illoz que velut magna i sco scolis
 grammaticoz aut i ethoz didicit i illis diuinis
 vris de fuisse cognosceret. Et multa reperiet
 locutionis genera tanti decoris. que qdē et i m
 nā. si maxie i tua lingua ~~decora~~ et decora
 s. quoz nullu i eo qbz isti istā māt' numeris
 iuēt. Sed cauedu est. ne diuinis grauibz qz

senectus & dū addit mīs pondus decernat. Nā illa
musica disciplina vbi nūc est plenissime dicit vbi
adeo nō defuit prophetis mīs. ut vir doctus theminq
quorūda etiā metin cōmēret i hebra dūtat lingua
em cui q vt veritate serualet i verbis hoc inde nō
trāstulit. Ego at vt de ~~fero~~ sensu meo loquar qui
michi q̄ alijs et q̄ alioy est vtiq̄ notior sicut i meo
eloquio q̄tū modeste fieri arbitror nō p̄mittō
istos ~~modos~~ numeros clausularū. ita i auctōib;
mīs hoc michi plus placet qd̄ ibi eos maxime ~~meo~~
tūeno. Grande at̄ dicendi genus hoc maxime distat
ab isto hoc genere tēperato. qd̄ nō tā verborū orna-
tibus acceptū. q̄ volentis animi affectibus. Nā capit
etiā illa ornamēta pene oīa. sed ea si nō habuerit
nō requirit. fertur q̄pe t̄petu suo. et ~~et~~ elocutionis
pulchritudine si occurrerit vī t̄tū capit: nō cura
decoris. Ratio ei est ei q̄t qd̄ agit vt verba cōgruētia
nō oīs elegant̄ industria: sed pectus sequat̄ arde.
Nā si animo gematoq̄ ferro vir fortis armis t̄t̄it
simus pugne. agit qd̄ illis armis qd̄ agit. nō quia
p̄cola. s̄ quia arma: idē est tamē et valet plu-
rimo. et cū vibranti telo mira facit. Agit aplūs
vt ~~mira~~ pro euāgelico ministerio patiet̄ mala hōs
huius typis. solatio donozū dei oīa toleret̄. magna
res est et grandia: agit: nec desūt ornāmētū
dicendi. Ecce nūc iqt̄ t̄p̄ acceptabile. ecce nūc dies
salutis. nullā dōct̄ offendit vt nō rep̄datur
ministeriū nr̄m. s̄ i oīa cōmedātes nosmetipsos vt
dei ministros i mlt̄a p̄ticia. i t̄bulatiōib;. i
necessitatib;. i angustijs. i plagis. i carceribus. i
seditiōibus. i laboribus. i vigilijs. i ieiunijs. i cas-
titate. i s̄cicia. i longanimitate. i benignitate. i sp̄
sco. i caritate nō ficta. i vbo veritatis i vnt̄e dei. p̄
arma iustitiae a dext̄is & a sinistris. p̄ gl̄iam &

ignobilitatē. p̄ infamā et bonā famā. ut seductores
 et ueracēs. ut q̄ ignorant et cognoscunt. q̄li moribz
 et ecce uicini. ut coerciti et nō mortificati. ut
 tristes. sp̄ at gaudēs. sicut egeni multos autē ditares
 h̄ meliſ habēt et oīa possidēt. Vide adhuc ardeſe. **Es n̄m**
Es ~~Es~~ patet ad uos a o cōtūti. cor m̄m dilatātū
 est. et cetera que prosequi longū est. **Itēq̄ ad romanos**
 ait. ut p̄ scitōis huius mudi caritate uincat̄ spe
 cula t̄ ad uos dēi. Agit at̄ et granditer. et
 ornate. **Pr̄m̄ q̄m** qm̄ diligētibz dēo oīa cooperat̄
 t̄ bonū. h̄is q̄ sedm̄ p̄positū uocati s̄t. **Quōs** quos
 p̄fauit et p̄destinauit conformes fieri ymaginis
 filij sui: ut sit ip̄e p̄mogenitus t̄ multis fr̄ibus.
Quōs at̄ p̄destinauit. illos t̄ uocauit. et q̄ uocauit
 illos t̄ iustificauit: quos at̄ iustificauit. illos et glo
 rificauit. **Quōs** ergo dicem̄ ad her̄. **Si** dēus p̄ nob̄
 q̄s cōtra nos. **Quōs** p̄o filio suo nō peperit. s̄p̄ nob̄
 oībz tradidit illū. q̄ quomodo nō cū illo oīa nobis
 donauit. **Quōs** accusabit ad ius dēi. **Deus**
 q̄ iustificat. **Quōs** est q̄ cōd̄ p̄net. **Christus** ih̄s q̄ mor
 tuus est. magis at̄ q̄ t̄ iur̄p̄it q̄ est t̄ d̄p̄t̄m dēi
 qui et īpellat pro nobis. **Quōs** sepabit a caritate p̄p̄i
 t̄ bulatiō. an angustia. an p̄scutiō an fames. an uī
 ditas. an periculū. an gladius. **Sicut** scriptū est. **Et**
Itē te mortificam̄ tota die: estimati sum̄ q̄ ut oues
 occisiōis. **Et** certus sū ei quia neq̄ mors neq̄ uita
 neq̄ p̄ncipatus. neq̄ p̄ncipia. neq̄ futura.
 neq̄ uctus neq̄ altitudo neq̄ profundū. neq̄ creaturā
 aliqua potest nos separare t̄ a caritate dēi
 t̄ p̄p̄o ih̄s d̄no n̄ro. **Ad galatas** autē
 quōs tota ip̄a ep̄la sum̄isso d̄cedi gen̄
 scripta sūt. nisi t̄ extremis p̄tibz ubi
 est eloquiū t̄peratū. t̄m̄e int̄ponit quedā locū
 t̄peratū eo motu animi. ut sine ullis q̄d talibz

ornamentis qualia sūt illis que modo posuimus, non
posset tamen nisi granditer dici. Dicit inquit observa-
tis et mensis et annis et tempora. timere vos ne forte sine
causa laborauerim in vobis. Estote sicut ego. quoniam et ego
sicut vos. fratres par vos. nichil me lesistis. scitis
quia pro infirmitate carnis iam pro euangelizandi vobis.
et temptationis meae in carne mea non spreuistis: sed
sicut angelum dei suscepistis me. sicut illum propter. quod
ego fuit beatitudo vestra. Testimonium vobis habeo. quoniam si
fieri possit oculos vros eruissem et dedissem michi.
Ergo timere factus sum vobis verum predicans. Emu-
lantur vos non bene: sed excludere vos voluit ut eos e-
mulentur. Nonne autem est emulari in bono spiritu. et non
solum cum presens sum apud vos. Filii mei. quos
iterum peto. donec formetis propter in vobis. **Vellet**
^{neque} autem esse apud vos: et imitare vos meum. quia confido
in vobis. **Aliquid** hinc aut contraria contrariis verba
sunt reddita? aut aliqua gradatio et se sibi conexa
sunt. aut cetera aut et membra circuitus ve sonuerunt.
Et tamen non ideo tepuit grandis affectus. quo
eloqui feruere ~~faciam~~ sentiamus. Sed aposto-
lica sic clara sunt. ut et profunda sint. atque ita conscripta
meditationeque mandata. ut non solum lectore vel auditore.
verum etiam oppositore opus habeat. si quod in eis non
superficie contentus. altitudinem ~~et~~ querat. Quare
videamus ista genera dicendi in eis qui istorum lectio
in rebus diuinarum atque salubrum ~~fundam~~ ~~sa~~ ~~etiam~~ pro-
fecerunt eademque ministrarunt ecclesie. **Beatus** ciprianus
sumisso dicendi genere utitur in eodem libro
vbi de sacramento catholicis disputat.
Soluitur quippe ibi questio. in qua queritur
vtrum calix dominicus aqua sola an vino
mixta debeat haberi. **Sed** excepti gratia
aliquid inde ponendum est. post principium ergo epistole iam
soluere incipit questionem. **Admonitos** autem nos

scias ipse. ut calice offerendo. dicitur seruetur traditio.
 neque aliud fiat a nobis. qd' pro nobis dñs prior
 fecit. ut calix q' i' cōmēoratioe eius offertur mixtū
 vino offerat. Na cū dicit xps. ego sū vitis vera. sanguis
 xpi nō est aqua utiq; s; vinū. nec potest videri sanguis
 eius quo redēpti sumus & vniuersi sumus esse i' calice
 qm̄ vinū desit calici. quo xps sanguis ostēdit. qui
 scripturā ~~ostēdit~~ ~~no~~ ~~ostēdit~~ sacramēto ac tes-
 timonio p̄ditat. Inuenimus et i' genesi cōsac' mē-
 tu noe hoc idē p̄curisse. et figurā dñice passiōis
 illi' optitisse qd' vinū bibit. qd' i'ebriatus est. qd' i' do-
 mo sua nudatus est. qd' fuit rēctas nudus et pat-
 tibus femoribus. qd' illa p̄s nuditas a medio filio
 denotata est. a maiore vō & minore cōrecta. et
 rēctā que nōc nō est exequi. cū satis sit hoc solū
 cōplecti. qd' noe tipū future vērītatis ostēdit. non
 aquā s; vinū biberit. et sic imaginē dñice passiōis
 expresserit. Itē i' sacerdote melchisedech dñicū sac' mē-
 tu p̄figurandū videm; s; dñm qd' diuina scriptura testat;
 et dicit. Et melchisedech rex sale protulit panē &
 vinū. fuit atē sacerdos dei sumi et b̄ndixit abrahā. Et
 qd' at melchisedech tipū xpi portaret. declarat i'
 psalmis sp̄s suus ex p̄sona p̄is ad filiū dñi. Ante
 hūc p̄dū genui tē. tu es sacerdos i' eternū s; ordine
 melchisedech. Hoc et alia que sequunt; hui; eplē.
 sumisse dictionis modū seruat. qd' facile est ex plo-
 rare legētib; s; hui; q; ambrosius. cū agat rē mag-
 nā de spū s̄cō. ut eū p̄d et filiū demonstrat et q; equa-
 le. sumisso tamē genē dñi vti. qm̄ res suscepta
 nō ornāmēta vbor; aut ad flectēdos aōs cōmōitiōis
 affectū. s; rē dōmēta desiderat. Ergo int' rēctā
 i' p̄ncipio hui; ep̄is ait. Cōmōtus oraculo gedeon.
 cū audisset qd' deficiētib; licet p̄tor; milibus i' uno
 viro dñs plebe suā ab hostibus liberaret. obtulit
 hēdū caprarū. cui; carnes s; dñm p̄cepta angeli et azima
 sup' potā posuit. et ea iure p̄fidit. que simul i' vō

accumbens quā gerebat angelus dei cōtingit. de qua ignis
erupit. atq; ita sacrificiū ad geoffens offerrebat. abſumptū
est. Duo iudicio declarati. & ut videt. qd' petra illa tipud
habuerit corpus ppi. quia scriptū est. bibebat de conse.
quedi eos petra. petra at' est ppi. qd' utiq; ad diuini-
tate eius s; ad carne relatu est. que sanctū corda p'loz
phēni riuo sui sanguis inundauit. Ia tūc igit' i mysterio
declaratu est. qd' dñs ih̄s i carne sua totus mudi
pccā crucifixus aboleret. nec solum delicta factor
s; etiā cupiditatis aīoz. Caro ei hodi ad culpā
facti fertur. usq; ad illerebras cupiditatu. sicut
scriptū est. qd' gapiuit p'lo cupiditatis pessimā et
dixerunt. Quid nos cibabit carne? Ad' igit' credit
angelus v̄gā et tetigit petra de aqua ignis exiit.
ostendit q' caro dñi spū repleta diuino pccā oīa
humane cōditionis epuraret. Vnde & dñs ait.
Ignis v̄ci mittē i fira & cetera. i q'bus v̄ci doade
ac probade mapid' iacuit. De genere sperato
est apud cipanu v̄ginitatis illa laudatio. Alit
nobis ad v̄gēs sēmo est. quarū quo sublimior
glā. est maior et cura. flos est ille ecclesiastica
germinis. deus atq; ornamentū gr̄e spiritualis.
leta indoles. atq; laudis & honoris opus itegrid
atq; itrouuptū: dei ymago respondēs ad sāmōiā
dñi. illustrior portio ppi' gregis. Gaudet p' ipas
atq; i illis languet. eccle' matris glōsa fecunditas.
q' p'oz plus glōsa v̄ginitas. nūō suo addit gau-
diū matris augetat. Et alio loco i fine eplē.
Q' modo portauim; iquit ymaginē ei; q' de limo
est. portem; & ymaginē ei; q' de celo est. Hāc yma-
ginē v̄gitas portat. portat itegritas. sātus portat
et pccā. portat discipline dei mēoz. iusticia dei
cū religioe retinet. p'hibet i fide. hūiles i ti-
more. ad oēs tolerātas fortes. ad sustinēdas

iurias mites ad facienda misericordia faciles. Fratna
 pace unanimes atq; concordis. Que vos singula
 o bone vgrs observare. dilige. implere debetis.
 que deo et ppo vacatis. ad dnm cui vos dicastis
 maiore et meliore pte pceditis. Prouecte t amib
 minorib; facite magistrum. minorib; natu pbe
 maiorib; ministeriu. coparibus icitamentu. Hor
 tamditio vos mutuis exatate. emulio de vrtute
 documtis ad glaz prouocare. durate fortit. spi
 ritualit agite. puate felicit. tantu tuc memetate
 nri ad iupiet i vobis vgritas honorari. Ambro
 sius ena genere dicendi tperato t ornato pfectis
 vgritib; pponit tuj sub epdpli forma qd moribus
 miter t dicit. Virgo eat no solu coipe. si etia mite.
 que nullo doli abitu sinceru adulterare affem.
 corde qmilit. vbiis grauis. animi prudens. loquedi
 prior. legedi studiosior. no t terto diuiciand. si
 t pte paupis spem vponet. iteta opi. verecunda
 sermo. arbitru mchis no horem si deo qre. nulla
 sede. bene velle oib; assurgere malolib; natu. equa
 libus no vnde. fugi iactacia. ratione seq. amare vtu
 t. Quando ista vel vltu lesit parces. qn dissensit
 a qmibus. quando fastiduit humile. qn vrit debil.
 quando vicitur ipe? Fos solos sollicita viroy cetus
 iuisere. qd misericordia no erubescit. neq;
 pterint verecundia. Nichil est toru
 i oculis. nichil i vbiis procap. nichil i actu ve
 cunda. no gestus fructior. no ictus solutior. no
 vox petulantior. vt ipa coipis spes simularu
 fiet mchis. t figura pbitatis. Bona qpe domus
 i ipso ipso vestibulo debet agnosc. ac primo prete
 dat ingressu. nichil intus latere tenebraru. vt
 mchis et nra nullis repagulis corpulibus ipedita.
 tuj lucerne lup intus posita foris luceat. Quid ergo

exeret aboy paramoniam. officioy redutanam. alteru
vltim natura supfuiffe. alteru ipi nature pene defuiffe.
Illic nulla tepora u' missa. hic aggeninati ieiunij dies
et si quando r'f'adi successisset voliditas. cibus pleriq;
obuius q' morte arceret. no' delicias ministraret. **H**er
at' propterea i' ex'plo hui' teporati generis posui.
qz no' hic agit vt v'ginitate voneat que no' vone
runt: si quales esse debeat que ia' vore st'. **N**la vt ay
aggrediat' a'mq' tantu' ac tale ppositu': grandi v'f'f'
dicendi genere debet excitari & accendi. **S**ed martir
cipian' de habitu v'ginitu'. no' de sulciedo v'ginitatis
p'f'f'io sc'bit. **I**ste vo' e'p'e. ad hoc etia' ad magno ac
cedit eloq'o. **V**eru' ex eo qd' ambo ambo egerut d'f'f'io
grandis ex'plo m'orabo. **A**mbo q'ue i' u'cti st' i' cas
que forma' p'ngedi colorat. vel potius decolorat.
Quoz prior ille cu' hoc ageret. ait inter cetera.
Si qd' p'ngedi artifex vltu' alicui' i' spem et cupido
q'litate emulo colore signasset. et signato ia' cofu
matoq; simulacrio ~~ma~~ manus alius i'ferret. vt ia'
formata ta' ia' p'cta quasi peritior reformaret. ~~q'ia~~
gravis prioris artificis i'uria et i'usta idignatio
videt'. **T**u te existimas i'pune latuon' ta' i'probe
temeritate audacia. dei artificis offensa. vt et i'pu
dica d'ra hoies et i'esta facis ~~ferret~~ lenocinatisq;
no' sis. corruptio violans q;
peior adu'f'ra detineris. **Q**d' ornari
te putas. qd' putas comi. **I**
ita i'pugnatio
ista diuini opis: p'uaricatio est veritatis. q'yo
netis apli vox est. **E**ppu'gat' vetus fermentu'
vt litis noua cospersio sicut estis azimi: na' pascha
nu'm' imolat' d' p'p'e. Itaq; festa celebrenq;. no' i'fer
mento veteri. neq; i' f'imento malicie & neq'cie. sed
i' azimis sinceritatis & v'f'itatis. **N**la sinceritas p'f'ue
rat & veritas. quando que sinceru' st' que polluet'.

et color adulterinis medicamentis furis i medicina
 vera gmutat. **D**ns tuus dicit. no potes facere
 capillum vnu albu aut nigrum. et tu ad viccedam
 tui voc. vis te esse potior audaci conatu et sacri
 lego coceptu. crines tuos inficis malo ptefugio fu
 turoz: capillos ia tibi flameos auspicias. Longu
 est inferre dia que sequit. **I**lle vo posterior vt i ta
 les diceret. hinc illa iqt nascit. ietna vicioz.
 vt quesitis coloribz ora depingat. ad vris displice
 formidat. et de adulterio vltus. meditet. adulterio
 castitatis. **Q**uanta hie amena effigie mutare. pu
 tura que. et du ~~vire~~ v ver. et maritali iudiciu.
 pdiderit suu. **P**rior ei de se promittat: que cupit
 mutare qd nata est. Ita du alii studet placere: prius
 ipa displicet. sibi. **Q**uod iudice mulier perior ve
 quimq deformitatis tue h q tepam que videri
 times. **S**i pulchra es. qd absconderis: **S**i deformis.
 cur te formosa esse metiris. nec tue cosidat. neq
 alieni gium erroris habitura. **I**lle et altera dili
 git. tu alteri vis placere. et nascoris si amet alia.
 q adulterare i te docet. **M**ale magistra ~~v~~ ~~v~~ iudice
 tue. **S**enocinari ei refugit. que est passa lenone.
 at licet vilis mulier. no alteri tamē. s; tibi peccat.
Tolcabiliora ppe modū i alteris crimia se: **S**ibi et
 pudicia: hie natura adulterat. **S**anis vt estimo
 apparet feminā ne ~~sem~~ sua facie adulteret fol
 ma et ad pudore et ad timore her facidia ~~v~~
 vehemeter ipelli. **P**roinde neq; sumissum neq;
 teperatū s; grande oino genus hoc elocutione agnos
 cimus. **E**t hie at quos duos ex oibz pponē volui. et
 i alijs ecclesiasticis vris et bona et bene. id id est.
 sicut vob expostulat. acute. ornate. arde et q; dice
 ribus. p multa eoz septa vel dicta possut her tria
 genera reperiri: et assidua lectioe vl audicioe

admira etiā exercitatio studētibus ioleſca. Nec q̄p̄
preter diſciplinā exiſtimet iſta miſcere. p̄mo q̄tū con-
grue fieri poteſt oibz generibus dictio varianda eſt.
Nā quādo prolipa eſt i uno genere minus deſinet
auditor. Tu vō ſit i aliud ab alio tranſitus etiā ſi lon-
gus eſt. decetius procedit orō. q̄uis habeat et ſingula
genera varietates ſuas i ſermōe eloquentiā: quibus
nō ſunt i eorū qui audiūt frigere vel tepere
ſenſibus. Verūtamē facilius ſummiſſa ſonū. q̄
ſonū grande diutius tolerari poteſt. Comotio ipſe
animi q̄tomagis excitanda eſt vt nobis aſſentiat
auditor: t̄to minus i ea diu teneri poteſt. cū fuerit
quātū ſatis eſt excitata. Et ideo canēdū eſt ne dū vo-
lumz alius erigere qd' erectū eſt: etiā inde decidat
quo fuerit excitatio p̄ductū. Impoſitū vō que ſt di-
ceda ſummiſſis. bene redit ad ea que opus eſt dici
granditer: vt dictio ipſe ſicut maris eſtus alter-
net. Ex quo ſit vt grandi dicti genus ſi diutius
eſt dicēdū: nō ~~debet eſſe~~ debeat eſſe ſonū. ſed
alioz genus impoſitio ~~variata~~ variat: et tamē
ei generi dictiois tota eſt. cui9 copia preualuit.
Int̄ eſt et qd' genus cui generi interponat vel ad-
hibeat caris et neceſſariis locis: nā et i grandi
genere ſp̄ ac pene ſep̄rata debet eſſe p̄cipia.
Et i poteſtate eſt eloquentis vt dicat nō nulla
ſummiſſe etiā que poſſent granditer dici: vt ea
que dicūt granditer. ex illoz cōparatioe p̄
fiat grandiora: et eorū t̄j ombrie ~~luminosiora~~
luminosiora reddat. In quocūqz at genere et
aliqua queſtionū vincula ſolueda ſe: acumine op̄
eſt. qd' ſibi ſummiſſū genus ipſe vendicat. At p̄ hoc
et cō genere vtedū eſt. et i alijs duobus generibus
quando eis iſta ~~de~~ cadūt. Sicut laudandū aliqd

vel vituperandū ubi nec dāpnatio cuiusq̄ nec libe-
 ritio, nec ad actionē qualibet assensio requirit̄ i quo,
 atq; alio genere occurreret genus adhibendū et it̄
 pondū est tēperatū. In grandi eigo genere inveniūt
 locos duo cetera. et i sumisso similiter. Tēperatū
 at̄ genus nō q̄de sp̄: sed tamē aliquādo sumisso
 indiget. Sicut dixi. si questio cuiusmodus est solue-
 dus iaurat. vel quādo nō nulla que ornari possent
 ideo nō ornāt̄. si sumisso sermo dicit̄. ut q̄busdā
 quasi chorū ornamentoz p̄beat emendiorē locū.
 Grande at̄ genus tēperata dictio nō requit̄: ad de-
 lectandos q̄ppe aīos nō admonēdos ip̄a suscipit̄
 s̄tō sane si dicti crebrius et vehemētius acclamet̄. ideo
 granditer putandus est dicere. **Hoc** cū t̄ acumina
 summi summi generis. et ornamenta faciūt tēperati.
 Grande at̄ genus plerūq; pondē suoz voces p̄mit.
 sed lacrimas exprimit. Deinde cū apud asurcā mauri-
 tanie. plō dissuaderē pugnā auilē. v̄l potius plūsq;
 auilē. quā ceterā vorabat. neq; cū auis fatūmodo
 sed etiā p̄p̄qui fr̄es. post mo parētes et filij lapidib;
 iter se i duas ptes diuisi p̄ aliquot dies cōtinuos.
 certo tpe aīi solemniter dūmicabāt. et q̄sq; ut potēat
 occidebat: egi q̄dē granditer gr̄m valui. ut tū sedulū
 atq; inueteratū malū de cordib; z morib; eoz auel-
 lere. pellereq; dicēdo. s̄tō tamē egisse me aliquid puta-
 ui. cū eos audire acclamatē. sed cū fletus viderē.
 Acclamantib; q̄ppe se doceri z delectari: flecti autē
 lacrimis indicabāt. **Quas** ubi assepi imane illā
 consuetudinē a p̄ib; z auis longēq; a maioribus
 traditā. que pectora eoz hostiliter obsidebat vel potius
 possidebat. victā anteq̄ re ip̄a id ostēderēt credidi.
St loq; sermo finito. ad agēdas deo gr̄as corda z
 ora conuertit. Et ecce iā ferme octo v̄l āplius
 aīi s̄tō. **Sp̄s** p̄po ex quo illis nichil tale tēperatū est.

Fuit et alia multa experimenta quibus didicimus homines quod
in eis fecerit sapientis quam granditas dictionis, non cla-
more potius quam gemitu, aliquando etiam lacrimis, post mo-
dum mutatio monstrasse. **S**ummisso etiam dicendi genere
se plerumque mutati. **S**ed ut nesciebat sciret, aut quod
eis videbatur incredibile crederet: non autem ut ageretur
quod agendum iam nouerat et agere uolebat. **A**d huiusmodi
namque diuicia flectenda, debet granditer dici, **N**am et
laudes et uituperationes quando eloquenter dicuntur cum sint
in genere temperato, sic afficiunt quosdam, ut non solum
in laudibus et uituperationibus eloquentie delectentur:
uerum et ipsi laudabiliter appetunt fugiantque uituperabi-
liter uiuere. **S**ed id mirum omnibus qui delectantur mutati
sunt in grandi genere omnes qui flectuntur agunt: et in
summis genere omnes qui docentur sciunt aut credunt uerum
esse quod nesciunt. **U**nde colligitur, illa duo genera
quod efficere intendunt, hoc ut eis esse magis maxime
necessarium: quod sapienter et eloquenter uolunt dicere. **N**am
uero quod agitur genere temperato, id est, ut eloquentia
ipsa delectet, non est propter seipsum usurpandum, sed
ut rebus que utiliter honesteque dicuntur, si nec docti
indigent eloquio nec monent, quod et sanctos et sanctas
auditores habet aliquando promptius, ut ex delectatione
ipsa, elationis accedat, uel tenacius adherens ad
sensus. **N**am cum eloquentie sit uniuersale officium, in quo
cumque istoque tribus genere dicere apte ad persuasionem
finit aut id quod mireris persuadere dicendo in quocumque
istoy tribus genere dicat quidem eloquenter apte ad per-
suasionem. **S**ed ubi persuadeat ad finem non uult elo-
quentie, persuadeat autem in summis genere uera esse
que dicat, persuadeat in grandi ut agatur, que agenda
esse iam sciunt nec agunt, persuadeat in genere temperato
pulchreque ornate se dicere. **D**uo sine nobis quod opus
est: afficiunt et qui lingua gloriatur et se in panegyricis

talibus q; dictionibus iactet. ubi necdū docedus. nec
 ad aliquid agendū monedus. si tātūmodo est de/
 lectandus auditor. slos vō istā finē referamus
 ad alterū finē. ut scilicet qd' efficē volumq; cū grā/
 dicit dicimq;. hoc etiā isto velimq;. id est. ut bona
 morū diligantur. et deuitentur mala. Si ab hac
 actio non sit alienū s; hōicū. ut ad eā grandi
 genē dictionis videat. videri. aut si iā id agūt
 ut agūt studiosius. atq; i eo firmiter p̄ueniet.
 Ita fit ut etiā p̄petuū ḡneris ornatu nō iac/
 tantur s; p̄uadet. etiam. nō eū finē cōtēti quo
 tātūmodo delectat auditor. si hoc potius agēs
 ut etiā ipō ad bonū qd' p̄uadet. volumq; adui/
 uemur. **Illa** illa itaq; tria que supra posuimq;
 eū qui sapienter dicit si etiā eloquet. vlt dicere
 id agere debet. ut intelligat. ut libet. ut obediet
 audiat. nō sic accipienda s; itaq; singula illis t̄bq;
 dendi generibus ista fluat. ut ad summissū intel/
 liget. ad tēperatū libet. ad grāde p̄tinet obed/
 diet. et audiet. sed sic potius. ut hoc tria sp̄cedat.
 et quātū potest agat. etiā cū i illorū singulo pe/
 risset. solumq; ei fastidiri etiā cū sub summis
 se dicimq;. ac p̄ hoc volumq; nō solum intelliget.
 vti et libet audiri. **Qd' at agimq;** diuinites tes/
 timoniis docedo qd' volumq; nisi ut obediet au/
 diamus. id est. ut credat. eis opitulāte illo cū
 dictū est. **Testimonia tua credibilia sūt** **missa**
 valde. **Qd' etiā cupit nisi credi qd' licet** sumisso
 eloq; discētibus narrat. Et si qd' velit eū audi/
 re. nisi auditorē nō nulla etiā suauitate deti/
 neat. nā si nō intelligat. qd' nesciat nec libet
 eū posse nisi obediet audiri. **Plerūq;** at dicitio
 ipa summissa dissoluit difficilimas questionē

et topinata manifestatioe demonstrat dñ sententias
acutissimas de nescio qbus ~~ca~~ cauernis unde nō
sperabat eruit et ostendit. In aduersarij vicit ex
vict. et docet falsū esse qd' ab illo dici videbat' victū.
maximē quādo e' adest ei decus qddā nō appetitū sed
qdāmodo naturale. et qd' nulla iactant' iactantiū
la. s; quasi necessaria atq; vt ita dicā ipis rebus
extorta numerositas clausularū tātas artima
tioes ~~excitat~~ excitat. vt vix intelligat' esse sub
sumissa. Nō ei quia neq; iocedit ornata neq; armata
s; tanq' munda congregat' : ideo nō aduersariū ner
uis lacutisq; collidit. et oblitere sub subruit ac
deseruit medice fortissime fallere. Vnde at
crebro et multū acclamat' ista dicitibus q' nisi qz
veritas sic demonstrata. sic defensa. sic victa de
lectat' ? Et i hoc igit' genere sumisso ite tā i doctor
et dictor id agere debet: vt nō intelligat'. vtrū etiā
libet' et obediēter audiat'. Illa q' eloquēcia generis
reperari apud eloquēte ecclesiasticū nec iornata
relinquit'. nec mdeat' ornata'. nec solū hoc ap
petit vt delectet qd' nō solū apud alios proficit'.
veritē etiā i his que laudat sine vituperat istis
appetēdū vl' firmitus tenēdis. illis autē deuitandū
vel respēdis vl' obediēt' audiri. Si autē nō
audit' intelligent' vel libet'. potest promde illa
illa tria. vt intelligat' qui audiūt vt delectent'.
vt obediāt etiā i hoc genere agēdū est vbi tenet
delectatio pūcipatū. Itā vō nisi vno monere et
flecte grandi genere opus est auditorē qd' tūc
est opus quādo et ~~veraciter~~ veraciter dicit et sua
uiter confitit'. et tamē nō vlt' facere qd' dicit'.
dicēdū est proculdubio granditer. Sed quis quis
mouet'. si nescit qd' qd' dicit' q' aut qd' tenet' vt

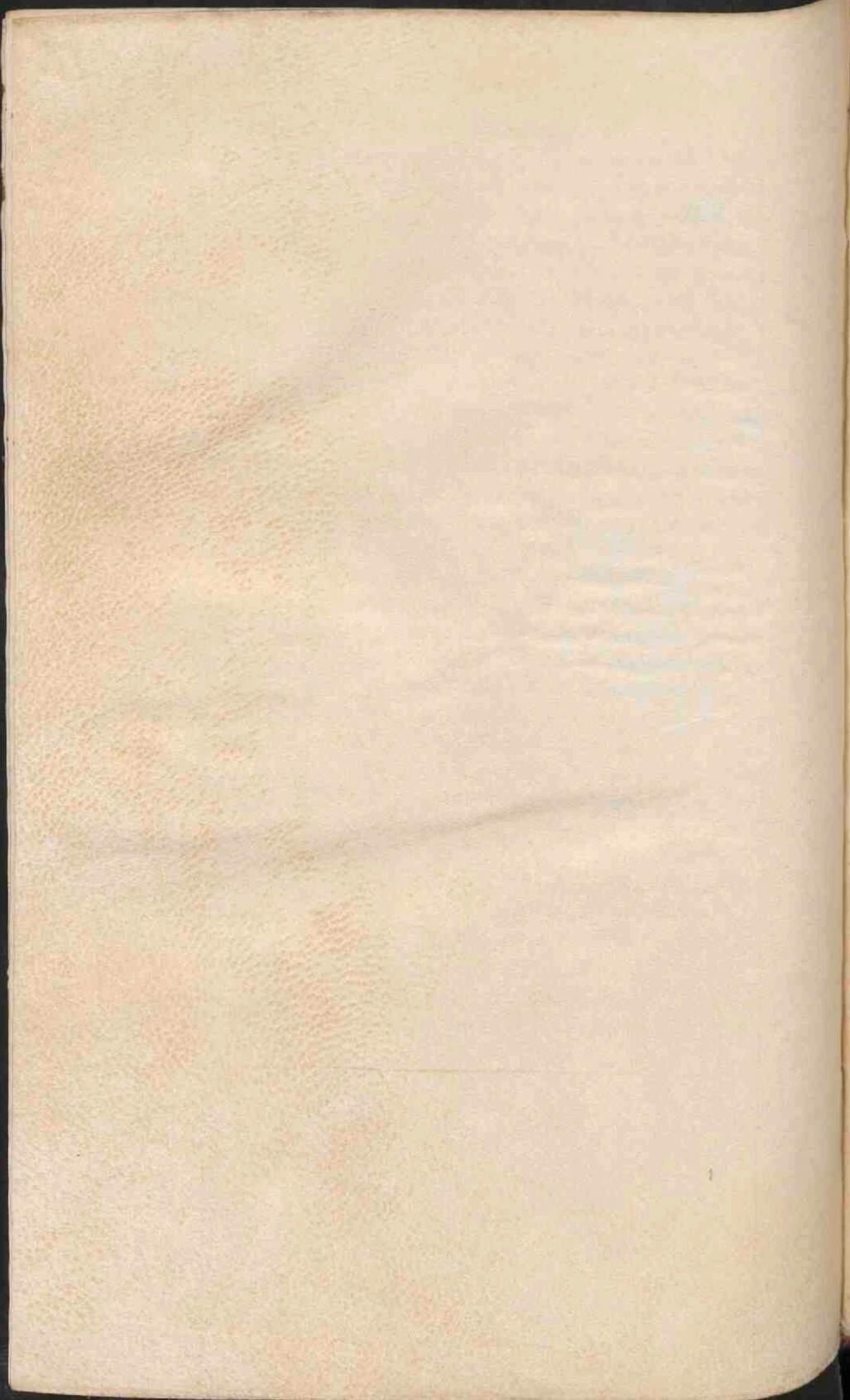
audiat si nō delectet. Unde t̄ i isto genere ubi ad obe-
 diētia cor duri dictionis granditate flectendū est.
 ubi intelliget̄ & libet̄er qui dicit audiat̄: nō potest
 obediet̄ audire. Habet at̄ ut obediet̄ audiat̄ quāta
 atq; granditate dictionis manus pondus: vita dicitis.
 Na qui sapiet̄ & eloquet̄er dicit. vivit at̄ nequiter:
 erudit̄ qd̄ multos discedi studiosos. q̄uis aut̄e sue
 sit i vtilis. sicut̄ scriptū est. Bebe & pharisei i cathedra
 moysi sederūt. q̄ dicit̄ facite: que at̄ faciūt. face
 nolite. Dicit̄ ei et nō faciūt. Unde ait ap̄le. Sive
 occasioe sine veritate x̄p̄r am̄icat̄. x̄p̄r at̄ veritas
 est. et tamē etiā nō veritate am̄icari veritas p̄t.
 id est. ut a pravo et fallaci corde que v̄cā & v̄cra s̄t
 p̄dicat̄. Sic q̄p̄e am̄icat̄ ih̄c p̄p̄r ab eis q̄ sua
 quēt. nō que ih̄i p̄p̄i. sed qm̄ boni fideles nō que
 libet̄ hom̄: s; ip̄m deū obediet̄er audiat̄ q̄ dicit.
 Que dicit̄ facite: que at̄ faciūt face nolite: dicit̄
 ei et nō faciūt. Ideo audiat̄ etiā vtiliter etiā qui
 vtilit̄ nō agūt. sua ei querē studēt. sed sua docere
 nō audēt. de loco scilicet superiore sedis ecclesial
 tice quā sana doct̄na cōstituit. p̄ter qd̄ ip̄e dñs
 p̄m̄sq; de talib; qd̄ cōmēdāui diceret: p̄m̄isit.
 sup̄ cathedra moysi sedet. Illa ergo cathedra nō
 eoz sed moysi cogebat eos dicere etiā nō bona
 faciētes. Agebat ergo sua i vita sua: docere at̄
 sua. cathedra illos nō nō p̄mittebat aliena. Multo
 itaq; profut̄ dicēdo qui nō faciūt: sed longe plurib; q;
 prodesse faciēdo que dicit̄. Abūdat̄ ei q̄ male
 vite sue defensionē ex ip̄is suis p̄p̄ositis & docto
 ribus querat. respōdet̄ corde suo. aut̄ etiā si ad
 hoc erūpat̄ ore suo atq; dicit̄. Quid̄ michi p̄cipis?
 cur ip̄e non facis? Ita fit ut eū nō obediet̄er au
 diaut. qui se ip̄e nō audiat: et dei v̄bū qd̄ eis p̄dicat̄

simul cū ipō predicatorē contempnit. Deniq; ap̄lus
sc̄bes ad thimothē. cū dixisset. nemo adolescentiā
tuā ḡp̄nat. subiicit vide nō cōtempneret. sed for
ma esto fidelis. i sermō. i conuersatio. i dilectio.
i fide. i castitate. Talis doctor ut obediēt audiat.
nō ipudēt nō solū nō solū sub sumisse sub misse
ac tēperate. verū etiā ḡnditer dicit. quia nō cō
tēptibiliter uiuit. Sicut naq; elegit bonā uitā. ut ut
etiā nō negligat famā. s; prouideat bonā corā deo
& honōib; quātū potest. Illū timēdo: hūc consuledo.
In ipō etiā sermōe malit rebus placē q̄ vbiis? nec
existimet dicā melius nisi qd' dicitur verius: ne dor
tor verbis seruiat s; vba doctori. hoc est q̄ quod
ap̄lus ait. nō i sapientiā verbi. ut enatiētur auis
ppi. Ad hoc valet etiā qd' ait ad thimothē. noli vbi
quē. ad nichil ei vtile est. nisi ad subuersionē au
ditū. Neq; ei hoc idē dicitū est. ut aduſarijs op
pugnātib; veritate: nichil nos pro veritate dicam;.
Et vbi est. qd' cū ostēderit qualis esse ep̄s debeat.
aut inter cetera. ut potēs sit i doct'na sana et con
tunditēs redarguere. Verbis ei cōcedere. est.
nō curare quomodo error veritate vincat: sed quo
modo tua dictio dictioni p̄ferat' alicuius. Prouo q̄
nō vbiis ḡddit siue sumisse. siue tēperare. siue
ḡnditer dicat: id agit verbis ut veritas pateat.
veritas placeat: veritas moueat. ~~Adm~~ Adm nec
ipā que p̄cepti finis et plēitudo legis est caritas.
nullo modo recta esse potest. si ea que diligūt nō
vera sed falsa st'. Sicut at cui; pulchru corp' et de
deformis est anim'. magis doledus est q̄ si defor
me habet et corpus: ita qui eloquēt' ea que falsa
st' dicit magis miseradi. q̄ si talia deformiter di
cet. Quid est ergo nō solū eloquēt' verū etiā sapiēt'
dicē q̄ nisi vba i sumisso genere sufficiētia. i tēperato

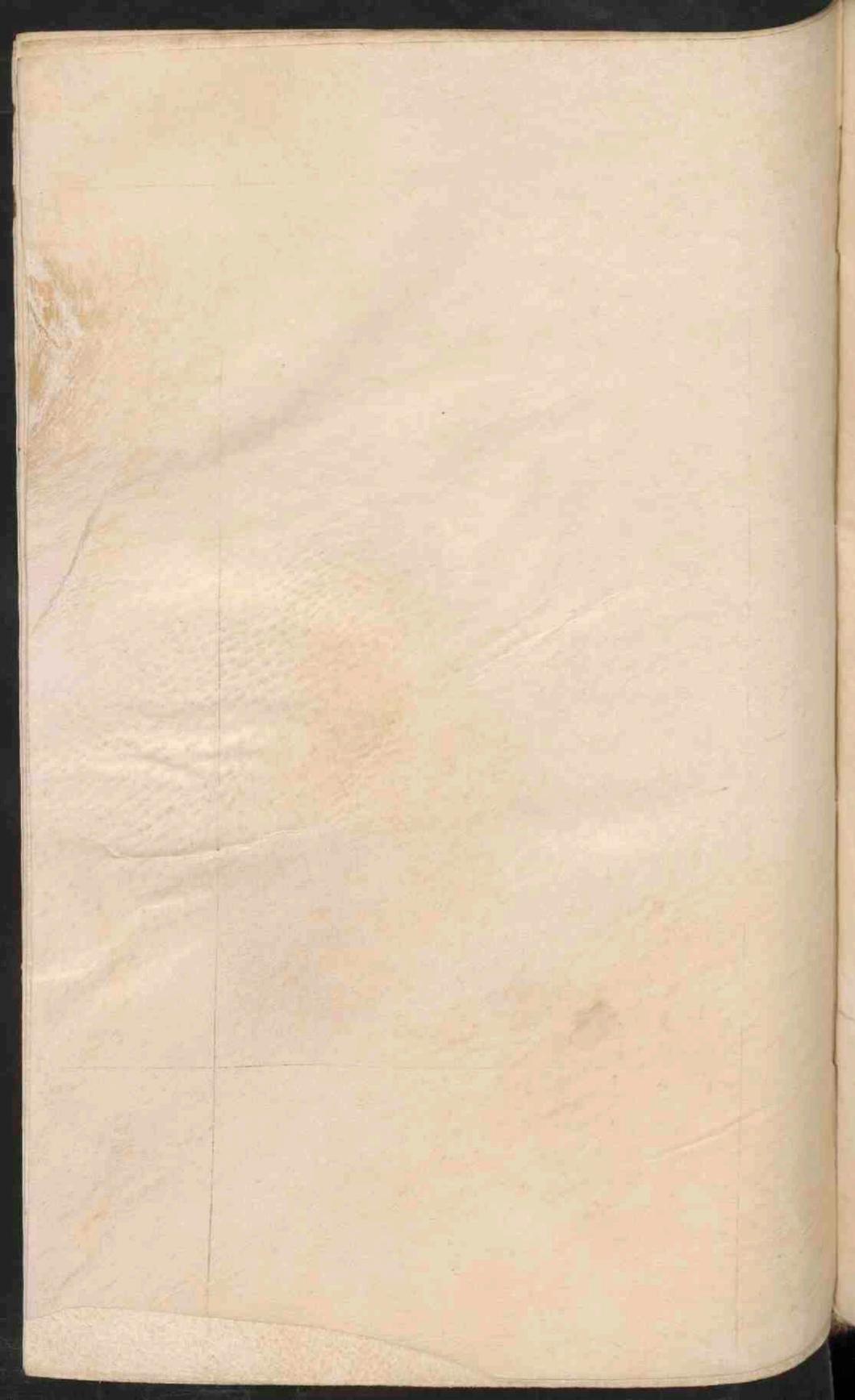
Splendētia . ī grandi ~~est~~ vehemētia . veris tamē
 rebus quas audiri oporteat ~~ep~~ adhibere . Sed
 qui utriusq; nō potest ? dicat sapiētē . qd' nō dicit
 eloquēt' : potius q' dicat eloquēt' qd' dicit sapiētē .
 Si at nec hoc qdē potest ita cōuerset' . ut nō solu
 sibi premiū cōparēt . s; et prebeat alijs exēplū :
 et sic eius ~~qua~~ quasi copia dicēdi . forma viuēdi .
 Sūt sane quidā qui bene pronūciare possūt : qd' at
 pronūciēt excogitare nō possūt . Qd' si ab alijs
 sumāt eloquēter sapiētēq; conscriptū memorięq;
 cōmēdet . atq; ad ipm proferāt . si eā psonā gerūt .
 nō ipse facit . Sic ē quod profecto vtile est .
 multi p'dicatores veritatis fuit . nec multi ingri .
 si vniq; veri ingri idipm dicat oēs . et nō sūt ī eis
 scismata . Nec detur di . si isti voce iheremie pbe
 te . p quē deus arguit eos qui furāt' vba eius
 vnusquisq; a proximo suo . Qui ē furāt' aliena au
 ferūt . vbu at dei nō est ab eo eis alienū qui ob
 tēperāt ei . Potius q' ille dicat aliena . qui cū dicat
 bene : vniat viuūt male . Quęcūq; ē bona dicit .
 eius excogitari vidēt' ige ingenio : s; ab ei ī mo
 ribus aliena sūt . Eos itaq; dixit deus furari vba
 sua . qui boni volūt videri . loquēdo que dei sūt :
 cū mali sūt faciedo que sua sūt . Nec sane ipi
 dicūt bona que dicūt . si diligēt' attendas . Q' modo
 ei dicūt verbis ? qd' negat factis ? Nō ei frustra
 de talib; dicit aut apls . Confitēt' se nosse deū : factis
 at negat . Modo ergo quodā ipi dicūt . et rursus
 alio modo ipi nō d' dicūt : qm v' utriusq; verū est
 qd' ait veritas . De talibus ei loquēs . que dicūt
 iquit facite : que at faciūt facē nolite . Hoc est .
 qd' ex ore illoꝝ auditis . facite : qd' ī ope videtis .
 facere nolite . Dicūt ei inquit et nō faciūt . Ergo

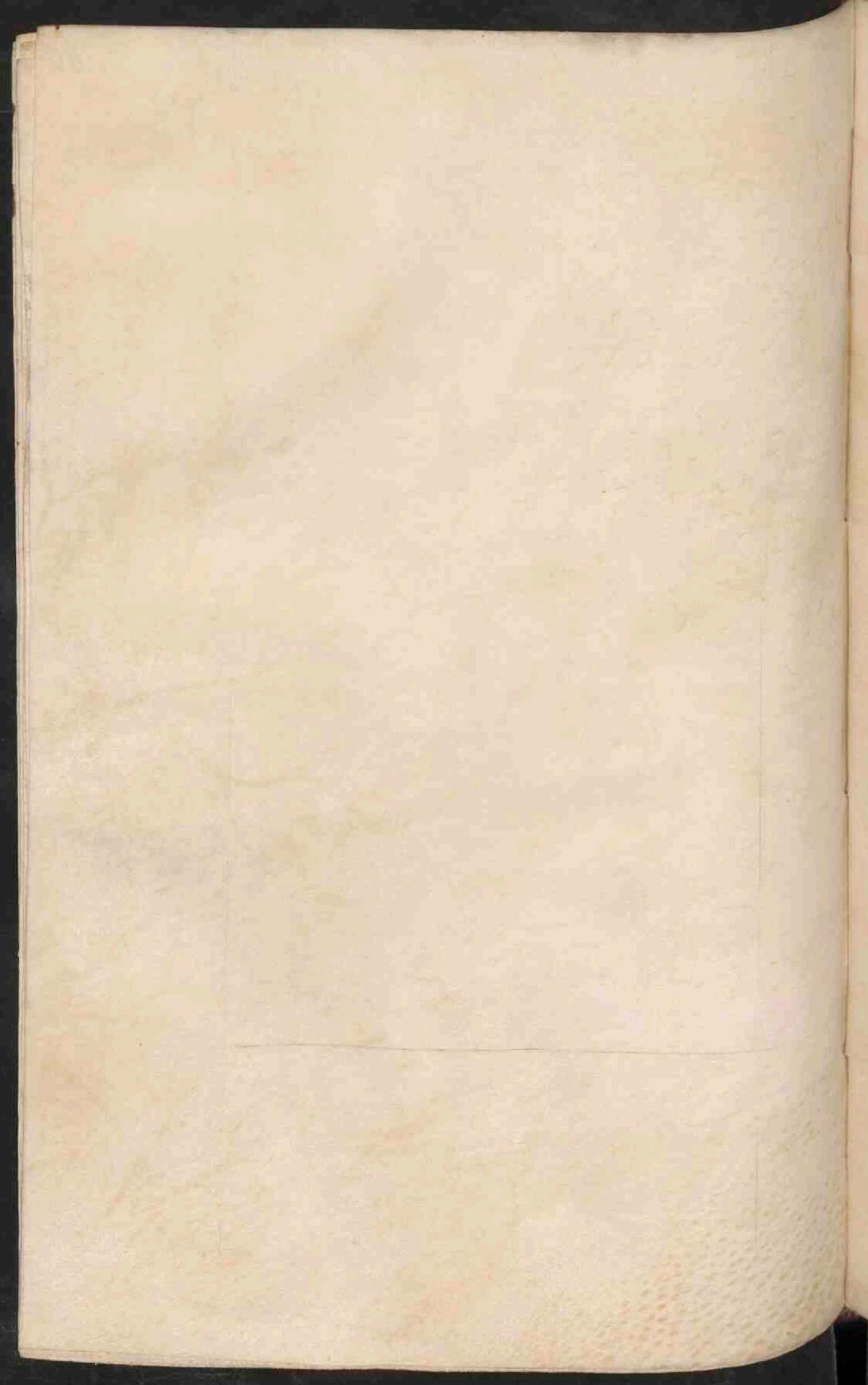
quibus non faciunt: dicunt tamen. Sed alio loco tales arguuntur.
procurat inquit. quomodo poteritis bona loqui cum sitis mali?
De hoc et ea que dicunt quando bona dicunt. non ipsi di-
cunt voluntate. scilicet atque opere negando quod dicunt.
Unde contingit ut homo disertus et malus sermo-
ne quo veritas predicat dicenda ab alio non diserto
sed bono ipse opponat. Quod cum fit. ipse a seipso tradit
alienum: ille ab alio accipit suum. Tu vero boni fideles
bonis fidelibus hanc operam commendat. ~~ut~~ utriusque sua
dicunt. quia et deus ipsorum est cuius sunt illa que dicunt. et
ea sua faciunt que non ipsi opponere poterunt. qui secundum
illa opposita vivunt. Sive autem apud ipsam. vel apud
quoslibet iam iam dicturus. sive quod apud ipsam dicendum.
vel ab eis qui voluerint aut poterint legendum est: dicta-
turus orat. ut de sermone hominum deus ait. Si
et regina oravit hestit. pro sue gentis temporalis salute.
locutura apud regem. ut ait deus cognovimus sermonem
daret. quantomagis orare debet. ut tale munus accipiat
qui pro eterna hominum salute in verbo et doctrina laborat.
Illi vero qui ex dicturi sunt que ab aliis acceperunt. et
cum accipiant pro eis a quibus accipiunt. ut eis debeat
quod ab eis accepere voluit. et cum acceperint orat ut bene
bene bene et ipsi proficiat. et illi ad quos profecerit.
sumat. Et de prospero episcopi dictionis eius gratias agat.
a quo id se accepisse non dubitat. ut qui gloriatur in illo
gloriatur. in cuius manu sunt et nos et sermones nostri.
longior evasit liber hic quam volebam. quam putaveram.
sed legenti vel audienti cui gratus est. longus non
est. Cui autem longus est. pro parte cum legat qui habet
vult cognita. Quod vero cognitionis eius piget. de
longitudine non queratur. Ego tamen gratias
ago domino nostro ihesu christo. qui in his quatuor libris non
qualis ego cui multa desunt. sed qualis esse debeat

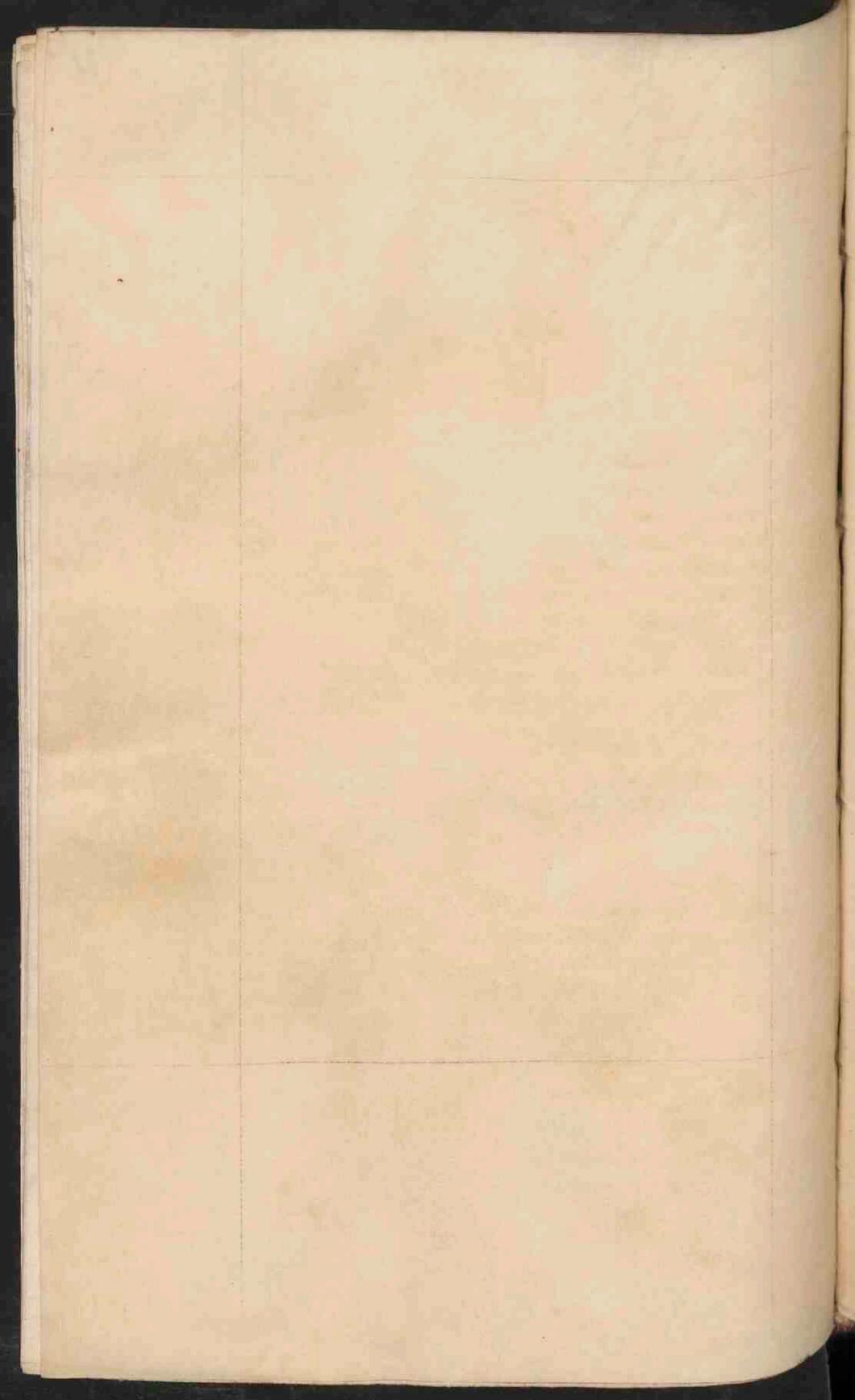
qui i doctrina xpiana nō solū sibi. sed alijs etiā
laborare studet. quātulacūq; potui facultate sif
et differui: ¶ Explicit liber. quartus bēi augustini
epi de doctrina xpiana. i.

on
79

U Retractatio bñ augustini ep̃i i liby de nã & grã
 ent etiã tuc i manũ mearũ quidã liber pelagũ:
 ubi hoĩs naturã cõtr̃ dei grã quã iustificat̃
 ip̃ius. et qua xp̃iani sumy quãta potuit argumẽta
 tioẽ defendit. Librũ ergo quo huic respondi defendes
 grã nō cont̃ naturã: sed p̃ quã naturã libeat̃ et
 regit̃. de nã & grã incipiam. In quo vba quedã q̃
 velut sup̃i romani ep̃i & miris pelagius posuit. ita
 defendi. t̃p̃ remera eiusdẽ sup̃i essent & id ei putave
 ram: sed postea legi sup̃i philosophi esse nō sup̃i xp̃ia
 ni. Hic liber sic incipit. Librũ quod misistis. **Explicat**
 retractatio. Incipit liber bñ augustini de natura & gratia:

Libũ quẽ misistis carissimũ filiũ timasĩ & iaco
 bẽ. it̃ misistis paululũ quẽ i manũs erãt curfi
 quidẽ. sed nō mediocri ibentioẽ plegi & et vidi hoĩem
 zelo audetissimo accensũ adũsus eos. qui cũ i suis
 pctis huãnã volũtatẽ debeat accusare. naturã po
 tius accusantes hom̃. p̃ illã se excusare conant̃
 nimis exarsis aduersus hãc pestilenciã: quã etiã
 hãrũ scolarũ auctores grauit̃ arguerũt exclama
 tes. falso querit̃ de nã sua genũ huãnũ. Hãc p̃p̃
 etiã iste sentenciã. quãtis potuit igemũ viribus aggra
 uauit. Verũtamẽ timeo. ne illis potius suffraget̃
 qui zelũ dei habet. sed nō scdm̃ scãam. Ignorantes eĩ
 dei iusticiã et suã volũtes cõstitũe. iusticiã dei nō sũt
 subiecti. Quẽ sit at̃ iusticiã dei de qua huic loquitur.
 q̃ sequẽt̃ aperit̃ adiũges. Finis at̃ legis p̃p̃ ad iusticiã
oĩ credeti. Hãc itaq; iusticiã dei nō i p̃cepto legis
 quo timor tãctit̃. s; i adiutorio gr̃e xp̃i ad quã solã
 vtilit̃ legis velut pedagogi timor ducit̃ & cõstitutã
 esse q̃ intelligit̃: ip̃e intelligit̃ quare sit xp̃ianũ. illã
 si p̃ legẽ iusticiã. ergo p̃p̃ gratis mortuus est. si at̃
 nō gratis mortuus est: i illo solo iustificat̃ ip̃ius. cui
 credeti i eũ qui iustificat̃ ip̃m deputat̃ fides ad iusticiã
 Des eĩ perueniunt & egẽt glã dei: iustificati gratis p̃

p̃o x

27

sanguine xpi. Quicunq; at nō putant p̄tinē ad hos
oēs qui peccauerūt et egēt glā dei h̄ p̄fō nullā neces-
sitate habet ut p̄p̄iam fiat : qz nō est opus sanis me-
dicis. s; eḡr̄atibus. Unde nō v̄t̄ ille vocare iustos :
s; peccatores. At p̄ hoc natura hūani generis ex illius
vni⁹ p̄uariatoris carne p̄uata si potest sibi sufficere
ad implēda legē. P̄f̄i ad d̄q; iusticiā. de premio debz
esse secūra. hoc est de vita et̄na : etiā si i aliqua
ḡte. aut aliquo superiore t̄p̄e fides x̄ca latuit san-
guis p̄p̄i. Nō ē iustus de⁹ qui iustos fraudet mer-
cede iusticię ? si eis nō est aduiciatū sacramētū
diminutatis z quānitatis p̄p̄i : qd' manifestū est i carne.
Et modo ei crederet qd' nō audierūt ? aut q' modo au-
dieret sine predicante ? fides ē ex auditu sicut sc̄ptū
est. auditus at p̄ v̄bū p̄p̄i. Sed d̄ro iqt. si qd' non
audierūt. In oēy t̄m̄ ex iuit son⁹ eoz : et i fines orb̄
t̄re v̄ba eoz. Sed anteq; hoc inciperet fieri. anteq;
deniq; vsq; ad fines totius orb̄ t̄re p̄dicatio ip̄a p̄-
ueniret. qm̄ nō desūt adhuc vltimē ḡtes. licet ut
p̄hibet paucissime. qbz hoc nondū fuerat p̄dicatū.
qd' faciat quāna natura. vel qd' fecit que vel ante
nō audierat hoc futurū vel adhuc nō cōperit fieri ?
nisi crededo i deū qui fecit celū z t̄rā ? A quo et se
factā naturaliter sentit h̄ et recte viuēdo ei⁹ implet vo-
lūntate : nulla fidē passiois xpi z resurrectionis t̄bita.
Ad si fieri potuit aut potest : hoc z ego d̄ro qd' de lege
dixit ap̄lo. Ergo p̄p̄i gratis mortuus est. Si ē hoc ille
dixit de lege quā accepit gēs vna iudeoz. quanto
iustus dicit de lege nature quā accepit vniuersū gen⁹
hūanū. si p̄ naturā iusticia ergo p̄p̄i gratis mortuus
est. Si at nō p̄p̄i nō gratis mortuus est. ergo oīs quā-
na natura iustificari et redimī ab ira dei iustissima
hoc est a vindicta nullo modo potest : nisi p̄ fidē et
sacramētū sanguis p̄p̄i. Natura quę hoīs primitus
reulpata : et sine vilo vicio creata est. Natura vō ista

sana est: et in maioribus sibi ipsam ad iusticiam si velit posse
sufficere, tunc quippe videtur: hec dicit: si sapientia vbi qua
evacuatur corpus Christi, non est ipsa defunctu defendens, Nolo
quod sequitur dicit: ne amicis nostris quorum fortissima et cele-
stima ingenia non in periculo, si in directu curare volumus,
facere existimemus iniuriam. Quia igitur zelo attentius
et libere huiusmodi non solum quod dicitur, adversus eos qui peccatis
suis patrocinium de naturae huiusmodi infirmitate perquirunt:
tunc et multo ardentiori zelo nos oportet accendi, ne
evacuatur corpus Christi, Evacuatur autem: si aliquo modo potest
illius sacramentum ad iusticiam vitam eternam pervenire posse
dicatur, quod in libro isto agit, Nolo dicit ad factum: ne illud
quod scriptum est ne christiana quod habendum iudicium: si quod magis
credo a nefactis magnis sane viribus, Sed eis sanis
volo: non quales frenetia habere consueverunt, Nam prius dicit
tinguit aliud esse querere an possit aliud esse quod ad sola
possibilitate pertinet: aliud utrum ne sit, Hac distinctione
vera esse nemo ambigit, Consequens est: ut quod est,
esse potuit, Non est autem consequens: ut quod esse potest, etiam
sit, Quia et dominus lazarus suscitavit: sine dubio potuit,
Quia vero iuda non suscitavit: quod magis dicitur est, non potuit.
Potuit ergo: si noluit, Nam si voluisset: eadem etiam potestate hoc
fecisset: quia et filius quos vult vivificat, Sed hac distinctio
vera atque manifesta: quo sedat, et quod efficitur comitatur ad
veritate, Nos igitur de sola possibilitate tractamus: et de qua
nisi quod certum fuerit: transgredi ad aliud gravissimum
est atque extra ordinem ducimus, Hoc versat multis mo-
dis et sermone dicitur: ne quod cum aliud quod de non
peccandi possibilitate querere existimet, Unde inter
multa quibus id agit, etiam hoc dicit, quod iterum repeto,
Ego dico posse esse hominem sine peccato: tu quod dicitur, non posse
esse hominem sine peccato, Neque ego dico igitur hominem esse sine
peccato: de posse et non posse, non de esse et non esse quod dicitur
Deinde non nulla eorum que ad usus eos de scripturis profert
solent, ad istam questionem non pertinent in qua quaeritur, possit
ne an non possit homo esse sine peccato ita comenciat,

Nam nullus iquit mundus est a se, et non est homo qui
 non peccet, et non est iustus in terra, et non est qui faciat
 bonum: et cetera huiusmodi similia ista ad non esse, non ad non
 posse perficiunt. Huiusmodi et exemplis ostenditur, quales
 homines quod aliquo tempore fuerint: non quod aliud esse non potue-
 rit. Unde et in re inveniunt esse culpabiles, Nam si idcir-
 co tales fuerint, quia aliud esse non potuerunt: culpa caret.
 Videte quod dixerit, Ego autem dico primum natum in eo loco
 ubi et non potuit per christi baptismum subverti morte pre-
 uentum, idcirco tale fuisse, id est sine laqueo regenerationis
 exisse: quia aliud non potuit. Absolvat ergo eum: et aper-
 riat ei contra sententiam domini celorum regnum, sed non eum
 absolvit apostolus qui ait: per unum hominem peccatum intravit in mundum.
 Et per peccatum mortis: et ita in omnibus hominibus prevaluit in quo omnes
 peccaverunt. De ergo eadem damnatione que per universam
 massam currit non admittitur in regnum celorum: quibus
 christi nomen non solum non fuerit: sed nec esse potuerit, sed non
 damnatur iquit: quia in adam peccasse omnibus non propter peccatum
 nascendi videtur origine attractum: sed propter imitationem dictum
 est. Si ergo idcirco dicitur adam auctor omnium qui subservit et peccator
 quia primus peccator in hominibus fuit: cur non potius ab eo quam christi
 ponitur caput omnium iustorum, quia primus in hominibus iustus fuit.
 sed de infante non loquor, iuvenis vel senex in ea re-
 gione defunctus est ubi non potuit christi nomen audire: et
 potuit fieri iustus per naturam et liberum arbitrium, an non
 potuit? si potuisse dicitur: ecce quod est crumenam christi evan-
 gere. sine illa queque per naturalem legem et voluntatis arbitrium
 iustificari posse contendit. Dicamusque hic: ergo christi gratia
 mortuus est, hoc enim omnibus posset: etiam si mortuus ille
 non esset. Et si iustus esset: quia vellet esset: non quod
 iusti esse non posset. si autem sine christi gratia iustificari omnino
 non potuit, etiam istum si audeat absolvat: secundum autem verba
 sua, quia idcirco talis fuit, quod alius esse non potuit,
 culpa caret. sed obicit sibi quasi ab alio dictum:
 et ait, Potest quod esse: si per dei gratiam iustus es, Deinde ve-
 lut respondens subiungit, Ergo humanitati tue gratias? quod
 assertionem meam quam dudum oppugnabas, non modo non

opugnare aut confiteri soli contentus non est: verum etiam
non refugit comprobare, *Ita dicitur* dicitur potest quod si per illud
aut illud. quod aliud est. quod non solum consentire quod possit esse
verum etiam quomodo vel qualiter possit ostendere: Nullus
itaque magis alicuius rei possibilitate probat: quam qui
eandem qualitatem facit: quia neque absque re esse qualitas
potest. *Hinc dicitur iterum sibi obicit*, Sed tu ipse hoc in
loro dei gratiam quando quod eam non commotas videns ab
invenire. Deinde respondet. ego ne ab uno quod re confitendo
confitear. non est ut per quod res effici potest: an tu quod
re negando. et quod illud est per quod res efficitur paulu-
bio negas. *Obicitur est in se illi responde qui re non*
negat: cuius obiectione paulo ante proposuerat dicitur:
potest quod esse. si per dei gratiam. Veritatem quod isto di-
misso qui re in confitetur: agit adhuc aduersus eos quod
negat esse possibile hominem esse sine peccato. *Quod nos.*
consequenter quod vult agat. dum tamen hoc confiteatur quod impietate
sollicitissima negat. sine gratia dei hominem sine peccato
esse non posse. Dicit ergo, siue per gratiam. siue per adiutorium
siue per misericordiam. et quod illud est. per quod esse homo sine peccato
potest confitetur: quod res ipsam facit. *Facit dicitur dilectioni vnde*
cum ista legere leticia repetere profusus sum. quod dei gratiam non nega-
re: per quam sola homo iustificari potest. *hoc est in disputatioibus*
talium maxime deestor et goureo. Sed per legem contra: primo
ex datis similitudinibus cepi habere suspectum. *Aut enim. Nam*
si dixerim. homo disputare potest. aut volare. lupus esse.
et non etiam per que heri fieri possunt commotauero. id est. lingua.
alio. pedes: non ego officiorum qualitates negavi. qui officia
ipsa confessus sum. *Videtur certe.* hoc enim commotasse que natura
valeret. creata sit et heri media huiusmodi naturis. lingua.
alio. pedes: non tale aliquid posuit. quod de gratia intelligi volumus.
sine qua non homo non iustificatur: vbi de sanandis non de
institutionibus naturis agit: *hic in ergo sollicitus cepi legem*
cetera: et me non falso operi suspicatum. Quod prius quod
veniam videre quod dixerit cum tractaret questionem de diffi-
cultate peccatorum. et obicit sibi. quod quodam dicitur lenia quedam
peccata ipsa multitudinem quod sepe irruat non posse *autem*

cuncta vitari. negavit debet argui ne leui correctioe.
 si vitari oino non possit? sapienter vltis non aduersus
 noni testamenti vbi dicitur hac esse intentione legis
 arguentis ut ipse illa que peccata sunt fugiat ad gratiam
 domini misericordis. velut pedagogo gaudere in ea fide que
 postea reuelata est. vbi et remittat que male sunt.
 et eade gratia inuente non fiat. Proficitur est et via:
 quibus bene proficere dicuntur proficiunt viatores. Illa est autem
 summa proficere. cui nichil addat: cui id quo tendit ce-
 perit possideri. Ita vero illud quod eis dicitur. ipse tu sine
 peccato es: reuera non potest ad eam rem de qua vultur questio.
 Sed quod dicit negligenter sine potius putari quod non
 est sine peccato? bene quod dicit: sed dignetur inde et ora-
 re dominum. ne illi hoc iniqua negligentia dominetur.
 Quod rogabat quidam quod dicebat quando dicebat. Ite-
 ra mea dirige secundum verbum tuum. et non dicitur michi ois
 iustitias? ne dum sine me diligenter quasi propriis viribus
 fidit: neque huius ad veram iustitiam. nec illis vbi sine
 dubio perfecta desideranda est et speranda puerat.
 Et illud quod a quibusdam eis dicitur nisi quod esse scriptum huius
 oino vbiis. posse esse hominem sine peccato facile refellit:
 quia non est ibi questio quibus vbiis dicitur quecumque
 sententia. Non tamen fortasse sine causa. cum aliquoties
 in scripturis tunc dicitur homines dictos esse sine peccato quarela:
 nemo tunc dicitur qui sit dictus sine peccato. nisi unus solus
 de quo apte dictum est. Eum qui non nouerat peccatum. Et
 eo loco. vbi de sacerdotibus factis agebat. Etenim expressum
 est oia secundum similitudinem sine peccato. In illa scilicet car-
 ne que habebat similitudinem carnis peccati. quis non
 esset caro peccati. quam tamen similitudinem non habet
 nisi contra ois homo esset caro peccati. Ita illud quomodo
 accipiendum est sit. ois qui natus est ex deo non peccat. et
 non potest peccare. quia semper eius in ipso manet. cum
 ipse apostolus iohannes quasi non sit natus ex deo. aut eis
 loqueretur quod nondum esset natus ex deo apte posuerit.
 Si dixerimus quod peccatum non habemus. nos ipsos seducimus
 et veritas in nobis non est: in libris quos de hac re re

ad marcellinum scripti. sicut potius explicare curavi. Et illud
quod dictum est non potest peccare. pro eo dictum esse. ac si
dicitur. non debet peccare: non improbanda michi videtur huius
modi assertio. quod et infans dicat debet precari: cum deo
sit peccatum. quia non debeat fieri? Hinc ad apostolum iacobum
autem lingua cum nullus hominum domare potest. sed non michi
ita videtur intelligendum: ut exponere voluit. quasi per expo-
sitionem dictum. Tunc dicitur. Ergo ne lingua nullus hominum
domare potest. ~~et tunc subiungitur~~ oburgas et dices. Domare
ne feras potestis. lingua non potestis: quasi facilius sit
lingua domare quam feras. Non puto quod iste sit sensus hoc
loco. Si et hoc sentire vellet de facilitate domandae lingue:
curia sequentium bestiarum operationes. Aut vero sequitur. Ingentium
malum plena veneno mortifero: vix inmoderate quam bestia
namque est atque serpentium. Nam illud carne interficere: hoc vero
animam. Quod et quod metit occidit animam. Non ergo quasi id esset
facilius quam mansuetudo bestiarum. sed iacobus illa sententia
promittit. aut ea voce voluit promitti: si potius
gentium sit in hunc lingue malum ostendens. ut a nullo hunc
domari possit. cum ab hominibus dometur et bestie. Neque hoc
ideo dicit. ut quibus in nos mali dominatione per nos
legem permanere patiamur: si ut ad domandam linguam
divine gratie poscimus auxilium. Non et autem lingua nullus
domare potest. sed nullus hominum: ut cum domatur: dei misericordia.
dei adiutorio. dei gratia fieri fateamur. Conteritur ergo anima domare
lingua: et dum conatur poscat auxilium. Et orat lingua.
ut dometur lingua: domare illo qui dixit ad suos. Non et
vos estis qui loquimini: sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Itaque
precepto facere commoneamus: quod conantes et nostris viribus
non valentes. adiutorium divinum precemur. Proinde et ipse cum
exaggerasset lingue malum inter haec dices non oportet
fides mei haec ita fieri: quibus monuit consummatis huius
que hinc dicebat. quo adiutorio ista non fieret. que dixit
fieri non oportere. Quod et sapiens et disciplinatus inter vos:
ostendat ex bona conversatione operatione sua in mansuetudine
sapientiae. Quod si zelum amaram habetis. et generosum in cor-
dibus vestris: nolite gloriari et meditari esse aduersus veritatem.
Non est ista sapientia deorsum descendet: sed terrena aialis dyabolica.

Ibi est zelus & gretio: ibi inconstancia & de opy prauu.
 Que at desursu est sapientia. p^{ri}ma q^{ue} pudica est:
 deinde pacifica. modesta. suadibilis. plena misericordie.
 et fructib^{us} bonis testimabilis sine simulatione. Hec
 est sapientia que lingua domat: desursu no ab huano corde
 afflicto. An et ista quisq^{ue} abrogare audeat gratie dei?
 et ea sup^{er}bissima vanitate ponit i hois potestate? Cur
 ergo orat^{ur} vt accipiat^{ur}? si ab hoie est vt habeat^{ur}? An
 et hinc oioni cotradicit^{ur} ne fiat iniuria libeo arbitrio?
 qd' sibi sufficit possibilitate nature ad impleda p^{re}cepta
 iusticie? Sicut dicit^{ur} ergo eia ip^si iacobo ap^{osto}lo admoneti
 et dicit^{ur}. Si q^{ui} at vim indiget sapia postulet a deo?
 qui dar oib^{us} affluet & no improprietat: et dabit^{ur} ei. Post
 tulet at i fide nichil hesitas. Hec est fides ad qua p^{re}cepta
 p^{ro}pellit. vt lep ip^seret fides ip^seret. p^{er} lingua et qua
 nullus hoim domare potest. s; sapia desursu descendit.
 i multo offendim^{us} eos. No ei & hoc iste ap^{osto}lo alio modo
 p^{ro}nu^{ci}auit sicut illud qd' agit. lingua nullus hoim domare
 potest: ne illud q^{ui} istis p^{er} impossibilitate no peccandi
 sibi obicit obicit qd' dictu est. Sapientia carnis inimica
 est i deu. Legi ei dei no e stricta nec ei potest: qui at i
 carne st. deo plac^{ere} no possut. Sapientia que carnis dicit.
 no no sapientia desursu descendit: et i carne esse no
 eos qui nondu de coipe experit. sed eos qui sedm carne
 viuunt significatos esse manifestu est. No at ibi est q^{ue}stio
 que versat^{ur}. Illud est qd' expecto ab isto audire si possim
 eos q^{ui} sedm spm viuunt. et ob hoc etia hic adhuc viuentes
 ia q^{ui}dammodo i carne no st: vtru gra dei viuat sedm
 spm. an sibi sufficit ia data cu creant^{ur} possibilitate
 nature et sua p^{ro}ua voluntate? cu pleitudo legis no sit
 nisi caritas: et caritas dei diffusa sit i cordib^{us} nr^{is}. no
 p^{ro} nosipos. s; p^{ro} spm san^{cto} q^{ui} dat^{ur} est nobis. Tractat etia
 iste de p^{ro}mis ignoracia: et dicit hoim p^{ro}vigilare debe
 re ignorat. p^{ro}coq^{ue} ad culpada ignoracia. qua id homo
 nescit negligencia sua. qd' adhibita diligencia scire debuisset:
 du tam^{en} oia potius disputet. q^{ui} vt orat & dicat. da
 michi uellam vt discam mandata tua. Aliud est em non

curasse scire que negligēcie p̄m̄ p̄ factūa quedā legis
videbāt̄ expiari: aliud intelligēdo velle nec posse & facere
contra lege. nō intelligēdo qd̄ fieri velit. Unde admonem̄
a deo peccē sapiēcia qui dat oib; affluēt̄: utiq; hūc oib;
q̄ sic petit et tantū petit. q̄ modo & q̄tu res tanta pe-
ccēda est. Diuinitus tamē expiada esse p̄m̄ cōmissa.
et pro eis dnm̄ exorandū fatet̄ p̄t̄ veniā scilicet pro
merēda: quā id qd̄ factū est facere iustū. multū ab
istō laudata potēcia illa natūe. et volūtas hōis etiā ip̄o
ip̄o fatēre nō potest. Quare hac necessitate restat vt
oriet̄ gnosci: vt at̄ adiuuet̄ ne peccet nisi q̄ dixit nō
hoc legi. Mirū de hac re oīno siletud̄: cū oratio dīca
vtrūq; petēdū esse gmoncat: et vt dimittat̄ nob̄ debita
mēa. et vt nō iducam̄ i tēptationē. Illud vt p̄tēria ex-
piat̄: hoc vt futura v̄tē viderē. Qd̄ licet nō fiat nisi
volūtas assit: tamē vt fiat volūtas sola nō sufficit.
Ideo pro hac re nec sup̄flua nec ipudēs dno imolat̄
oro. Nā qd̄ stultius q̄ orare vt facias q̄ ad i potestate ha-
beas. Nā nūc videre qd̄ ad re mapie p̄tēt̄ q̄ modo huānā
naturā t̄p̄ oīno sine vicio vllō sit conet̄ oīdē: et cōt̄
aptissimas sēpturas dei delectat̄ sapia vbi qua euacuat̄
corū p̄p̄. Sed plane illa nō euacuat̄: ista potius
sapia sapiēcia subuertēt̄. Nā cū hoc ostēderim; adit̄
fortasse misēdia del: vt ip̄m; hoc dixisse p̄tēat. Primo
iq̄t̄ de eo disputandū est. qd̄ p̄ p̄m̄ debilitata dicit̄ et
imūtata natura. Unde ante oīa q̄d̄dū puto iq̄t̄. qd̄ sit
peccm̄: substācia aliqua. an oīno substācia carēs. nō mē
quo nō res. nō epistēcia. nō corp; aliqd̄. s; p̄tēa facti act;
exprimūt̄. Deinde adiūgit. credo ita est. Et si ita est iq̄t̄
quomodo potuit huānā debilitare v; mutare naturā
qd̄ substācia carēs. Videte quēd̄ q̄ modo nescēs mutāt̄
euentere medicinaliū clozop saluberrimas voces. Ego
dixi d̄ misēria mei. sana aīa; meā qz peccavi tibi.
Qd̄ sanat̄ q̄ si nichil est vlnēatū vel saūiatū. v; debi-
litatū atq; viciatū. Porro si est qd̄ sanat̄ q̄ vnde viciatū
est ante audio q̄d̄ d̄. qd̄ de seras disputat̄. sana iq̄t̄
aīam meā, qz peccavi tibi. Ab illo q̄re vnde viciatū

viciatū sit: qd' sanari rogat; Et audi qd' seget: qm' peccat
 ul' tibi. **Hic iste** interrogat. **Interrogat** ab isto qrat: qd' querēdū
 putat et dicat. **Q' tu qui clamas. sana aīam meā qm' pec-**
caui tibi? qd' est peccatū. **Substantia aliqua. an oi' substantia carēs.**
non ē quo nō res. nō existētia. nō corp' aliqd'. s' tantū peccatū
fū actus expmīe. Respondet ille. Ita est vt dicit, nō
 est peccatū aliqua substantia. s' tantū hoc nōd' peccatū facti
 actus expmīe. **Et cōt' iste. Qd' g' clamas? sana aīam**
meā qm' peccavi tibi? **Quomodo potuit viciare aīam tuā?**
qd' s'ba carēt? **Nonne ille merore effectus viciōis sui. ne**
disputatiōe ad aīone auerteret? **Recurit' responderet**
& diceret. Recede a me obsecro: cū illo potius disputa
si potes q' dicit dicit. Nō ē op'g' sanus medicus. s' egrotatib'.
Nō v' vocare iustos: s' peccatores. vbi iustos: vtiq' sanos;
peccatores at' appellat egrotos. Permittis ne quo tēdat. et
quo manū porrigat q' disputatio? vt oīno frustra dān
putet'. vocabis nomē ei' ihū. Ip' eī saluū faciet. nōd'
fūid a pecc' corp'. Quomodo eī saluū faciet? vbi nulla est
egritudo? **Peccatū q'pe a q'bz dicit euāgelū saluū faciendū vbi**
fūid p'p' substantiā nō s' ē: et scdm' istū viciare nō possit. Q' fr
bonū est vt meminēris te esse xpīanū. Crede ista fortasse
sufficit. Sed tamē quā disputare vis. nec obest. vmo etiā
p' dēt: si finissima peccat' fides. Nec existimans peccatū natura
huānā nō posse viciari: sed diuinus credēs scripturis. peccatū
eā esse viciatā. quomodo id fieri poterit i'gram. qm' peccatū
ia didicim' nō esse s'bam. Nonne attēdit' vt alia amitta. etiā
nō manducare non esse s'bam. A substantia q'pe receditur
qm' cibū substantia est: sed abstine' a cibo nō est s'ba. Et tamē
substantia corp'is si oīno abstinet' a cibo ita languescit. ita
validitūis īqualitate corrupit' ita exhaurit' viribus. ita las
itudie debilitat' & frangit': vt si aliquo modo p'duret i' vita.
 vix possit ad eū cibū reuocari. vnde abstinedo viciatā est. Sic
 nō est substantia peccatū. s' substantia est de' sūmaq' substantia
 et solus verus rationalis creature cib'. a quo p' iobediēciā
 receddo. et p' infirmitatē nō valēdo cap' quo debuit et quid.
 Audis q' q'admodū dicit. paullū est sicut ferū et acuit
 cor meū: qz oblitus sū manducare panē meū. Attēde
 d' quomodo se adhuc vigeat verissimilib' & ratioib' q' cōt' s'p'are

scē veritate, Dñs ih̄c dicit q̄ p̄p̄ia ih̄c vocat̄. q̄ ip̄e saluū
facit pl̄m̄ suū a pecc̄is eor̄. Dicit ergo dñs ih̄c. Nō est op̄
sanis medicus. s̄ agrotantib̄. Nō vci vocare iustos. s̄
pecc̄ores. Vnde dicit z apl̄s, f̄delis sermo et oī acceptio
dign̄: q̄ p̄p̄t ih̄c v̄it̄ i h̄ic m̄dū pecc̄ores saluos facere.
Et iste contra f̄delē sermonē z oī acceptioē dignū dicit
nō debuisse h̄c egritudine contrahi pecc̄is: ne ad hoc
esset ista pena pecc̄i. vt ḡmitteret̄ pl̄a plura pecc̄a. Quēnt̄
et̄ā p̄m̄b̄. tantus medicus op̄tulat̄. Et iste dicit
Q̄d̄ q̄ritis? Fami s̄: p̄p̄t quos medicū q̄ritis. Nec ip̄e
prim̄s homo ideo morte dapnatus est: nā postea nō
pecc̄auit. Quasi aliqd̄ postea de p̄fectioē iusticie eius
audierit: nisi qd̄ ḡmedat eccl̄a et ip̄m̄ dñm̄ miseric̄dia
liberātū eis q̄ posteros. Iste dicit nō solū illo nō esse ip̄i
miorē. s̄ et̄ā plura impleuisse p̄cepta. cū ille vni imple
neglexerit. qui suos posteros videt ita nasci. q̄ modo et̄
ille factus nō est. nō solū p̄cepti incapaces qd̄ oīno nō
sentit. s̄ v̄o capaces papille cū elurūt: eos tamē
i matris eccl̄e gremio cū saluos gratia sua facit
v̄. h̄c. qui saluū facit pl̄m̄ suū a pecc̄is eor̄. Contradiāt
h̄ores: et quasi creaturā que p̄ illū ḡdita ē. melius
illo inspicere nouerit. voce nō sua sanos esse pronūciāt.
Materia pecc̄i dicit esse v̄ndictā: si ad hoc pecc̄or̄ ih̄c
matus est vt plura pecc̄aret. Nec cogitat p̄uaticatoē
legis q̄ digne sup̄ deserat veritatis: qua desertus
v̄tiq̄ fit recus. et plus necesse est offendat et cadendo
v̄p̄et̄. v̄p̄atus q̄ nō surgat: et ideo tantū audiat
voce legis. quo admoncat̄ implorare gr̄am saluatoris.
An nulla pena est v̄o de q̄b̄ dicit apl̄s? Quia cū ḡgno
uisset deū. nō vt sicut deū gl̄ificauerūt aut gr̄as eḡerūt.
s̄ amauerūt i cogitatioib̄ suis: et obseruati s̄t inspic̄
cor̄ eor̄. Vtiq̄ ista obseruatio v̄ndicta et pena iā fuit: et
tamē p̄ h̄c penā id est. p̄ cordis cecitate que fit deserere
lucē sapiēcie i plura z grauiā pecc̄a collapsi s̄t: dicentes
ei se esse sapiētes. stulti f̄i s̄t. Grauis h̄c pena est: si
q̄ intelligat. Et ex hac pena videt quo ierūt. Et immutauerūt
iqt̄ gl̄am̄ inuincibilis dei. i similitudine ymaginis

corruptibilis ~~homo~~ homo. & volucrum & quadrupedum et ser-
 pentium. Ita fecerunt ex peccati pena: qua obscuratum est
 spiritus cor. Et propter hoc tamen. quod licet pensata etiam
 ipsa peccata sunt: adiungit & dicit propterea tradidit illos deus
 in desideria cordis eorum in inuidiam. Ecce quomodo deus
 grauius quod dicitur: tradens illos in desideria cordis illorum
 in inuidiam. Videte etiam ex hac pena que faciat: et gra-
 uius inquit afficiat corpora sua in semetipso. Et quod pena
 est ista iustas. cum sit & iustas. euidentius quod dicitur dicitur
 Quia tunc mutauerunt veritatem dei in mendacium: et co-
 luerunt & seruiuerunt creaturam potius quam creatori. quod est videri
 in secula amen. propter hoc inquit tradidit illos deus in passiones
 ignominie. Ecce quoties vindicat deus: et ex eadem vin-
 dicta plura & grauiora peccata insurgunt. Ita fecit corpus
 mutauerunt naturale corpus vsu. in eum vsu qui est contra
 naturam. Filii autem & masculi. delicto vsu fecerunt ex parte
 viri in appetitum suum: in iudicio masculi in masculos desol-
 munt operantes. Atque ut ostendit sic esse ista peccata.
 ut etiam pena sit peccatorum: etiam hiis adiungit. Et mer-
 cede mutua quam oportuit erroris sui. in semetipso
 recipere. Videte quoties vindicat. eademque vindicta
 que pariat pulluletque peccata. Adhuc attendite. Et si
 aut non probauerunt istum deum habere in notitia. tradidit illos
 deus in reprobam mentem. ut faciat que non querrunt.
 repletos omni iustate. circumfusione. malicia. auaricia.
 plenos inuidia. homicidio. gesticione. dolo. malignitate.
 susurrones. detractores deo odibiles. gremiosos.
 superbos. elatos. inductores malorum. pariterque non obediens
 inpositos. sine affectu. sine misericordia. Hic nunc iste dicat
 non debuit sic vindicari peccatum: ut peccator per vindictam plura
 committeret. Fortasse respondeat deum ad ista non cogit:
 sed dignos deseri tantum deseri. Si hoc dicit: veris-
 sime dicit. Deserti quippe ut dixi luce iusticie et propter hoc
 gremiati. quod pariat aliud quam hoc etiam que quomodo
 opera tenebrarum & donet dicitur eis. si dicto obaudiat.
 surge qui dormis et expurge a mortuis. et illuminabit
 te propter. Mortuos veritas dicit: unde est & illud. Sine

mortuos sepelire mortuos suos. Mortuos ergo veritas dicit.
quod iste dicit ledi et viuam non potuisse peccare: quod videli-
cet didicit peccatum non esse suam. Nemo enim dicit sic hominem
fieri ut de iusticia quodammodo possit in peccatum ire: et de peccato ad
iusticiam redire non possit. Sed ut in peccatum iret
sufficiat ei liberum arbitrium: quo se ipse viciavit. Ut autem
redeat ad iusticiam opus habet medico. quoniam sanus non est:
opus habet viuificantem quoniam quod mortuus est. De quo
gratia omnino iste nichil dicit. quasi sola sua voluntate se
possit sanare: quod cum potuit sola viuicare. Non enim dicimus
mortuo corpori ad peccatum vale: ubi sola videtur est. Nemo
enim peccat corpore moriendo: sed ad peccatum valet mors ante:
quam deseruit vita sua. hoc est. de quo eius. Que nunc est
morta opera faciat: donec christi gratia reuiuiscat. Famine
et sitim et ceteras molestias corporis absit ut dicamus
necessitate habere peccandi: quod quibus molestias exercitata
vita istorum splendidius enituit. et eas per patientiam super-
uado maiore gloria comparauit: sed adiuta gratia dei. ad-
iuta spiritu dei. adiuta misericordia dei. non superba voluntate
se extolles. sed humili confessione fortitudinem promerens.
Mouerat enim deo dicere: quoniam tu es patientia mea. De
quo gratia et adiutorio et misericordia sine qua bene non possumus
vivere. nescio quare omnino iste nichil dicit: immo etiam velut
sibi ad iusticiam sufficere. si sola voluntas assit. de-
cedo naturam. gratia christi qua iusticiam aptissime
contradiat. Cur autem soluto per gratiam peccati reatu ad opera-
tione fidei mors corporis maneat quod uis uenit de peccato:
ita et hoc in illis ad sancte memorie mercellinum libris ut va-
lui differui. Quod uero dominus dicit sine peccato mori potuisse
illi etiam nasci potestas misericordie. non quod ratio nature fuit
sic etiam mortuus est peccate: et hoc est peccatum in quo
nos a morte redimeret. Et hoc istorum disputatio eua-
cuare quod dicit: cum ab eis ita natura humana defendit.
ut non possit liberum arbitrium isto peccato non esse: ut a peccate
tenebrarum et hosti mortis. in regnum populi domini transferat.

Et tamē qm̄ dñs ad passionē p̄cipit: eae iqt̄ ut̄ p̄ncips
 q̄ mundi & i me nichil̄ iurēt, Et utiq; nichil̄ p̄ci: unde
 p̄positus mortis iure suo ager ut̄ perimet̄. s; ut̄ sciat̄
 oēs iqt̄. qz volūtate meī facio. surgite eam; q̄: id est.
 qz nō morior nēitate p̄ci. s; obediēcie volūtate. dicit̄
 nulli malū boni alicui; esse causā? q̄ti pena bonū sūt:
 qua tamē mlti emēdati sūt. sūt gō mala que p̄cipit̄
 p̄sūt mirabili misericōdia dei. Nūq̄d ille boni alicq̄d pass;̄
 est q̄ dixit̄? autisti facē tuā a me. & fr̄s sū q̄ bar;?
 Nō utiq;. Et tamē hoc ei q̄ b̄atio cōt̄ sup̄bia fuit me
 dīcinalis q̄dāmodo. Dixit̄ ei i habūdacia sua. nō moue
 bor tēnū: et sibi t̄buebat qd̄ a dño habebat, dñd̄ ei ha
 bebat qd̄ nō accepert̄? Quare ostēdēdū fūcāt unde
 habet: ut̄ recipet̄ hūilis qd̄ sup̄bus amiserat. Ideo dñs
 iqt̄ i volūtate tua p̄stitisti decori meo v̄tute s; i qua
 ego habūdacia mea dicebā. nō mouebor: cū hoc michi
 esset̄ abo te. nō a me. Dem;̄ auertisti facē tuā: et factus
 sū q̄ b̄atus. hoc sup̄bi; amicus oīno nō sapit: s; magnū
 est dñs q̄ id̄ p̄suadeat q̄modo ip̄e nouit. Nā p̄clūtorib;
 sum;̄ quic;̄ potius qd̄ cont̄ ea respōdeam; q̄ nō obiciūt̄
 errori: q̄ mōdē q̄ sūt salubria ut̄ carcam; errore.
 Unde cū ip̄is nō disputatiōib; q̄ p̄ eis sicut̄ p̄ nobis
 oīonib; est agēdū. Nō ei hoc eis dicam; qd̄ sibi iste oppo
 sūt. ut̄ esset̄ causa misericōdie dei. nāq; necessariū fuisse
 p̄ci. Utinā nō fuisset̄ miseria: ne ista esset̄ misericōdia
 necia. Sed iqt̄ate p̄ci t̄to ḡuioz q̄o facilius homo
 nō peccaret quē nulla adhuc tenebat ifirmitas. pena
 iustissima t̄bsecuta est: ut̄ mercede mutūā p̄ci sui i
 semetip̄o reciperet. amittēs sub se posita sui corpis quo
 dāmodo obediēcia. quā p̄cipuā sub dño suo ip̄e ḡcepterat.
 Et qd̄ nūc ad eādē lege p̄ci nascim; que i mēbris nris
 repugnat̄ legi metis? neq; ad adūsus deū murmurare.
 neq; cōt̄ id̄ manifestissima disputare: s; pro pena unā
 nūā illi; misericōdia q̄e & orare debem;. Attēdit̄ sane vi
 gilant; q̄modo dixit̄. Adhibet̄ qd̄ etiā hūc p̄ci. si quādo
 necessariū fuit̄ misericōdia de;? qz hōm̄ post p̄ci ita
 subuēre nec̄ est: nō qz de; causa huiusmodi necessitat;

esset̄

i

I infirmitate pfiat? et no ei toties orati aufert ne suo
 que stimulu carnis: que sibi dicit datu ne i magnitudine
 reudationu extollit? **S**ecta ei vicia tati i malefactis
 valet: sola at supbia etia i recte factis cauda est. **D**u
 de admonet illi ne dona di sue potestati **tribue**
 do seseq; extollendo grauius **pot** peireat: q; si nichil ope
 ret? homi. quib; dicit? **S**u timore et tremore vram iporu
 salus opanti. **D**es ei est qui opat i nob; et velle et opari
 p bona voluntate. **Q**uare ergo cu timore et tremore.
 et no potius cu securitate si deus opat? nisi q; ppter
 voluntate nram sine qua bene no possum; operari cito
 potest subripere aio huano. vt qd bene opat suu tati
 modo existimet. et dicat i habudaria sua no mouebo
 tefnu? **I**deo q; i voluntate sua presiterat **voluntati** decori
 ei; vtud; auertit paululu facie sua. vt q; hoc dixeat
 fiet q; **habitus**: qm ipis est ille tumor sanandus dolorib;.
No itaq; dicit homi necesse est peccare ne pates? si
 dicit homi. deserit aliquatulu de; vnde supbis: vt scias
 no tuu. si ei; esse. et dicas supbus no esse. **N**o illud apli
 etia apli q; est? **N**one ita mirabile? et nisi quia ip
 dicit. cu vca dicit i contradic; nefas est. no sit credibile?
Des ei nefariat fidelid a sathana venisse pma pta sua
 sione? et qd ille prim; auctor sit omi peccp? **E**t qda
 tamen tradit sathane: vt dicat no blasphemare.
Quomodo igit opus sathane excludit ope sathane?
Hec et huiusmodi tuncat? nec vidat ei nimis acuta
 que acule sonat: et discussa inuenit obtusa. **Q**d
 qd etia similitudines adhibet? q; magis admoneat
 quid ei debeat responderi? **Q**d aplius dicit **iq; igt?** nisi
 quia credi potest qd ignes ignib; extingunt. si credi
 potest qd; pnis pta autet? **Q**d si ignes q; y; extin
 guere no potest ignibus? si tamen possunt vt docui de
 dolores curari doloribus? **P**ossunt etia si querat et
 dicat venenis venena depelli. **N**o si et auertit aliqn
 calores febriu qbusda calorib; medicinalibus frangi
 etia ignes ignib; fortasse quodet extingui. **Q**uo em
 modo igt supbia ipaz a pco separabim;? **Q**d ei hoc
 viget? cu manifestu sit. etia ipam esse pco. **T**am
 peccare igt supbie est: q; supbie peccare. **N**o qre

quod sit quodcumque peccatum: et vide si inuenies aliquod sine superbia
appellatione peccatum. Hanc autem sententiam sic excipit: et sic pro
probare conatur. De iustitia peccatum nisi fallor dei conceptus est.
et omnis dei conceptus superbia est. Quod etiam superbia quod deum conceptus.
De ergo peccatum et superbia est: etiam scriptura dicitur. In iustitia
omnis peccatum superbia est. Quia et diliget: et inueniet in lege
multum distans esse a ceteris peccatis peccatum superbie. Quia
tam et peccatum per superbia committitur: sed neque omnia superbie sunt
que perpetua sunt. Exire a nefariis: et ab infir-
mis: et plerumque a fluctibus et gemitibus. Et quod super-
bia cum magna sit ipsa peccatum: ita sine aliis per se ipsa
est: ut etiam plerumque ut dixi non in peccatis. sed in ipsis rebus
factis potest esse celeriore superbiat et obrepit. Sed ideo
verissime dictum est quod iste aliter intellexit. Quia cum omnis
peccatum superbia: quoniam dyabolum a quo constitit origo pro peccato
ipsa deicitur: et subsequente iudicia hominum stant. unde
ipsa cecidit inde subuertit. Nam utique in iactantia iam
qua iraret serpens ille quiescit. quando autem fructus suus
dum. Ideo dictum est. In iustitia omnis peccatum superbia: et tunc superbie
quod apostatate a deo. Quod autem sibi vult quod dicit deinde?
Quomodo deo pro illius peccatum vatu subditus esse potest?
quod suum non esse cognouit? Sicut est iustitia ei non est:
si non necessarium est. Ac si suum est. voluntarium est: et si
voluntarium est. vitari potest. Nos respondemus suum esse
omnino: sed vitium quo committitur nondum est et per peccatum sanatum
est. Quod quod ut iohannes dicit: de modo non non vna via sanitate
descendit. Ex quo vna iam male vales vel infirmitate
vel cecitate plura committit. Pro quo supplicandum est ut
sanctus. et deinceps in perpetua sanitate viuat: non super-
biendum quasi homo eadem potestate sanctus. qui potestate
viciatus est. Et hoc quod ita dixerit: ut alius dei iudicium
me fateatur ignorare. Cur etiam ipsam superbia que et
rebus factis animo iudicat quomodo. non cito deus sanet? pro
qua sananda illi pie anime cum lacrimis et magnis ge-
mitibus supplicat: ut ad eam superandam. et quodammodo
calandam et obrependam dextera conatibus corrigat. Vbi

et veritas in nobis non est. verum dixisse minime dubitem: ne
 causa quodlibet hoc falsum dixisse videatur. propterea et addi-
 dit. et veritas in nobis non est. cum forte sufficeret dicere. nos ipsos
 decipimus: nisi attenderet quosdam putare posse. ideo dictum
 nos ipsos decipimus. quia etiam de vero bono qui se laudat.
 exprobat. Adde itaque. et veritas in nobis. manifeste ostendit.
 dit. sicut etiam huic rationally placet. hoc omnino verum non esse.
 si dixerimus quod peccatum non habemus: ne humilitas instituta ipse
 falsitatem. prodatur primam veritatis. Porro autem quod de causa sibi
 age videtur defendendo naturam: non attendit quod eandem na-
 turam sanam esse dicendo. medici repellunt misericordiam. Iste est
 autem creator eius. Non ergo debemus sic laudare creatorem: ut cogamur
 et ymovere vere quincam dicere superfluum saluatore. Natura
 itaque hominis dignis laudibus honoramus: easque laudes ad crea-
 toris gloriam referamus. Sed quia nos creauit ita sine gratia:
 ut non sine gratia sanatur ingrati. Viria sane nostra que sa-
 nat non diuino operi: sed humane voluntati. iustique illius vi-
 dicte tribuamus. Sed ut in nostra potestate fuisse ne accideret
 istum: ita ut sanetur in illius illius magis misericordia. esse
 quod in nostra potestate faciamus. Nam iste misericordia et medi-
 cinalis saluatoris auxilium. tantum in hoc potest. ut ignoscatur
 commissis peccatis: non ut adiuuet ad futura vitanda.
 Hic preciosissime fallit: hic etiam nefarius prohibet nos
 vigilare et orare ne iterum in temptatione. cum hoc ne no-
 bis accidat. in nostra tantum potestate esse credit. Quorundam
 sane exempla quos peccasse legimus non ideo scripta sunt
 quod sanum sapit. ut ad desperationem non peccandi valeat
 et securitate non peccandi nobis quodammodo probare videatur.
 sed ut disceremus vel peccandi humilitate. vel etiam in sa-
 libus lapsibus non desperanda salute. Quidam etiam in peccato pro-
 lapsi desperationem plus percutit: nec solum peccandi neg-
 ligunt medicinam: sed ad exempla inhonesta et nefaria de-
 sideria ferunt libidinum et sceleratum cupiditatum
 sunt: quasi prodatur si non fecerit quod instigat libido: cum eos
 maneat in certa damnatio. Aduersus hunc morbum
 nimium periculosum et epiorabilem valet gincoratio prope:
 etiam in que iusti saepe prolapsi sunt. Sed acute videtur in-
 gane. quomodo istos scilicet de hac vita abesse a videtur sit.

cū peccō an sine peccō? ut si responsū fuit cū peccō. putet
eos secuta dāpnatio. qd' nefas est dicere: si at sine peccō
dictū fuerit eos exisse de hac vita. probet hōiem salē
p̄p̄quāte morte fuisse sine peccō i hac vita. Vbi parū
attedit cū sit acutissimū. nō frustra etiā iustos i orōne
dicē. dimitte nobis debita nr̄a sicut & nos dimittimus
debitoribz nr̄is: dñm qz p̄p̄m cū eūdē orōne docēdo ep̄
plicauisset vocatissime subdidisse. si ei dimitteris
peccā & homibz: dimitte vobis p̄r vt peccā v̄rā. Hoc
ēē cotidianū spiritale quodāmodo iocū. qd' ante deū
i altare cordis qd' sursum habē admonemur. iferet. etiā
si nō hic v̄nat sine peccō licet mori sine peccō. dū sub
subinde v̄rā delēt qd' s̄b̄inde ignorācia v̄l' i'imitate
gmittit. Deīde gmozat eos qui nō modo nō peccasse.
v̄rū etiā iuste v̄pisse ferūt. abel. enoch. melchisedech.
abrahā. ysaa. iacob. ioseph. ihesu name. simon. samuel.
nathān. helyas. helizcus. michas. daniel. ananias.
arias. misael. ezechiel. mardocheus. symon. ioseph
cū d̄spōsita eēt v̄go maria. ~~et~~ iohēs. Etā adūgit
fōis. delborā. anā samuelis matrē. iudith. hester.
albat anā filiā samuelis. elizabetz: ip̄m etiā dñi
ac saluatoris nr̄i matrē quā dicit sine peccō q̄fiteri
nr̄e esse pietati. Excepta itaqz s̄rā v̄ga maria. de qua
p̄t honorē dñi nullā prorsus cū de peccō agit habē
volo q̄stionē? vnde ei scimz qd' ei plus gratie collatū
fuit ad v̄mōdū ex om̄i om̄i p̄te peccō: que q̄petere
ac parē ~~meruit~~ meruit quē constat nullū habuisse
peccō. Hac ergo v̄gē excepta: si oēs illos scōs et scōs
cū hic v̄meret eo cōgregare possemz. et it̄rogare
v̄trū esset sine peccō? qd' fuisse responsuros putamz.
v̄trū hoc qd' iste dicit an qd' iohēs apls? **R**ogo vos
quātalibet fuit i hoc corp̄e excellētia sanctitatis: si hoc
it̄rogari potuisset. vna voce clamasset. **S**i d̄p̄cimz
quia peccō nō habemz nō nosmetip̄os sedurimz: et v̄l'
tas i nob nō est. An id ~~humiliter~~ hūiliter respōderet
fortasse q̄ verius? Sed hūic iā placet et v̄rē placet

laude humilitatis in peccato non ponitur falsitatis. Ita hoc si
 verum diceret haberet peccatum: quod humiliter quia fateretur
 veritas in eis esset. Si autem hoc mentiretur. nichilominus habe-
 ret peccatum: quia veritas in eis non esset. Dicit forsitan iustus.
 Numquid omnino potuit scriptura commemorare peccata eius et verum
 et dicit quicumque dicit? Nec cum dicit hoc aliquid validum
 video respondisse: quoniam visum tace noluisse. Sed cum dixerit
 queso attendite. Hoc iam recte dici potest de hominibus: quorum
 neque bonorum neque malorum scriptura sit memor. De illis
 vero quorum iustitiam meminit: et peccatorum sine dubio me-
 minisset. si qua eos peccasse sensisset. Dicit ergo non
 pertinuisse ad iustitiam tantam illorum fidem: qui magna
 multitudine procedentes et consequentes cum eum laudibus
 domini affellu: etiam inter frementes quae hoc fecerit unum
 eos clamabant. Osanna filio dauid: benedictus qui venit in nomine
 domini. Audeat hoc iste dicere si potest: neminem fuisse in tan-
 ta illa multitudine qui vultu habet omnino peccatum. Sed si ab-
 surdissimum est dicere: cur nulla peccata eorum scriptura com-
 memoravit que tantum bonum fidei eorum commemorare cura-
 vit. Sed hoc etiam ipse forsitan vidit. et ideo subiecit atque
 ait. Sed esto. aliis quibus turbe multitudine omnium distinui
 lauerit peccata prope: in ipso statim mundi primordio. ubi
 non nisi quatuor homines erant. quod iam dicimus. cur cur non
 omnium voluerit voluit delicta commemorare? potum ne ignis
 multitudinis causa que nondum erat. an quia illorum tantum
 qui commiserat meminit. illius vero quod nulla commiserat me-
 minisse non potuit? Adhuc aduenit verba quod ista senten-
 tia vobiscum et planius astruat. Certo iam primo in ipse
 adam et eua ex quibus adam et abel nati sunt. quorum tantum
 homines fuisse referunt. Peccavit eua. scriptura hoc produ-
 dit: et adam qui deliquit eadem scriptura non tacuit: si et cayn
 peccasse. ipsa eque scriptura testata est. quorum non modo
 peccata. verum etiam peccatorum indicat qualitates. Sed si et
 abel peccasset: et hoc sine dubio scriptura dixisset.
 Sed non dixit. ergo nec ille peccavit: qui etiam iustus
 ostendit. Quodam ergo quod legimus: et quod non legimus

nefas credamus astruere. Hec diuō parū attēdit qđ paulo
ante ip̄e dixerat: iā exorta multitudinē generis huā
ni turbe ~~numerositate~~ numerositate potuisse septuā sep̄
tura distinnuare om̄i p̄cā q̄teperē. Hoc si si satis attē
disset: videret etiā i vno hoīe turba z multitudinē
leuiū p̄cōz vel nō potuisse. vel si etiā potuit non
debuisset q̄scribi. Ea q̄p̄e septa s̄ q̄bz z modus adhi
bedus fuit: et paucis exp̄plis ad multa nētia hōz
instruendus. Nā cū ip̄os tūc hoīes licet adhuc paucos
quot vel qui fuerūt. id est. adā z eua. quot filios
vel filias procreauerit. et que illis noīa ip̄posuerit
scriptura ḡmēōrare noluerit. vnde nō nulli parū
cōsiderātes qđ qđ multa scriptura tacite p̄tercat. ip̄m
cayn cū matre cōcubuisse putauerūt. vnde prolē
que cōmēōrata est. curaret. putātes illis filijs adā
sorores nō fuisse. quia eas scriptura dū tacuit. postea
recapitulando ip̄es qđ p̄miserat. adā filios z fi
lias procreasse. nec tempus quo nati s̄. nec numerū.
nec vocabula ostēdes: ita nec cōmemorandū fuit.
si abel quibus merito iustus appellatus est. paulo imo
deratus aliquādo vixit. vel animi remissioē vocatū
est. vel vidit aliqd ad grupiscedū. vel aliqd quōdam
imodeatius poma decerpit. vel plusculo cibo ~~candis~~ candior
fuit. vel cū oraret cogitauit aliqd vnde ei
i aliud auocaret. et quoties isti illi ista v̄
similia multa subreperit. An forte p̄cā nō s̄. De
q̄bz generalit̄ candis atqz cogitandis admonent̄ p̄cepto
apostolico. vbi dicit. Nō q̄ regnet p̄cā i v̄o mortali
corpe: ad obedēdū desideris ei. Hys q̄p̄e ne obe
diamqz ad ea que nō licet vel minḡ dicit: cotidiana
z p̄tina q̄flicatioē certandū est. Nā vtiqz ex hoc
vicio mittit̄ vel dimittit̄ oculus. que quo nō oportet.
Qđ viciū si cōualuerit z p̄ualuerit: etiā adulteriū
p̄trat̄ i corpe. Qđ i corde tāto fit citius qđ ḡto est
cogitatio alevior: et nullū ip̄edimētū morarū.
Hoc p̄cā. id est. hūc viciōse affectioē appetitū. qui

magna ex pte fuerant. ut nō obedunt desideriis ei⁹
 nec cogiberet ei membra sua in ma iustitias q̄ etiā iusti
 appellari meruerūt: et hoc adiutorio gr̄i dei. Verū
 q̄ sepe ī leuissimis & aliq̄ icautis obrepit peccat⁹
 et iusti fuerūt: et sine peccō nō fuerūt. Postmo si
 i abet iusto. caritas dei. qua vna vna vna iust⁹ est
 q̄cuq̄ iustus est. adhuc erat quo posset et deberet au
 geri. q̄qd̄ erat ex vicio erat: et cui nō nō min⁹ sit
 donet ad illā eius fortitudinē veniat⁹ ubi tota hoīs
 absorbeat⁹ īfirmitas, magna plane sentētia con
 gclusit hūc locū cū ait. Eundemq̄ igit⁹ qd̄ legim⁹. et
 qd̄ nō legim⁹ nefas credam⁹ astruē: qd̄ de cunctis
 etiā dixisse sufficiat. Contra ego dico. nec oē qd̄ le
 gim⁹ credē nos debē. p̄t̄ illud qd̄ ait ap̄ls. oīa le
 git. q̄ bona s̄ teneo: et astruē etiā aliquid etiā qd̄
 nō legim⁹ nefas nō esse. Possum⁹ et aliquid bona
 bona fide testes astruē qd̄ expti sum⁹ sumus: etiā
 si forte nō legim⁹. Hic fortasse respōdet. Ego cū hoc di
 xerē de scripturis sac̄is agebā. q̄ vtinā nō dico aliud q̄
 illis literis legit. verū cōt̄. id qd̄ legit nichil
 vellet astruē? fidelit⁹ & obediēter audiret qd̄ scriptū
 est. p̄ vnu hoīem peccat⁹ intravit ī mūdū. et p̄ peccat⁹
 mors. et ita ī oēs hoīes p̄trāsīt ī quo oēs peccave
 runt: et nō infirmat et tanti medici gr̄am dū fateri
 nō vult naturā huānā esse viciatā. q̄ vtinā xp̄ian⁹
 legeret p̄ter p̄p̄m. ih̄m. nullū esse nomē sub celo
 ī quo oportet saluos fieri nos: et nō possibilitatē
 nature huāne ita defenderet. ut homo p̄ liberū ar
 bitriū etiā sine isto nomē saluus esse credat⁹. Sed
 purat fortasse ideo necessariū esse xp̄i nomē. ut p̄
 ei⁹ euāgelii discam⁹ q̄admodū viuere debeam⁹: nō
 etiā ut ei⁹ adiueni gr̄a quo bene viuam⁹. Vel hūc
 salū q̄ficat⁹ esse miserabiles tenebras ī aīo huāno:
 & qui sic sat q̄admodū debeat leonē domare. et
 nescit q̄admodū viuē. An et hoc ut sciat sufficiat

ei liberū arbitriū. lexq; naturalis? Hoc est sapiētia
verbi: qua euacuatur crux xpi. Sed qui dixit pda sa-
pientia sapiētū. qz ista crux nō potest euacuari.
Pfo ista sapiētia p stultitiā p dicationis qua creditos
sanat. evertit. Si et possibilitas naturalis p
liberū arbitriū. et ad cognoscēdū q modo viuē debeat
et ad bene viuēdū sufficit sibi? ei-go xpc gratis
mortuus est: ergo euacuātū est scandalū crucis.
Cur nō etiā ego hic exclamē? Pmo exclamabo?
et istis in epidalo dolor ppiāno: euacuati estis a
xpo. Qui i natura iustificamū a grā exidistis:
ignorātes ei dei iusticiā et viam volētē qstituere
iusticiā dei nō estis subiecti. Sicut ei finis legis: ita
etiā nature hū huāne viciose. saluator xpc est ad
iusticiā oī credētī. Qd at sibi opposuit ab eis dīa cōtū
quos loq;? Oēs ei peccauerūt manifestū est qd d
his dicebat apōs qui tūc erāt: hoc est. d iudis z ge-
tibz. Sed plane illud qd gmozauī. p vniū hōiem peccū
itruit i mūdū z p peccū mors. et ita i oēs hōies peccā-
tū i quo oēs peccauerūt: et aliquos z reuolūtes et
nos z posteros nros sentētia ista qpletit. Pōnit etiā
illud testimoniū. vnde probet cū dicit oēs nō semp
oēs oīno nullo pmissio intelligi oportet? sicut p vniū
iq; delictū i oēs hōies i qdēpnationē. sic z p vniū iusticiā
i oēs hōies i iustificationē vitē: cū p xpi iqt iusticiā
nō oēs. s; eos tāū qui illi obediēre noluerūt. et baptis-
mū ei ablutiōe purgati sūt. scificatos esse nō dubiū sūt.
Nō plane isto testimonio pbat qd vlt. Nā sicut dictū
est. sicut p vniū delictū i oēs hōies i qdēpnationē. vt
nullus ptermittit: sic z i eo qd dictū est. p vniū ius-
ticiā i oēs hōies i iustificationē vitē nullus pmissus
est. Nō qz oēs i cū credit z baptismo ei abluit: s;
quia nemo iustificat nisi i cū credat et baptismo ei
abluit. Itaq; oēs. dictū est. ne aliquo modo alio pē

ipm qd saluus fieri posse credat. Sicut uno literaru
 mgro i ciuitate gstituto rectissime dicim. Des ille
 hic literas docet? no quia oes oes lras discit; sz
 quia nemo nisi que ille docuerit. Sic nemo iusti
 ficat; nisi qd ppe iustificauerit. Sed esto inquit.
 gsentia quia oes pccores fuisse testat. Dicit ei qd
 fuerit. no qd aliud esse no potuerit. qd hodie et h oes
 hoies iqt pccores possent pbari. diffinitioi tame
 nre neq qd id obest; qui no ta qd hoies sint. qd possit
 esse defedim. hic rei facit aliqu gsentire. qm no iusti
 ficabit. i gspai dei ois viues. No tame ibi esse questioem
 h i ipa no peccadi possibilitate conkedit: i qua nec no
 nos aduersus eu certare opus est. Na neq illud nimis
 auo. vtru hic aliq fuerit. vl' sint. vel esse possint qui
 ptrau. cui nichil addedu esset habuerit. habeat. vel habi
 turi sint caritate dei. ipa est ei verissima. plenissima
 ptrauiaz iusticia; qm id qd voluntate hois ad iuta p dei
 gram ff fieri posse qfiteor z gredo defendo. quado vel vbi
 vl' i quo fiat nimiu clare no debet. Neq de ipa possibi
 litate gredo h cu sanata z ad iuta hois voluntate. possi
 bilitas ipa simul cu effca i suis pccorent pnciat. du
 caritas dei qtu plenissime na nra sana atq purgata
 cope potest. diffidit i cordibz nris p spm san q datus
 est nobis. Velus itaqz dei causa agier q se ipz agedo
 dicit defensare natura. cu z creator z saluator agnoscat.
 qd cu defensa velut sana vrbz qz ipz id creatura opicu
 latio saluatoris ianit. Veru est z at qd ait. q des ta bong
 q iustus tale hoem fecerit; q pcc malo carie sufficeret;
 sed si voluisset. De ei cu nescit sanu z culpabil factu. et
 libro arbitrio atqz ad iuste vnuedu pteate libera z constitutu.
 sz nro de illo agit. qz seminiua lar. nro i via reliqua.
 Qui g' vrbz saucius g'ossus qz vrbz nro. no ita potest ad
 iusticie culme afce de sicut potuit inde descende; qz ena si
 ia i stabulo stabulo esset adhuc curat; No igit de i impossibilia

libet? sed ubi dicitur admonet. et facit quod possis: et peccat quod non possis. Ita nunc videamus unde possit. unde non possit.
Iste dicit voluntate non est. quod natura potest. Ego dico voluntate quod non est homo iustus si natura potest: sed medicina potest quod vitio non potest. Sed ergo in opus est in pluribus imitari? **De**iam iterum ad causam. quam hic dicitur quod dicitur vel sola vel pene sola cum istis habemus. Sicut cum ipse dicit ad quod nunc agit non potest ut quodammodo utrum fuerit vel sint alia homines in hac vita sine peccato. sed utrum esse potuerit sine peccato? Ita ita ego etiam si fuisse vel esse consentiam. nullo modo tamen potuisse vel posse affirmo: nisi iustificatos gratia dei per ipsum christum dominum nostrum et hunc crucifixum. **Et** quia quae fides iustos sanavit ante quos quae sanat et nos. id est mediatoris dei et hominum. hominis christi ihesu. fides sanguinis eius. fides crucis eius: fides mortis et resurrectionis eius. **habemus** ergo eundem spiritum fidei: et nos credimus propter quod et loquimur. Iste vero obiecta sibi quodammodo in qua qua re vera intolerabilis videtur cordibus christianis: quod respondeat attendamus. **Aut** est. **Sed** hoc est quod multos mouet in quiete: quod non per dei gratiam hominem sine peccato esse posse defendis. **Quod** hoc est quod mouet. hoc est quod obicimus. re ipsam dicitur hoc omnino verissime sustinemus. **Hic** a christianis talia disputari ea quam in alios et in ipsos habemus dilectione non ferimus. **Audiamus** igitur quomodo se ad obiectioe questionis huius expediat. **Ignorantiae** cecitas igitur. o ipse vite mentis ignorantia quae quae id sine dei gratia defendere existimat: quod deo tantum aut deat debet reputari. **Si** nescierimus quae sequatur huius tantummodo auditio: falsa nos de illis iactantur fama. et quibusdam fratrum idoneis testibus assensuibus credidisse putaremus. **Ad** et dicitur breuius potuit et verius quod quod possibilitate non peccandi quatacumque est vel erit in homine non nisi deo debet reputari. **Hoc** et nos dicimus: uigamur de peccatis. **An** audieda se circa? **Audieda** plane: et corrigenda utique vel caueda. **Na** cum dicitur igitur ipsum posse arbitrari quam omnino non esse. sed naturae. sed auctoris naturae dei scilicet: et quod fieri potest ut absque dei gratia intelligatur quod ad deum?

que plene censet. Ita capit appare qd dicat. **Sed** ne
 forte fallamur: latius id explanat & clarius. Sed ut hoc
 manifestius iat fiat: paulo latius disputadu est. Itaque
 ei cuiusq; rei possibilitate no ta i huam arbitry pte. qd
 nature nature consistit. Exempla etia vlt similitudinibus qd dicat
 illustrat: ut pua iat loq possu. **Qd** loq possu meu no est: qd
 loquor meu est. id est pte volutat. Et qd qd loquor meu est:
 utiq; face possu. id est & loq & no loq. Quia vo **q** qd loqui
 possu. meu no est. id est. arbiti mei atq volutat h no est
 me sp loq posse. et si volucro no posse loq: no possu tame
 no posse loq. nisi forte mebrud illud adima. quo loquendi
 ipseri officiu potest. Multa qd dici possit. qbi si velit homo
 adimat sibi possibilitate loquedi. no adqto illo mebro quo
 loqm: velut si aliqd fiat vnde vox ipa tollat. loq nemo
 potest mandibz mebris. **No** & ei vox qois mebrud est.
 vepato sane aliquo teriore mebro fieri potest no adqto.
Sed no ne vbo pme videat. michiq; corcaose dicat. etia vpa
 ve adime est: possumq; qde id effie et ore et aliqbz viculis
 sic clauso atq; obferato. ut id aperire nime valeamq. Neq;
 id ut aperiat i nra sit pte: cu i pte fuerit ut claud
 net. mande itegritate & sanitate mebroz. **Sed** qd ad
 nos vdeamq; deide qd corpat. volutat ei arbitio iat ac
 delibatioe pimat: qd nali nitate gstrigit. Et hic
 no nulla questio est. **absurdu** est ei ut ideo dicamq; no
 pte ad volutate nostra qd bti esse volumq;: qz id oino
 nolle possumq. nescis qua bona gstritioe nature **per**
 die audeamq; ideo deu no volutate h nitate gab: iusti
 cie: qz no potest velle peccare. **Attende** etia que sequit.
Hoc ut & de auditu. aduam. vlt visu sentiri possibile est.
 qd audire. odorare. vidi pte nra sit: posse vo audi
 re vel odorari vel vidi. pte nra no sit: h vbi i na
 turali nitate gstrat. **Aut** ego no itelligo qd dicat. aut
 ipd. **Q** modo ei i pte nra no est viddi possibilitas?
 sic i pte nra est. no viddi nitas: qz i potestate est
 certas. qua idipm vddi posse. nobis si volumq; adimamq.
Q modo ei i pte nra est vidi si volumq;? cu etia salua
 integritate natura corpis oculoq; mra nec valde

vidē possum; siue p nocte lumib; que foufecus adhibet
adēptis. siue nos quib; i tenebrioso loco aliquo educat. sicut
si qd' audire ~~aut~~ possum; v' nō possum; i nra pte nō
est. sed i nature cōstricōe. qd' vō audim; v' nō audim;
hoc est ppe volūtatis; & cur nō attēdit quāta audiamus
idēti que penetrat i sensū nū nūm etiā aurib; obtura-
tis? **F**uisti est de proprio sarrē stridor. vel grūnitus
suis: qd' obturatio aurū ostēdit nō i pte nū nra esse
appis auribus audire. **F**acit etiā fortasse talis obtu-
ratio que ipm sensū nūm adimat. vt i nra pte sit
etiā audire nō posse. **Q**d at dicit de odorari. vbi parū
qd' dicit attēdit? nō esse i nra potestate posse odorari
vel nō ~~odorari~~ posse: si i nra potestate esse. hoc est. i
libera volūtate odorari v' nō odorari. Cū inter odores
graves & molestos quādo gstituti fuerim; si qd' nos
illuc manibus ligatis gstituat. seruata profus itegri-
tate ac salute mēbro; & velim; melius nō odorari. nec
ōino possum;: quia cū ~~spm~~ spm ducere cogim;. simul
et odorē q' nolum; trahim;. **F**icut ergo iste similitudis
false st: ita & illud p' qd' voluit ~~so~~ eas adhibē. **F**est
et dicit. **S**imili ergo modo de nō peccādi possibili-
tate itelligēdū est. qd' nō peccare nō nūm est sit: posse
vō nō peccare nō nūm. **S**i de integritate & sana gōis na-
tura loqret; quā modo nō habem;. spe et salui fā sum;. **S**pes
at que videt; nō ē sp. s. si at qd' nō videm; spe-
ram;. p pāntiā cōpētā. nec sic rō dicit. q' nō pec-
care nūm tātmōdo sit: quis peccare nūm esset. **N**ā
et tūc esset adiutorū dei: & tūc lumē sanis oculis: quo
adiuti videat se pberē volētib;. **Q**uia vō de hac vira
disputat. vbi corp; qd' cōtūdit; aggrauat aīaz. et de
pmit trena. **I**nhabitatio sensū multa cogitat; miror
quo corde etiā sine adiutorio medicine saluatoris nū.
nūm; pūbet esse nō peccare. posse vō nō peccare na-
ture esse cōtēdat: quā sic appar. et cō viciatā. vt
hoc maioris & vltim; sit nō vidē. **Q**uia nō peccare tūc
nūm est: possum; peccare et nō peccare. **Q**uod si aliis

dicat qd nolle ifelicitate nrm est possumus en t velle
 t nolle. ~~Quod~~ ei villo modo velle esse possit ifelip. ena
 si aliud vlt. vbi en t nolere ifelicitas ofequat. ~~Quod~~
 quia del multo magis est no peccare q na audebim en
 dice t peccare posse t no peccare. Absit a nobis vt deu
 posse peccare dicam. No ei vt stulti putat. ideo no cit
 opt: qz nec mori potest. et negare seipm no potest. ~~Quod~~
 est et ergo qd loqr. t et qbus locutionu re regulis conat.
 pfluade qd no vlt ofideare. ~~Adhuc~~ addit t dicit. Quia
 vlt posse no peccare nrm no est. et si voluerim no posse
 no peccare. no possumus no posse no peccare. ~~mutate~~
 inozre hoc dixit. et ideo subobsaure. ~~sed~~ ita posset dno
 dicere planius. Quia posse no peccare. nrm no
 est: seu velim seu nolim possumus no peccare. ~~no~~ ei
 ait. seu velim seu nolim no peccam. ~~Sine~~ dubio ei
 peccam. ~~ad~~ cu volumus: si tam velim nolim habe
 nos asserit no peccandi possibilitate: qua nature ~~ita~~
 illa dicit. ~~God~~ de hoc sanis pedibus tolerabilis dia po
 test: velit nolit habet abuladi possibilitate. ~~Contra~~
 test: et si velit no habet: ~~quia~~ viciata est natura de qua
 loqr. ~~Quod~~ supbit fia t cinis. ~~Viciata~~ est. medicu iplo
 rat: salua me fia dno clamat. sana aiaz mea clamat.
~~Quod~~ ut stud ut has voces: et defende do qsi presente possi
 bilitate. futura ~~quod~~ ~~impedit~~ sanitate.
 Et videte qd aduugat. vnde illud ofirmare ofistinat:
 qz nulla iqt adinere volutas potest t qd ~~ofeparabiliter~~
 ifeparabiliter ititu probat esse nature. Vnde ergo illa
 vox. ut no quecuq; vlt illa faciat. Vnde ena illa. no ei qd
 volo facio bonu. si qd odi malu hoc ago. ~~Vbi~~ est possibilitas
 que ifeparabilis insita nature esse pbat. ~~Ecce~~ quos no ea
 que volut facit: et de no peccando vtiq; agebat. no de
 volando: quia hores no aliter erat. ~~Ecce~~ homo qd vlt
 bonu no agit. si no vlt malu hoc agit. velle illi adiacet.
 pficere at bonu no adiacet. ~~Vbi~~ est possibilitas que
 ifeparabilis insita probat esse nature. ~~Quodlibet~~ ei si se
 trafigurat. et si de se ipo ista no dicit apte: horem certe ife
 trafigurat. ~~Ab~~ ipo at ipa huana natura ifeparabile.

vel peccandi possibilitate habet defendit. Sed hinc vbi id agit etiam a neſciēte qui loquitur. Nō at neſciēte illo. *quod hoc* qua hoc loquenda ſciantis etiam deū timētibz ſuggērit. ut euacuetur ppi grā: huāna ſibi ad iuſticiā ſua quaſi ſufficiente natura. Ut at declinetur iōidia qua xpiani pro ſalute ſua clamāt & dicāt. que ſine adiutorio grō dei dicē homin nō poſſe peccare: ipa iqt nō peccandi poſſibilitas nō tō i arbitrii pōtate. q̄ i nature nōitate eſt. Quid i nature neceſſitate poſitū eſt: ad nature p̄tend nō dubitat auctor vtiq; deū. Et modo go iqt abſq; dei gratia dici exiſtimat qd' ad deū p̄tend nō ſtruat. Expreſſa eſt ſentētia que latebat: nō eſt q̄admodū p̄ poſſit abſcondi, q̄ deo dei grō tribuit nō peccandi poſſibilitatē: qz ei nature dei auctor eſt. cui poſſibilitatē nō peccandi iſepabile inſitā dicit. Cū vlt ergo faciat: quia nō vlt nō faciat. Vbi ei eſt iſepabilis poſſibilitas: ei accidē nō poſſet volūtat iſirmitas: vel potius volūtat adiacētia. & p̄ſonis idigētia. Si ergo ita eſt. vnde vult. velle adiacet. P̄ſonā at bonū nō adiacet. Si ei iſte qui hūc libru ſcripſit. de illa hōis naturā loq̄retur que p̄mo tōtū p̄ta & ſalua cōdita eſt. vtiq; acceptauerit hoc dicitū: q̄ q̄ iſepabile habet poſſibilitatē. id eſt. vt ita dicit iſmiſſibile nō debuit illa naturā dici que viciari poſſet et medicū que q̄ cecū oculos ſanaret: et viciari poſſibilitatē reſtitueret. que fuerat amiſſa p̄ cecitate. qm̄ cecus puto qd' velit viciari viciari. ſed nō poſſet q̄ ſi at vlt & nō poſſet: teſt volūtat. ſz amiſſa eſt poſſibilitas. adhuc videte quas moles conet: qua ſua ſepcā durat nō trūpere ſi valet. Obiat ei ſibi queſtione dicit. Sed caro nō nobis ſcōm ap̄tm cōtrā eſt iq̄s. deinde vel pōdet. Et modo fieri poſſet. vt cuiq; baptizato ſit caro cōtraria: cū ſcōm eūdē ap̄tm i carne nō eſſe iſtelligat. Ita ei ait. vob at i carne nō eſt. Hinc q̄ baptizatis dicit carnē cōtrariā eſſe nō poſſe: qd' vnde viciari ſit poſt videbimq;. Nūc vō quia nō potuit penitus ſe obliuiſi eſſe xpianū: ſed id licet tenuiter recordatus eſt: neceſſe

a defensione nature. Vbi est ergo inseparabilitas possibili-
 litatis? An forte nondum baptizati i natura hominum non se?
 Sic profus hic posset vigilare: et si ad aduertat potest,
 Quomodo fieri potest. ut vnicaque baptizato sit caro co-
 traria: ergo non baptizatis potest caro esse contraria. Ex-
 ponat quomodo: cum sit etiam in ipis illa ab eo multum defe-
 sa natura. Sicut vel in eis credit esse viciatam? si iam in bap-
 tizatis illis ille sanus saucius sanus de stabulo egressus
 est: aut sanus in stabulo est. quo cum curam misericors
 Samaritanus aduenit. Non si vel istis credit carnem
 esse contrariam? et dicat quod gignit in cum sit vtriusque. hoc est.
 et caro et spiritus a creatura vni eiusdemque creatoris paulu-
 bio bona. quia boni: nisi quod hoc est videtur quod ipsa inflata
 est voluntate. et hoc ut in natura sancti corporis opus
 est saluatore quo instituta est natura et creator. hoc
 est saluatore. Sicut illius medicina que vbi caro facta
 ut habitaret in nobis. si opus esse fateantur prius et mag-
 nis id est a viciis infantibus infantibus usque ad canos senes:
 tota que inter nos et huius generis controuersia disso-
 luta est. Hinc iam videmus vtrum baptizatis legatur caro
 esse contraria. Vbi quod quibus dicebat apostolus. caro concupis-
 cit aduersus spiritum. et spiritus aduersus carnem? hoc est vtriusque
 aduersantur. ut non ea que vultis faciat. ad galathas ut
 opinor id spiritus sit: quibus dicit. Qui ergo tribuit vobis spiritum. et
 virtutes operatur in vobis? ex operibus legis. an ex auditu
 fidei? Unde apparet cum propitius loquitur: et quibus dicitur
 tribuat spiritum. Ergo etiam baptizatis. Sicut et baptizatis ca-
 ro iuncta esse contraria: et non adesse possibilitas
 illa quam inseparabilitatis dicitur insita dicit esse nature.
 Vbi est quod aut? et quomodo fieri potest. ut vnicaque bap-
 tizato sit caro contraria. quomodo libet intelligat carnem?
 Quia reuera non natura eius que bona est: sed vicia
 carnalia. carnis hoc loco nomine nuncupatur. Sicut tamen
 etiam baptizatis caro contraria. Et quomodo contraria?
 Ut non quod vult faciat. Sicut adest voluntas in hoc.

Vbi est possibilitas illa nature? **S**ateam gratiam naturam:
clamentem. miser ego homo. quod me liberabit de corpore mor-
tis huius. Et respondet nobis gratia dei per Iesum Christum dominum
nostrum. Quando enim tristissime dicitur. que sine adiutorio
gratie dei dicuntur hominum posse esse sine peccato? non cur de
illa gratia questio est. qua est homo conditus: sed de ista
qua fit saluus per Iesum Christum dominum nostrum. Fideles et oratores
dicunt. ne nos iteras temptationes: sed libera nos a malo.
Si adest possibilitas. ut quod oratur. aut a quo malo se libe-
rari oratur? nisi mapie de corpore mortis huius? Unde non
liberatur nisi gratia dei. per Iesum Christum dominum nostrum. Non utique de
substantia corporis que bona est: sed de vitiis carnalibus.
Unde non liberatur homo sine gratia saluatoris: nec quando
per mortem corporis descendit a corpore. Et hoc ut dicit apostolus.
quod supra dixerat. **V**ideo aliam legem in membris meis re-
pugnante legi mentis mee: et captivum me ducente in
legem peccati que est in membris meis. Ecce quod vitium nature
humane inobediencia voluntatis influpit. **O**rare sinatur:
ut sanctetur. **S**ed tantum de nature possibilitate presumitur?
Vulnerata. sauciata. vexata. perdit est: vera questio
non falsa defensioe opus habet. **G**ratia ergo dei non qua ista
tuatur. sed qua restituatur. queratur. quod ab isto sola clamat
non esse necessaria. cum tacetur. **Q**ui si omnino nichil de gratia
dei diceret. nec eam questione soludam sibi proponeret.
ut a se de hac re invidia remoueret? posset putari
hoc quod sentire quod vera veritas habet. sed non dixisse:
quia non ubique omnia dicenda sunt. **R**espondit de gratia questione:
id respondit quod habebat in corde. **D**efinita questio est.
non quam volebam: sed ubi quod sentiret disputabam.
Deinde multis verbis apostoli conatur ostendere. **U**nde unde non
est controversia? quod caro ab illo ita sepe moratur noverat:
ut velit intelligi non substantiam. sed opera carnis. **Q**uod hoc
ad rem? **V**icia carnis contraria sunt voluntati hominis hinc natura
accusat: sed vitiis medicus quirit. **Q**uid est quod interrogat?

Quid fecit hōi spm? Et respondet sibi: sine dubio deus.
 Ite interrogat. carum qd creavit? Iteq; respondet. id credo
 deus. Interrogat t'ao. bonū est q' creavit utriq; deus? Res-
 pondet. nulli dubiū est. Adhuc interrogat. et utriq; qd bonū
 at auctor creavit. bonū est. Et ad hoc respondet. Consi-
 tedū est. Deinde gcludit. Si igit' & spc bonū est. et caro bo-
 na est. ut a bono auctore qdita? q' modo fieri potest ut duo
 bona possunt possit sibi ee cōtraria. Omitto dicē. qz
 tota ista ratiocinatio p'banet. si qd ab eo q'ret. estus &
 frigus qd fecit: respondet ei. sine dubio de. Nō ergo ultra
 it'rogo. spz gcludat. utriū aut ista possit dici nō bona:
 aut nō appareat iter se esse cōtraria. Hic forte dicit. qua-
 literas nō ite p'banū: nō substantiāe. Ita est. verū est: sed
 q'litates nāles. et ad dei creaturā sine dubio p'tinētes.
 Substantiāe q'pe nō p' seipās. s; p' suas q'litates. Sicut aq'
 & ignis dicunt' esse "sibi. cōtraria. Quid si ita sit caro
 & spc? Quid qd nō affirmam; s; ut ratiocinationē
 ei; nō necessaria illatioē gclusa ostēderim; hoc d'ipim;. ~~possunt~~
 Possunt ei & cōtraria nō invicē aduersari. s; q'p alterutro
~~repe~~ repetari. et bonā validitūe reddere "sicut
 coque siccitas & humiditas. frigus & calor: quoy om̄
~~repe~~ repetitiōe bona copalis vales validūe g'sistit. Sed
 q' cōtraria est caro spū. ut nō ea que volum; faciam; vi-
 cū est. nō natūa " grā medicinalis querat' et controuer-
 sūa finiat' Duo q'pe ita bona abo a bono deo qdita?
 q' modo cōtr' hui; ratiocinationē i nō baptizatis hōib; possit
 sibi esse cōtraria? An & hoc eū dixisse p'cedit' q' qd' af-
 fectū aliquo fidi p'piane locutus est: Cū ei dixit. qd fieri
 potest ut cuiq; iā baptizato sit caro cōtraria: significa-
 uit nō baptizatis carnē posse esse cōtraria. Nā cur addi-
 dit iā baptizato? cū possit etiā hoc nō addito dicere qd
 fieri potest. ut cuiq; sit caro cōtraria. atq; ad hoc p'badū
 subiecit illā ratiocinationē suā. qz utriq; bonū est a bono
 qdita. et ideo nō potest intra se esse cōtrariū? Si ergo nō
 baptizati qui quib; certe fater' carnē esse cōtrariā. suis
 illū it'rogationib; p'geat & dicat. qd fecit hōi spm: Ille

respondet. de q. itaq; illi. curne qd' e' aut? Respondet iste.
ide credo deus. Illi curao. bonu est q' utruq; creauit deus?
Et iste. nulli dubiu est. Atq; illi. ~~habet~~ qd' restat iquit. "vnu
Et utru qd' bonu auctor creauit bonu est iste fatelic?
Tuc illi cu gladio suo iugulabit. ifa' d' h' g'clusion' d' ei?
7 dicitos. Si ign' sp' bonu. 7 curu bona. ut a bono auctore
qd' d'it' qd' fieri potest. ut duo bona sibi cotraria esse possit?
Hic forte ille respondet. date venia. qz ~~non~~ no' debui
dic' cuiusq; baptizato carnu no' posse esse cotraria. ut
~~hoc~~ hoc modo vobis vobis no' baptizatis cotraria cofite-
tur: s; sine vlla exoptia dicit' debui carnu nulli
esse cotraria. Ecce quo se ip' q'pungit? ecce que
loq'et: q' no' vult clamare ad aplo. Qd' me liberabit de
de co'p'e mortis huius? Gra' dei p' ihm ppri' dnm nrm.
Sed cur iat' clam' ia' baptizati i' p'p'o? Illi hoc clamet:
q' nondu' tale beneficia' p'perut. Quoz i' se vocib'
figurabat aplo. si tamen vel hoc dicit: s; nature ista
defensio. nec illos s; hac voce exclamare p'mittit.
Acq; et i' baptizatis natura est: et i' no' baptizatis na-
tura no' est. At si vel i' illis viciata esse cot'cedit. ut no'
sine causa clamet. ifelip homo qd' me liberabit de co'p'e
mort' huius? q' eis q' subueiat' i' eo qd' scrip't. gra' dei p'
ihm ppri' dnm nrm: q'cedat' ia' tande' aliq' quana'
modico p'p'o idige' natura. Quoz at' vbi natura ista
p'didit libertat': qua' sibi dari exoptat' ad dicit. qd' me
liberabit. No' ei t' ille natura carnis accusat' cu' dicit
liberari se co'p'e de co'p'e mortis huius? at' etia' co'p'is sicut
ad natura de bono auctore t'buenda' sit: s; vtiq; de viciis
co'p'is dicit. Na' de co'p'e. mors co'p'is s'pauit: sed cot'radicta
ex illo vicia coheret' q' q'q; iusta pena ~~debet~~ debet: qua'
etia' i' inferno ille dices iur'it. Hic se no' potest vtiq;
liberare qua' dicit. qd' me liberabit de co'p'e mortis huius?
Vbiq; at' ista ~~p'didit~~ p'didit libertat'? Ecce iste
parabilis est possibilitas illa nature q' q' habet posse
p' naturale subsidu': habet velle p' liberu' arbitriu'.

V. 10. 11

Cur quæ baptismatis sacramentum? An propter quædam peccata?
 ut ea tantum ignoscantur que fieri iustum non possunt? Dimittit
 te hominem: clamet quod clamabat, sed ei tamen desiderant
 ut per indulgentiam sit de peccatis impunitus: sed etiam ut sit
 de cetero ad non peccandum fortis et validus. Condelectatur
 cum legi dei secundum iteriorum hominem. Videt autem legem in membris
 suis: repugnat legi mentis sue. *Videt* videt esse non
 recollit fuisse: presertim *videt* videt non peccata re-
 miniscit. Nec tamen repugnat videt et verum etiam capti-
 uat se in lege peccati que est in membris eius: non que fuerit.
 Hic est quod clamat: infelix homo quod me liberabit de corpore
 mortis huius. *Et* inquit orare adiutorium medicum poterit
 mihi flagitare? quod contradicit. quod obstruere. quod misera-
 cordiam prope peccata prohibet et hoc a peccatis. Nam illi
 cum prope ambulat. qui cum lumine clamando peccata prohibebat:
 si etiam inter tumultum contradictionum audit ille clamans.
 Unde quæ responsa est. gratia dei per dominum nostrum Iesum Christum
 dominum nostrum. Pone si ab istis vel hoc speremus. ut non modo
 baptizati imploret auxilium gratia saluatoris: non est hoc quod
 parum ad id aduersus illam falsam defensionem tibi sufficere
 nature et potestatis liberi arbitrii. Neque et tibi suf-
 ficit hoc dicit. qui. Infelix homo quod me liberabit. Aut
 plena libertate habere dicitur est: qui se ad hoc postulat
 liberari. Perueniamus etiam illud videamus. utrum illi qui
 baptizati se. faciunt bona que volunt: nulla carnis

Vacat

gouernancia repugnante. Sed ad huc dicamq ipse gmozat: ubi gcludes huc locu ubi d vt diximq iqt quo gunct caro goupiscat aduersus spm. no de carnis substancia. s; de opib; sentire necesse est. hoc z nos dicimq, no de carnis substancia sed de opib; dictu que veniut de carnali goupiscacia. de pccō scilicet. de quo pccpū vt no regnet i nō mortali corpore. ad obediendū desideris ei; sed attēdit etia ipse iā baptizatus fuisse dōm. daco goupiscat adūst spm; et spm adūstus carne: vt nō ea que vltis faciat. Et ne ab ipā pugna desides faceret: et p hāc sentētia lapsa mētū peccadi dedisse videt; adūgit. **23** si spū ducim. nō adhuc estis sub lege. Sub lege ē ei. q timore supplicij qd' lep minatur nō amōe iusticie se sentit abstinē ab ope pccā: nodū liber nec aliena volūtate peccadi. In ipā ei volūtate reus est. qua mallet si fieri poss; nō esse qd' timeat: vt libe fiat. qd' occulte desiderat. Ergo si spū iqt ducim: nō adhuc estis sub lege. Vtq; lege: qua timore iactit nō ē hinc caritas. Que caritas dei dei diffusa est i cordib; nrōs hūo p lege litare: sed p lege spū sū q datus est nobis. Hec est lex libertatis. nō seruitutis: quia caritas vniq; nō timore. De qua z ap'ls iacob; ait. q at pspcepit i lege p'fiam libertatis. Vnde z ille nō qd' iā lege dei t're hat: vt seruus. s; gdelectabat' ei scdm iericoz hōiem: vi det tamē adhuc alia lege i mēbris suis. repugnātē legi mētū sue. Ita z hic. Si spū iqt ducim: nō adhuc estis

i

23

sub lege. In quatuor q'sq' spu dicitur no est sub lege q' quia
 i' q'm delectat' legi dei. no est sub legis timore: quia ti-
 mor timorem habet. no delectatione. Proinde si recte sen-
 timus sicut pro medicis sanatio grat' agere: ita pro sana-
 tio orare debemus: ut absolutissima cui nichil addi pos-
 sit sanitate p'fca dei suavitate plena libertate p'fuar'.
 No ei abnuimus quana natura posse esse sine pecc' q'
 aut nullo modo negare debemus p'fca posse. q' qua p'fi-
 cere no negamus: si gra dei p' ihm p'p'm dnm nrm. eo
 adiuvate fieri dicimus. ut iusta sit & b'na. a quo creata est
 ut sit. facile itaq' resistit: qd' a q'busda' sibi dicit opponi.
 dyabolo nobis aduersat'. Proterus hinc obiectio eade'
 vba respondemus. Resistamus ei: & fugiet. Resistit idq'
 b'na apls: et fugiet a vobis. Unde acad' d'ca est. qd' pos-
 sit quis nocere quos fugit: ve vel qua' v'itudo habet' itell'
 gedus est sit q' solus p'uale. no resistitibus potest. Her
 & mea vba n': verius ei dicit no potest. Sed ad hoc it' est
 it' nos & istos q' nos etia' cu' dyabolo resistit'. potest
 du' dei adiutoriu'. no solu' no negamus. veru' etia' p'di-
 camus: isti at' tanta volutate t'buunt p'tate. ut p'ietati
 auferat orone. Ma' v'it' ut dyabolo resistamus & fugiat
 a nob': ideo precates dicimus. Ne nos t'ferat i' t'ptatione'
 Ideo & admoniti sumus t'p' ab ipatore: milites exhortate
 & dicite. Vigilate & orate: ne int'is i' t'ptatione'. Qd' vo-
 cot' eos disputat q' dicunt. et q' no'it sine pecc' esse. si
 hoc i' ho'is est: pos'itu' potestare. ite' q'de disputat. hoc ipz
 eos q'fieri no' esse ipossibile. quia hoc vel multi v' o'es
 volut: s' unde sit possibile. q'fieri. et p'p' est. Ipa' e' ei
 gra dei: p' ihm p' dnm nrm. Quia o'mo iste nos orates
 adiuvare ut no' peccemus. ~~ut~~ n'it'q' dicit voluit. qd' si
 forte latere sentit: ignoscat aliter suspicatioib'. Ipe ei
 hoc facit q' cu' tanta de hac ~~parat~~ invidia' ve. setive
 id vult. et q'fieri ~~t'p'ferat~~ vel p'fici n' vult. Qd' etat
 magnum ut hoc diceret q' cur p'senti sibi hoc t'p' ex p'lo-
 na aduersarioz oppositu' tractare & aperte susce-
 perit? Cur illis sola' na sola' natura de fide voluit.

et quia ita homo creatus est. ut nec peccare posset si peccare noluisse asseruit ac per hoc quod ita creatus est cum possibilitate ad gratiam dei pertinere diffiniuit. quia possibilitate si noluit peccare non peccat: et noluit aliquid dici de eo quod ipsa natura gratia dei per ipsum propter dominum nostrum vel sanatur quia violata est. ut quia sibi non sufficit ~~ita est ad~~ ~~diuinitatem~~. ~~Utrum~~ ~~et~~ ~~in~~ ~~hoc~~ ~~seculo~~ ~~fuisset~~ ~~et~~ ~~sic~~ ~~et~~ possit esse aliis ita iuste uiuere. ut nullum habeat omnino peccatum. potest esse aliqua questio inter ueros piosque propria nobis: posse tamen esse certe post hanc uitam quibus abigit. desipit. Sed ego nec de ista uita uolo quiddam. Quare et michi non uideatur aliter intelligendum quod scriptum est. non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuus. et si qua similia et tamen utinam possit ostendi. uel haec testimonia melius aliter intelligi posse: uel perfrangere plenam iustitiam cui prorsus nichil addendum sit. et haec fuisse talia quae dum in isto corpore uiuere. et hodie esse et cras futurum et dum tamen longe plures sunt qui ad sibi usque ad ultimam uitae huius die necessarium esse non dubitent. ut uacanter dicant. dimitte nobis debita nostra hanc et nos dimittimus debitoribus nostris. spem tamen suam in prope atque in eius promissionibus ueram. certam. firmam esse confidunt: nullo tamen modo nisi ad uiuam gratiam saluatoris christi crucifixi et dono eius. Uel quouslibet ad plenissimam perfectionem et uel quocumque ad quam laetantur prouentum uere pleque iustitiae peruenire qui negant uirtutem: nescio utrum uerum possint in quacumque christianorum numerum computari. Ac per hoc et ea testimonia. que non quidem de scripturis canonicis. sed de quibusdam capitulis conciliorum tractatorum opusculis posuit. uolens occurrere hiis qui cum solum dicerent ista defendere. ita se media: ut contra naturam nostram sententiam sunt. neque contra ipsam. in quibus non nichil etiam de libris in eis imponere uoluit: me quae aliquid deputas qui cum illis commoerari dignus uideret. Unde ingratus esse non debeo. ut familiarior affatu nolum ut erret: qui hunc michi detulit honorem. Prima et que posuit. quia nomen eius qui ea dixit non ibi legi. siue quia ille non scripsit. siue quia

codex quod mississis id aliqua forte medositate non habuit
 p̄t̄n̄tare q̄d opus est: maxie qm̄ ~~et~~ me i quimodi
 quozdlibet hom̄m scriptis ~~liber~~ liberu quod solis canoni
 cis debet sine ulla recusatioe ~~sc̄ntu~~ nō n̄iq̄il mouet.
 qd̄ de illius scriptis cuius nome nō ibi inueni ille posuit.
 Oportuit ingruū doctorūq; v̄tutis hom̄m similitud̄ fieri
 vt v̄tudo p̄m̄ doceat q̄tē v̄tē posse p̄m̄. Q̄modo ē
 dictū sit auctor huius sententię viderit qualiter possit
 exponē q̄ dū tamē nos n̄m̄c̄ dubitemq; p̄m̄ p̄m̄ nō
 i se habuisse qd̄ v̄tēret: qui natus est f̄i similitudine car
 nis p̄c̄. nō i carne p̄c̄. Aliud eiusdē iā posuit. Et
 iterū vt desiderijs carnis edomitis. docet qd̄ nō neces
 sitatis esse peccare: sed p̄positi ac voluntatis. Ego deside
 ria carnis. si nō ~~licita~~ illicitarū concupiscētiarū q̄m̄ dicit
 accipio: sicuti est fames. sitis. refectio. lassitudines. et si
 qd̄ huiusmodi est. p̄ hoc ē qd̄a quis ea sint culpabilia.
 i culpas decidunt qd̄ ab illo saluatore affuit. etiā si q̄t̄
 eo fuisse p̄t̄ similitudine carnis p̄c̄i euagelio esse vidamq;
 Beatus ē hylarius cuius hoc v̄ba posuit. nō ē nisi
 sp̄s s̄c̄. et immortalitatis ~~animi~~ mutati qd̄ solis nudis
 corde dispositū est: hoc qd̄ i deo est immortale carnemq; ad
 dixit cont̄ id qd̄ dicimq;. v̄l qd̄ istū adiuuet nescio: nisi
 qz̄ posse esse hōiem nudo corde testatus est. Et qd̄ ne
 gat. Sed gr̄a dei p̄ ih̄m xp̄m̄ d̄m̄ nr̄m̄: nō sola arbitrii
 libertate. Itē qd̄ cū dixisset q̄m̄orat quasi iob literas
 legerit. vt abstineret se ab oī re maligna. quā d̄u so
 la m̄te vicijs nō adm̄pta venerat? deū at̄ colē q̄m̄
 iusticie officiu est: qd̄ fecisset iob dicit. nō qd̄ i hoc solo
 p̄fecisset. ~~aut~~ aut sine gr̄a saluatoris. quē etiā p̄pheta
 v̄t̄. v̄l fecisset v̄l p̄fecisset. Abstinet ei se ab oī re
 mala. etiā q̄ habz̄ p̄m̄ qd̄ i se se regnare nō sinit: cui
 subiēp̄t̄ ip̄robāda cogitatio. quā p̄uēre ad finē op̄is
 nō p̄mittit. Sed aliud est nō habē p̄m̄: aliud nō obedire
 desiderijs eijs. aliud est ip̄le qd̄ p̄ceptū est. nō concupiscē q̄
 et aliud est p̄ quēdā abstinentie conatū salti id agē qd̄ i
 scriptū est. post concupiscētijs tuas nō eas: n̄iq̄il horū tamē
 sc̄ire se & recte posse sine gr̄a saluatoris. sc̄are est ago

iusticia. i. vero dei cultu cu m'no gaudetione malo i'na.
g'flicatioe pugnare: p'fid' p' at' o'mo aduersariu no habet
na q' pugnat h' z' adhuc periclitat' et aliq'n pauet' et tamed
no' fermit'. Qui at' no' habet aduersariu: plena pace letat'
Et ipse esse sine p'cc'o verissime dicit'. i. quo nullu' habitat
p'cc'o: no' q' p' abstinecia mali op'is dicit'. ia' no' ego operor
illud. si id qd' i' me habitat p'cc'o. Na' z' ipse iob de p'cc'o suis
no' tantu' tacet. Et vtriq' hinc amice no' merito placet:
h'ulitate nullo modo i' falsitate p'cc'o poneda. Unde id qd'
iob g'flicat' quia verap' dei cultor est: p' p'culdubio v'caat'
g'flicat'. Et ipse hilarius cu' locu' psal'mi opponit. vbi scriptu'
est. speruisti o'm' discedet' a iustificationib' tuis. ait. si ei
p'cc'o' d'g' spernet'. o'm' vtriq' spernet': qz sine p'cc'o ne
mo est. Sed spernit' discedet' a se: q's apostatas vocat'.
Videtur quodamodu' no' dixerit. quia sine p'cc'o nemo fuit
t'p' de p'cc'o loquet': si q' sine p'cc'o nemo sit. Unde qd'
vt dixi no' g'cedo. Et q's ei no' eade' cedit ioh'ani ap'to qui
nec ipse ait. si dixerim' qz p'cc'o no' habuim'. h' no' habem'.
ip'i hilario quomodo cessurus est. Pro gra' p'p'i clamo'
sine qua nemo iustificat'. t'p' sufficade nature libero
arbitrio. p'mo p'mo ipse p' se clamat'. ei cedat' dicit':
sine me nichil potest' facere. Ha'c ambrosius reuera i'
eo loco que iste co'm'orat. illis: q' de dicit' hanc no' ee
posse z' sine p'cc'o i' hac v'ra. Ut ei dicit': accepit occasione
de zach'ia zach'aria z' elizabet' qd' i' eu'angelio co'm'orati
s' abulasse i' oib' iustificationib' legis sine querela. Na' qd'
tamed negat gra' dei fieri. p' i'q'm p'p'm d'm' n'm' s'. Ex qua
fide' etia' ante e'g' passione' iustos v'p'isse no' dubiu' est:
qui p'cc'o'at sp'm' s'c'm' qui datus est nobis: p' que diffudit'
caritas i' cordibus n'is: qua vna iust' s' iusti s' q'cu'q'
s' iusti. Quod sp'm' g'm'coratus e'p' etia' p'cc'o'is p' ip'ctadu'
admonet: ita illi volutas adiutus diuinitus no' adiuta
no' sufficit: vbi i' g'm'o suo dicit'. Votisq' p'cc'o'at sedulis
s'c'm' m'eri sp'm' m'eri m'eri sp'm' s'c'm'. Canon qd' meo/
tabo et ego de g'cip'o ope' s'a' ambrosii aliud: ex quo iste
z' g'm'corauit qd' g'm'corandu' putauit. Visu' est iquit

michi. Potest nō soli visu esse: qđ visu sibi esse decla-
 rat. Nō eī voluntate tantū quāna visu est: sed sicut pla-
 cuit ei qui i me loq̄t̄ pp̄. Qui ut id qđ bonū est. no-
 bis qđ bonū videri possit. opat̄: quē eī miserat̄ et
 vocat. Et ideo qđ pp̄m fecit̄ qđ potest interrogatus cur esse
 voluerit pp̄m respōd̄: visu est michi. Qđ cū dicit
 nō negat deo visu: a deo eī p̄parat̄ voluntas hom̄. Et
 cū deo honorificat̄ a s̄o: dei grā est. Ecce qđ iste sapiat
 si verbis ambrosii delectat̄: qđ a deo p̄parat̄ voluntas hom̄.
 Et nulla vel nō magna questio est. qđ v̄l quādo p̄fici-
 at̄: dū tamē sine pp̄o pp̄i grā aut idip̄m fieri posse
 minime dubitet̄. Deinde quātū eāt: ut attēdat iste vnu
 verbum de ambrosii verbis que posuit. Cū eī ille dixisset.
 nā cū ecclia ep̄ getib̄. hoc est ep̄ p̄corib̄ qđ gata sit. qđ
 modo ep̄ maculatis immaculata potest esse. nisi p̄mo
 p̄ pp̄i grām abluat̄ delicto sit. Deinde qđ p̄ qđ q̄litate
 nō peccōdi abstineat a delictis: ille addidit. qđ iste appa-
 ret cur addē noluerit. ait nāq; ille. Nec ab uicio immaculata
 quāne eī possibile hoc nature: s; p̄ dei grām et q̄litate
 sui. quia tā nō peccat fit ut immaculata videat̄. Nec
 vba iste cur nō addiderit: qđ nō intelligat̄. Hoc agit̄ vtiq;
 nūc i hoc sc̄lo: ut ad istā quā oēs s̄a capiūt immaculatis
 simā puritate ecclia s̄a p̄ciat̄: que i futuro sc̄lo neq;
 aliquo malorū hom̄ sibi p̄mixto. neq; aliqua i se lege
 peccā resistere legi mōtis ducat̄ mundissimā vitā i et vita-
 te diuina. Tamē attēdat iste: qđ sc̄m septimas ab̄ suis
 ep̄s dixerit. Nec ab uicio immaculata: quāne etiam hoc
 impossibile nature. Vtiq; ab uicio dicit: quo ep̄ hoc adam
 nascimur. ita eī ip̄s adā immaculatus p̄cul dubio factus
 est. Sed i eis qđ se natura filij uere ductos ex illo. qđ
 viciatū est i illo: ab uicio esse immaculatos quāne nature
 impossibile definuit. Itē iohānes q̄stātinopolitanus ep̄.
 cuiq; posuit sententiā dicit peccā nō esse substantiā: sed
 actū malignū. Quis hoc negat̄. Et quia nō est naturale.
 ideo cōt̄ illud lege datā: et qđ de arbitriū libertate des

Retractatum est.

cedit. Ita hoc qd negat. Sed no id agit de huana natura
que i hac vita est. s; agit de gra dei qua sanat p mediator
xpm. Quo no indigeret si sana esset. que ab isto toy sana.
vl toy sibi sufficere voluntatis arbitrio posse no potest de
fendit. Qd id ppiamus ignorat. qd bñssimū hōm no
mano ecclē epus & dñi ~~in~~ martij dīpisse gmozat.
Quia libertate arbitrii pmissit hōib; deus. ut pure et sine
pccō vnderes. similes fiat deo. sed ad ipm arbitū pfinet
votare. audire & credere. et ab eo quod credit. no peccādi
admozum postulare. s; utiq; cū dicit. similes fiat deo.
p caritate di futuri s; filios deo. que diffusa ē i cordib; nūc.
no natuē possibilitate nec libero arbitio qd est i nobis.
sed p spm scti q datus est nobis. Et qd dicit de ~~hōi~~
martij. seplid dei scti est deo nōc pura. et altare optimū
est ei colūndū mūdū et sine pccō qd nescit ad illā pfe
ctionē pducēdū col mūdū. dū interior homo renouat de
die i die. s; tunc sine gra dei. p ipm ppriū dñm nōm
s; qd air ipē vit castus et sine pccō potestate accepit
a deo esse filius dei. utiq; admonuit. ne cū qd factus fuerit
ita castus & sine pccō: q vbi & quādo i eo ~~est~~ pfinat no
nulla questio est. Sed iter pios bene qrit. putet qd tamē
qstat fieri posse: et sine mediatore dei & homi hōiē ipm
ppō ipm fieri no posse. Tamē vt dicit cepera. prudēt sup
admonuit. ne ad fuerit qsi talis fuerit. et p hoc recte iter
dei filios deputatus. putet ipm fuisse potestatis. quā p grām
accepit a deo: cū ea no haberet i natura iā vitata atq;
depravata. sicut i euāgelio legit. ~~Et~~ at recepērūt eū dedit
eō pccō filios dei fieri. qd utiq; no erat p natura. s; per
ōino esset: nisi eū recipiēdo. accepisset p eū grām quimodi
potestatis. s; ut at potestas quā sibi veditat fortitudo caritatis.
que no est i nobis. nisi p spm scti q datus est nobis. Qd
etiā presbiter venerabilis isidōnimus dicit. i hōis que illū
dipisse gmozat q ad opponet qd scriptū est. cū mūdō corde
quī ipi deū videbūt: qd no arguit qfadaā villa pccō. Et
adicat. Nudus mūdō corde aspiciat. Teplid dei no potest
esse pollutū. hoc utiq; agit i nobis. conādo. labo. ludo.
orādo. ipetādo. vt ad illā ~~perfectiōne~~ pfectionē i qua

possumus deū mudo corde aspici. eius grā pducam. p istm
 ppriū dnm nrū. Itē qd' aī a mēozato dictū esse puf
 bitro. liberi arbitrii nos qd'idit de9. nec ad ~~ad~~ ad vltū
 nec ad viciā necessitatē trahimur. alioquē vbi nēctas
 nec nec corona est. qd' nō agnoscat. qd' nō toto corde sus
 cipiāt. qd' alibi qd'itā quānā negēt esse naturā. Sed i
 recte facēdo. idē nullū est vīculū necessitatis: quia li
 bertas est caritatis. Redi ergo ad apticā sententiā.
 caritas dei diffusa est i cordib9 nrīs: p spm scm q' dat9 est
 nobis. a quo. nisi ab illo q' ascedit i alēū. captiuauit cap
 tivitātē. dedit dona hominib9. Qd' at' ex viciis nature. nō
 ex qd'itōe nature sit qdā peccati nēctas audiat homo:
 atq; ut eadē nēctas nō sit. discat deo dicere. De neces
 sitatib9 meis dicit me. Quia q' i hui9modi ordīe certa
 mē est. et ~~ad~~ adūsus tēptatorē d' ipā cōt' nos neces
 sitate pugnātē: ac p hoc opitulante grā p dnm nrū
 istm ppriū. et mala necessitas remouebit'. et libertas
 plena t'buēt'. Deīam9 ad nos. Itē iqt' augustin9 epī
 i libro d' libero arbitio. Quēnam est ista causa volūtāt'.
 si nō potest ei resisti. sine peccō ei cedit': si at' potest. nō
 ei cedit'. et nō peccabit'. An forte fallit iuentū. Ergo
 caueat ne fallat'. An tāta fallacia est vt caueri oīno
 nō possit. Nulla ē ergo peccā st'. At' ei peccat'. i eo qd' caueri
 nullo modo potest. Peccat' at': caueri igit' potest. Agnos
 co. vba mea st': si etiā ipē dignet' superi' curā agnosca
 cūta que dicta st'. De grā ist' dei agit' q' que nobis p
 mediatoe medicina opitulat': nō de possibilitate iusti
 ac. Potest ergo ei cause q'cuq; illa est resisti. Potest
 plane. Nā i hoc adiutorio postulamus dicit'. Ne nos i
 ius i tēptationē. Qd' adiutorio si poscēmy: resisti nul
 lo modo posse credēmy. Potest peccā caueri: si opitulante
 illo qui nō potest falli. Nā q' horipm ad cauedū peccā
 ptinet. si ~~non~~ veraciter dicāmy. dimitte nobis debita
 nrā sicut q' nos dimittim9 dēbitōrib9 nrīs. Quob9 ei
 modis etiā i corpe cauet' morbi malū: et vt nō accidat:
 et vt si acciderit. cito sanet'. Vt nō accidat: caueam9 dīc
 do. ne nos i feras i tēptationē. Vt cito sanet': caueam9

dicendo dimitte nob' debita mra. **H**inc ergo imineat. siue sit:
caueri igit' potest. **S**ed ut no' tantu' illi. veru' etia' hys qui
eafde libros meos quos iste legit de libe' arbitrio no' ~~legunt~~
legerunt. atq; illis no' lectis que forsitan legunt. de hac re
sententia mea magis appareat? ex ipis libris gmediorare
me oportet qd' iste si sentiret atq; i suis literis ponet:
nulla inter nos de hac re controversia remaneret. **C**on-
tinuo q'ppe post hec vba que iste gmediorauit qd' occurre
poteat ipd' subici: et quatu' potui ptractau' dico.
Et tamd' etia' p ignoracia facta quedam iprobant' et
corrigenda iudicant': sicut i diuinis auctoritatibus
legim'. **A**tq; hinc adhibitis exep'is: etia' de infirmitate
locutus su' dico. **S**ut etia' ~~natura~~ necessitate facta
iprobanda: vbi vult homo recte face' & no' potest. sicut vnde
st' ille vocat'. **N**o' e' qd' volo facio bonu': sed qd' odi malu'
hoc ago. **A**tq; alijs i hac sententia com'oratio & testimo-
nijs diuinor' eloq'orū. s; hec m' oia. homi' st' voces: ex
illa mortis dapnatioe ~~venit~~ venientiu'. sicut si no' est ista
pena hois. sed natura: nulla ista pena st'. **D**onde paulo
post. **R**elinq' Relinq' ego ip' ut hec pena iusta de dap-
natioe hois veiat. **S**icut miradu' est qd' v' ignorado
no' habet arbitiu' libe' voluntatis ad eligendu' est qd'
recte faciat? v' resistere carnali consuetudine. que
violencia mortalis successiois & quodammodo naturalit'
tolerant. videat qd' v' faciedu' sit: et velit nec possit iplere.
Illa est ei' pena iustissima. vt amittat q'sq; quo bene
v' noluit. cu' sine vlla possit difficultate si vellet. id est
at. vt qui facit recte no' facit. amittat scire qd' rectu' sit:
et qui facere cu' possit noluit. amittat posse cu' velit.
No' st' duo reuera oi' peccati aie duo ista penalialia: igno-
rancia & difficultas. **E**x ignoracia dehon'rat arbor: ex
difficultate aruiatus affligit. **S**ed pbare falsa pro veris
vt curat iustus? et resistere atq; torquere dolore carna-
lis v'itali no' posse a libidinosis op' operib' temperare:
no' est natura istituti hois. sed pena dapnati. **C**u' at
de ~~libe'~~ libe' voluntate recte faciedu' loq'mur: de illa salicet.

i qua homo factus est loquimur, hic in hominibus de ipi
~~ignozantia~~ ignorantie difficultatis difficultatis qz i prole
 pmi hois tunc tunc vicinis atqz tractusis. vel ut iustia que
 vela deponitibus: ita respondu est. Quibz igi breuit
 respondet ut qesiat: et aduersus deū murrurare desit
 tar. Pecte ei fortasse quereat: si erroris z libidinib
 nullus homi victor epistat. Tu vō ubiqz sit p̄sens qui
 multis modis p creatura sibi dno feruente auersa vo
 at. docent credde. q̄saletz sp̄at̄. diligēte adhortet.
 conate adiuuet. epaudiat deprec̄. nō tibi deputat ad
 culpa qd' vō iuitus ignoras. Neqz illud qd' vlnuata mē
 bea nō colligis: si qd' volde sanare cōcēpnis. Ita et ex
 hoc hortatus fu sū q̄tū potui ad recte viuēdū z grām
 dei nō euacuan; sine qua. natura quāna iā genebrata
 atqz viciata illuati nō potest z sanari. De qua re cū istis
 tota vertit̄ questio: ne grām dei que est i xpo ihū dno
 nō. puerfa nature defensioe frustremq. De qua natu
 ra recte paulo post dixi. Etia ipaz natura alit' dicimq
 cū ap̄e loqm̄ natura hois. i qua p̄mud i suo genere iul
 pabilis factus est: aliter istā i qua ex illius dāpnati pe
 na z ignari et carni subditi nascim. Aupta que modū
 dicit ap̄to. fuimq z nos naturalit' filij ire sicut z cetel.
 Si ergo volumq aōs ad re recte viuēdū frigidz z pigros.
 pp̄tius exhortatiōibz excitare z at̄edē q̄ p̄mitus exhortemur
 ad fidē qua pp̄iam fiat. et eiqz nom̄i subiciat̄: sine quo sal
 ui esse nō possūt. Si at̄ iā pp̄iam s̄ z recte viuē negligūt.
 vberet̄ v̄roibz. et p̄m̄ioy laudibz erigat̄: ita sane ut
 nō nō solū ad bonas actioes. v̄tū etiā ad p̄ias orōnes
 eos exhortari meminerimq atqz hac instrue sanitate doc
 t̄ne. ut z illic grās agūt cū instituerit bene viuē. q̄ aliqd
 sine difficultate fecerit: et vbi difficultatē aliquā sentiūt
 fidelissimis z p̄fueratissimis p̄cibus. et miseric̄ie p̄optis
 opibus facilitate a dno ipettare p̄sistat. Si at̄ p̄ficiat̄:
 vbi z quando plenissima iusticia p̄ficiat̄ nō nimis auro;
 v̄biqz at̄ z quāqz p̄fā fuerit: nō nisi nisi grā dei p̄ istm
 p̄p̄m dnm̄ n̄m̄ p̄fici posse cofirmo. Hanc quado h̄ h̄ h̄

liquido cognouerit nullū peccm se habere. nō se dicat habere
peccm. ne veritas i eis nō nō sit: sicut i eis veritas nō
est. qui cū habeat nō habere se dicunt. Valde at bona sūt
pcepta: si legitime sūb vtamur. Et q̄ppe ip̄o quo firmis
sunt credit deū iustū et bonū: impossibilia nō potuisse
pape. Hic admonemur et i facilibus q̄ agamus: et i
difficilibus q̄ petamus. Quia q̄ppe sūt facilia caritati:
cū vni ppi sarcina leuis est: aut ea vna est sarcina
ip̄a que leuis est. Sedm hoc dictū est: et pcepta ei⁹ gra-
uia nō sūt. Et cū graua sūt. q̄sideret nō potuisse diuinit⁹
dici graua nō sūt: nisi quia potest esse cordis affectus cū
graua nō sūt: et petat cū quo destituit. vt ip̄leat q̄
uidet. Et q̄ dicit ad isrl̄ i **deum deum** dicitōnis. si p̄c.
si sic. si sp̄alit̄ intelligat. hoc idē significat quia vni⁹
et hoc testimoniū q̄mōrasset ap̄lo. q̄ppe est v̄bū i ore tuo
et i corde tuo. q̄d hic habet i manibus tuis. i corde cū sūt
sūt sp̄uales manus. hoc est iqt̄ v̄bū fidei q̄d p̄dicamus.
Conuersus ergo q̄d sicut ibi p̄cipit ad dnm̄ deū suū. ex
toto corde suo. et ex tota mēte sua. et ex tota aīa sua.
mādatū dei nō habebit graue. 2° modo cū est graue? cū
sūt dilectionis mādatū? Aut cū q̄ q̄s nō diligit. et ideo gra-
ue est: aut diligit. et graue esse nō potest. Diligit autē:
si q̄d illic admonet. isrl̄ quous fuit ad dnm̄ deū suū
ex toto corde suo. et ex tota aīa sua. Mandatū est iqt̄ nouū
de vobis: vt vos vnicū diligatis. Et qui diligit proximū:
legē impleuit. Et plātudo legis caritas. Sedm hoc et illud
dictū est. Si ambulat⁹ semitas bonas: inuenisset vtiq̄
fem̄. semitas iusticie leues. 2° modo ergo dicit. p̄pter
v̄bū labiorū meo tuorū ego custodiui vias duras? nisi
q̄ vtiq̄ verū est? Durus sūt timori: leuis amori. Car-
itas at̄ iusticia: iusticia iusticia est. Caritas p̄uocata
p̄uocata iusticia est. Caritas magna: magna iusticia est.
Caritas p̄f̄a. p̄f̄a iusticia est: sed caritas de corde puro
et cōsuetudine bona. et fide nō ficta? que tūc mapia est i
hac vita: quādo pro illa ip̄a cōtempnit̄ vita. **Se** Sed miror
si nō habet quo crescat: cū de mortali excesserit vita

Obicitur atque quicquid ita plena sit ut et non sit quod adiciatur et non
 nunc diffunditur in cordibus nostris. vel nature vel voluntatis opibus
 que sunt in nobis: si per spiritum sanctum datum est nobis. *Quia et iterum*
tam me oportet et sanitati cooperatur: ipsa est et gratia dei
per ipsum patrem dominum nostrum et cum est cum patre et spiritu sancto et misericordia. bo-
nitatis: in seculo seculorum amen. *Explicit liber beati augustini episcopi*
de natura et gratia. Incipit epistola beati augustini episcopi ad postulum
romane presulatum de gratia dei contra pelagianos.

Domino in domino dudum dilectissimo fratri et patri
 biceo scripto: augustini in domino salute. In epistola quam
 per curissimum fratrem nostrum albinum acolium mihi
 prolixioris me missurum esse promisi per sanctum
 fratrem et patrem presulatum nostrum firmum: qui nobis literas attu-
 lit sinceritatis tue plenas sinceritate fidei tue. Que nobis
 tantum gaudium gulerit: gratia magis possumus habere quam dicere.
 Quod est fatendum est caritati tue tristis eramus nimis: cum fa-
 ma iactaret immensas peccatorum gratias te favore. Sed ut her-
 tificia cordibus nostris temperet: primo te priore anathema eis
 in populo frequenterissime pronunciasse eadem fama non tacuit.
 Deinde cum fratris apostolice sedis de illorum damnatione ad af-
 fricam missis: tue que literas ad venerabile senem aurelium gheant scriptas: que
 et si breves erant. cum tamen viginti adusibus eorum erroris satis
 idcirco. Quod vero cum apertius et latius quod de illo dogmate con-
 contemneret: *secures in literis tuis fides ipsa nobiscum roma-*
ne ecclesie loquitur. cui potissimum beatus apostolus paulus de gratia
 dei per ipsum patrem dominum nostrum multa et multipliciter est locutus
 non solum illud omnis tristitie nihilum fugit de cordibus nostris. sed etiam
 ibi tantum leticie lumen infulsit: ut nichil egisse in nobis
 videret ille meror et timor. nisi successuorum apostolorum *etiam*
 flagrantia gaudiorum. Itaque te frater carissime. quamvis non
 videamus nos oculis carnis: tamen tamen in fide christi in gratia
 christi in iudicio christi tenemus. amplectimur. osculamur. Et te
 me ante a nobis ad te nos in omni in iudicio colloquor scissimum
 et fidelissimo platore. que voluisti esse apud nos. non solum
 ad uocatore scriptorum tuorum. verum etiam narratore testium factorum:
 rescripta persolvimus. Et aliquando dicitur tecum sermonum
 ad monachos. ut docedis in istis. quibus terrendis satis gratia

aperimus istentisti, Sicut et quidam qui iustissime damnatas
iniquitates adhuc liberius defendendas putat. Et si quod occultius
penetrat domos? et quod apto clamare iam metuit. In seculo
seminare non desinat, Sicut autem qui omni siluerit magno
timore oppressi? si adhuc in corde retinet quod ois in profire
non audeat: qui tamen esse fortibus possunt ex parte ipsi dog-
matis defensionem notissimum, Quomodo alij seuerius coercedi
alij vigilantius vestigandi, alij tractandi quod lenius.
sed non segnius se docendi? ut si non timet ne peccat: non
tamen negligant ne pereant, Quod et putat auferri
liberum arbitrium. si nec ipsam bonam voluntatem sine adiu-
torio dei honorem habere consenserit? non intelligit non se fir-
mare quam arbitrium si illare: ut periana ferat. non
in duo tempore in petra stabili collocet. Parat et voluntas a
deum, Quod autem personam acceptor deum se credere existimat
si credat quod sine ullis precedentibus meritis cuius uult miser
et quod dignatur vocat. et que uult religiosum facit: parum at-
tendit. quod debita reddat pena damnato. debita gratia li-
berato? ut nec ille se indignum querat: nec dignum se
iste gloriatur? atque ibi potius acceptione nulla fieri personam.
ubi una eademque massa damnationis et offensionis involuit:
ut liberatus de non liberato discent quod etiam sibi supplicium con-
ueniret. nisi gratia subueniret. Si autem gratia? utique nullis
meritis reddita: sed gratuita bonitate donata. **Sed**
Sed iustum est igitur in una eademque mala causa hunc liberari
illum puniri. Nempe ergo iustum est utriusque puniri, Quod
hoc negant? Argamus ergo gratias saluatorum? dum nobis
non reddimus acrimony: quod in damnatione similitudinem etiam no-
bis debita fuisse cognoscimus. Si autem utriusque liberaretur.
utique laet quod propter iustitiam debet: si nemo quod gratia
largiret. Ut ergo in hac difficillima questione vobis potius
vram apostoli: vobis dei ostende uiam. et demonstrare potestiam
sua. phulit in multa patiencia vasa ire. que perferunt in per-
ditionem? et ut notas facit diuicias glorie sue in vasa misericordie
cui non potest figuratum dicere. que sic me fecisti. cum habeat
phulit ex eadem massa facere aliud vas in honore. aliud in ignem.

Vbi quia vniuersa illa massa merito damnata est: cōtundētia
 debita reddit iusticiā honore donat idēbitū gratia: nō meriti
 prerogatiua. nō facti nēritate. nō cōmeritate fortune. s; alti-
 tudine diuiciarū sapiēcie & faciēcie dei: quā nō aptā sed
 clausa munit ap̄s clamās: *Altitudo diuiciarū sapiēcie
 & faciēcie dei: s; inestimabilia s; iudicia ei: et inuestigabilis
 vis ei.* Quā cōtignouit sensū dñi: aut q̄s ḡstuaris eius
 fuit: aut q̄s p̄or dedit illi: et retribuēt ei. *Quā ex ipso
 et p̄ ipm̄ et ip̄o s; oīa: ip̄i gl̄a i sola solōp̄ amē. Noluit
 at vt sic ip̄i gl̄a i iustificandis ip̄is gratuita gratia. qui
 ei⁹ ignorantes iusticiā. suā voluit ḡstiuere. vel iā gela-
 mātū gela mātū religiosorū et p̄or vocibus pressi. ita
 se factū fatēt ad habēda seu herēda iusticiā diuinitus ad-
 iuari: vt sui p̄cedat alijs meriti: quia & p̄or dāt vt
 retribuēt eis ab illo de quo dictū est. q̄s p̄or dedit illi et re-
 tribuet ei: et sua p̄uātes merita p̄re illi de quo auduit
 aut potius audire noluit: qm̄ ex ip̄o et p̄ ipm̄ et i ip̄o sūt
 oīa. Quārā at diuiciarū est altitudo sapiēcie & faciēcie ei⁹.
 ex hīs s; diuicie gl̄e ei⁹ i vasa misēcie que vocat i adoptionē
 quas diuicias notas vult facere etiā p̄ opa iuste vasa ne
 que p̄fā s; i p̄ditionē. Et que s; vīe inuestigabiles: nisi
 de quibus i psalmo canit. vniūse vīe dñi misēdia &
 veritas: igit̄ ei⁹ s; inuestigabiles vīe s; misēdia & veritas
 qm̄ cui⁹ vult miseret: et quō vult nō iusticiā. s; misēdie
 grā: et quō vult obducat. nō iūq̄tate. s; veritate videte.
 Quē tamē misēdia & veritas ita sibi occurrūt. qz scriptū est.
 misēdia & veritas occurrūt sibi: vt nec misēdia i p̄ediat
 veritate quā p̄lectit dignū: nec veritas misēdia quā li-
 beat idignū. Quē igit̄ sua merita iactaturus est libe-
 raturus: aut cui si digna suis meritis redderet. nō est
 nisi damnaturus. Nulla ne igit̄ s; merita iustorū? Sūt
 plane. quia iusti s;: sed vt iusti fieret. merita nō fece-
 rūt. Iusti cō facti s; cū iustificati s;: sed sicut dicit ap̄s
 iustificati gratis p̄ grām ip̄i⁹. Cū igit̄ hūc gratie tamē
 vniūsi infestiq; sint istū pelagus tamē i ecclesiastico
 iudicio palestino. nō cō abiter ip̄unitus exisset inde*

anathematizauerunt eos: quod dicitur gratiam dei secundum merita nostra dari.
Sed nichil aliud etiam Teo posterioribus disputatioibus uentur:
quod meritis dari etiam gratiam. De cuius quodammodo maiore ad
romanos apostolica epistola loquitur: ut inde se predicatio eius uelut
a capite orbis toto orbe diffundat. Diffundat. Haec est et quae
iustificat ipsius: id est. sic uisus qui prius erat ipius. Et
ideo per ipse huius gratiae merita nulla praedantur: quoniam meritis
ipsi non gratia sed pena debet: nec ista esset gratia. si non da-
retur gratuita, sed debita redderet. Sed cum ab istis quae quae
gratiam pelagius cogitaret sine ullis praedictibus meritis dari, quae
do anathematizauerunt anathematizauerunt eos quod dicitur gratiam dei
secundum merita nostra dari: respondet sine ullis praedictibus me-
ritis gratiam ipsam humanam esse naturam in qua totum sumus, nec
ei aliquid essentiae mereri aliquid poteramus ut essentiae. Abicitur
a prophanorum cordibus ista fallacia. Non omnino non ista gratiam
comedat apostolo quae creati sumus ut homines essentiae: si quae
iustificati sumus ut homines iusti essentiae. Ista est et gratia: per
Iesum Christum dominum nostrum. Etenim Christus non pro nullis ut homines
oderet. si pro ipsis mortuus est ut iustificaret. Iam appere
homo erat qui dicebat. miser ego homo, quod me libera-
bit de corpore mortis huius. Gratia dei per Iesum Christum dominum nostrum.
Possunt quidem dicere remissionem peccatorum esse gratiam, quae nul-
lis praedictibus meritis dat. Sed et boni meriti habere
possunt peccatores. Sed nec ipsa remissio peccatorum sine aliquo
merito est: si fides haec impetrat, si legi et nullum est meritum
fidei: quia fide ille dicebat. Dominus propitius esto michi peccatori.
Et desedit iustificatus merito fidelis humilitatis: quoniam
quae se humiliat exaltabit. Restat igitur ut ipsam fide unde
omnis iustitia sumit uicium propter quod dicitur ad corinthios in corinthios
caritatis ueritas et praesentia ab uicium fidei, restat igitur ut ipsam
fide non humano quod ipsi expollunt et humanam arbitrio nec ullis
praedictibus meritis: quoniam inde triput bona quaeque sunt me-
rita: sed gratuita donum dei esse fateamur. si gratiam ueram
id est. sine meritis cogitemus. Quia sicut in eadem epistola legitur:
quia deus unicuique prout mensura fidei. Opera quae
bona sunt ab homine sunt: sine qua illa a nullo sunt bonae.

801
Sedebat et ad iuro iste qui essent credentes: et quod esset traditurus
ei. **Et** **Q**ue quod existimaret credentes sic ad eius presentiam
ptine quomodo non credentes. id est. ut non eis fides ipsa desuper
daretur: sed tantum voluntas eorum futuram proficeret: mox ad
veritatem atque ait. **Et** dicebat. Propterea dixi vobis: quia nemo potest venire
ad me. nisi fuerit ei datus desuper a patre meo. **H**inc erit quod eorum
quod audierat loquente de carne sua et sanguine suo quodam scanda-
lizati abscesserunt. quodam credentes manserunt: quia nemo potest
venire ad illum. nisi cui datus est a patre: ac per hoc et ab ipso filio.
et a spiritu sancto. **N**amque et separata sunt dona vel opera inestimabilis estimatis.
Sed filius sic honoras patrem. non auferat illius distantiam doni
meriti: sed magnam prebet humilitatis exemplum. **H**ic ~~verum~~
verum uti liberi arbitrii defensores. primo deceptores. quia
inflatores. et inflatores. quia presumptores non aduersus nos. sed
aduersus euangelium locuti sunt: quod aliud dicitur quam id quod apostolus
sibi ipse a talibus dicitur et obicit. **D**icit itaque michi. **Q**uod
adhuc cogitavit. **N**am voluntati eius quod resistit. **H**anc contumaciam
nonne sibi met ipse tempore ab altero opposuit velit. ex eorum voce qui
noluit accipere quod superius dixerat: ergo cui vult miserari
et que vult obdurat. **T**alibus ergo dicamus cum apostolo: non est me-
lius illo inuenire possimus quod dicamus. **Q**uomodo homo quod est tu. qui
respondes deo. **Q**uamquam namque meriti obdurationis: et inuenimus.
Non obdurat deus impartendo merito namque dicit: vniuersa massa
dampnata est. **N**on obdurat deus impartendo malitiam: sed non
impartendo misericordiam. **Q**uibus et non impartitur nec digni sunt nec me-
riti: ac potius ut non impartitur hoc digni sunt hoc meriti. **Q**uoniam
aut meriti misericordie. nec inuenimus. quia nullum est: nec gratia
autem euacuat si non gratis donat. sed meritis reddit.
Si et dixerimus fide precessisse in qua esset meriti gratie: quod
meriti habebat homo ante fide ut acciperet fide. **Q**uod et
habet quod non accepit. **S**i autem accepit: quod gloriatur quasi non ac-
ceperit. **S**icut et non haberet homo sapientiam. intellectum. consilium.
fortitudinem. scientiam. pietatem. timorem dei. nisi secundum prophetiam
eloqui accepisset spiritum sapientie et intellectus. consilium et fortitudinis
scientie et pietatis. et timoris dei: sicut non haberet virtute
caritatis continentiam nisi accepto spiritu. de quo dicit apostolus.

nō ē accepistis spm̄ timoris, sed utrius & caritatis & gaudii ac:
 ita nō habere spm̄ fidei, nisi accepisset spm̄ fidei de quo idēpe
 dicit. **H**abere autē eundē spm̄ fidei scdm̄ qd̄ scriptū est: credidi, pp̄t̄
 qd̄ locutus sūt: et nos credimus, pp̄t̄ qd̄ & loquimur. Nō at merito ac-
 cipi sed misericordia ei qui cuius voluit miseretur. manifestissime ostē-
 dit ubi de seipso ait: misericordia gressatus sū ut fidelis essem
Si dixerimus meriti p̄cedē orōnis ut donū gr̄e gsequat̄. ip̄e
 tradō qd̄ orōne qd̄ ip̄etrat. euidet̄ donū dei esse ostendit: ne
 homo estimet a seipso sibi esse. **Q**uod si i placet habet̄: nō utiq̄
 poscet̄. **V**eritatem ne salē orōnis putaret̄ p̄cedē merita.
 q̄b̄ nō gratuita daret̄ gr̄a? sed iā ne gr̄a esset qua debita
 reddet̄: etiā ip̄a oratio iter gr̄e munera reperiet̄. **Q**uod ei orōnis
 ait doctor gerit̄ fer̄ sicut oportet. nescim̄: si ip̄e sp̄e sc̄us it̄
 pellat p̄ nob̄ gemitib̄ **I**enarrabilib̄. **Q**uod est at̄ it̄pellat̄? nisi
 it̄pellare nos facit? **I**ndigetis ei certissimū est iudiciū est
 it̄pellare gemitib̄. **N**ullus at̄ rei est indigere fas est credere
 spm̄ s̄m̄: sed ita dictū est. it̄pellat. quia it̄pellare nos facit?
 nobis it̄pellandi & gemitū i sp̄iat aff̄m̄: sicut est illud i eua-
 gelio. s̄ sp̄e p̄is v̄i q̄ loq̄t̄ i nobis. **N**ec ei & hoc ita fit i nobis:
 it̄ nichil facit nobis. **A**d iudiciū igit̄ sp̄e s̄i sic exp̄ies
 sū est: ut ip̄e facit dicit̄ qd̄ ut ut faciamus facit. **N**ā nō esse
 it̄elligedū esse spm̄ n̄m̄ de quo dictū est. it̄pellat gemitib̄
 ienarrabilib̄, sed spm̄ s̄m̄, quo n̄a infirmitas adiuuat̄ satis
 fat̄ ip̄e demonstrat ap̄is. **I**nde ei cepit. **S**p̄e et̄ iqt̄ adiuuat
 infirmitate n̄am. **Q**uod ita subiūxit. **Q**uod ei orōnis sicut
 oportet nescim̄, et cetera. **D**e hoc ip̄e sp̄e. ap̄ius alibi dicit.
Nō ei accepistis spm̄ servitutis iterū i timore: sed accepistis
 spm̄ adoptionis filiorū. i quo clamamus abba pater. **E**cce hic
 nō dixit. qd̄ ip̄e sp̄e clamat̄ orando. sed i quo clamamus iqt̄
 abba p̄. **A**lio tamē loco ait. **Q**uod filii estis: misit deus spm̄
 filii sui i corda v̄r̄a clamāt̄ abba p̄. **N**ō hic ait. i quo
 clamamus? sed ip̄m spm̄ clamāt̄ dicit̄ maluit. quo efficit̄
 ut clamemus: sicut et̄ illa. **I**p̄e sp̄e it̄pellat p̄ nobis gemitib̄
 ienarrabilibus: et sp̄e p̄is v̄i q̄ loq̄t̄ i nobis. **S**icut ergo
 nemo recte sapit. it̄ intelligit. it̄ ḡl̄io ac fortitudinē p̄ualt̄

201
nemo sciens p[ro]p[ri]a. vel pie scis: nemo timore casto d[omi]ni timet.
nisi acciperit sp[iritu]m sapientie & intellectus q[ui]libet & fortitudinis scire
& pietatis et timoris dei. nec habet quisq[ue] v[er]it[ate]m v[er]am cari-
tatis sinceram. q[ui]n[que]ntia religio[rum]. nisi p[er] sp[iritu]m v[er]itatis & caritatis
et continentie: ita sine sp[iritu] fidei n[on] est recte q[ui]s. q[ui] sp[iritu]s cre-
diturus. nec sine sp[iritu] or[ati]onis salub[er]iter oraturus. No[n] quia
tot s[un]t sp[iritu]s: sed o[mn]ia hec op[er]at[ur] v[er]us an[im]us: id[em] sp[iritu]s diu[er]s[us] p[er] v[er]um
cu[m]q[ue] prout vult: quia sp[iritu]s vbi vult sp[iritu]s. Sed q[uo]d f[aci]endu[m]
est. aliter adiuuat nondu[m] i[n]habitas: aliter i[n]habitas. p[er]a
nondu[m] i[n]habitas adiuuat ut sint fideles: i[n]habitas adiuuat
i[n] fideles. Q[uo]d est ergo merit[um] ho[m]inis ante gra[m]. quo merito
p[er]cipiat gra[m]: cu[m] o[mn]e merit[um] n[ost]ru[m] n[on] i[n] o[mn]ib[us] faciat nisi
gratia. et cu[m] de[us] coronat merit[um] n[ost]ru[m]. nichil aliud coronat
q[uam] munera sua: sicut e[st] ab i[n]i[n]i[n]i[m]i fidei misericord[ia] q[ui]s[us] sumus.
no[n] quia fideles eramus. sed ut essem[us]: sic i[n] fine q[uo]d erit vi-
ta et[er]na coronabit nos sicut scriptu[m] est i[n] ~~misericord[ia]~~ misera-
tione & misericord[ia]. No[n] itaq[ue] de[us] frust[ra] carnet. et misericord[ia] e[st]
p[ro]p[ri]a me. Vnde & ip[s]a vita et[er]na que vtiq[ue] i[n] fine sine
fine habebit: et ideo merito p[re]d[ic]t[is] reddet[ur]. tamen
quia ead[em] merita q[ui]bus reddet[ur] no[n] a no[n] nobis facta s[un]t.
nec p[er] n[ost]ram sufficiencia[m]: sed i[n] nobis facta p[er] gra[m]. et[er]na
ip[s]a gratia n[ost]ra p[er]cipat[ur]. no[n] al[iter] ob aliud nisi quia q[ui] gratia
dat[ur] & nec ideo quia no[n] merit[is] dat[ur]: sed quia data s[un]t
et ip[s]a merita q[ui]bus dat[ur]. Vbi e[st] i[n]u[er]sio et[er]na vita et[er]na
gratia n[ost]ra p[er]cipari. habens apud eund[em] gratie magnificen-
tia[m] defensor[um] ap[osto]l[ic]i pauli. Stipendiu[m] ut p[er]i mors: gratia
at[er]na vita et[er]na i[n] xpo ihesu d[omi]no n[ost]ro. Vnde obsecro te
i[n] quanta breuitate q[ui] vigilant[er] verba posuerit: q[ui]bus
diligent[er] q[ui]s[us]eratis. questio[n]is hui[us] aliquatulu[m] dilucescat
obscuritas. Tu e[st] d[i]xisset. stipendiu[m] p[er]i mors. q[ui]s no[n]
cu[m] q[ui]s[us]eritissime & q[ui]s[us]erit addere iudicaret. stipendiu[m]
at[er]na iusticie vita et[er]na: Et v[er]u[m] est: quia sicut merito
p[er]i t[em]p[or]is stipendiu[m] reddet[ur] mors. ita merito iusticie t[em]p[or]is
stipendiu[m] vita et[er]na. Aut si nollet dicere iusticie. diceret
fidei: q[ui]m iust[us] ex fide vivit. Vnde et[er]na & merces appellat[ur]
plurib[us] s[an]c[t]ar[um] scripturar[um] locis. Alusq[ue] porro d[icitur]. dicta
est merces iusticie vel fidei: quia iusticie vel fidei
reddet[ur] merces. q[uo]d est at[er]na merces op[er]ati: hoc est

stipendium militanti. Sed beatus ap[osto]lus aduersus elationem
 que usq[ue] adeo magnis temptat irrepere. ut et sibi ip[s]i
 ip[s]am dicat datu[m] angelu[m] satanae a quo colaphis ac[er]t[ur] ne
 vertice p[ro]suptioris erigeret: aduersus hac ergo elationis
 post[er]o vigilantisime militas. stipendiu[m] i[st]at[ur] p[ro] morib[us].
Recte stipendiu[m] q[uod] debet[ur] q[uia] digno digne retribuit[ur]: quia
 merito reddit[ur]. Deinde ne iusticia de hu[m]ano se extollit
 bono[m] merito sicut hu[m]anu[m] meritu[m] malu[m] no[n] dubitat[ur]
 esse p[er]m[er]it[ur] q[uod] no[n] a co[n]trario retulit dicit[ur]. stipendiu[m] iusticie
 vita eterna: s[ed] gra[tia] i[st]at[ur] de[us] vita eterna. Et hoc ne p[er]t[ur] media
 fore aliqua alia via q[ue]ratur: adiecit i[n] p[ro]p[ter] ih[esu]m d[omi]no n[ost]ro.
 Tangit dicit. Audito q[uod] stipendiu[m] p[ro]m[er]it[ur] sit morib[us]: q[uod] te dispo
 nis extolle o hu[m]ana no[n] iusticia q[uod] s[ed] no[n] iusticie plane
 supbia. **Q**uod te disponis extoller[ur] et co[n]traria[m] morti vi
 ta eterna[m] t[ibi] debitu[m] stipendiu[m] flagit[ur] flagitare. Cui debet[ur]
 vita eterna: vera iusticia est. Si at vera iusticia est: ex
 te no[n] est. defu[er]it est defu[er]it a p[er]d[ur] lumina. Et habe
 re ea. si tam[en] habes ea: p[ro]fecto accepisti. Quid et habes
 q[uod] no[n] accepisti. **S**uscepit o homo si accepisti q[uod] vita
 eterna q[uod] iusticia q[uod] stipendiu[m] est. sed tibi gra[tia] est: cui
 gra[tia] est et ip[s]a iusticia. Tibi et t[ibi] debita reddet[ur]: si
 ex te tibi esset iusticia cui debet[ur]. Nunc vo[rum] de p[ro]bitudine
 ei[us] accepimus no[n] solu[m] gra[tia] qua[m] m[er]it[ur] iuste i[n] laborib[us] q[ue]
 usq[ue] i[n] fine viuimus: licet gra[tia] p[ro] hac gra[tia] ut i[n] requie
 postea sine fine viuamus. Hoc nichil salubrius fides cre
 dit: quia nichil verius itellens inuit. Et debemus audire
Atham dicit. Nisi credideritis no[n] itelligetis. Sed ep[iscopu]s
 scabur se ho[m]ines qui nolunt t[er]re et fidelit[er] viuere dice
 reb[us]. Quid nos fecimus qui male viuimus q[uod] q[ui]da[m] gra[tia]m
 vnde bene vsuere[m] no[n] accepimus. No[n] possunt veracit[er]
 dicere nichil mali se facere. qui male viuunt. Si e[st] nichil
 mali faciunt: bene viuunt. Si at male viuunt. de suo
 malo viuunt: vel q[uod] originalit[er] ~~traxerunt~~ traxerunt. vel
 q[uod] it[er]u[m] addiderunt. Sed si vasa st[er]ne que p[ro]fecta ad p[er]di
 tionem que illis debita reddit[ur] sibi hoc i[m]putet. quia
 ex ea massa facta st[er]ne: qua[m] ip[s]i vni[us] p[er]m[er]it[ur] i[n] quo o[mn]es
 peccauerunt merito deus iusteq[ue] dapnauit. Si aut[em]

vasa s^t misericordie. quibus ex eadem massa factis supplicia debent reddere
de nobis noluit: non se offendet. sed ipsum glorificat: quod eis misericordia
non debita prestat. Sed si quis aliter sapuit: et hoc quod illis deus
revelavit. Post Postremo quoniam se isti excusabunt modo.
Ne per illos que brevit^r t^{er}ra^m voce sibi obicit apostolus: ut
dicit. Quis adhuc querit? et sua voluntati eius quod resistit? Hoc
est et dicit. Quis de nobis fit quela quod deum offendamus male
vincto? cum illius voluntati nemo possit resistere. qui nos
obduravit misericordia non prestando? Si ergo illos non pudet
hanc excusationem non nobis sed apostolo contradicere. cur nos per
geat eis quod dixit apostolus hoc idem atque idem dicitur? o homo
tu quod es qui respondeas deo? Numquid dicit figuratum ei qui
se similit^r quod sic me fecisti? An non habet potestatem figuratum
luti. ex eadem massa utique merito recteque damnata facere
aliud vas in honore debitum propter misericordiam gratiam. aliud in con-
tumeliam debitam propter iram iustitiam? et ut notas faciat di-
vitiarum glorie sue in vasa misericordie. sic ostendat quod eis largiat^r
cum id supplicium recipiat vasa irae quod pariter omnibus debebat?
Satis sit inter christiano ex fide adhuc vivere et nondum
curandi quod perfectum est: sed ex parte facti nosse vel credere.
quod nemine deus liberet. nisi gratuita misericordia per dominum
nostrum iesum christum. et nemine dampnet nisi equissima ve-
ritate per eundem dominum nostrum iesum christum. Cur autem illum potius
quam illum liberet? scrutetur qui potest iudiciorum eius tam
magnum profundum: veritatem causet precipitium. Numquid
ei iustas apud deum? Absit. Sed scrutabilia sunt iudicia eius.
et investigabiles viae eius. Et in maioribus etatibus dum
taxat etatibus merito dici potest. Hi non voluerunt intelligere
et bene agere? hi quod est gravius intellexerunt et non
obedierunt: quia sicut scriptum est. verbis non emendabit^r
servus durus. Si ei intellexerit: non obediet. Unde
non obediet. nisi sua pessima voluntate? cui gravius
dampnatio divina equitate debet? Cui ei plus dat?
plus ab eo exigit. Istos quippe scriptura reexcusabiles
dicit: quos non laet veritas. et in eis perseverat iustas.

Revelabit ei nra dei de celo ait aplo sup oem impietate
 et iusticia homi eoy q veritate i iusticia detinet: quia
 qd notu est et dei. manifestu est i illis: deo a illis revela-
 uit. Inuisibilia ei e9 a creatura mundi p ea que facta st
 itella qspiciunt: sempiterna q vtus ei9 ac diuinitas
 vt smt iexpausabiles. si ergo istos iexpausabiles dicit.
 qui inuisibilia ei9 p ea que fra st itella qspice potuerit.
 nec obedierit tamē veritati. si nq i ipm pmanserit.
 neq ei nō cognouerit. si agnosceret iut deū. nō vt deū
 glificauerit aut grās exeret: hōtomagis iexpausabiles
 st qui ex lege ei9 instructi ofidit seipos esse duces eoy.
 et alios docentes. seipos nō docet. q pdicat nō firadu et
 firat. et actua que de ipis aplo loqt: **Fis** qm dicit:
 pccā iexpausabilis es o homo. ois q iudicas. in quo et
 aliu iudicas: seipm qdēpnas. Eadē et agit que iudicas.
 dicit etiā ipē dñs i euāgelio. **si** nō vissent et locuti
 eis fuissent: pccm nō haberet. **Aut** at excusationē nō
 habet de pccō suo. **Ille** utiq pccm nullū haberet: qui
 pleni erat alijs magnis pccō multo q pccō. **sed**
 hoc pccm vo vlt itelligi nō eos habituros fuisse si nō ve-
 nisset: qd cū audissent eū. nō crediderūt i eū. **nam**
 excusationē nō habē asserit qua possent dicere:
 nō auduim9. idō nō credim9. **Quāna** qm supbia tēp
 ptumes de viribus liberi arbitrii. excusata se putat:
 quādo ignorācie nō voluntatis videt esse qd peccat.
Secūm hac excusationē iexcusabiles dicit scriptura diui-
 na: quoscuq factos peccare gemit. **Dei** tamē iustu
 iudiciū nec illis pccat: qui nō audierūt. **Quicūq** ei
 sine lege peccauerūt: sine lege peribūt. **Et** qm ipi
 se excusare vidēt: nō admittit hac excusationē qui
 scit se fecisse hōiem rectū. ei9 obediēcie dedisse pceptū:
 nec nisi ei9 quo male vsus est libēs voluntatis arbitrio
 etiā qd tēnsuret i posteros manasse pccm. **Nec** ei dāp-
 nat qui nō peccauerūt: quādo illud ex vno i oēs
 ptāsit: i quo ante ppa i singulis qbusq pccā oēs

coit' peccauerit. At p hoc reprobabilis est ois pccor. vel reatu
originis vel additamento etiã pcc voluntatis: siue q nouit
siue que ignorat. siue qui iudicat. siue qui no iudicat.
quia & ipa ignoracia i eis q intelligit noluerit siue du
bitatioe pccm no est: i eis at qui no potuerit. pena pcc.
Ergo i vtrisque no e iusta excusatio: s iusta dñpnatio.
Pcc at diuina eloqa eos irpulsabiles dicit. qui no igno
rantes s scilicet pccauerunt peccat: ut scdm iudiciũ
supbie sue quo multa qfidit de vrbibz pcc voluntatis
se irpulsabiles videat. q de ignoracia iã no habent
excusatione: et nondã est iusticia cui psumebat suffic
voluntate. At vò ille cui dñs & et sciendi & obediendi lau
ditus est grãm: p lege iã cognitio pcc. et pccm p no
ignoui nisi p lege. Ma gupisiccia nescia. nisi lex
dicit. no gupisiccs. Nec vlt intelligi horez pcepticis
legis ignorat. s liberatrici gracie idignu. vbi dicit. Con
fessio. vbi etiã dicitur dicitur dicitur. postea dicit. Miser
ego homo: q me liberabit de corpore mortis huius. Gratia
dei p ihm pccm dñm nrm. Nemo itaqz liberat a vrbn
vrbis illius cruciatoris: nisi huius grã saluatoris. Nemo
liberat venditos sub pccõ a vrbis captiuatis: nisi
grã redemptio. At p hoc vniuersi qui se i nequicis
& iudicibus excusatos volut ideo iustissime puniunt:
qm qui liberat. no nisi grã liberat. Ma si excusatio
iusta est: no inde iã gratia. sed iusticia liberat. libe
traret. Cũ vò no liberat nisi gratia: nichil iustu iust
i eo quò liberat: no voluntate. no opatione. no salte ipam
excusatione. Ma si hoc iusta est: qsqz ea vtit. merito.
no qm gratia liberat. Nouimqz ei liberari p grãm xpi
quosdã etiã eoz qui dicit. Sed adhuc qrit. Ma volu
tati ei q resistit. Que si iusta est excusatio: no iã
gratuita gratia. sed pcc huius excusationis iusticia libe
rat. Si at grã est qua liberat: profecto hoc excusatio
iusta no est. Quò ei vera gratia est qua homo liberat.
& si no scdm debitũ iusticie resistit. Nihil ei go fit i eis

qui dicit. qd adhuc querit. nā volūtatē eiqz qd iustit:
 nisi qd legitur i libro salomonis. Insuperbia vici violat
 vias eius: deū at causat i corde suo. Quāvis itaqz de q
 faciat vasa iure i pditione. vt ostendat urā et demōstret
 potētiā suā qua bene vtit etia malis: et vt notas
 faciat diuicias glē sue i vasa misericōdie que fecit i ho-
 norē nō ~~i dāpnatione~~ dāpnabili massē debitū. sed
 sue gratie largitate donatū: tamē i eisdē iure vasis pnt
 meritū massē & i guttū dāpnatiōis fās. id est. i hoibz
 pnt nature qdē bona creatis. s; pnt vicia supplicio det-
 linatis: iustitā quā rectissime veritas i probat dāp-
 nare nouit ipē nō facere. Sicut ei volūtatē ei qd tēbit
 humana natura nullo dubitante laudada: sic hoīs
 volūtatē tēbit culpa nullo recusante dāpnada. Hinc
 volūtas hoīs aut hereditariū vicium trāsmisit i posteros
 quos i se habuit cū peccaret: aut acqsiuit etiā cetera
 vicia cū i seipō vnus qsqz pdite viuere. Sed neqz
 ab illo qd originaliter trahit. neqz ab hīs que vnusqzqz
 i vita ppta vel nō intelligēdo vel nolēdo intelligere
 mala cōgregat. vel etiā istructus ex lege additādo
 puaritatiois expaginat qsqz libeat et iustificat. nisi
 nisi grā dei p ihū ppm dnm mō. nō solū remissione
 peccō. sed prius ipi i spūatioē fidei & timoris dei i pto
 salubriter orōnis affū et effectū: donec sanet oēs la-
 guores mōs. et redimat de corruptioē vitā nrām. et
 coronet nos i misericōdiē & misericōdia. Verū vti q pso-
 natū acceptorē fieri expistimat deū. si i vna eadēqz cau-
 sa sup alios vciat misericōdia ei. sup alios manet un ei:
 nepe totas vires argumētationis huāne i puulis pdut.
 s; vt iterū taceā. qd nō est pē puulos qd libet a mater-
 no vtero & recētissimos ea pena d. de qua loquēb
 apōlō ait. p vnig delictū i oēs hoīs ad qdāpnationē.
 vnde nō liberat. nisi vnus ille de quo idē ait. p vnig
 iustificationē i oēs hoīs ad iustificationē vitē: vt
 ergo hoc interī omittā. et hoc solū de puulis dicā qd

ip̄i q̄ auctoritate euāgelica currit vel potius xp̄ianoz
p̄loz cōcordissima fidei cōspiratiōe cōfirmat̄ p̄fecti.
sine vlla recusatiōe q̄cedūt. q̄ nullus puulus nisi renat̄
ex aqua & sp̄u s̄c̄o utat̄ ī regnū celoz. quā quēso alla
turi s̄ causa. q̄ alius sic gubernat̄ ut baptizatus hinc
exeat. alius infidelium manibz traditus vel etiā fidelium
p̄uulz ab eis baptizandus effert̄. opporet? An hoc fato
vel fortune donaturi s̄? Nō opinor eos ī tāta demētia
p̄rupturos: q̄tūlicūq; non nomē xp̄ianū tenē cupiētēs.
Cur ergo ī regnū celoz nō accepto regeneratiōis lamachio
puulus nullus intrabit. Nūquā ip̄s sibi parētēs itē
les ~~ne~~ vel negligētēs de q̄bz nascit̄ elegit? q̄d dicit̄ de
topinatis vel repetitis innumerabilibz mortibz. q̄bz sepe
etiā religiosoz xp̄ianoz p̄ueniūt̄ p̄ueniūt̄ & baptismo
p̄cipiūt̄ infantes. cū cōtrario sacrilegorz & amicorū
xp̄i aliquo modo ī xp̄ianoz manū veniētēs ex hac vitā
nō sine sac̄mēto regeneratiōis emigrēt? Quid hic dicturi
s̄. qui ut gratia dari possit nō nulla p̄cedētia merita
quāna gendūt ne sit p̄sonarū acceptor. deus? Quid
tandē hic merita p̄cesserūt? Si eorūde ~~generatiōis~~ co
gitaueris puuloz nulla s̄ p̄p̄a. vtrūq; est massa illa
cōis: si parētū attēderis bona s̄ illa quoz filij repetitis
mortibus sine xp̄i baptisate perierūt. mala vero
illa quoz filij p̄ xp̄ianoz aliquā potestate ad sacramēta
ecclē p̄ueniūt̄? et tamē p̄uidētia dei. cui capilli n̄rī
numērati s̄. sine cuius voluntate nō cadit passer ī t̄ra.
neq; nec fato p̄mit̄ ~~ne~~ nec fortūitis casibus īpedit̄.
nec vlla t̄ditate corrupit̄ ut renascant̄ ad hēditatē ce
lestē nō ḡsultit̄ oibz puulis filioz suoz: et nōnullis ḡsultit̄
etiā puulis ip̄ioz. Iste infans de fidelibz ḡngatis ortus.
leticia parētū susceptus. matris vel nutricis sopnolētia
suffocatus: fit eptorius et opp̄s parētū suoz fidei: ille
infans de sacrilego stupro nascit̄. credeli timore m̄ris
exponit̄. alienoz miserit̄odi pietate colligit̄. eoz xp̄ia
na solitudine baptizat̄: fit et̄m ḡsors & p̄iceps regni.

Ista cogit. Ista g'deret: hic audeat dicere. deū v' accepto
 re i sua grā psonari. vel remuneratore pceditū me-
 ritū. Ma & si conabit' maioris etatis aliqua merita sus-
 piciari seu mala seu bona. qd de istis infantibus dicit. quoz
 nec iste sibi vllis p'is malis meritis acq'ere po-
 tuit. violentia suffocantis. nec bonis ille diligentia bap-
 tizantis: s'ime vanitatis et ~~causis~~ recitantis s'. si etiā
 hys g'deratis nondū dignat' exclamare nobiscū. o
 altitudo diuiciarū sapientie & sciētie dei! q' ip'phētibilia
 s' iudicia ei: & inuestigabiles v' ei. s'lo itaq' q' gratuite
 misericōdie dei p'inarissima aduersent' itama. s'mante
 filiū hoīs i qualibet etate querē & saluū facere qd' pe-
 rierat & nec de i'scrutabilib' iudiat iudicijs ei' audeat
 iudicare: cur cur cur i vna eadēq' causa sup' aliū veiat
 misericōdia ei'. sup' aliū maneat ita ei'. Qui cū s' isti qui
 respondeat deo. quāq' ille rebare vtero habet' gēmi-
 nos ex vno cōcubitu p'sat' p'is n'ri. cū illi nodū nati-
 nichil egisset boni vel mali. vt s'cōm electionē p'posi-
 tū ei' maneret. electionē salicet grē nō ~~debe~~ de-
 bere. electionē qua eligēdos facit ip'e ip'e nō incit nō
 ex opib'. sed ex vocāte dicit minori seruiturū esse ma-
 iore? In quā sententiā beat' ap'le etiā t'f testimo-
 niū p'phete longe posterius assumpsit. Jacob s'ilepi. clau-
 at odio habui? vt intelligit' hoc ap'tū postea p' p'phētā:
 qd' anq' illi nasceret' erat i dei p'destinatōe p' grām.
 Qd' et diligebat i iacob anq' natus fecisset aliq'd boni?
 nisi nisi gratuite misericōdie sue donū? Et qd' oderat i
 clau anq' natus fecisset aliq'd mali? nisi originale
 p'ccm. Ma neq' i illo diligeret iusticiā. quā nullā ipse
 fecerat: neq' i isto odisset naturā quā bonā ip'e p'fe-
 cerat. q'irū est at' cū hys ~~et~~ artat' angust'is:
 i quāta se abrupta p'cipiet. metuentes retia verita-
 tis. Ideo iquē nondū natoꝝ aliud oderat. aliud diligebat:
 quia eoz futura opa p'cuidēbat. Q' s' istū acutissimū
 sensū defuisse ap'lo nō mirer'. Hoc q'me ille nō

vidit? quādo sibi velut aduersariis obiecta questione nō
id potius sū tā breue. tā aptū. tā sicut illi putat verū
absolutūq; respondit? Cū ū rē stupēdā proposuisset. q̄modo
de nouū natis. nec alī aliq̄ agētib; boni aut mali rē
dici potuerit. q̄ vni de; dilectis. aliu odio habuit. Itē
sibi obiecta questioe motū motū exprimes auditorib;
qd̄ ergo dicemus ist. nūq; iūctas apud deū? Absit. Hic ergo
eāt locus vt diceret qd̄ isti sentunt? futura ei de; opa
p̄uidebat. atq; ideo minori maiorē esse feruiturū dice
bat. Nō at̄ hoc ap̄ls dicit: s; potius ne q̄sq; de suoz opm
operū audeat meritis glari. si ad dei grām & glām cō
mēdādā voluit valere qd̄ dixit. Cū ei dixisset. absit
vt sit iūctas apud deū? t̄q; ei dicerem. unde hoc ostēdis
cū asseras nō ex opib; s; ex vocāte dictū esse. maior ser
uiet minori; moysi ei dicit. miser ebor cui miserus
ero. & et misericōdia prestabo cui misericōdia fuero. Igit̄ nō
volētis neq; curētis. sed misericōdia est dei. Vbi nūc
merita. vbi opa ~~pa~~ vel p̄cēta. vel futura? t̄q; liberi
arbitrii virib; adimpleta vel adimpleda. Nōne apta pro
tulit ap̄ls de gratuita grā. hoc at̄ est vere grā q̄mē
datioe sententiā? Nōne stultā fecit de; hēticorū sapiam?
Qd̄ at̄ agebat? vt hoc ap̄ls diceret? vt eoz geminorū
q̄mēdaret exēptū? Qd̄ psuade moliebat? qd̄ iūct
care cupiebat? Nepe hoc qd̄ ipoz oppugnat amētā.
qd̄ supbia nō capiūt. qd̄ sapē volūt nolūt: qui ig
norātes dei iusticiā & suā volētēs cōstitūt. iusticiā dei
nō s̄t subiecti. De ipā q̄mē grā satis agebat ap̄ls:
et ideo p̄missionis filios q̄mēdabat. Qd̄ ei promittit
de;: nō facit nisi deus. Habet nāq; aliq̄ rationis & ve
ritatis: vt homo p̄mittat et deus fās faciat. Vt at̄
homo se facere dicat qd̄ p̄misit de;: supbe impietatis
reprobos sensus. ~~Comē~~ Comēdas ergo filios p̄mis
sionis: hoc p̄mū significatū ostēdit p̄ vltant filia abrahā.
Quid̄ tunc nāq; opus dei apparēt i eo quē nō genuit

vltimus ordo nature de sterilibz visceribz & senectute cofec-
 tio: vt i filijs dei qui futuri p̄nunciabāt hoc esset signū &
 diuini opis nō hūani. In ysac iqt vocabit̄ tibi semē?
 hoc est. nō qui filij carnis. s̄ filij promissionis
 deputat̄ i semē. Promissionis ei v̄bū hoc est: ad hoc tēp̄
 venia & cit̄ sare filius. Nō solū at̄: s̄ et rebetta ex vno
 gubitu habēs ysac p̄s nri. Quis p̄tinuit vt adderet.
 ex vno gubitu: nisi vt nō solū de suis neq; de pat̄
 tū meritū alioꝝ. s̄ ne de ip̄ius q̄d vniꝝ p̄s mutata forte
 i melius volūtate glaret̄ iacob. dicit̄. ido se a creatorē
 dilectū. quia pater eꝝ quādo eū seminauit melioribz
 laudabilior moribz fuit. Ex vno iqt gubitu. ~~vno~~
 vni tūc ad eos seminādos meritū p̄s: vni ad cōi-
 piēdos meritū matris. Quia et si mater eos donet pa-
 teret visceribus portauit uteros. et forte volūtates
 affectioēs qz variant: nō vni s̄ abobz vtiq; variant. quos
 pater vterq; portauit. Intētio igit̄ itūda est apli. q̄mo-
 do ~~ip̄t̄~~ ~~ip̄t̄~~ ~~ip̄t̄~~ ḡtā q̄ mōs addā nolit eū de quo dictū est.
 iacob dilexi. nisi i dno glari: vt cū ex eodē p̄z eadēq; mō
 vno gubitu anq; aliqd̄ egiſſet bonū aut malū. alterū deꝝ
 diligit. alterū odit. intelligat iacob ex illa massa originalis
 t̄tatis vbi fr̄em suū ~~at~~ cū quo habuit cōem causā. vi-
 det p̄ iusticiā meruisse dāpnari: nō nisi p̄ grām se po-
 tuisse discerni. Modū eī nascētibz iqt. nec aliqd̄ agētibz
 bonū aut malū: vt scdm̄ electionē p̄positū dei maneret
 nō ex opibz: s̄ ex vocatē dictū et c. maior seruiet mi-
 nori. Electionē at̄ gr̄e nullis fieri opm̄ p̄cedētibz me-
 ritis: alio loco aptissime idē apt̄s ostēdit. Sic ergo & i
 hoc tēp̄. reliq; scdm̄ electionē gr̄e saluē fr̄e s̄. Si autē
 gr̄a: iā nō ex opibz. alioq; gr̄a iā nō est gr̄a. scdm̄ hāc
 ergo gr̄am etiā p̄phetiā testimoniū assumēs. sicut̄ sc̄ptū
 est iqt̄. iacob dilexi. esau at̄ odū habui. Et ḡtūmo. Sed go
 dicemꝝ iqt̄. Aliqd̄ t̄tatis est apud deū? Absit. Sed quare
 absit? An p̄t̄ opa que futura p̄s̄ebat aboz? p̄mo
 et hoc absit. Mōsi eī dicit̄. Miserebor cui miserus ero:
 et misericōdia prestabo cui miserus fuero. Igit̄ nō volēt
 neq; curētis: s̄ miserēt̄ est dei. Atq; vt i vasis que

per se in conditione. que dampnate debita est. massa. agnos-
cat vasa ex eade massa in honore facta quod eis diuina mi-
sericordia largita est: dicit et scriptura iqt. pgaruone ad
Quia ad hoc te excitauit. ut osteda in te potentia mea: et
ut glorificat nomē meū in vniuersa terra. Deniq; ad utruq;
concludit. Ergo cui vult miseret: et que vult idurat.
Hoc facit apud apud que non est iniquitas. Miseret itaq;
gratuito dono: obdurat at iustissimo merito. Sed dicat
adhuc. vlt. supbi infidelis elatio: vel puniti dampnabilis ex-
cusatio. Quid adhuc querit? Alia voluntati eius quod resistit? Di-
cat et audiat. quod querit homini. Quid homo tu quod es quod respondeas. Deo?
Et cetera. de q; q; in q; potui satis ac sepe differui
Audiat hoc et non contempnat. Quod si contempserit: etiam ut co-
tempnet se inueniat obduratū. Si at non contempserit: etiam
ut non contempnet se credat aduertū. sed obduratū debite:
aduertū gratis. Namq; ei si de duorum de ysaac patriarcha ge-
minorum quod quod in ea in ostendimus quanta recitate dicat
futura preuidit de q; opa. quia vixerit atq; semierit.
et proca iacob dilexit. esau at odio habuit: ideo mori-
tuorum etiam punito potest quod quod dicere ut hinc ad pa-
piedū baptismū non consulat. illi at quod consulat deū fu-
tura opa eorum preuidere. Quomodo et futura dicat.
que nulla et erit? Sed de q; in eis quos hinc auferit
pvidet quod modū victurus esset quod si vinceret et ideo
que nequiter nouit esse victurū sine baptismō fuit
mori: sic in eo punitis opa mala. non que fecit. si que
facturus fuit. Si ergo diuinitus etiam que remissa non
sunt mala mala opa puniunt: primo attēdat q; falso pos-
sint in dampnatione pūilos non ituros qui sine bap-
tismate moriunt. qui proca non baptizant quia male victuri
erant si vinceret: propter ipsam que mala vitā pcul dubio
dampnabūt. si etiam mala que fuerat futura dampnat?
Deinde si eis ad precipiendū baptismatis consulit fac mēte
quos nouit deus si vinceret bene fuisse victuros? Cur
non eos tenet in vitā. quā bonis opib; ornaturi sunt?
Cur etiam eorum qui baptizant quodā die diu vinctos pessime
viviunt? et vlt; ad apostasiam aliqui pueniunt? Cur ipm

p̄mū quōq̄ p̄ccōz quos utiq̄ nouerint peccatores non
 de paradiso ante proiecit. ne ibi gmitteret qd' tā scō loco
 esset idignū. si iuste p̄ccā etiā nondū gmissa puniūt?
 Ad deniq̄ prestat' ei qui rapit' ne malicia mutet uel
 lāy eiꝝ. et ne fictio decipiat aīam eiꝝ? si iuste etiā illa
 puniūt' que licet nō fecerit. fuerat tamē uiuēdo facturꝝ.
 Post' mo cur nō ad p̄cipiēdū regeneratiōis lauacryū ei ma
 gis cōsulit' moriturꝝ qui male fuerat moriturꝝ si uiuēt?
 ut ea p̄ccā que fuerat gmissurus remittat' i baptisimo?
 R̄s ei est tā ueris. qui ea neget p̄ baptisimū posse dimitti?
 que sine baptisimo dicit posse puniri? Sed disputado ad
 uersus eos qui vsquequaq̄ & ~~omnibꝝ~~ quicti. etiā nō cōmis
 scōz p̄ccōz deū p̄suadē molūt' uolūt' & uerēdū est ne
 nos i eos ista frūgē existimemꝝ: illi at' nullo modo tā he
 betes esse ardat' ut hec uel sentiat uel cuiꝝ p̄suadē conēt'
 Verūtāmē nisi eos hec dicit audissem: reflexda esse nō
 arbitrarer. Cōtrahit' ei et diuinarū auctoritatū lectionū.
 et antiquos tradito ac rebeto firmo ecclie ritū i baptisima
 te p̄muloꝝ & ubi aptissime demonstrat' infantibꝝ. et cū exor
 citat' & cū ei p̄ eos a q̄bꝝ gestat' renūciare respondet
 a dyaboli dñatiōe liberari: et nō inuentis qua exeat.
 p̄gūt i p̄cipiēte sculnā. dū nolūt mutare sentētiā. Illud
 sane ~~uidet'~~ sibi uidet' acutissime dicit. quomodo p̄ccā trā
 sit i filios fidelū. qd' i p̄ccatibꝝ nō dubitans dmissū esse
 p̄ baptisimū: quasi p̄ccā possit nō habē p̄generatio car
 nalis. qd' sola tollit generatio spūalis? aut uō i baptisimo
 gcapitōe carnis ifirmitatis cōtinuo sanct': sicut cō
 tinuo reatus eiꝝ abola'. sed grā renascēdi. nō cōditiōe
 nascēdi. Unde q̄sq̄ p̄ hāc gcapitōe etiā d' renato nas
 cit': sine dubitatiōe oberit nato: nisi & ipse similit' re
 nascat'. Verū quid est i hac questiōe difficultatis. ita i agro
 xp̄i nō ipedit operarios eiꝝ. quo minꝝ ab eis i remissionē
 p̄ccōz baptizēt' infantibꝝ. siue de fidelibꝝ siue de ifidelibꝝ
 nati sint: sicut agricolas nō ipedit quo minꝝ ~~habeat~~
 ificēdi ab eis cura i oleas cōuertat' oleastri. siue de
 de oleastri siue de oleis oriāt'. ~~Ita & hoc siue respiciat~~

Ita et hoc si ut respondeat rustico proponat^r que causa sit
ut cu aliud sit olea. aliud oleaster. no tamen nisi oleaster de
semine utroq^r nascat^r: no o mittit iheredi auaratione etia si no
possit ista solue questione. Alioq^r du ep olive semine exorta
virgulta no aliud q^r oleas esse estimat: efficit desidia vani
tatis. ut totus ille ager amare sterilitate siluescat. Ita illud
qd' excogitauerunt cu veritatis ponde p^rueniet^r. quia fidelis
d^rns i verbis suis. et p^ria eis ecclia nullo modo fallaciter
puulos i remissione p^rco^r baptizat. sed ut fide agat^r qd'
agit^r utiq^r fit qd' dicit^r: qd' ergo excogitauerunt cu hoc eos
~~apertissima~~ apertissima moles veritatis urget. qd' no p^ruans
irideat q^r libet veritissimu cernat^r: dicit ei veaciter
qda responde puulos p^r ora gestatu i remissione se crede
p^rco^r: no tamen quia sibi remittit^r. s^r quia credat qd' i
ecclia v^r i baptismo ~~no~~ remittit^r i quib^r inuenit^r. no
i q^r nulla st. ac p^r hoc nolit eos ita baptizari i remissionem
p^rco^r: t^r i eis fiat ipa remissio qd' g^redut nullu habere
p^rco^r. sed qm licet sine p^rco^r i eo tamen baptismate bap
tizat^r: quo fit i q^rlibet p^rco^rib^r remissio p^rco^r: fieri qd'
potest ut hoc verisimilis astutia subtilius z acutus ex
oculo refellat^r. Veritamen sedm ista sua calliditate non
inuenit qd' ad hoc respodcat. q^r ~~excogitant~~ excogitant^r
z exsufflat^r ifantes: hoc ei proculdubio fallaciter
fit. si dyabolus i eis no dnat^r: si at dominat^r. et ideo
no fallaciter excogitant^r z exsufflant^r: p^r qd' dnat^r.
nisi p^r p^rco^r p^rnc^rps utiq^r p^rco^r: Proinde si si ia erubel
cut nec audeat dice hoc i ~~ecclia~~ ecclia medaciter ger
fateat^r qd' peccerat etia i puulis q^r: neq^r ei nisi p^r p^r
p^rco^r ~~peccerat~~ peccerat qd' nisi p^r g^ram no potest queri.
no potest inueni. sed deo g^ras q^r saltu du argumntat^r
contra remissionem p^rco^r ne fieri credat^r i puulis. ia tamen
quis p^r corda z ora milo^r crede puulos confiteant^r sicut
ergo audiet d^rnm dicete. qui no renatus fuit ex aqua
z sp^ru sco. no irabit i regnu celoy. p^r qd' baptizatos eos
esse g^redut: sic audiat eude d^rnm dicete. qui no crediderit
g^repnabit^r: Quia sicut eos renasci p^r ministeriu baptiza
tu: ita eos crede p^r corda z ora g^rificu confitemi. ~~audiet~~

~~audere~~ **A**udeat ergo dicit qd' a iusto deo in ore con-
 depnabit: si nullo vitio pcc originalis incedit. **S**i ser-
 mo iste prolixus est & onerosus occupacionib' suis. de-
 venia' quia ut her ad te scribere et occupatus h'is tuis
 indiciabus erga nos benivolentie tue team ista colloqueret:
 etia ego vim feci interrumpedis occupacionib' meis, **S**i qua
 qua illos alia ex cogitare aduersus fide catholica scitis &
 et q'cuq' aduersus eos ne d'ni gregis ifirma deuastet.
 vos q' fideli et plane pastorali dilectioe differitis: nota
 nota facite nobis. **H**ereticor' q'ppe inquietudine ut sep-
 turas vigilantius p'scrutemur. vnde ne oculi xpi no-
 ceat eis possit occurrere q' de sopno ignauie nra exci-
 tat' industria & ita p' multiplici' gram saluatoris etia
 qd' **u**nica inimicus i' p'nicie machinat' de q' conuertit
 i' adiutoriu: qm' diligetib' deu oia cooperant' i' bonu.
Sep i' deo vna memor nri frater **h**er curissime:
Et p'p'iat epla b'ni augustini epi ad xistu eccl'e **ro**
mane presbiteru. de gra dei. cot' pelagianos.

[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

Incipit epistola beati augustini episcopi ad valentinum

Duo dilectissimo et in christo meo honorando fratri vale-
tino et fratri qui tecum sunt: augustinus in domino salutem.
Venit ad nos duo iuvenes circosinus et filip-
pina quod gratiosus se esse dicitur: quod nobis retulerunt monas-
terium vestrum nonnulla dissentio et haereticorum quod quodam in vobis
sicut gratiam predicat. ut negat hominem esse liberum arbitrium: et quod
est grauius. dicit. quod in die iudicii non sit ~~redd~~ reddatur
deus unicuique secundum opera eius etiam. hoc tamen idem iudicium
trahit. quod plures vestrum non ita sentiat: sed liberum arbitrium
~~adiuuari~~ ~~faciat~~ adiuuari faciat per dei gratiam: ut non
sapiamus atque faciamus: et cum veniet dominus reddere unicuique
secundum opera eius. iudicet opera nostra bona que preparauit deus et
in illis abulemus. hoc qui sentit bene sentit. Obsecro
itaque vos fratres sicut corinthios obsecrauit apostolus. per nomen
domini nostri ihesu christi. ut idipsum dicatis omnibus: et non sint in vobis
sclerata. Primo enim dominus ihesus factus est in euangelio
iobis apostolus apostolus. non venit ut iudicaret mundum. sed ut saluaret
mundum per ipsum: postea vero sicut scribit apostolus paulus. iudi-
cabit deus mundum. quoniam videtur est sicut tota ecclesia in libelo
gisset: iudicare vivos et mortuos. si ergo ergo non est
dei gratia? quomodo saluat mundum? Et si non est liberum
arbitrium? quomodo iudicat mundum? Proinde libere vel epistolam
meam quam scripsi ad vos supradicti attulerunt. secundum hanc
fidem intelligite: et ut neque negatis dei gratiam: neque libe-
rum arbitrium sic defendatis. ut a dei gratia separatis: ~~ita~~
tamen sine illa vel cogitare aliquid vel agere secundum deum vlla
ratione possimus: quod omnino non possumus. ~~Ita~~ hoc enim dominus
cum de fructu iusticie loquitur. ait discipulis suis: sine
me nichil potestis facere. Unde supradicta epistolam ad
septid presbiterum ecclesie romane contra nouos hereticos
pelagianos non eritis esse coepta: quod dicunt gratiam dei
secundum merita nostra dari: ut quod gloriatur non in domino. sed in seipso
gloriatur: hoc est. in homine. non in deo. ~~Ad~~ prohibet apostolus dicens.
Nemo gloriatur in homine. Et alio loco. dominus gloriatur in domino

gl'et. Illi vō heretici seipōs a seipōs iustos fieri putātes:
 quasi hoc eis nō deo dederit. sed ipi sibi. nō vtiq; i dno.
 sed i semetipis gl'ant. **Falsū** dicit aplō. **Quō** ei te dis-
 cernit? **Quō** ideo dicit? quia de massa illius pdiciōis
 que frā est ex adā nō discernit hōem. vt cū faciat vas
 i honoꝝ. nō i gtu melia. nisi deo. **Sed** q'modo homo
 carnalis & iamiter inflatus cū audisset. q's ei te discernit.
 possit respondē v' voce vel cogitatioē & dicit. discernit
 me fides mea. discernit me oratio mea. discernit me
 iusticia mea: mox aplō cogitatioē ei & dixit. **Quō** ei
 habes qd' nō accepisti? **Si** at & accepisti? qd' gl'aris q'li
 nō accepisti? **Si** ei gl'ant q'li nō accepit? q' se a
 seipōs iustificari putat: ac p' hoc i seipōs. nō i dno
 gl'ant. **Proter** qd' ego i hac eplā que ad vos puenit probaui.
 p' testimonia scripturaz scāra que vbi potestis inspicere:
 et bona opa v'ra. & pias orōnes. et v'ra rectā fide. nul-
 lo modo i nobis esse potuisse: nisi h'ec accepimus ab
 illo. de quo dicit aplō iacob q. **De** datu optimu. et oē
 donu p'f'ū desursū est descedo a patre luminu: **ne**
 ne q'sq; dicat meritis opm suoz. v' meritis orōnu
 suarū. v' meritis fidei sue ~~se~~ sibi traditā dei grām:
 et p' putet verū esse qd' illi heretici dicūt. grām dei
 secundū merita n'ra dari. **Quō** nullo **Quō** oīno falsissimū
 est: nō quia nullū est meritū vel bonū pioꝝ: alioquin
 q'modo iudicabit deo mūdu: sed misēdia & grā dei conuertit
 hōem. de qua psalm' dicit. **Deo** meo misēdia cog p'uet me.
Ut iustificet ipius. hoc est. ex ipio fiat iustus: et icipiat
 habē meritū bonū: qd' i dno coronabit. quādo iudicabit
 mūdu. **Nulla** erāt que vobis mittere cupiebā q'bus
 lectis. totā ipam causā que cōsiliis episcopālibus acta est.
 aduersus eodē pelagianos hereticos diligētius et plenius
 nosse possētis: si ~~festinauerūt~~ festinauerūt frēs qui ex
 numero ad vos venerāt. **Per** q's vobis nō respōsim'g
 ista. sed scripsim'g: ~~nullas~~ nullas ei ad nos v'z caritatis
 literas attulerūt. **Tamē** suscepim'g eos: qui simplicitas
 eoz satis idicauit nichil illos nobis potuisse cōfingē.

Ideo at festinauerunt: ut apud vos agerent pascha: quo pos-
sit adiuuare dno tā sēs dies vram pacē. q̄ dissensionē
potius tueri. q̄ solū at faceret. qd' mltū rogo: si ipm a
quo dicit se esse turbatos. ad me mitte no grauemini. Aut
ei nō intelligit libm meū? aut fortasse ipē nō intelligit?
qm̄ difficilissima q̄stione et paucis intelligibile soluere atq̄
enodare conat'. Ipā est ei q̄stio. de grā dei. que fecit
vt hoies nō intelligētes puniat et aplm paulū dicere. faciam⁹
mala vt ueriant bona. Vnde apls petrus ī sēda eplā sua.
q̄pp̄t' int' missimi her' expectatōe satis agit iūolati et
imaculati apd' dū re periti ī pacē: et dū mī pa-
tētia saluē existimate: sicut et dilcissim⁹ frater nō
paul⁹ sēdm̄ eā que data est sapiam scripsit vob'. vt et tōib⁹
eplis loquēs ī eis de hīs ī qb⁹ st' q̄da difficilia uellū: que
idoti et instabiles hoies puerūt. sicut et certas scripturas
ad p̄u sūm ueritū. Sancte ergo qd' totus apls tā ter-
ribilit' dicit. Et ubi sentitis vos nō uellige. iterū a-dice
diuinis eloq̄is: quia et liberū est grā arbitū. et grā dei
sine cui⁹ adiutorio liberū arbitū nec conuerti potest ad
deū. nec p̄fic' ī deū: et qd' p̄c' a-ditib. vt etiā sapiet'
intelligatis orate: et ad hoc ipm a. id est vt sapiet'
intelligam⁹ est utiq̄ liberū arbitū. et liberū arbitū
intelligam⁹ atq̄ sapem⁹: nō nob' p̄cipet' dicit scriptura.
Intelligite qd' insipidos estis ī p̄lo: et stulti aliq̄ sapite.
Corpo q̄ppe quo p̄ceptū atq̄ ipeiatū est. vt intelligam⁹ atq̄
sapiam⁹: obediētia nrām requit: que nulla potest esse
sine libeō arbitū. Sed si posset hoc ipm sine adiutorio
grā fieri p̄ liberū arbitū. vt intelligem⁹ atq̄ sapem⁹:
nō dicit' deo. da mihi intellcū vt discā mādata tua: neq̄
ī euāgelio scriptū esset. tūc aperuit illis sensū vt intelligeret
scripturas: nec iacob⁹ apls dicit. si q̄s at vram idiget sapie-
tā postulat a deo. q̄ dat oib⁹ affluēt. et nō i-properat. et da-
bit' ei. Pater est at dñs: qui et vobis donet et nobis. vt
de vra pacē et pia q̄sentia nūc⁹s celeritū gaudēam⁹.
Saluto vos nō solū meo noīe. sed etiā fratru q̄ mecu
st': et rogo vt p̄ nobis gaudet' et istat' orētis. sūt vobiscū dñs. Amen.

Eplā scđā bñ augustini ep̄ ad valentinū 26

Dilectissimo et fr̄i pp̄i mebris honorado. fr̄i
 valentino et fr̄ibz q̄ for̄i st̄; augustinus i dño sa-
 lūtē. Si. scđmū felix. et aliud felix dei seruos. q̄ p̄
 v̄rā ḡgatiōē ad nos venerūt: nobiscū egisse pascha
 nouerit ciuitas v̄rā. Quō ideo tenuimz aliquotō diutius:
 ut instructiores ad vos rediret aduersus nouos h̄reticos
 pelagianos. In quoz errorē cadit. q̄ putat scđm aliq̄
 mēta huāna dari grām dei: q̄ sola hōem liberat. p̄
 ihm̄ pp̄m dñm n̄m. Sed rursus q̄ putat qñ ad iudi-
 cū dñs venerit nō iudicari hōem scđz opa sua. qui
 it̄ iā p̄ etate v̄ri potuit libero arbit̄o voluntatis: nichilo
 min⁹ i errore est. Sali ei puuli q̄ nodū habet opa p̄a
 v̄l bona v̄l mala. scđm solū originale pecc̄m dāpnabūt:
 q̄bz p̄ lauac̄rā v̄gnatiōis nō subueit grā saluatoris.
 Ceteri at̄ oēs q̄ iā iā v̄bet̄o libero arbit̄o sua p̄a pecc̄
 originali pecc̄o iūp̄ addiderūt. si de ptate tētibz p̄
 grām dei nō erunt nec trāferūt i regnū pp̄i. nō
 sola scđz origis. veteritā scđm p̄e voluntatis arbit̄ū
 merita. iudiciū reportabūt: boni v̄o etiā ip̄i q̄e scđz
 bone voluntatis sue mēta p̄mū consequēt̄. sed etiā
 ip̄am bonā voluntatē. p̄ di grām ḡferūt st̄. de sic iplēt̄
 qd̄ scriptū est. Ira et indignatiō et t̄bulatiō et angustia
 i oēm aīam hōis operatiōis malū. iudei p̄mū et greci.
 glā at̄ honor. et p̄p̄ oī operatiōis bonū. iudeo p̄mū et ḡco.
 De qua difficillima questioē. hoc est. de voluntate et grā:
 nō opus habui etiā i hac eplā diutius disputare. qm̄
 et alia iā eis dederū t̄p̄ citius redituris. Et sc̄p̄i ad
 duos etiā lib̄rū. que si adiuuāt dño diligēt̄ lege-
 rit̄. et viuaciter iūllēperit̄: nullas epistimo it̄
 vos dissentioēs de hac re vlt̄erius iā futuras. Vortat̄
 at̄ sc̄m et alia q̄ vobis dirigēda esse credimz. q̄bus
 cognoscatis. q̄admodū catholica ecclīa i dei misericōdia
 pelagiane h̄eresis venena repulerit. Qd̄ et ei
 scriptū est ad papā monētū romane v̄rbis pot̄ificis de
 galio p̄vīac cartthaginēsis. et de galio n̄mudic. et

ne

aliquāto diligētius a quibz ep̄is et que ip̄e ad terra ista respicit.
itē qd' pape zozimo de affirmatio cōcilio scriptū est. eiqz ve
scriptū ad oēs vnūqz totius orbis ep̄os missū. et qd' poste
riore gēlio plenario totius affrice. contra ip̄m errore
breuit' cōstituimz. et supra mēoratu libru meū que
modo ad vos scripsi. q̄ hoc oīa et ī presētia legimz cū ip̄is:
et p̄ vos misimz vobis. Legimz eis etiā libru b̄atissimi
nūris cypriani de orōne d̄nica. et ostēdimz eis quēad
modū docuerit oīa que ad mores n̄ros p̄tinēt. quibz
recte vniūqz a patre n̄ro q̄ ī oculis est esse poscēda: ne
de libero p̄sumētes arbitrio. a diuina grā decedamz. Vbi
etiā demonstrauimz. q̄ modo admonuerit gloriōsissimz
martiri. etiā pro inimicis n̄ris qui nondū ī p̄p̄m credi
derūt. nos vt credat orare debere. Sed' vtiqz tam inter
fiet: nisi ecclā credet. etiā malas atqz īfidelēs hom̄
volūtates. p̄ dei grām ī bonū posse cōverti. Sed' hūc li
brū s̄c̄ cypriani. quia dixerūt etiā illic apud vos esse.
nō misimz. Nec̄ q̄ eplam ad scriptū romane ecclie
presbiterū datā. quā s̄c̄ ad nos attulerūt. legimz
cū eis: et ostēdimz aduersos eos esse cōscriptā. qui dicit
grām dei s̄c̄m merita n̄ra dari. hoc est. aduersus eos d̄
pelagianos. Quātū potuimz ergo egimz cū istis et v̄ris
et n̄ris fr̄ibz. vt ī fide sane catholica p̄sēuerēt. que
neqz liberū arbitiū negat. siue ī vitā malā. siue ī bonū.
neqz tantū ei tribuit. vt sine dei gratia valeat aliqd.
siue vt ex malo cōuertat' ī bonū. siue vt ī bonū
p̄sēuerāter p̄ficiat. siue vt ad bonū s̄c̄pit' n̄d p̄ueniat:
vbi ea tā nō timeat ne deficiat. Vos q̄ cāssimū ī
hac eplā exhortor: qd' nos oēs exhortat' apl̄s. Nō plus
sape q̄ oportet sapere: sed sapere ad cōpētētā: sicut
vniūqz d̄y p̄tius est mēsurā fidei. Attēdit' qd' p̄ salo
monē moueat sp̄c̄ s̄c̄. Rectos cursus iqt̄ fac pedibz
tuis. et vias tuas dirige. neqz declines. ad dextera neqz
ī sinistra: auerte at' pedē tuū a via mala. Vias ei
que a d̄y dextera s̄c̄ nouit d̄y: peruersē vō s̄c̄ que a

sinistra st. ipse at vobis faciet ausus tuos : itinera at
 tua i pace pducet. In hinc vbi facit septuaginta. sed. co
 siditate fira. quia si no esset liberu arbitiu. no dicet
 vobis ausus fac pedibus tuis. 7 vias tuas dirige. ne
 declines i dextram neq i sinistra : et tamen sine gratia
 dei si posset hoc fieri. no postea dicet. ipse at vobis faciet
 ausus tuos. et itinera tua i pace pducet. Nolit ergo
 declinare i dextram neq i sinistra : quis laudet vic
 que a dextris st. et vituperet que st a sinistris. hoc
 est ei ppter qd addidit. auerte at pede tuu a via mala :
 hoc est. a sinistra. Sed manifestat i septuaginta dicit. Vias
 a que a dextris st nouit deus : puerse at st que a sinistris
 st. Eas itaq vias abulare debemus quas nouit deus. de qbus
 i psalmo legit. Nouit dno via iustoy : et via ipioy pe
 ribit. Hac at no nouit dno. quia sinistra est : sicut dictum
 est etia illis ad sinistra gstituis. Nlo noui vos. Sed
 est at qd ille no nouit : q vtiq nouit oia siue bona homi
 siue mala. Sed qd est. no vos noui. nisi tales vos ego
 no feci. Quoadmodu illud qd dictu est de ipso dno ihu
 ppo. quia no nouerat peccm : qd est. nisi no fecerat fece
 rat peccm. At p hoc qd dictu est. vias que a dextris
 st nouit dno. quomodo itelligedu est. nisi quia ipse fe
 cit vias dexteras. id est. vias iustoy. Que st vtiq
 opa bona que pparauit deus sicut dicit aplos. vt i illis abu
 lem. vias at sinistras. id est. puerfas. id est. vias ipioy
 no vtiq nouit : quia no eas ipse fecit s homi. s homo
 sibi. Ad qd dicit. Qdi at ego puerfas vias maloy :
 ipse st a sinistris. Sed respadet nobis. Cur ergo dixit.
 ne declines i dextram neq i sinistra : si bone st vic
 que a dextris st. Cur putamus q nisi quia iste st vic bo
 ne que a dextris st. vt inde declinare no sit bonu.
 Declinare que ille est itelligendus i dextram : qui bo
 bona ipa opa que ad vias dexteras ptingit. sibi vlt
 assignare no deo s. Et ideo cu dixisset. vias que a dextris
 st nouit deus. puerse at st que a sinistris st : tunc dicit
 ei. q modo ergo no vis vt declinemus ad dextram.

secutus aduenit. Ipse autem rēos faciet cursus tuos: itinera
autem tua in pace producet. Sic ergo intellige intellige quod tibi
propositum est: rēos cursus fac pedibus tuis. et vias tuas di-
rige: ut noueris cum hoc facis a domino deo tibi prestari ut
hoc facias: et non declinabis ad dexterā quous abules in
vitis dextere. non quod fides in virtute tua: et ipse erit ut vīs
tua. quod rēos faciet cursus tuos. et itinera tua in pace produ-
cet. Quiaque dilectissimi. quous dicit voluntas mea michi
sufficit ad faciēda opa bona. declinat ad dexterā. Sed
inuisus illi quod putat bonā viā esse dexterā. quando au-
diat sic dei gratiam predicari. ut credat et intelligat volū-
tatis hominum ipsam ex malis bonas facere. ipsam etiā quod
fecit custodire. et p̄terea dicit. faciamus mala ut veniant
bona: in sinistra declinat. Ideo vobis dixi. Non declinetis
in dexterā neque in sinistra: hoc est. nec sic defendatis
liberū arbitriū. ut ei bona opa sine dei gratia tribuat
tribuat. Nec sic defendatis gratiam: ut quasi de illa securi.
mala opa diligatis. Quod ipsa gratia dei auertat a vobis.
Aliud quippe verba sibi proponens apostolus ait. Quod ergo dicemus?
Remanebimus in peccato. ut gratia abundet? Atque hinc vobis
hominum erratum. et dei gratiam non intelligitū. respondit ut
debit: dicens. Absit. Si enim mortui sumus peccato? quomodo
viveamus in eo? Nichil diu potuit breuius et melius.
Quod enim nobis gratia dei utilius offert in hoc peccati solo ma-
ligno? nisi ut moriamur peccato. At per hoc ipsi gratie in-
venietur ingratus? quod ipse illa vult vivere in peccato: per quam
moriamur peccato. Deinde at quod diues est in misericordia deus vobis
et sanum sapere: et ut usque in finem perficietis in bono pro-
posito permanere. Hoc pro vobis. hoc pro nobis. hoc pro omnibus
quod vos diligunt. et pro eis quod vos oderunt instant in pace
fraterna et vigilanter orate: deo vivatis. Si quod de vobis
merui: veniat ad me frater florens. ¶ Expletur scđa eplā.

Detractatio bñ augustini ep̃i. i. libũ de gratia et
 P^opter eos, qui cū defendit̃ libero arbitio.
 dei gr̃a putates negari liberũ arbitiũ. defendunt
 liberũ arbitiũ vt neget̃ dei gr̃am. asserentes cā scdm me
 vita nr̃a dari. sc̃psi libũ: cuius titulus est. de gr̃a & lib̃o
 arbitio. Ad eos at̃ sc̃psi mōchos hadrumetinos. i. quoz
 monasterio de hac re ceperat esse cōt̃io: ita vt me cō
 sulerẽ aliq̃ eoz cogend̃. Hic liber sic incipit. Propter eos.

Explicit retractatio. Incipit liber bñ augustini ep̃i
 de gratia & lib̃o arbitio ad ṽd̃m valentinũ et cū illo

Depropter eos q̃ hois liberũ monachos.
 arbitiũ sic p̃dicat & defendit. vt dei gr̃am qua
 vocamus ad eũ. et a malis meritis suo
 liberam. et p̃ quẽ bona merita r̃pamq̃. q̃bus
 ad vitã p̃uiciamq̃ etnã. negare audeat. et conẽt̃. auser
 re. multa iã differuimq̃ l̃isq̃ madauimq̃. quãtũ no
 bis dñs donare dignatq̃ est. Sed qm̃ st̃ q̃dã qui sic gr̃am
 dei defendit̃. vt neget̃ hois liberũ arbitiũ. aut quãdo
 gr̃a defendit̃. negari ep̃istim̃t liberũ arbitiũ: hic aliq̃d
 sc̃bẽ ad vitã caritate valentine frater. et ceteri qui fil
 deo seruitis. q̃p̃ellere mutua caritate curant. Alaciatũ est
 et de vob̃ fr̃es ab aliq̃b̃ q̃ i. via q̃g̃gatioẽ st̃. et ad nos id̃
 venerunt. P̃ q̃s & ista diripimq̃ et diripimq̃: q̃ de hac re
 dissentiones i. vob̃ sint. Itaq̃ dilactissimi. ne vos p̃turbet
 huius questionis obscuritas. monco vos p̃mũ. vt de h̃is
 que intelligitis. agatis deo gr̃as. q̃ q̃d est at̃ quo p̃uicere
 nondũ potest ṽe m̃tis m̃ctio. pacẽ inter vos & caritate
 seruare. a dño vt intelligatis orate: et donec vos ip̃e p̃
 ducat ad ea que nõdũ intelligatis. ibi abulate quo p̃uicere
 potuistis. Hor admonet apl̃s paulus. q̃ cū dixisset nõ
 dũ se esse p̃fõm. paulo post ait. q̃nt̃ go p̃fã hor sapiamq̃:
 id est. ita nos esse p̃fõs. vt nondũ ad p̃fectionẽ que nobis
 sufficit venerimq̃. Continuoq̃ sub incipit. Et si q̃d alit̃
 sapitis: hoc q̃ vobis dõs reuelabit. Veritatem i. q̃d p̃uicere
 p̃uenimq̃: i. eo abulemq̃. Ambulando q̃p̃e i. q̃d p̃uicimq̃

et quo nodū puenim9 puenire poterim9. deo nobis reue-
late si qd alie sapiam9: si ea que iā reuelauit nō relin-
quam9. Reuelauit at nobis p scripturas suas scilicet esse
i hōie liberū volūtatē arbitriū. Qd modo at reuelauit
qm̄oro vobis: nō humano eloqo. s̄ diuino. Prīmū. quia
ipā diuina pcepta homi nō pdesent. nisi habet liberū
volūtatē arbitriū: quo ea facies ad pmissa p̄mia pue-
niet. Ideo ei d̄ data st: ut homo p̄cusationē de ignora-
tia nō habet. Sicut dñs dicit i euāgelio de iudeis. Si nō
veissem. et locutus nō eis fuisset: p̄m nō haberet.
Nūc at p̄cusationē nō habet de p̄ccō suo. De quo p̄ccō
dicit. nisi de illo magno. qd p̄s̄c̄bat illorū futurū. qm̄
quādo ista dicebat qd id ē. quo eū fuerat occisurū. **Alia**
ei nullū habebat p̄ccō: anq̄ p̄p̄ ad eos veisset i carne.
Itē dicit ap̄l̄. Reuelat̄ ira dei de celo i oēm impietate et
iusticiā homi9 q̄ eorū q̄ v̄itate iustate detinet: quia qd
notū est dei. manifestū est i illis. **Deo** et illis manifestauit.
Inuisibilia ei e9 a creatura mudi p ea que facta s̄t i uellā
q̄spiciūt q̄ sempiterna q̄ v̄tus eis ac diuinitas: ut sint
tēp̄cusabiles. Qd modo dicit tēp̄cusabiles: nisi illa ex-
cusatioe qua solt dice huāna supbia? **Si** scissem. fecis-
sem. ideo nō feci. qz nesciui: aut si scire facies. ideo
nō facio. qz nescio. **Hec** eis ~~parata~~ excusatio tollit.
quādo p̄ceptū dat: vel sciētia nō peccādi manifestat.
Si st̄ hōie. q̄ etiā se de ipō deo excusare conāt. **Quib9**
dicit ap̄l̄ iacobus. Nemo cū tēptat̄ dicat. quia a deo
tēptat̄: de9 ei tēptator malorū est. Ip̄s ei n̄c̄m̄ tēp̄-
tat. **Unq̄q̄** vō tēptat̄ a cupiditētia sua abstractus et
illectus. **Deinde** cupiditētia cū ḡp̄p̄erit parit p̄ccō:
p̄ccōm vō cū ḡsturnatū fuerit. generat mortē. **Itē** de ipō
deo excusare volētib9 respodet liber p̄b̄ioy salomōis.
p̄s̄p̄iciētia v̄ri violat vias e9: deū at causat̄ i corde
suo. **Et** liber eccl̄iasticus dicit. Ne dixeris qz ip̄s dñm
recessi: que ei odit ne facias. **Ne** dixeris. quia ip̄s idupit:
nō ei opus habet v̄ro p̄ccōre. **Qm̄** excusationē odit

dno: et no est amabile timetibz eu. **It** ab uo fecit
 illu: et reliquit eu i manu consiliu sui. **Si** volueris co-
 seruabis madata: et fide bona placiti, **Apponet** tibi igne
 & aqua: ad quocunq; volueris exire manu tua. **In** qspcu
 hois vita & mors: et quocunq; petierit dabitur ei. **Et** ap-
 tissime videmz expressu liberu huane voluntatis arbitru.
Qd illud qd ta multis locis oia madata sua custodiri
 et fieri iubet de q? qd mod? iubet. si no liberu ar- **Q** est
 bitru? **Ad** btus ille de q? p salm? dicit. q i lege dmi fuit
 voluiz ei. **Non** satis idicat voluntate sua hoem i dei
 lege consistere. **De** ta multa madata que ipam qdamodo
~~noia~~ noiatim queniut voluntate. sicut e. noli vici a ma-
 lo. et alia similia. sicut st. nolite fieri sicut equus & mu-
 mulus qbz no est itellcus. et noli repellere gilia matris
 tue. et noli ee sapiens apd temetipm. et noli deficere a dis-
 ciplina dmi. et noli negligere lege. et noli abstine bnfice
 egredi. et noli fabricare i amicu tuu mala. et noli iudice
 fallari mulieri. et noluit itelligere vt bene ager. et nolue-
 rit accipere disciplina. et innumerabilia talia i veteribz
 libris diuinor et qoz. qd qd ostendit nisi liberu arbi-
 tru voluntatis huane? **In** libris etia nouis euagolicis
 & aplicis qd aliud ostendit vbi dicit? **Nolite** vobis gde
 thezaurus i terra. et nolite timere eos q ~~corp~~ occidunt corp.
 et qui vult post me venire abneget semetipm. et pap
 i terra hoibz bone voluntatis. **Et** qd dicit paulus aplo. **Qd**
 vult faciat: no peccat si iurabat. **Qui** at statuit i corde suo
 no habes neccitate. pte at habes sue voluntatis. et hoc
 statuit i corde suo seruare vginitate sua: benefacit.
It dicit. **Si** at voles hoc facio: mercedem habeo. **Et**
 alio loco. **Sobrius** estote. iuste & nolite peccare. **Et** iteru.

Et quodamodum proptus e aiing volu-
 tatis: ita sit & pfaciendi. **Et** ad thimotheu
 dicit. **In** ei i delicijs egerit: i ppo
 nubz voluit. **Et** alibi. **Red** & oib
 qui pie voluit vnic i ppo iha. p-
 cutione patiet. **Et** ipi thimotheo.

Moli negligē grām q̄ t̄c est. Et ad philémonē, **M**oli bonū
tūū velut ex n̄citate esset: sed ex voluntate. **F**eruos etiā
ip̄os monet. ut d̄nis suis ex aīo seruiat cū bona voluntate.
Ite iacobus. Nolite itaq; curare f̄c̄s mei. Et nolite ī p̄sonā
acceptiōem habē fide d̄ni n̄r̄ ih̄u p̄pi. Et nolite detrahē
de alterutro. **I**te. cōhāred ī eplā sua. Nolite diligē mūdū.
Et cetera huiusmodi. **N**ep̄e vbi dicit. noli hoc. et noli
illud: et vbi aliqd̄ faciendū vel nō faciendū ī diuinis
monitiōis op̄ voluntatis exigit: satis lib̄tū demonstrat
arbitrū. **N**emo ergo deū causat ī corde suo, sed sibi ip̄s
q̄sq; ip̄s ut q̄sq; cū peccat: neq; cū aliqd̄ sc̄m̄ deū opat.
alienat hoc p̄p̄a voluntate. **R**uado cū volēs facit. tūc dicit
dū est opus bonū? tūc speranda est boni op̄is merces
ab eo: de quo dictū est. **Q**ui reddet vniūq; sc̄d̄ op̄a sua.
Qui ḡ nouerit diuina m̄adata. aufert̄ eis occasiōem ex
cusatiōis quā solēt habē hōies de ignorācia: sed nec ip̄i
sine pena erūt. qui legē dei nesciūt. **Q**ui cū sine lege
peccauerūt: sine lege peribūt. **Q**ui at̄ p̄ lege peccauē
erūt: p̄ lege iudicabūt. **Q**uōd michi nō videt̄ ap̄t̄s ita
dixisse. t̄p̄ peius aliqd̄ significauerit esse passuros. qui
legē nesciūt ī p̄cis suis: q̄ illos q̄ sc̄iūt. **P**eius ei videt̄
esse perire: q̄ iudicari. **S**ed cū hoc de gētib; et de iudeis
loquet̄. quia illi sine lege s̄t. isti at̄ legē acceperūt:
q̄s audeat dicē iudeos qui ī lege peccāt nō esse perituros
cū ī p̄p̄o nō crediderūt. qm̄ q̄dē de illis dictū est. p̄ lege
iudicabūt. **S**ine fide cū p̄pi nemo liberari potest: ac
p̄ hoc iudicabūt̄ ut p̄p̄at̄ pereat. **N**ā si peior est
q̄ditio nesciētū q̄ sciētū legē dei? **Q**uod v̄ verū erit
q̄d̄ ī euāgelio d̄nis ait. **F**eruos q̄ s̄t voluntate d̄ni sui et
nō s̄t digna: plagis vapulabit parca. **F**eruos
at̄ q̄ s̄t voluntate d̄ni sui et nō s̄t digna: plagis vapu
labit multa. **E**cce vbi ostendit grauius
peccare hōiem sciētē. q̄ nesciētē. **N**ec
tamē ideo cōfugiendū est ad ignorātiōis
tenebras: ut t̄ eis q̄sq; requat̄ excusatione.

Aliud est ei nescisse: aliud scire noluisse. Voluntas quippe
 arguitur in eo, de quo dicitur. Noliuit intelligere ut bene ageret.
 Sed et illa ignorantia que non est eorum qui scire nolunt. sed
 eorum qui seipsum simpliciter nesciunt. neminem sic excusat. ut se
 putet non igne non ardeat: si propterea non credit. quia non audi-
 uit omnino quod arderet. sed fortasse ut minus ardeat. mitius.
 Non enim sine causa dictum est. Effundite iram tuam in gressus que te
 non noverunt. Et illud quod ait apostolus. Tu venerit in flamma
 ignis dare vindictam in eos qui ignorat deum. Veritatem et ha-
 berent ut habeant et ipsam sententiam ne dicat unusquisque. nesci-
 cui. non audivi. non intellexi: voluntas quereat quam ubi dicitur.
 Nolite esse sicut equus et mulus. quibus non est intellectus. Quamvis
 peior appareat: de quo dictum est. Verbis non emendabitur servus
 durus: si ei et intellexit non obaudit. Quado autem dicit
 homo. non possum facere quod precipitur. quoniam qui cupiditatem in
 viciis iam quod de ignorantia non habet excusationem. nec deum
 causat in corde suo: sed malum suum in se cognoscit et dolet.
 Cui tamen dicit apostolus. Noli vici a malo: sed vice in bono ma-
 lu. Et utique cui dicitur. noli vici: arbitrium sine dubio volun-
 tatis eius quereat. Velle ei et nolle quippe voluntatis est. Sed
 metuetudum est ne ista omnia dum divina testimonia. et et quicquid
 alia sunt que sine dubitatione sunt plurima in defensione liberi
 arbitrii sic intelligantur ut ad vitam piam et bonam conversationem
 cuius merces eterna debet adiutorio et gratia dei et locus
 non relinquatur: et audiat miser homo quando bene vivit
 et bene operatur. vel potius bene vivere et bene operari sibi
 videtur in semetipso non in domino gloriari: et spem recte vivere
 in seipso ponere: ut sequatur eum maledictum ignem prophetarum dicitur.
 Maledictus homo qui spem habet in homine et firmat carnem brachii
 sui: ut a domino discedat cor eius. Intelligitur fides hoc hoc pro-
 pheticum testimonium. Quia enim non dixit propheta. maledictus homo
 qui spem habet in seipso: posset alicui videri ideo dictum esse.
 maledictus homo qui spem habet in homine. non ut nemo habet habeat
 in alio homine. sed in se. Ut ergo ostenderet sic se admonuisse
 hominem. ut nec in seipso habet spem: propterea ad dixisset. ma-
 ledictus qui quod spem habet in homine. mori addidit. et firmat carnem

brachij sui. Brachium pro potentia posuit operandi: in nomine
autem carnis. intelligenda est humana fragilitas. At pro hoc firmat
carnem brachij sui. qui potentiam fragilem atque invalidam. id est.
humanam. sufficere sibi ad bene operandum putat: nec adiu-
torium sperat a domino: propter hoc ei subiecit. et a domino discedit
cor eius. Talis est heresis pelagiana: non antiqua: sed ante
non multa multum tempore exorta. Contra quam hactenus hactenus
cum fuisset diutius disputatum: etiam ad consilia episcopalia
novissima necessitate punctum est: unde vobis non quidem
omnia. sed tamen aliqua legenda duxerim. Nostis ergo ad bene ope-
randum spem non habeamus in homine. firmantes carnem brachij
nostri: nec a domino discedat cor et mens. sed ei dicat. Adju-
tor meus esto ne delinquas me: neque despicias me deus salutatis
meae. **Proinde** carissimi sicut superioribus testimoniis scriptura
scripturatum probavimus. ad bene vivendum deo et recte agendum
et esse in homine liberum voluntatis arbitrium. sic etiam de gratia dei
sine qua nihil boni agere possumus. que sunt divina testi-
monia videamus. ac primum de ipsa vera professione aliquid
dicam. Neque enim ageretur vos ista societas in qua continetur
voluntas: nisi voluptate vincatur et pervertatur. Hinc
a domino loquenti cum dixissent apostoli discipuli. si talis est causa
hoc cum vapore non expedit nubem: respondit eis. Non omnes
capiunt verbum hoc: sed quibus datum est. Aliquod non liberum arbitrium
thymothei est exhortat et apostolus dicit: contine te ipsum. Et
in hac re preter voluntatis ostendit. ubi ait: non habes
necessitatem. preterea autem habes suam voluntatis ut servet
virginitatem suam. Et tamen non omnes capiunt verbum hoc: sed quibus
datum est. Quibus autem non est datum: aut noluit aut non implet
quod voluit. Quibus autem datum est: sic voluit. ut implet quod voluit.
Itaque ut hoc verbum quod non ab omnibus capitur. ab aliquibus capiatur et
et dei donum est: et liberum arbitrium. De ipsa ergo pudicitia
vincatur. nepe apostolus ait. quod vult faciat: non peccat si
nubat. Et tamen etiam hoc dei donum est: dicitur scriptura.

a dno iugit^r mulier. viro. Ideo doctor g^ratū et pudiciā
 iugale p quā nō fuit adulteria. et pfectiorē g^ratū
 p quā nullus g^rabitus q^rit^r suo sermoē g^ratū et
 hoc et illud donū dei esse mōstrauit scēbas ad corinthios:
 et ad monēs iugēs ne se rōicē fraudēt. Quō cū admo-
 nisset: adiecit. Velle at oēs gōies esse sicut meipm:
 qz vtiq; ipē ab oī g^rabitū g^ratūbat. Et g^ratū subūpit.
 Sō vnus q^rsq; spū donū habet a deo: alius sic. alius at sic.
Alūq; tā multa q̄ p̄cipiūt^r i lege dī. ne fornicatiōes et
adulteriā g^ratūbat^r q̄ idicāt aliud q̄ liberū arbitū. Neq;
cū p̄cipiēt^r: nisi homo habet spū volūtātē qua diuī-
nis p̄ceptis obedūct. Et tamē donū dī est: sine quo ser-
uari castitatis p̄cepta nō possūt. Vnde ait ille i libro sapi-
tie. Cū scire qz nō p̄t esse g^ratū nisi d^rdet. et hoc ipm erat
sapientie scire cuiq; esset hoc donū. Ut at vltū nō seruet^r casti-
tatis scā mādātā: vnq;sq; tēptat^r a g^ratūbatia sua abstractū
et illectū. Vbi si dixerit: volo seruare. s; vīcō a g^ratūbat-
ia mea: i: sp̄s; sēptim libō ei; arbitū qd̄ iā sup̄erius
dipi. Noli vīcō a malo: s; vīcō i bono malo. Sed tamē ut
fiat. adiūct grā: q̄ nisi adiūct. nichil erit lex nisi
vtus p̄cī. Augēt^r a g^ratūbatia. et maiores vtus accipit.
lege q̄hibētē: nisi adiūct sp̄s; grā. hoc est qd̄ dicit aplō
ille ip̄s; doctor g^ratū. Aculeus at mortis est p̄cī: vtus
vō p̄cī. lex. Et vnde dicit homo. volo legis seruare
mādātū: s; vtus g^ratūbatie meo vīcō. Et cū volūtās
ei; quēt^r et dicit. noli vīcō a malo. qd̄ ei; p̄dest. nisi grā
succurētē fiat qd̄ ip̄s; aplō fecit; adiūct. Mā et cū dicit;
vt; p̄cī lex: g^ratū subūct. Grā at deo: qui dat nobis
victoriā p̄ dominū n̄m̄ īm̄ p̄m̄. Ergo et victoriā qua
p̄cī vīcō. nichil est aliud: q̄ dei donū i isto et certamine
adiūctis liberū arbitū. Hō qd̄ dicit et celestis m̄g^r.
Vigilate et orate: ne irētis i tēptatiōē. Ergo vnq;sq;
contra suā g^ratūbatia d̄m̄icās orat ne irēt i tēptatiōē
id est. ne sit ab illa abstractū et illectū. Hō at irat i tēpta-
tiōē: si volūtātē bona vīcō g^ratūbatia mala. Nec tamē

sufficit arbitrium voluntatis humane: nisi a ~~deo~~ ^{domo} ~~duo~~ ^{duo} victoria
quod concedat^r orati ne iteret iⁿ temptatione. ~~Quod~~ ^{Quod} ~~no~~ ^{no} ~~evidetur~~
q^{uod} dei ostendit^r gratia^m ubi q^{uod} oratur accipit^r. ~~Si~~ ^{Si} ~~ei~~ ^{ei} ~~dixisset~~
saluator n^{ost}r. vigilate ne iteretis iⁿ temptatione: admoⁿuisse
tatumodo videtur^r ho^mo^{rum} voluntate. ~~Cum~~ ^{Cum} ~~vo~~ ^{vo} ~~addidit~~ ^z ~~orate~~ ^z ~~orate~~ ^{orate}:
liber^o arbitrio. ~~Fili~~ ^{Fili} ~~noli~~ ^{noli} ~~deficere~~ ^{deficere} ~~a~~ ^a ~~disciplina~~ ^{disciplina} ~~dm~~ ^{dm}. ~~Et~~ ^{Et} ~~dm~~ ^{dm}
dicit. Ego rogavi pro te petre: ne deficiat fides tua. ~~Homo~~
ergo gratia adiuvat^r. ne sine causa e^{ius} voluntati subeat^r:
cu^m dicit d^eus. convertimini ad me et convertar ad vos. ~~Unu~~
ho^mo^{rum} videtur esse voluntatis n^{ost}r^e. id est. ut convertamur ad
eu^m: alteru^m vo^lo ip^si^{us} g^{ra}tia^m. id est. ut etia^m ip^se convertat^r ad
nos. ~~Ubi~~ ^{Ubi} ~~possit~~ ^{possit} ~~putari~~ ^{putari} ~~pelagiani~~ ^{pelagiani} ~~sua~~ ^{sua} ~~obtinere~~ ^{obtinere} ~~sententia~~ ^{sententia}:
qua dicit^r gratiam dei s^{ec}u^m n^{ost}r^a merita dari. ~~Quod~~ ^{Quod} ~~q^{uod}~~ ^{q^{uod}} ~~de~~ ^{de} ~~i~~ ⁱ
orante. hoc est iⁿ provincia palestina iⁿ qua est civitas iherosolym
cu^m ip^se pelagius ad ep^{iscop}o^s audiret^r: affirmare noⁿ ausus
est. ~~Na~~ ^{Na} ~~it~~ ^{it} ~~extra~~ ^{extra} ~~que~~ ^{que} ~~illi~~ ^{illi} ~~obiecta~~ ^{obiecta} ~~se~~ ^{se}. ~~et~~ ^{et} ~~hoc~~ ^{hoc} ~~obiectu~~ ^{obiectu} ~~est~~ ^{est}:
q^{uod} diceret gratiam dei s^{ec}u^m merita n^{ost}r^a dari. ~~Quod~~ ^{Quod} ~~sic~~ ^{sic} ~~alienu~~ ^{alienu}
est a catholica doctrina. et unice^m g^{ra}tia^m p^{ro}pter ^{ut} nisi hoc ob
iectu^m sibi anathematizasset: ip^se inde anathematizatus
ep^{iscop}isset. ~~Sed~~ ^{Sed} ~~fallaciter~~ ^{fallaciter} ~~cu^m~~ ^{cu^m} ~~anathematizasse~~ ^{anathematizasse} ~~posteriores~~ ^{posteriores} ~~e^{ius}~~ ^{e^{ius}}
dicat^r lib^{er}o: iⁿ q^uibus o^mnino nichil aliud defendit. q^{uod} gratiam
dei s^{ec}u^m merita n^{ost}r^a dari. ~~Talia~~ ^{Talia} ~~g^o~~ ^{g^o} ~~d^e~~ ^{d^e} ~~scripturis~~ ^{scripturis} ~~colligunt~~ ^{colligunt}.
q^{uod}le est hoc vnu^m q^{uod} paulo ante dixi. convertimini ad me
z convertar ad vos: ut s^{ec}u^m meritu^m conversionis n^{ost}r^e ad
deu^m det^r gratia^m e^{ius} iⁿ qua ad nos z ip^se convertit^r. ~~Ne~~ ^{Ne} ~~attendit~~ ^{attendit} ~~q^{uod}~~ ^{q^{uod}}
hoc sentiunt. quia nisi dei donu^m esset. etia^m ad deu^m ip^sa n^{ost}r^a
conversio ^{no} ei dicit^r. d^eus vobis cont^r nos. et d^eus tu^m convertet^r
vivificabis nos. et convertet nos d^eus sanitatu^m n^{ost}r^um. et
quiusmodi alia q^{uod} g^{ra}ti^ozare longu^m est. ~~Na~~ ^{Na} ~~z~~ ^z ~~venire~~ ^{venire} ~~ad~~ ^{ad}
ad p^{ro}p^{ri}u^m q^{uod} est aliud ^{nisi} nisi ad deu^m crededo converti. ~~Et~~ ^{Et} ~~tame~~ ^{tame}
dit. ~~Nemo~~ ^{Nemo} ~~pot~~ ^{pot} ~~venire~~ ^{venire} ~~ad~~ ^{ad} ~~me~~ ^{me}: ~~nisi~~ ^{nisi} ~~datu^m~~ ^{datu^m} ~~fecit~~ ^{fecit} ~~ei~~ ^{ei} ~~a~~ ^a ~~pate~~ ^{pate}
re. ~~Na~~ ^{Na} ~~q^{uod}~~ ^{q^{uod}} ~~scriptu^m~~ ^{scriptu^m} ~~est~~ ^{est} ~~i~~ ⁱ ~~libro~~ ^{libro} ~~s^{ec}u^m~~ ^{s^{ec}u^m} ~~paralipomenon~~ ^{paralipomenon}. ~~dm~~ ^{dm} ~~vo~~ ^{vo}
luisse cu^m vos essis cu^m eo. et si q^ueritis cu^m. ~~na~~ ^{na} ~~iteretis~~ ^{iteretis}.
si at^r reliquistis eu^m delinquet vos: manifestat q^{uod} est liberu^m
arbitriu^m voluntatis. ~~Sed~~ ^{Sed} ~~illi~~ ^{illi} ~~qui~~ ^{qui} ~~dicit~~ ^{dicit} ~~gratiam~~ ^{gratiam} ~~dei~~ ^{dei} ~~s^{ec}u^m~~ ^{s^{ec}u^m} ~~me~~ ^{me}
rita n^{ost}r^a dari. ~~ista~~ ^{ista} ~~testimonia~~ ^{testimonia} ~~sic~~ ^{sic} ~~accipiunt~~ ^{accipiunt}. ~~ut~~ ^{ut} ~~dicit~~ ^{dicit} ~~meritu~~ ^{meritu}

nrm̄ i eo esse qd' sumy cū deo: eiꝰ at grām scdm̄ hoc
 meritū dari vt sit & ip̄e nobiscū. Itē meritū nrm̄ i eo
 esse quōd ~~querimus~~ qd' q̄rimꝰ eū: et scdm̄ hoc meritū dari
 eiꝰ grām vt uerānḡ eū. Et i p̄mo libro qd' dictū est. et tu
 salomon fili mi cognosce deū & serui ei i cordē p̄f̄o &
 aīa uolēt: quia oīa corda seruiat̄ dñs. et oēm cogita/
 tione metū nouit. si q̄lieris eū uerēt̄ tibi. et si di/
 miseris eū. repellet te i p̄petuū: declarat uolūtatis ar/
 bitū. **Sed** illi i eo ponūt meritū hoīs qd' dictū est. et
~~ut~~ uerēt̄ tibi: et oīno laborat̄ q̄ru possūt ostendere
 grām dei scdm̄ merita nra dari: hoc est. grām nō esse
 grām. Quibꝰ eī scdm̄ meritū reddūt. nō ip̄a iputat̄
 merces scdm̄ grām. s; scdm̄ d̄bitū. sicut aptissime dicit
 apl̄s. Meritū eī fuit i q̄dē i apl̄o paulo. sed malū: qm̄
 p̄sequat̄ ecclām. Unde dicit. Nō sū p̄doncus uocari apl̄o:
 q̄ p̄secutus sū ecclām dei. Cū ȝo habet hoc meritū malū.
 redditū est ei bonū pro malo. Iaroq; fecit adūpit.
Sed grā dei sū id qd' sū. Atq; vt ostendat̄ & liberū arbitū:
 mox addidit. Et grā eiꝰ i me uacua nō fuit: s; plus
 oībus illis laboraui. Hoc eī liberū arbitū hoīs uolū/
 tat̄ & i aliis: q̄bꝰ dicit. Rogamꝰ ne ~~uacua~~ ^{uacua} grām dei
 suscipiatis. Ut qd' ei eos rogat̄? si grām sic susceperūt.
 vt ip̄a p̄deret uolūtate? Tame ne ip̄a uolūtate sine grā
 dei putet̄ boni aliqd̄ posse: ḡtinuo cū dixisset. grā eiꝰ
 i me uacua nō fuit. sed plus oībꝰ illis laboraui. sub/
 iūxit atq; ait. Nō ego at. s; grā dei meū. id ē. nō
 solus. sed grā dei meū. At p̄ hoc nec grā dei sola. nec
 ip̄e solus: sed grā dei cū illo. Ut at de celo uocaret̄
 et tā magna & ~~efficacissima~~ ^{efficacissima} uoca/
 tioē cōuerter̄ grā dei erat sola: quia merita eiꝰ erat
 magna. s; mala. Deniq; alibi dicit ad thimothēū.
 Conlabora euāgelio scdm̄ uirtutē dei saluos i nos faciē/
 tis & uocatis uocatioē sua sc̄a. nō sc̄dꝰ opa nra:
 sed scdm̄ p̄positū & grām que data est i nobis i xpo
 ih̄esu. Itē ~~me~~ merita sua. s; mala ḡmōzās dicit.

¶ Fuius a stulti et nos aliqui. et increduli errantes: seruientes
desiderijs et voluptatibus uarijs: in malicia et inuidia agentes
abhorribiles. tunc odio habentes. Sed istis tanta malis meritis
nisi pena utique debebat. Sed deo reddite bona pro
malis. per gratiam que non secundum merita nostra datur. fructus est.
quod deus subiungit et dicit. Tu autem benignitas et illupit
saluatoris nostri dei. non ex operibus iusticie que nos fecimus. sed
secundum misericordiam suam saluos nos fecit. per lauacrum regenerationis
et renouationis spiritus sancti que diligentissime effudit super nos
per filium christum saluatorem nostrum: ut iustificati in gratia. habere
efficaciam sedis spiritus uice et tunc. Hinc et talibus testimonijs
diuinis probatur gratiam dei non secundum merita nostra dari: quoniam
et quod non solum nullis bonis uerumtamen multis meritis
malis predecebitur. uidemus data: et cotidie uidemus dari. Sed
plane cum data fuerit: incipiunt esse etiam merita nostra bona.
per illa tamen. Nam si se illa subtraheret. cadit homo: non etiam
sed precipitatus libero arbitrio. Quia nec quando reperit homo
habere merita bona. sibi debet tribuere illa. sed deo: cui dicitur in psal-
mo. Adiuuor me. esto ne delinquas me. Dico. ne delin-
quas me. ostendit quia sibi delictus si delictus fuerit. nichil
boni ualere ipse per se. Unde et ille ait. Ego dixi in abundantia
mea: non mouebo. et tunc. Putauerunt enim suum fuisse bonum:
quod ei sic abundabat ut non moueret. Sed ut ostendat illi cuius
esset illud bonum de quo tunc suo ceperat gloriari: paululum
gratia deserente admonitus dicit. Domine in uoluntate tua prestasti
cisti decori meo utique. Auertisti autem faciem tuam: et factus sum
conturbatus. Ideo necessaria est homini gratia dei. non solum ut
iustificetur ipse. id est. ex ipso fiat iustus. cum reddatur ei bona
per malis: sed etiam cum fuerit iam iustificatus ex fide. abulet cum
illo gratia. et turbat super ipsam ~~merita~~ ne cadat. propter
hoc scriptum est in tractatu caritatis. de ipsa ecclesia. Quae est ista que
albedit dealbata et iacobus super fratruum suum. Dealbata
est ei: que per seipsam alba esse non posset. Et a quo dealba-
ta est. nisi ab illo qui per prophetam dicit. Si fuerit peccatum uerum
ut phoenicum. sicut uinum dealbato. Quando ergo dealbata
est: nichil boni merebat. Iam uero alba facta. bene abulat:

sed si sup eū a quo dealbata est p̄uenerat iūbat. **Ad** qd
 t̄p̄e ihesus sup que iūbat **ditis** dealbata: dixit disci-
 pulis suis. **Sine** me nichil potestis facere. **Ergo** uide reddeamq
 ad aplm paulū: quē certe iūcūq sine ullis meritis bo-
 nis. p̄mo cū multis meritis malis. dei grām cōsecutū
 reddetis bona pro malis. **Videamq** qd dicat. sua iū appo-
 p̄iquate passio. scribēs ad thimothēu. **Ego** ei iū **inolat**
inolor iqt: et t̄p̄p̄ resolutionis mee iūstat. **Bonū** etiam
 etiam: cur sū gl̄umani. fide seruari. **Ista** utiq; nō merita
 sua bona ḡmcorat? ut post bona merita ḡsequat̄ coro-
 nā: q̄ post mala merita ḡsecutus est grām. **Deniq;** atte-
 dite qd sequat̄. **Sup** est iqt michi corona iusticie: quā
 reddet michi d̄ns i illa die iustus iudex. **Cui** reddet
 coronā iustus iudex? si nō donasset grām misericors p̄r?
Et q̄modo esset ista corona iusticie? nisi p̄cessisset grā
 que iustificat ipiū. **Et** q̄modo ista debita reddet? nisi
 prius illa gratuita donaret? **Sed** cū dicit pelagiani
 hāc esse solā nō scdm merita **mea** n̄rā grām. qua hōi
 p̄ccā dimittit̄. illā vō que dat̄ i fine. **id** id est. et nā
 vita meritis n̄ris p̄cedētib; reddi: respondēdū est
 eis. **Si** ei merita **mea** n̄rā sic intelligeret. ut etiā ipā
 dona dei esse cognosceret: nō esset reproba ista sententia.
Quā vō merita huāna sic p̄dicat. ut ea ex semetipō
 habē ḡrem dicat: p̄sus uerissime respondet aplb. **Quo**
 ei te discernit? qd ei habes qd nō accepisti? **Si** at̄ et acce-
 pisti? qd gl̄aris q̄si nō accepisti? **Pro**ptus talia cogitati.
 uerissime dicit: **Dona** sua coronat deus: nō merita tua.
 si tibi a t̄p̄o nō ab illo s̄ merita tua. **Hec** ei si talia s̄.
 mala s̄: que nō coronat deus. **Si** at̄ bona s̄: de dei dona
 s̄. **Quia** **fr̄m** sicut dicit aplb iacobus. s̄ datū optinū
 et ō donū p̄f̄m. desuā s̄: **desuā** a p̄r̄ fl̄minū.
Unde dicit et iohānes p̄uiter d̄ni n̄rī. **Nō** potest homo
 accipere q̄q; nisi fuerit ei datū desup: utiq; de celo.
Unde etiā uer̄ sp̄c s̄us quādō ih̄c ascendit i altū. cap-
 tuauit captiuitatē: dedit dona hominibus. **Si** ergo dei
 dono s̄ bona merita tua? nō deus **et** coronat merita

tua tñ merita tua: sed tñ dona sua. Proinde qñdemq ipa me-
rita apli pauli. qñ dicitur corona redditur iustu iudic: et
videmq vtrū merita ipi tñ ipi. id est ex ipo et ppata an
dona dei sint. **Homi** iqt etiam certauit: et su qñsumauit: fidē
seruauit. primo ista bona opa si nō ea pcessisset cogitatioes
bone: nulla esset. Attēditē itaq; qd de ipis cogitatioib; dicit.
ait ei scōs ad corinthios. Nō quia pdonei sum; aliqd cogi-
tate ^{ex nobis} ~~ex nobis~~ ex nobis metipis: s; sufficientia nrā ex
deo est. Deinde singula inspiciam; **Homi** iqt etiam certauit.
Quero qua v̄tute certauit. Vtrū que illi ex semetipso
fuit? an que desup data sit? **Sed** absit vt tñ; doctor getū
ignorauerit lege dei: cui; vox est i duxō nomis. **Nō** dicas
i corde tuo. fortitudo mea et potētia mea fecit q̄ michi
v̄tute magna hāc: sed memoraberis dei tui. **dm.** quia
ipē tibi dat fortitudinē facē v̄tute. **Sed** ei pdest homi cer-
tamē? nisi sequat̄ victoria. **Et** qd dat victoriā? nisi
ille de quo dicit ipē? **Grās** deo q̄ dat nobis victoriā: p dñm
nrū ih̄m p̄m. **Et** alio loco cū qmōdā esset testioniū de
psalmo. quomōd; p̄t te mortificam; tota die. deputati
sum; vt oues occisiōis: subiecit atq; ait. **Sed** i hīs oib;
viciis; p̄cū q̄ dilexit nos. **Nō** ergo p nos: s; p̄cū qui
dilexit nos. Deinde dicit. cursū qñsumauit. **Sed** ille hoc
dicit: q̄ alio loco dicit. **Igit̄** nō volētis neq; cōtētis: sed
miserētis est dei. **Quē** sentētia nullo modo potest etiā
sic conuerti: vt dicat. nō miserētis dei: sed volētis et cō-
tētis est hoīs. **Quis** ei hoc ausus fuisset dicere: ap̄te se
ostēdit apli cōtēdicere. **Post**mo dicit. fidē seruauit. **Sed**
ille hoc dicit: q̄ alibi dicitur ait. **Misēria** q̄secutus sū:
vt fidelis essem; **Nō** ei dicit. misēria q̄secutus sū. quia
fidelis etiā. s; vt fidelis essem; **Hic** ostēdit etiā ipam fidē
fidē haberi nisi deo miseratē nō posse: et esse donū dei.
Quod aptissime docet dicit. **Grā** salui sū. **His** p̄ fidē: et
hoc nō ex vobis: s; dei donū est. **Possit** ei dicē. **Deo** accē-
pimus grām quā credidimus: tñ sibi fidē et v̄tutes: grām
deo. **Propter** hoc apls cū dixit; p̄ fidē. et hoc iqt nō ex vobis:

fidei donum est. Fucus ne diceret. se suis opibus donum
 tale meruisse: continuo subiecit. **N**o ex opibus: ne forte
 qd extollat. **N**o quia negavit aut euacuavit opa bona.
 cu dicit deum unicuique reddere sedm opa sua: si quia opa
 st ex fide: no ex opibus fides. **A**c p hoc ab illo st op nobis
 opa bona iusticie: a quo est ipa fide. **P**e qua dictu
 est. **I**ustus ex fide uiuit. **H**omines at no intelligetes qd aut
 ipse aplos. arbitramur iustificari hominem p fide sine opibus
 legis. putauerunt eu dicit. sufficit homini fide. etia si ma-
 le uiuat. et opa bona no habeat. **Q**uod absit. ut sentiret
 uas electionis. **Q**ui cu dixisset quoda loco. i ppo ei ihu
 neq; curisio aliqd ualeat. neq; puitu: mox addidit.
Sed fides que p dilectione opat. **I**pa est fides: que fideles
 dei separant a demonibus imudis. **N**am et ipi sicut dicit ia-
 cobus. credunt et qe misant. **S**ed no bene opat. **N**o ergo
 habet ista fide ex qua iustia uiuit. id est. que p dilectione
 opat: ut reddat ei de q uita etna. sedm opa ei. **S**ed qz
 ipa bona opa nobis ex deo st. a quo nobis et fides est et
 dilectio: ptea idem doctor getiu etia ipam uita etna.
 gram inuapauit. **E**t nascit inde no pua questio: q dno
 donate soluenda est. **S**i ei uita etna bonis opibus reddat
 sicut aptissime dicit scriptura. qm deo reddet unicuique sedm
 opa ei. q modo gra est uita etna. **C**u gra no opibus red-
 dat. sed gratis det: ipse aplo dicte. **E**t q opat merces
 no iputat sedm gram: sed sedm debitum. **E**t iteru. **R**elige
 iqt p electione que salue fore st. **E**t mox addidit. **S**i at
 gra. ia no ex opibus: alioqn gra ia no est gra. **Q**uomodo
 est ergo gra uita etna: que ex opibus sumit. **A**n forte
 uita etna no dicit dicit aplo gram. **P**rimo uo sic dicit:
 ut negari oino no possit. **N**ec intellectore acutu: sed
 tantummodo itentiu desiderat auditoze. **C**u ei dixisset. **S**t
 pedum pmi mors: continuo subdidit. **G**ra at dei uita etna:
 i xpo ihu dno nro. **I**ta ergo questio nullo modo michi
 uidet posse dissolui: nisi intelligam et ipa bona opa
 nra qbz etna reddit uita ad dei gram ptine: ptea

illud qd' ait dñs ih̄c. sine me nichil potestis facere. Et ip̄e apl̄s cū
dixisset. gr̄a saluē f̄a estis p̄ fidē. et hoc nō ex vob̄. sed dei donū
est. nō ex opib̄. ne forte qd' extollat̄. q' videt vtiq' putare
posse hōes hoc ita dictū. quasi necessaria nō sint bona opa
creditib̄. s; eis fides sola sufficiat: et tursus posse hōes
de bonis opib̄ extolli. velut ad ea ~~facienda~~ facienda sibi suffi-
ciat. **Moys** itaq' addidit. **Ip̄i** ei sumq' figuratū cātū i p̄pō
ih̄u i opib̄ bonis: que p̄parauit de q' ut i illis abulem̄. **Et**
est hoc. q' cū dei gr̄am qm̄edās. dixisset. nō ex opib̄. ne
forte qd' extollat̄. q' cur hoc dixit ratione reddēs: ip̄ius
ei sumq' figuratū cātū i p̄pō ih̄u i opib̄ bonis. **Et** modo
gō nō ex opib̄. ne forte qd' extollat̄. **Sed** audi et tēl
lige nō ex opib̄ dictū t̄p̄ tuis ex tēpō tibi existētib̄
s; t̄p̄ i h̄is i q' b̄ te de' f̄mpit. id est. formauit. et c̄auit.
Hoc ei ait. **Ip̄i** sumq' figuratū cātū i p̄pō ih̄u i opib̄ bo-
nis. nō nō illa c̄atioē qua hōes f̄a sumq': s; ea de
qua ille dicebat. qui vtiq' iā nō homo erat. Sol mudū
c̄a i me de'. **Et** de quo dicit apl̄s. **Si** qua igit' i p̄pō noua
creatura vetera trāserunt: ecce f̄a se noua. **Gr̄a** at ex
deo. **Figim̄** ergo. id est. formauit. et c̄auit i opib̄ bonis.
que nō p̄parauim̄ nos: s; p̄parauit de' ut i illis abulem̄.
Itaq' carissimi vita bona ~~vra~~ nostra nichil est aliud: q'
dei gr̄a. **Sine** dubio et vita etna. que bone vite reddū:
dei gr̄a est. **Et** ip̄a -i gratis dat̄: quia gratis dat̄ illi
cui dat̄. **Sed** illi cui dat̄. cātū modō gr̄a est: hoc at q'
illi dat̄ qm̄ p̄mū ei' est. gr̄a est pro gr̄a: t̄p̄ merces
pro iusticia: ut verū sit qm̄ verū est. quia reddet vni
cuiq' de' s̄dm̄ opa ei'. **Verū** at legim̄ i libris s̄cis. gr̄am
pro gr̄a: forsū queritis. **Sed** habetis euāgelū s̄dm̄ ioh̄anē
cōm̄ luce clarissimū: vbi ioh̄es baptista de dño xpo dicit. **Nos**
at ex plenitudī ei' accepim̄: et gr̄am pro gr̄a. **Ex** ei' itaq' plē-
tudinē accepim̄ pro modulo nō t̄p̄ p̄tūlas m̄ns ut bene vi-
nam̄. sicut de' p̄tūsus est m̄sura f̄idi. quia vn̄q'q' p̄m̄
domū habet a dño. alius sic. alius at sic. et ip̄a est gr̄a: et itup
accipim̄ et gr̄am pro gr̄a. quādo nobis vita etna reddet.
De qua dicit apl̄s. **Gr̄a** at dei vita etna i p̄pō ih̄u dño nō:

cū pius dixisset. **Stipediū pccā mors.** **Axeritō ei stipediū:** qz
 multē malicie dyabellice mors etna tēp debitū reddīt: **Ubi**
 cū posset dīcē dīcēre & rē dīcēre. stipediū at iusticiā vita etna:
 maluit dīcēre. grā at dī vita etna: ut hīc itelligeremqz nō
 pro meritis nris deū nos ad etnā vitā. s; pro sua misera
 tiōe pducere. De quo ī psalmo dicit homo ei; aūc fuc. qui
 coronat te ī miseriāōe & misericōdia. **Alīqd nō corona bonis**
 opib; reddīt? Sed quia ipā bona opa ille ī bonis & opera
 bat de quo dictū est. **De; est ei qui opat ī vobis & velle et**
 opari pro; bona volūtate. **Idō dixit psalm; coronat te ī**
 miseriāōe & misericōdia: quia ei; miseriāōe bona opamur.
 quib; corona reddīt. **Nō ei quia dixit. De; est ei q opat ī**
 vob; & velle & opari p bona volūtate: idō liberū arbitriū
 abstrulisse putandus est. **Qd' si ita esset: nō superius dixisset.**

cū timore & tremore vtrāq; ipoz salutē operamī.
Quādo ei iubet ut operet: liberū eoz
quērit arbitriū. Sed idō cū timo
re & tremore: ne sibi flūedo
bonis tēp suis extollat
it' rogaret aplō et dī
timore et tremore
dices. De; ē ei
et tremitis
hōis:
fics

qd' operant. de
 operib; . Tang' ergo
 aēt ei. quare dixisti cū
 hoz vboz rationē reddidit
 qui opat ī vobis. **Si ei timetis**
 nō extolle mī tēp de vris opibus
 quia de; est qui opat ī vobis. Itaq;
 debetis qdē p liberū arbitriū nō facere mala. et facere
 bona: hoc ei vobis lex dī pcepit ī libris scis. sine ver
 rib; sine nois. **Sed legam; & adiuvate dno itelligam;**
 aplm dicit: quia nō iust iustificabit op lege ois caro
 corā ipō. **Per legē ei cognitio pccā. Cognitio dixit: nō**
 cōsumatio. **Quādo at homo gnoscat pccā? si nō &**
 adiuvet grā ut cognitū caueat: sine dubio lex ipā opat.
Qd' alio loco ipē aplō dicit. ipō cū vba st. lex irā opat
hoc at dixit. quia ira dī
vicatore? qui p legē cog
tamē facit. Talis qipe
est legis: sicut & ī alio
 maior est ī pua
 noscūt pccā: et
 homo puator
 loco dicit. **Ubi ei**

lex nō est. nec pharicatio est. **pp̄t** hoc ⁊ alibi ⁊ ait. ut ser-
uam⁹ ī nouitate sp̄s. et nō ī uetustate lit̄e: legē uolēs
intelligere sūd uetustate. nouitate uēs sp̄s qđ nisi ⁊ grām.
Et ne putaret accusasse legē uł uēphēdisse: grimo
libi opposuit questionē ⁊ ait. Qđ ergo dicem⁹? lex
p̄cām est? **Ab̄s̄it**. Deinde subiūpit. Sed p̄cām nō cognoui
nisi p̄ legē. **Hoc** est qđ dixerat: p̄ legē ggnitio p̄cā. **Itā**
gnupitētia iqt̄ nesciēbā. nisi lex diceret. nō gnupiscēs.
Occasio at̄ accepta: p̄cām p̄ mādātū opatū est ī me
oem gnupiscētā. **Sine** lege et p̄cām mortuū est. **Ego**
at̄ aliqn̄ uiuēbā sine lege. **Adueniente** at̄ mādātō: p̄cām
ueniuit. **Ego** at̄ mortuus sū. **Et** iuctū est michi mā-
datū qđ erat ī uita: hoc est ī morte. **P̄cām** et occasio
acceptā p̄ mādātū fessit me: et p̄ illud occidit. **Itaq̄**
lex qđ sc̄a: et mādātū ~~in~~ ⁱⁿ iustū ⁊ sc̄m et bonū iustū
et bonū. **Qđ** 9 bonū est. michi factū est mors. **Ab̄s̄it**
Sed p̄cām ut appareat p̄cām. p̄ bonū michi opatū ē mortē:
ut fiat sup̄a modū p̄cōr. aut p̄cām p̄ mādātū. **Et** ad
galathas dicit. **Factus** at̄ qm̄ nō iustificabit homo
ex opib⁹ legis: nisi p̄ fidē ih̄u xp̄i. **Et** nos ī xp̄o ih̄esu
credim⁹: ut iustificem⁹ ex opib⁹ legis. **Qm̄** ex opibus
legis nō iustificabit ois caro. **Quid** est 9 qđ uanissimi
hoies et puerissimi pelagiani. legē dicūt esse dei grām:
qua uiuamur ad nō peccandū. **Qđ** est miser miser
qđ dicit. qui sine vlla dubitatioe tato ap̄lo contradicit?
Ille dicit p̄cām uires adūsus hoiem accepisse p̄ legē. et
cū p̄ mādātū gnus sc̄m et iustū et bonū carne occide.
et p̄ bonū operari et mortē. de qua nō liberaret nisi
uiuificaret sp̄s eū. que ~~lucē~~ ^{lucē} occiderat. sicut alio loco
dicit. ~~lucē~~ ^{lucē} occidit. sp̄s at̄ uiuificat: et isti idociles
cōtra ~~lucē~~ ^{lucē} lucē dei cecū. et contra uocē dei suū. dī. occi-
dēt ~~lucē~~ ^{lucē} lucē uiuificare dicūt. et uiuificati sp̄rituū
cōtradiciūt. **Ergo** fr̄es mei. ut ip̄i potius ap̄li v̄bis
uob̄ moneā. **delitōres** suam⁹ nō carni: ut sc̄cūdū car-
nē ~~uisc~~ ^{uisc} uiuam⁹. **Si** ei sc̄dm carnē uixeritis: moriemini.

Si autē spū actioēs carnis mortificauerūt: uiuētis. Hec
 dixit ut apostolicis vbi liberū arbitriū vīm a malo deter-
 re: et exhortaret ad bonū. Nō tamē ideo debetis i
 hōie. hoc est. i vobis ipis i dno glāri. quādo nō sōm carnis
 uiuētis: sed spū actioēs carnis mortificatis. Ut em̄
 nō se extolleret q̄b̄ ista dicebat. epistimātes se suo spū
 tanta hec bona opa facē posse nō dei. p̄tā cū dixisset
 si at spū actioēs carnis mortificaueritis. uiuētis. cōi-
 mo **subiūxit** subiicit. q̄t̄q̄ ei spū dei agūt: hū filii s̄
 dei. **Quādo** ei spū actioēs carnis mortificatis ut uiuatis &
 illū glificate. illū laudate. illi grās agite. cui spū agt
 agimini. ut i ista ualeatis: ut uos filios dei esse nō
 stētis. q̄t̄q̄ ei spū dei agūt: hū filii dei s̄. q̄t̄q̄ ergo
 aduēto solo aduitorio legīs. sine aduitorio grē q̄fideōs
 i v̄tus sua. suo spū agūt: nō s̄ **falsi** filii dei. **Iacob**
 s̄ de q̄b̄ idē dicit apls. q̄ ignorātes dei iusticiā. et suā vo-
 lūtes q̄stūe: iusticiā dei nō s̄ subiēti. **De iudicis** hoc
 dixit q̄ cū de se p̄sumētes grām repellebat: et i xpm̄
 p̄tā nō adēbat. **Sua** vō iusticiā dicit eos uolētes
 q̄stūere: que iusticiā est ex lege: nō quia lex ab ipis
 est cōstituta. **Sed** i lege que ex deo est suā iusticiā cō-
 stituit q̄stūerāt: quādo eadē legē suis uirtibus
 se implere posse cōdebat: ignorātes dei iusticiā. non
 quā iusticiā deus iustus est. sed que iusticiā est homi-
 ex deo. **Ut** sciatis hāc illū eorū dixisse iusticiā que
 est ex lege. hāc at̄ dei que hōis est ex deo. audite quid
 alio loco dicit cū de p̄pō loq̄ret. **Propter** que oīa iquit nō
 solū **de** detrimēta esse credidi: uerū et stercora existi-
 manū esse ut p̄p̄m sacrificiā hēt iueniat i illo. non
 habēs meā iusticiā que ex lege est: sed eā que est p̄
 fidē xpi que est ex deo. **quid** est. nō habēs meā iusticiā
 que ex lege est. cū sua nō esset ley ipā sed dei: nisi quia
 sua dixit iusticiā quā ex lege **est**. quia quia sua
 uolūtate legē se posse putabat implere sine aduitorio
& gracie que est p̄ fidē p̄p̄i. **Idco** cū dixisset. nō habēs
 meā iusticiā que est ex lege: secutus aduipit. **Sed**

ea que est p fide xpi: que est ex deo. Hanc ignorabat. de qb
ait. Ignorantes dei iusticia: id est. que que est ex deo. Hanc
ei dat no sua occasio. s; vniuersas sp. Et sua volentes costi
tue. qua dixit ipse ex lege iusticia. ~~ea~~ cu dicit. no habes
mea iusticia que ex lege est. iusticia dei no est subiecti. hoc
est. gra dei no est subiecti. Sub lege ei erat no sub gratia
et ideo eis dnabat peccm: a quo no fit homo liber lege. s;
gra. ~~Ad~~ qd alibi dicit. ~~Item~~ cu vob no dnabit. h no ei
est sub lege: s; sub gra. No qz lex mala est: sed quia
sub illa est qd vob facit inbedo. no adinuado. Gra qd ad
iuuat. ut legis qd sit fror: sine qua gra sub lege posita
tantummodo erit legis auditor. Talib; itaq; dicit. Qui i lege
iustificamini: a gra exidistis. Et ita sit surdus ad vob apli
caz vob. qd ita insipiat. imo insanat. nescias qd loqr. ut
audat dicere lege esse gram. cu clamet q sine sciebat
qd loqr. Qui i lege iustificamini: a gra exidistis. Si
at lex no est gra. quia ut ipsa lex fiat. no pe lex adiu
uat. s; gra. h nuqd natura erit gra. Na et hoc pelagianu
ausi se dic. gram esse natura. In qua sic creati sum;.
vt habeam; mte rationale. qua itellig; valeam; fieri ad
v. imagin; dei: vt dnemur. pisib; maris z volucribus
celi. et oib; pecorib; que repit. sup tra. Sed no her est
gra qua gmedat apls p fide ihu xpi. hanc hanc ei natura
etia cu ipis fidelibus certu est nobis esse coem. Gra vo
p fide ihu xpi: eoz tantummodo est. quoz est ipa fides. No
ei omni est fides. Deniq; sicut eis q volentes i lege iustificari
a gra exidit verissime dicit. si ex lege iusticia. ergo xpi
gratis mortuus est: sic z h h; q gram qua gmedat et
pripit fides xpi parat esse natura. vt verissime dicit. si ex
natura iusticia. ergo ppe gratis mortuus est. Ia hic ei est
lex: et no iustificabat. Ia h; h; xat z natura: et no iustifi
cabat. Ideo xpi no gratis mortuus est. ut lex p illu implet
q dixit. no vni lege solue. s; imple. et natura p ada pdita
p illu repararet. q dixit venisse se que z saluare qd perie
rat. In quo que veturu etia atq; p;os a reddiderat: qui
diligebat deu. Dicit ei. gram dei que data est p fide ihu xpi

que neq lex est neq natura ad hoc tamē vale vt p̄a
 p̄cūta dimittat: nō vt futura viret vel repugnātia
 separet. Sed si hoc verū esset. vtiq; i orōne dīca
 cū dixissem. dimitte nobis debita nr̄a sicut nos
 dimittim; debitoribus nr̄is: nō addēm; . et nos i se-
 tas i tēptationē . Illud ei dicim; vt p̄a dimittat:
 hoc et at vt caueat. Tunc vīrat. Qd'a p̄c qui i cel
 est nulla ratio p̄tēim;: si v̄tute voluntatis huane
 hoc possem; efficē . Comonco at cōtate orāam et mltū
 exhortor: vt b̄tū cypani librad & qud s̄p̄sūt de orōne
 dīca diligēt legatis: et quātū vos dñs adiuuēt
 intelligatis . memorieq; mādētis . Ibi vidēbitis q̄ad
 modū sic alloquat' liberū arbitū eoz quos cōscrip-
 tiōe sui sermoib; edificat: vt ostēdat tamē ea que
 iplēda vidēt' i lege . i orōne dīca esse poscēda .
 Qd' vtiq; ~~vāni~~ vānissime fieret: si ad illa agēda
 sine dīuino adiutorio voluntas huana sufficeret.
 Sed cū fuerit cōvicti nō defensores s; i flatores &
 p̄cipitatores liberū arbitriū . quia neq; scētia dīuī
 ne legis . neq; ~~na~~ natura . neq; sola remissio p̄coz
 est illa gr̄a . que p̄ ihm̄ xpm̄ dñm nr̄m dat': sed ip̄a
 facit vt lex iplēat' . vt natura liberet' . ~~neq; na~~
 ne p̄coz dñet' . Cū ergo i h; hīs v̄victi fuerit: ad
 hoc se cōuertūt . vt quocūq; modo conēt' & ostēde
 gr̄am dei sc̄dm̄ merita nr̄a dari . dicūt ei Si nō dat'
 sc̄dm̄ merita ~~bonoz op~~ bonoz opm . quia p̄ ip̄am
 bene opam: tamē sc̄dm̄ merita bone voluntatis dat'.
 Quia bona voluntas iquē p̄cedit orātis & quā p̄ces
 sūt voluntas creditis: vt sc̄dm̄ her merita gr̄a fecit
 exaudietis dei . Itā q̄dē de fide . hoc est . de voluntate
 creditis superius disputauī & vsq; adeo eā demōstrāb
 ad gr̄am p̄tine . vt ap̄lo nō dicit . misericōrdia
 q̄seruit sūt . quia fidelis etiā: sed dicit . misericōrdia q̄seruit
 sūt vt fidelis esse m . Fur & alia testimonia: i q̄b; est
 qd' ait . Sapit ad tēperatā . Finis vnicūq; deus

ptiens est mensura fidei. Et qd' ia comōzauī. Gratia
saluī fū estis p' fidē. Et hoc nō ep' vobis: sed dei donū
est. Et illud qd' scripsit ad ephesios. Pax frīb' et cari-
tas cū fidē. Ado p'z et dno ihu p'pō. Et illud vbi
ait. Quia vobis donatū est p'z p'pō. nō solū vt cre-
datis i' eū: s; etiā vt patiāmi p'z eo. Vtrūq; gō ad
dei grām ptinet. Et fides creditū. et tolerātia patiētia:
quia vtrūq; dicit esse donatū. Et illud in ap'c
vbi dicit. Habetes at eūdē spm fidei. Nō ei aut. Scitū
fidei: s; spm fidei. Qd' p'p'ca dicit: vt itelligim'g.
quia q' fides et nō petita. gredit: vt ei p'peti
alia gredat'. Qd' modo ei iuocabūt iqt i' que nō cre-
diderūt. Ergo sp' s'c'e facit vt habeam'g fidē. Et p' fidē
ipetrem'g orādo: vt possim'g facē que iudicā. Ideo ip'z
ap'ls assidue legi preponit. fidē q' qm' qd' lex iubet facē
nō valeam'g: nisi p' fidē rogādo ipetrem'g vt facē valeam'g.
Itā si fidē liberi est tātū modo arbitriū ~~non~~ necdat'
a deo q' p'p' qd' p' eis q' nolūt credē oram'g vt credat'.
Qd' p'p'us facim'g ianiter: nisi vāissime credim'g.
etiā p'uerfas et fidei cōtrarias volūtates d'p'otere
deū ad credendū posse cōuertē. Liberiū qd' arbitriū
hoīs pulsat': vbi dicit'. Hodie si v'c' ei'g audierit':
nosite obdurare corda v'ra. Sed nisi possit auertā duriciā
cordis auferre: nō dicit p' p'phetā. Auferā ab eis cor lapi-
deū: et dabo eis cor carneū. Qd' de nouo testamēto fuisse
p'dictū satis ostendit' ap'ls: vbi ait. Ep'la nū v'c' estis?
sc'pta nō atramētū. s; spū dei viuī: nō i' tabulis lapideis.
s; i' tabulis cordis carnalib'g. Qd' nō ideo dictū putem'g
vt carnaliter viuāt. qui debet spūalit' viuē. Sed q'
lapis sine sensu est. cui q'parū est cor durū? cui nisi
carni sentiētū cor itelligēs debuit debuit q'pari? Sic
etiā hoc dicit' p' ezechielē p'phetā. Et dabo eis iqt cor carneū
aliud? Et spm nouū dabo eis: et euellā cor lapideū de
carne eorū. Et dabo eis cor carneū vt i' p'ceptis meis
ambulet. et iustificatiōes meas obseruet. et faciāt

eas; et erit michi i p[ro]p[ri]um, et ego ero eis i de[um]. dicit d[omi]n[us].
 Aliq[ui]d q[ui]d possum nisi absurdissime dic[ere] ho[m]i[n]i merita
 bone & voluntatis, i ho[m]i[n]e p[ro]cessisse. vt euelleret ab eo
 cor lapideu[m] q[ui] q[ui] ip[s]u[m] cor lapideu[m] no[n] signat nisi du-
 rita[m] durissima[m] voluntate[m] aduers[us] de[um] o[mn]i[um] inflexibile[m] e[st].
 Vbi ei p[ro]cedit bona voluntas: ia[m] no[n] est utiq[ue] cor lapideu[m].
 Na[m] & alio loco p[ro] e[un]de[m] p[ro]ph[et]am d[omi]n[us] manifestissime ostendit
 no[n] p[ro]p[ri]e eor[um] aliqua bona me[ri]ta. s[ed] p[ro]p[ri]e nome[n] suu[m] facit:
 vbi ait. No[n] p[ro]p[ri]e vos ego facio dom[us] isrl[el]. s[ed] p[ro]p[ri]e nome[n]
 meu[m] sc[ilicet] q[uo]d p[ro]phanastis i g[en]tibus quo[m] i[n]tra[er]is illuc. Et
 sc[ilicet] facio nome[n] meu[m] magnu[m] q[uo]d p[ro]phanatu[m] est i g[en]tibus
 q[uo]d p[ro]phanastis i medio eor[um]. Et sc[ilicet] g[er]es q[ui] ego su[m] d[omi]n[us]
 & p[ro]ph[et]a d[omi]n[us] dicit adonay d[omi]n[us]: cu[m] sc[ilicet] faciat[ur] fuerit
 i vobis ante oculos eor[um]. Et accipia[m] vos de g[en]tibus & et
 p[ro]ph[et]a d[omi]n[us] vos ep[iscop]os t[er]ris: et iduca[m] vos i t[er]ra[m] v[est]ra[m]. Et
 asp[er]ga[m] vos aqua munda & et munda bini[m] ab o[mn]ib[us] imundi-
 tijs v[est]ris: et ab ydol[is] v[est]ris munda bini[m] vos. Et dabo vob[is] cor
 nouu[m]: et sp[iritu] nouu[m] dabo i vob[is]. Et auferet[ur] cor lapideu[m]
 & carne[m] v[est]ra[m] & et dabo vob[is] cor carneu[m]: et sp[iritu] meu[m] dabo
 i vob[is]. Et facia[m] vt i iustificationib[us] meis abuleti[s] & iu-
 sticia[m] mea[m] obseruetis & faciat[is]. Qu[ia] ita sit cecus vt
 no[n] videat. q[ui]a ita lapideus vt no[n] sciat ista gra[m] no[n]
 sc[ilicet] me[ri]ta bone voluntatis d[omi]n[us] dicit atq[ue] testate
 ego facio dom[us] isrl[el]. s[ed] p[ro]p[ri]e nome[n] meu[m] sc[ilicet]. Quare
 ei dixit. ego facio. s[ed] p[ro]p[ri]e nome[n] meu[m] sc[ilicet] nisi. ne illi
 putaret p[ro]p[ri]e bona sua me[ri]ta fieri. q[uo]d no[n] erubescit
 dicere pelagiani. No[n] solu[m] at bona me[ri]ta eor[um] nulla.
 veru[m] mala me[ri]ta p[ro]cessisse d[emon]strat: d[omi]n[us] dicit.
 s[ed] p[ro]p[ri]e nome[n] meu[m] sc[ilicet] q[uo]d p[ro]phanastis i g[en]tibus. Qu[ia] no[n]
 vidat horredu[m] malu[m] esse nome[n] sc[ilicet] d[omi]n[us] p[ro]phanare.
 Et tam[en] p[ro]p[ri]e ip[s]u[m] nome[n] i[st]u[m] q[uo]d p[ro]phanastis vos. ego facia[m]
 vos bonos: no[n] p[ro]p[ri]e vos. Et sc[ilicet] facio i[st]u[m] nome[n] meu[m]
 magnu[m] q[uo]d p[ro]phanatu[m] est i g[en]tibus: q[uo]d p[ro]phanastis i medio
 eor[um]. Sc[ilicet] facere se dicit nome[n] suu[m]: q[uo]d q[uo]d superius dixit
 sc[ilicet]. hoc est ergo q[uo]d oramus i orone d[omi]n[us] dicit d[omi]n[us].
 sc[ilicet] facit nome[n] tuu[m]: vt sc[ilicet] facit i ho[m]i[n]ib[us]. q[uo]d p[ro]p[ri]e sc[ilicet] p[ro]p[ri]e

sine dubio sp̄ est scm̄. Deniq; seq̄t̄. Et fiet oēs gētes qm̄
 ego sū dñs dicit adonay dñs: cū satisfactus fuero i vobis. Cū
 ergo sp̄ sū ip̄ sit fact̄ h̄ satisfact̄ tamē i eis q̄ quibz̄ laqueat̄
 grām suā: auferedo ab eis cor lapideū. p̄ qd̄ nomē dñi
 p̄hanauerūt. Ne at̄ p̄t̄ putet̄ nichil ibi facere ip̄os hōiō
 p̄ liberū arbitriū: ideo dicit̄ i psalmo. Nolite addurere corda
 v̄ra. Et p̄ ip̄m̄. Proicite a vob̄ oēs impietates v̄ras
 q̄ ip̄e egit̄ i me: et facite vobis cor nouū et sp̄m̄ nouū.
 et facite oīa mādāta mea. Et qd̄ modicū domo ist̄ dicit
 dñs. Quia nōdo morē morētis dicit adonay dñs: et conuatiū
 et vinctis. Reminere m̄ cū dicere. gūtim̄ et vinctis: cū
 dicit̄. cōte nos dñs. Meminere m̄ cū dicere. Proicite a vob̄
 oēs impietates v̄ras: cū ip̄e iustificet ip̄m̄. Meminere m̄
 ip̄m̄ dicere. facite vob̄ cor nouū et sp̄m̄ nouū: q̄ dicit. dabo vob̄
 cor nouū. et sp̄m̄ nouū dabo vobis. Et modo qd̄ dicit. facite
 vobis. hoc dicit. dabo vobis. q̄re iubet si ip̄e daturus est. q̄re
 dat si homo facturus est. nisi qd̄ dicit qd̄ iubet cū adiuvat
 et faciat cū iubet? P̄p̄ est at̄ i nobis volūtas libera: s̄
 nō sp̄ est bona. Aut ei a iusticia est libera. qm̄ seruit p̄cō.
 et tūc est mala. Aut a p̄cō libera est. quādo seruit iusticia:
 et tūc est bona. Et v̄ dñi sp̄ est bona et p̄ h̄c fit. ut sit
 homo volūtat̄ bone: q̄ p̄us fuit volūtat̄ male. Et h̄c
 fit ut ip̄a bona volūtas que que iā esse cepit. auget̄ et
 tā magna fiat ut possit implere diuina ~~p̄cepta~~ mādāta que
 voluerit: cū valde p̄t̄ voluerit. Ad hoc ei vult qd̄ scriptū
 est. si volueris q̄seruabis mādāta et homo q̄ voluerit et nō
 potuerit. nondū se plene velle q̄noscat: et oīa ut habuit
 tantū ~~grām~~ volūtat̄. quāta sufficit ad implenda mādāta.
 Sic q̄pe adiuvat: ut faciat qd̄ iubet. Tūc ei vtile est velle
 cū possum; et tūc vtile est posse cū volum; . Nā qd̄ p̄dest
 si qd̄ nō possum; volum; aut qd̄ possum; nolim;?
 Magnū aliqd̄ se scire pelagiani putat. quādo dicūt. nō
 iubet dñs qd̄ sciret nō posse ab hōie fieri. Et hoc nesciat?
 Sed ideo iubet aliqua que nō possum; ut nouerim; qd̄
 ab illo pete debem; . Ip̄a est ei fides q̄ oīa d̄ ip̄e: qd̄
 lex ip̄e ait. Deniq; ip̄e qui dixit. si volueris q̄seruabis mā
 data. i eod̄ lib̄o eccl̄iastico aliquāto post dicit. Quis

dabit i ore meo custodia et sup labia mea signaculu astu-
tu: ne forte ruda ab eo. et lingua mea pdat me. Ja etc
madata accepit. Colhibe lingua tua a malo: et labia tua
ne loquat' dolu. Cu ergo veru sit qd' dixit. si voluiss
gservabis madata. que qrit ori suo dari custodia. simi-
lis ei q' dicit i psalmo. pone dno custodia ori meo. No
ei sufficit madata dei et voluntas sua. qm qd' si voluit
gservabit madata: qm multa dei madata st' cotra sup-
bia. Ja novit ea: si voluit gservabit ea. Quare ergo
paulo post dicit. Dno qm et deo vite mee: clatione occu-
latu ne dederis michi. Ja dixit ei lex. No gcupisus.
Vult go vt faciat qd' iubet: qm si voluit gservabit ma-
data. Quare fessit et dicit. Cocupisctia auerte a me.
Contra lupuria deo q' multa madata. faciat ex: qz
si voluit gservabit madata. Sed est qd' clamat ad dnu.
Vobis appetitio et gubitus: ne apprechdat me. Si
her ei i presenti dicerem. rectissime nobis ostendet
et dicit: op ista orone mea. qua her a dno peto. tolli-
gite q' modo dixit. si voluiss gservabis madata. Tertu
est ei nos madata servare: si volumus. Sed quia pparat
voluntas de a dno: ab ipso petdu est. vt fatu velim.
qm suffiat. vt voludo faciam. Tertu est nos velle
cu volumus. sed ille facit vt velim bonu. de quo dictu
est qd' paulo ante posui. qd' pparat voluntas a dno. de
quo dictu est. A dno gressus hois diriget: et via ei gvolet.
De quo dictu est. Deo q' opat' i vobis et velle. Tertu est nos
facere cu faciam: s' ille facit vt h' faciam. p' b' deo vites effi-
catissimas voluntati q' dixit. ~~Et~~ facia vt i iustificatioibz
meis abuletis: et iudicia mea ad observatio z faciatis. Cu
dicit. facia vt faciatis. qd' aliud dicit. nisi. auferu a vobis
cor lapideu vnde no faciebat. et dabo vobis cor carneu vnde
faciatis. Et hoc qd' est. nisi auferu a vob' cor duru. vnde
no faciebatis. et dabo vobis cor obediens vnde faciatis.
Ille facit vt faciam: cu dicit homo. Pone dno custodia
ori meo. Hoc est dicere. fac vt ponu custodia ori meo

Quod beneficium dei iam fuerit gsecutus q dixit. Posui
ori meo custodia, Qui ergo vult fieri dei mandatu et
no potest. ia qd habet volutate bo bona h; s; adhuc puā
et invalidā: poterit at cū magna habuerit z robustā.
Quado ei martires magna illa madata fecerūt: mag
na utiq; volutate. hoc est magna caritate fecerūt. De
qua caritate ipse dñs ait. **M**aiore hac caritate nemo
habet: ~~ut~~ q; ut aiām suā ponat qd p amicos suis. Unde
z aplo dicit. Qui ei diligit ppimū: lege implevit. **N**ā nō
adulterabis. nō homicidū facies. nō fureberis. nō cupisus
et si qd est aliud madata: i hoc sermone recapitulat
diligere ppimū tuū tñ bñm. **D**ilno ppimū. ~~malū~~ malū
nō opat: **P**leūdo ergo legis est dilectio. **I**psam caritate
aplo petrus nondū habuit: quando timore dñm ter nega
uit. **T**imor ei nō est i caritate sicut dicit iohēs euāgelista
i epla sua: s; pfrā cūctis foris mittit timore. **E**t tamē
quōs puā z ipfrā nō deerat. quando dicebat dño: aiā
mā pro te ponā. **P**utabat ei posse: qd se velle sen
tiebat. **E**t qd ista z est puā dare ceperat caritate
nisi ille qui pparabat volutate z cooperādo pfiat qd
opando incipit: **Q**uā ipse ut velim opat: incipies: qui
voletib; cooperat: pfiat. **H**ic qd ait aplo. **S**icut sū
qm q opat i vobis op; bonū: pfiat vsq; i die xpi ihū.
Ut ergo velim; sine nobis opat; **C**ū at volum;?
et sic volum; ut faciam; nobiscū cooperat; **E**t tamē
sine illo vel opatē ut velim; v; cooperatē cū volum;:
ad bona pietatis opa nichil valeim;. **D**e opante illo ut
velim; dñm est. **D**e; est ei q opat i vob; z velle. **D**e
cooperatē illo cū iā volum; z velle facim;: scim; iqt
qm diligētib; dñm oīa cooperat i bonū. **Q**uid est oīa?
nisi z ipas tribulis seuasq; passioēs? **P**arcina qpe
illa que ihū mitati grauis est: leuis efficit cūctati. **T**alib;
ei dñs dixit: esse suā fac sarinā laue. qualis pet; fuit.

quado passus est p̄ xpo: nō qualis fuit quado negavit
 xpm̄. Itā caritate. id est. diuino amore ardentissima co-
 luntate quiddam ap̄la dicit. Quis nō separet a caritate p̄p̄i.
 ebullitio. an angustia. an p̄secutio. an fames. an inditias.
 an periculū. an gladius? Sicut scriptū est. Quā p̄p̄ te mor-
 tificam̄ tota die: deputati sumus velut oves occisionis.
 Sed ī hīs oib; sup̄ vicin;: p̄p̄ eū q̄ diligit nos. Certus
 tu et q̄ neq; mors. neq; vita. neq; āgeli. neq; p̄ncipatq.
 neq; p̄ntia. neq; futura. neq; altitudo. neq; p̄fundū. neq;
 catura alioq; alia: poterit nos separe a caritate dei q̄ est
 ī xpo ih̄u dno nro. Et alio loco dicit. Adhuc sup̄eminē-
 tiorē viā vob; demonstrō. Si linguis homi; loq̄r et āgeloꝝ.
 caritate at nō habea: fr̄us sū cramentū sonas. aut cūbalū
 timēs. Et si habuero p̄ph̄tā. et si sciero oīa sacramēta
 et si habuero eōm fidē ita ut montes trāstera: et caritate at
 nō habea: nichil sū. Et si distibuo oīa mea paup̄ibus.
 et si tradidero corp; meū ut ardea: et caritate at nō habea:
 nichil michi p̄dest. Caritas magnanima est: benigna
 est. Caritas nō emulat. nō agit p̄p̄erā. nō inflat. nō
 q̄rit que sua sūt: nō iritat. nō cogitat malū: nō gaudet
 sup̄ iūctatē: gaudet at v̄ritati. Quia tollit at oīa aedit.
 oīa sperat: oīa suffert: caritas nūq; cadit. Et paulo post.
 Manet iūct fides spes caritas ea hęc: maior at horū caritas.
 Spectam̄ caritate. Itē dicit ad galathas. Vos et ī liber-
 tate vocati estis fr̄es et caritū ne libertate ī occasione
 carnis detis: si p̄ caritate seruite tūic. Quis et ī lep̄ ī
 vno sermōe īplet: ī eo qd̄ dicit: diliges p̄ximū tuū
 sicut teip̄. Hoc est qd̄ ad ad romanos ait. Qui diligit
 alterū: legē īpleuit. Itē dicit ad colozenses. P̄p̄ oīa at
 hęc caritate que ē viculū p̄frōnis. Et ad thimotheū:
 finis iūct p̄cepti est caritas. Et ad iugēs q̄lis caritas. de
 corde iūct puro. et ḡradia bona: et fide nō ficta. Ad cho-
 rinthios at ad dicit. oīa v̄ra cū caritate fiāt: satis ostendit

etiam ipse correptiones quas aspernas et amaras fecerunt qui
corripuit cum caritate esse faciedas. Unde et alibi cum dixisset.
corripite iustos. consolamini pusillanimes. suscipite infirmos.
patientes estote. ad omnes: moyses subiungit. Videte ne quis malum
pro malo reddat alicui. Ego et qui corripuit iusti: non
malum pro malo. sed potius bonum reddit. Hec autem omnia que
nisi caritas operatur? Et apostolus Petrus. ante omnia iustitiam mutua
inter vos caritatemque pietatis habentes: quia caritas operatur multum
domine pietatis. Dicit etiam apostolus iacobus. Si tamen legem proficiatis
negate secundum scripturas. diliges proximum tuum tui temporis: beneficia
facies. Ite iohannes apostolus. Qui diligit iustitiam suam: in lumine
manet. Et alio loco. Qui non est iustus. non est ex deo. et
qui non diligit fratrem suum. quia hoc est annuntiatio quam audiuimus
ab initio: ut diligamus invicem. Itaque alibi. Hoc est et iustitiam
datum illius: ut quidam nomen filii eius illi christi: et dili-
gamus invicem. Et iterum. Hoc iustitiam mandatum habemus ab ipso:
ut qui diligit deum. diligat et fratrem suum. Et paulo post. In hoc
iustitiam cognoscimus. quia diligimus filios dei: cum deum diligimus.
et precepta eius facimus. Hec est enim dilectio dei. ut precepta eius
servemus: et precepta illius graviora non sunt. Et in epistola secunda scriptum
est. Non quod preceptum novum scribitur tibi: sed quod habuimus ab initio:
ut diligamus invicem. Dicit etiam ipse dominus ihesus. in duobus preceptis.
dilectionis dei et dilectionis proximi: totam legem prophetarumque perducere.
De quibus duobus preceptis in evangelio secundum marcum scriptum
est. Et accessit unus de scribis qui audierat illos perquirens
et videns quia bene illis responderit: interrogavit eum. quod esset
primum omnium mandatum. Ihesus autem respondit ei. Primum omnium man-
datum est. Audi israel: dominus deus tuus unus est. Et diliges dominum
deum tuum ex toto corde tuo: et ex tota anima tua: et ex tota
mente tua. Hoc est primum mandatum. Secundum autem simile illi. Dili-
ges proximum tuum: tui temporis. Quia si hoc aliud mandatum non
est. Dicit etiam in evangelio secundum iohannem. Mandatum novum do vobis:
ut diligatis invicem. In hoc cognoscatur. quia discipuli mei estis:
si dilectionem habueritis ad invicem. Hec omnia precepta dilectionis
id est caritatis. que talia et talia et talia sunt. ut quicquid homo se

putauerit bene facere bene. si fiat sine caritate. nullo
 modo fiat bene. **H**ec ergo propter caritatis caritatem daretur
 hominibus: non habetibus liberum arbitrium voluntatis. **S**ed quia
 pro lege datur et veterem et novam. **Q**uoniam in noua uenerit
 gratia que permittit in veterem. **R**ex autem sine gratia libera est
 occidens. in gratia uero spiritus uiuificans. unde est in hominibus caritas
 dei et proximi. nisi ex ipso deo? **N**am si non ex deo. sed ex
 hominibus: uicerunt pelagianum. **S**i autem ex deo: uicerunt pe-
 lagianos. **S**edat ergo iter. nos iudex apostolus iohannes. et di-
 cat nobis. **C**arissimi diligamus inuicem. **I**n quibus scribit iohannes
 cum si illi extollere ceperit et dicit. ut ad quod nobis hoc pre-
 cipitur. nisi quia ex nobis habemus ut inuicem diligamus:
 sed quod ultimo idem iohannes confundens eos et dicens. quia dilectio
 ex deo est. **N**on itaque ex nobis: sed ex deo est. **S**icut ergo dictum
 est. diligamus nos inuicem. quia dilectio ex deo est. nisi quia
 precepto admonitum est liberum arbitrium ut quareat dei donum?
Quod quidem sine suo fructu prius admonet: nisi prius ac-
 ciperet aliquid dilectionis. ut addi sibi quareat unde quod uibe-
 bat implet. **C**um dicitur diligamus inuicem: lex est. **C**um dicitur
 quia dilectio ex deo est: gratia est. **S**apientia quareat dei: lege
 et misericordia in lingua portat. **U**nde scriptum est in psalmo
Et cum benedictione dabit quod lege dedit. **N**emo ergo nos
 fallat fructus mei: quia non diligemus deum. nisi nos prius
 ipse diligit. **I**dem iohannes aptissime hoc ostendit et dicit.
Nos diligimus: quia ipse prius dilexit nos. **G**ratia nos fa-
 cit legis dilectores: lex uero sine gratia. non nisi suadica-
 tores facit. **E**t quod discipulis suis dixit dominus. non uos me
 elegistis. sed ego uos elegi: nichil aliud indicat nobis.
Si enim nos prius dilexerimus ut hoc merito ipse nos
 ipse diligeret: prius illum nos elegimus. ut ab illo eligi
 mereremur. **S**ed ipse qui ueritas est aliud dicit: et hinc
 uanitati hominum aptissime contradicit. **N**on uos me
 elegistis. **S**i ergo non nos elegistis: sine dubio uer-
 ner dilexistis. **Q**uomodo enim eum diligeret? quid non diligeret?
Sed ego ipse uos elegi. **N**am non et ipsi postea elegerunt

eū? et oīb; bonis h; hui; sēli p̄ulerūt? Sed quia electi
sūt. elegerūt: nō quia elegerūt. electi sūt. **E**ligētū homī
meritū nullū esset: nisi eligētis deī grā p̄uēret. **V**nde
et ap̄l; paulus benedictōs colocoſenses. vos iqt̄ dñs mlt̄
tiplicet: et abūdare faciat caritate i iuicē. et oīb;.
Hac benedictō benedictionē dedit ut nos iuicē dili
gerem;: qui lege dedit ut iuicē diligam;. Demq;
alio loco ad colōsē. quia sine dubio i q̄busdā eorū m̄ tā
erat qd̄ t̄ eis ut esset optauerat. grās iqt̄ agē debem;
deo s; pro oībus vobis fides sicut dignū est: qm̄ superes
cit fides v̄ra. et abūdāt caritas vnicuiq; v̄rū i iuicē.
Hoc dixit. ne forte de tanto bono qd̄ ex deo habebat
t̄y ex seip̄o habētes extollerēt. **Q**uōd s; sup̄ superes
fides v̄ra iqt̄ et abūdāt vnicuiq; v̄rū caritas i iuicē
grās agē debem; deo de vobis: nō ita vos laudare. t̄y
hoc habeatis ex vobis. Et ad thimotheū dicit. **N**o eī
dedit nō nobis de; sp̄m timoris: s; v̄tutis et caritatis
et ḡtinecie. **I**n quo sane ap̄l; testimoio cauere
debem;. ne nos arbitremur nō accepisse sp̄m timoris
dei: qd̄ sine dubio magnū est dei donū. **D**e quo dicit p̄pha
psalms. **R**egēret sup̄ eū sp̄s sapientie et intellectus: sp̄s
gl̄iā et fortitudinis: sp̄s scientie et pietatis: et sp̄s timoris
dñi. **N**o quo timore petri; p̄m̄ negauit: s; illius ti
moris sp̄m̄ accepim;. de quo dicit ip̄e dñs p̄p̄r. **E**cce ti
mete q̄ hab; p̄tate et corp; et anim; p̄dē t̄ gehēnā. Ita
dico vobis: hūc timete. **H**oc at̄ dixit: ne illo timore
negarem; eū quo turbat; est petrus. **H**ūc eī aufert
voluit a nobis. cū prius dixit. **N**olite timē vos qui
corpus occidit: et postea nō habet qd̄ faciat. **H**ūc ti
moris nō accepim; sp̄m̄: s; v̄tutis et caritatis et ḡtinecie.
De qua sp̄u idē ip̄e ad ad romanos ait. **G**lamur i
tribulationib;. **S**actes qm̄ tribulatio p̄nticiā opat. p̄nticia
p̄bationē. probatio sp̄em. sp̄s at̄ nō ḡfidit: quia
caritas dei diffusa est i cordib; nostris. **P**ro sp̄m̄ sc̄m̄ q̄ datus
est nobis. **I**p̄a caritate fit. quā donū dei esse manifestat:

ut tribulatio nō auferat. s; potius opet paciētia.
 Ad ephesios etiā pax iquit frīb; . et caritas cū fidē.
 Magna bona: sed dicit vnde. A deo iūt pater: et
 dno ihū ppō. Ergo hec magna bona nō sūt. nisi
 dei dona. Sed nō est mirū si lup luet ī tenebris:
 et tenebre eā nō pphēdūt. In iohāne lup dicit ecce
 qualē dilectionē dedit nobis pater ut filii dei vo-
 cemur et sim;: et pelagianis tenebre dicit **dilectio**
 nobis ex nobis est. Quā si verā verā. id est.
 xpianā dilectionē haberet et sciret et vnde haberet:
 sicut sciebat apls q̄ dicebat. **sciat** nos at nō spm
 hui; mudi accepim;. s; spm q̄ ex deo est: ut sciam; **dilectio**
 que a deo donata sūt nobis. Iohēs dicit. Deus dilectio
 est: et pelagiani etiā ipm deū. nō ex deo. sed ex se
 metipis habere se dicūt. Et cū sciētia legis ex deo
 nobis esse fateat: caritate ex nobis ipis volūt.
 Ille auduit aplm dicēte. **Sciētia** inflat: caritas
 at edificat. Sed est iēptius. ymo vō qd est amētius.
 et ab ipā sciētia caritatis alienius: q̄ q̄ fieri
 ex deo esse sciētia. que sine caritate inflat. et ex nobis esse
 caritate. que facit ut sciētia inflare nō possit. **Icō**
 cū dicit apls. Supereminet sciētie caritate ppi. qd est
 itāius q̄ putare ex deo esse sciētia que que subde-
 da est caritati. et ex hominibus caritatē que supereminet
 sciētie: **Fides** at vera et doctna sana. ambas dicit
 esse ex deo: quia scptū est. A facie eiq̄ sciētia et iūel-
 lect; pcedit. Et scptū est. Caritas at ex deo est. Et
 legim; spm sciētie et veritatis: et legim; spm pie-
 tatis et caritatis et q̄tinitis. Sed **ma** maius est donū.
 caritas: q̄ sciētia. Nā sciētia quādo est et ī hoīe:
 caritas est necessaria ne inflat: Caritas at nō emū-
 lat: nō agit pperā. nō inflat: Satis me disputat
 se arbitror aduersus eos qui grām dei vehemēt
 oppugnat: quā volūtas humana nō tollit: sed

ex mala mutat^r i bona, et cu bona fuit adiuuat^r:
et sic disputasse ut no magis ego q^m diuina ipa nobilita
scriptura locuta sit euidentissimis testimonijs ueritatis,
que scriptura diuina si diliger^t & inspiciat ostendit no
solas bonas homi uoluntates quas ipse facit ex malis
& a se factas bonas i actus bonos. et i et na dirigit uita^m q^m
ueru etia illas que ~~conferunt~~ qseruat scilicet creatura
ita esse i dei potestate. ut eas quo uoluerit quado uo
luerit faciat inclinari. uel ad beneficia qbusda prestada
u^{el} ad penas qbusda ingerendas: sicut ipse iudicat oc
cultissimo q^m iudicio. s^{ed} sine dubio iustissimo. Na ioc
nimis aliqua p^{er}ta etia penas esse alioy p^{ro}u: sicut
p^{er} uasa ue que p^{ro}u dicit apls i p^{ro}ditione. Sicut ei d^o
iduratio pharaonis. cui⁹ & causa dicit. ad ostendenda i
illo u^{er}it^{ate} dei: sicuti est fuga israhelitaru a facie hostiu
de ciuitate hay. In auo ei f^{er}as & timor: ut fugeret. Et
hoc f^{er}m est: ut uideret^r p^{er}m eo modo quo fuerat ui
dicandu. Unde dicit d^os ad isrl^{em} naue. Mo potuerit filii
isrl^{em} subsistere a facie inimicoy suoy. Q^uid est. no potuerit
subsistere q^m. Quare no subsistebat p^{er} liberu arbitiu. s^{ed} p^{er}
timore turbata uoluntate fugiebat q^m nisi q^m d^os d^onat^r:
et uoluntatib⁹ homi. et q^m uolt^r i formidine conuertit uita^m q^m
illud no hostes israhelitaru aduersus p^{ro}u dei que duc
bat ihe^{ru} naue sua uoluntate pugnauerit. Et tam^{en}
dicit scriptura. quia p^{er} d^om f^{er}m est q^m fortari cor eoy: ut
obuia u^{er}t ad isrl^{em} ad bellu ut ex^{er}minaret. Illud no
sua uoluntate homo iprobis filius gemini maledicebat
regi dauid. Et tam^{en} q^m ait dauid. pleny uera & alta
& pia sapientia. Q^uid ait illi q^m maledicebat. Peute uoluit.
Q^uid michi iqt et uobis filii serue. Dimitte eu ut male
dicat: q^m d^os dixit illi maledice dauid. Et q^m dicit ei:
q^mre fecisti sic. Deinde scriptura diuina plena sc^{er}ptura
regis uoluit ab alio u^{er}io repetere q^mmedas: et dixit iqt
dauid ad abessa & ad o^{mn}es pueros ei⁹. Ete fili⁹ meus
qui exiit de utero meo q^mrit anim^{am} mea: & adhuc modo
fili⁹ gemini. Dimite illu ut maledicat. q^m dixit illi

dñs deo: ut videat dñs hūilitatē meā. et retribuat michi
 bona pro maledicto ei⁹ i die isto. **Q**uomodo dixerit dñs
 hūit homi maledicē dauid? **Q**uō sapiēs ⁊ intelligit?
Nō eī iudicē dicit. ut obediētia laudaret. **S**ed qd' eius
 voluntatē p̄p̄a vicio suo mala ⁊ hoc p̄ccō. iudicio suo iusto
 ⁊ occulto inclinauit. iudicē dicit. dicit ei dñs. **N**ā si iudicē
 obsequerasset deo. laudādu⁹ potius q̄ p̄niedus esset: sicut
 ex hoc p̄ccō postea nouim⁹ esse p̄niedū. **N**ec causa ta-
 cita est cur ei dñs isto modo dixerit. maledicē dauid.
 hoc est cor ei⁹ malū miserit ⁊ dñmiserit. **U**el: ut videat
 iqt dñs hūilitatē meā. ⁊ retribuat michi bona p̄ ma-
 ledicto ei⁹ i die isto. **E**cce q̄ modo p̄bat⁹ ~~de~~ deū ~~ut~~ uti
 cordib⁹ ⁊ maloz: ad laudē atq̄ ad iudicē bonoz. **S**ic
 vltus est iuda traditē xpm. sic vltus est iudis aruifi
 gētib⁹ ppm. **E**t quātā bona iudē prestirit pplis credi-
 turis: **Q**ui ⁊ p̄p̄o dyabolo vtit⁹ pessimo. **S**ed optime ad
 operanda ⁊ p̄bada fidē ⁊ pietatē bonoz: nō sibi qui
 oia scit ~~an~~ an⁹ fiat: **S**ed nobis q̄b⁹. **N**ec necessariū
 ut eo mod⁹ ager⁹ nobiscū. **N**ūquid nō sua voluntate absolon
 elegit q̄siliū qd' sibi oberat? **E**t tamē iudē fecit: quia
 exaudierat dñs ei⁹ p̄cēm oratō ut hoc fieret. **P**ro qd' ait
 scriptura. **E**t dñs mandauit dissipare q̄siliū archiofē bonū:
 ut iducat dñs sup absolon oia mala. **B**onū q̄siliū dicit.
 qd' ad r̄p̄us p̄derat cause: quia pro ip̄o erat cor p̄cēm
 ei⁹. **C**ōtra quē rebellauerat ut eū posset opprimere: nisi
 dñs q̄siliū dissipasset qd' dedit archiofē agēdo i corde
 absolon. ut tale q̄siliū repudiaret. et aliud qd' ei nō ex-
 pediebat eligeret. **E**t nō ista diuina iudicia q̄temiscat?
Quibus agit dñs i cordib⁹ etiā maloz homi⁹ q̄q̄d volē:
 reddēs eis tamē s̄d⁹ merita eoz. **R**oboa fili⁹ salomōis
 respuit q̄siliū salubre senior⁹ qd' ei dedit: ⁊ vbi⁹ co-
 coenoz suoz potius arq̄uit. respōdēdo minaciter. q̄b⁹
 lenit⁹ debuit. **U**nde hoc nisi p̄p̄a voluntate. **S**ed hūit ab eo
 recesserūt decē t̄b⁹ ist⁹. et alii regē sibi constituerūt i
 roboa: ut irati diu voluntas ~~fact~~ fieret. qd' qd' etiā fu-
 turū esse p̄dicerat. **Q**uō eī scriptura dicit: **E**t nō adiuuit
 nep plebē: qm̄ erat querisio ad dñm ut statueret vbi

suū qd' locutus est ī manu achie filioe de ieroboam filio
na nabath. **N**ō sic factū est illud p̄ hoīs volūtate: et tamē
cōuersio esset a d̄no. **L**egite libros paralipomenon: et inuenietis
ī s̄do libro s̄ptū. **E**t suscitauit d̄ns sp̄m adūsarioꝝ. sp̄m
philistiim & arabū q̄ finitimi erat ethiopiꝝ: et ascēdit
ī trā iuda. & dissipauerūt eā: & cepērūt oēm substāciā
que ī domo regis inuenta est. **H**ic ostēdit̄ deū suscitare
hostes eis tris vastādis: quas tali pena iudicat dignas.
Nūq̄d tamē philistiim et arabes ī trā iudā dissipandā
sine sua volūtate uenerūt: aut sic uenerūt sua volūtate.
ut medianter s̄ptū sit. qd' d̄ns ad hūc faciendū eorū
sp̄m suscitauit? **P**rimo utriq̄ uerū est: quia & sua
volūtate uenerūt. et tamē sp̄m eorū d̄ns suscitauit
qd' etiā sic dici potest: et eorū sp̄m d̄ns suscitauit: et
tamē sua volūtate uenerūt. **A**git ei op̄e ī cordibus
hoīm etiā motū volūtatis eorū: ut p̄ eos agat qd' p̄
eos ag' ip̄s uoluerūt: qui oīno iuste aliq̄s uelle nō
nouit. **Q**uid est qd' homo dei d̄p̄it ad amasypā regē? **N**ō
uēiat tecū exercitus isrl'. nō ei est d̄ns cū oībꝝ filiꝝ
effrem. qm̄ si putaueris optinē te ī illis: ī fugā
queret te d̄s ante timicos: qm̄ est d̄s dei uel adiuuare.
u' ī fugā uertē. **E** modo uerus dei alios uinat ī bello
dando eis fiduciā. alios imisso timore uertit ī fugā: nisi
quia ille q̄ ī celo & ī trā oīa q̄cuq̄ uoluit fecit. etiā ī cordibꝝ
hoīm opat'. **L**egimꝝ qd' d̄p̄erit iouis rex isrl': mittēs nū
cū ad amasypā regē uolētē pugnare cū illo. **N**ā post
aliqua dixit, **A**luc sede ī domo tua. **E**t qd' p̄uocās ī malū?
& cadis tu & iuda tecū? **D**einde s̄ptua subiūpit. **E**t
nō audiuit amasypas: qm̄ a deo erat ut traderet ī manꝝ
eius: qm̄ q̄sierūt deos edom. **E**re deꝝ ydolatrie p̄c̄m
uolēs uindicare. hoc opat' est ī eis corde. cui utiq̄ iuste
trāsebat'. ut admonitionē salubrē nō audiret: sed ea
q̄cepta uet ī bella. ubi cū suo exercitū addit. **P**rophetā
dicit d̄ns deꝝ. **E**t p̄phā si urauerit & locutus fuit.
ego d̄ns sedupi p̄phā illū: et eptēdā manū meā

sup eū; et ex terminalis eū de medio plū mei istū. In libro
 hestor scriptū est: que mulier ex plū istū i tra captiuita-
 tis frā cū vpor alienigene regis affueri. Ergo i eius
 libro scriptū est. qd' cū habet necessitate i ueniendi p plū
 suo. que rex vbiq; i regno eū esset trucidari voluit.
 orauit ad dnm. Cogebat eā cū magna necessitas: vt
 preter iussū regis. et p' ordm suū ad illū auderet tra-
 re. Et videte qd' scriptura dicat. Et ituitq; est eā tū taurus:
 ipetu indignationis sue. Et timuit regina: et conuersus
 est color eiq; p dissolutione. Et inclinauit se sup caput de-
 licate sue: que pcedebat eā. Et querit deq; et trāstulit
 indignatione eiq; i lenitate. Scriptū est et i pūbīs salo-
 monis. Sicut ipetus aq; sic cor regis i manu dei: quo-
 cūq; voluerit declinabit illud. Et i psalmo cēsimō qūto
 legit dictū de egyptis: qd' eis fecerit deq;. Et querit cor
 eorū vt a odisset pūm eiq;: et dolū faceret i seruos ei.
In literis etiā apostolicis, videte etiā que scripta sūt.
 i eplā pauli ad romanos. **Pro**tra tradidit illos deq; i de-
 sideria cordis eorū. i inuidia. **Itē** paulo post. **Pro**tra tra-
 didit illos deq; i passiones ignominie. **Itē** paulo post. **Si**
 aut nō pbaucrit deū habē i noticiā: tradidit illos deq;
 i reprobā mēte: vt faciāt que nō queunt. Et ad thessa-
 lonienses i eplā scda ait de qbusdā: p eo qd' discretionē
 veritatis nō receperūt vt salui fierēt. **Itē** imittet illis
 deq; opatione erroris vt credat in dāto: vt iudicet oēs
 q' nō crediderūt veritati. s; gfererūt iustitiā. **Itē** et talib;
 testimonij aduinoꝝ eloꝝꝝ que oīa gmoꝝare nimis
 longū esset. satis quātū epistimo manifestat' opari
 deq; i cordib; hom; ad inclinatōes eorū volūtates quocūq;
 voluerit. sive ad bona pro sua misericōdia. sive ad mala
 p meritis eorū: iudicio vtiq; suo aliquādo apto. aliqñ
 occulto. **Itē** at iusto. **Si**pū eū debet esse et immobile i corde
 vto: quia nō est iustus apud deū. **Itē** p hoc quādo legi-
 tis i literis veritatis a deo seduci hōies aut obedi.
 vel abdm obdurari corda eorū: nō lites dubitare pces-
 sisse mala mēta eorū. vt iusta ista pateret: ne ~~...~~

incurratis i illud puerbū salomōis. Inſipiciētia viri violat
vias eiꝝ: dñi at̄ cauſat̄ i corde ſuo. **G**rā vō nō ſedm̄ merita
dat̄. Alioqñ grā iā nō eſt grā: quia idō grā vocat̄: quia
gratia dat̄. **S**i at̄ pot̄ eſt ſine p̄ angelos vñ malos vñ bo
nos. ſine quocūq; alio modo opari etiā i cordibus malorū
pro meritis corp. quorū malitiā nō ip̄ fecit. ſed aut̄ origi
nalit̄ tracta eſt ab ada. aut̄ aut̄ venit p̄ ip̄a voluntate hū
qđ m̄itū eſt. ſi p̄ ſp̄m̄ ſc̄m̄ opat̄ i cordibꝝ electorū ſuorū bona.
qui opatus eſt vt ip̄a corda eſſent ep̄ malis bona? **S**ed
ſuſpicit̄ hōies quelibet merita bona que putat̄ p̄cedere. vt
iſufficiat̄ p̄ dei grām: nō itelligēt̄ cū hoc dicit. nichil aliud
qđ negare ſe grām. **S**ed vt d̄ipi qđ volūt̄ de maioribus ſuſ
picit̄: de p̄uulis certe pelagianū qđ reſpōdat̄ nō iueniūt̄
quorū nec voluntas vlla eſt i accipiēda grā: cuiꝝ voluntatis
meritū preſiſſe dicit. **E**t inſup̄ eos etiā cū fletu re
luctari videntꝝ: quando baptizant̄. **E**t diuina ſacramēta
p̄cipiūt̄. **Q**uod eis ad magnū pietatis ſacramētū p̄tinē
ip̄taret̄. ſi iā libero vterēt̄ arbitrio: et tamē habēt̄
etiā i reluctantiꝝ grā aptiſſime nullo bono merito
p̄cedere: alioqñ grā iā nō eſſet grā. **E**t aliqui filij iſi
deliū preſtat̄ hec gratia: cū occulta dei prouidentia
i manꝝ p̄iorū q̄ quomodocūq; p̄ueniūt̄. **A**liqui filij fi
deliū nō eā ſequūt̄: aliquo i pedimēto exiſtente. ne poſſit
periculiſſimꝝ ſubueniri. **F**uit vō iſta p̄ occulta dei pro
uidentiā: cuiꝝ iſcrutabilia ſūt iudicia. et inſtigabiles vię.
Quod vt ap̄t̄ dicit: qđ p̄dixerit et̄ iueniēti. **A**gebat ei
de iudicꝝ et̄ getibꝝ cū ſcriberet ad romanos. id eſt. ad getes:
Et ait. **S**icut ei aliquādo vos nō credidiſtis deo. nō
at̄ miſeriā oſerui eſtis i illoꝝ incredulitate: ita et̄ hū
nūc nō crediderūt i v̄ra miſeriā. vt et̄ ip̄i miſeriā cō
ſequāt̄. **C**oncluſit ei deꝝ oēs i iſidelitate: vt om̄ miſe
reat̄. **E**t cū attediſſet qđ ~~audidiſſet~~ dixerit. admirās
ſententię ſue certā qđe veritate ſed magnā profu
ditate. q̄ modo ocluſit deꝝ oēs i iſidelitate. vt om̄ mi
ſereat̄. qualiſi furcā mala vt veniūt̄ bona: mox
exclamauit atq; ait. **O** altitudo diuini ſapientie
et ſactiē dei: q̄ iſcrutabilia ſūt iudicia eiꝝ. et inſtigabiles

vie eius hoc ei iudicia in-utabilia & inuestigabilia vie.
 Pueri hōes nō cogitantes. et proclues ad rephēdēda
 nō p̄dōnei ad gphēdēda: putabat & iactabat aplos dīa.
 faciāq; mala ut veniat bona. Sed absit ut apli diceret.
 Sed hōes nō itelligētes hoc putabat dicit dīa: quādo au
 diebat ~~q̄d dicit apls~~ qd dicit apls. Lex at subintravit ut
 habūdaret delictū. Vbi at abūdavit delictū: supabūda
 vit grā. Sed utiq; grā id agit ut iā faciāt bona ab eis
 qui fecerat mala: nō ut p̄seueret i malis. et reddi sibi
 sibi ep̄ssimēt bona. Nō utiq; debet dicere faciāq; mala
 mala ut veniant bona: sed fecimq; mala et venerūt bo
 na. Iā faciāq; bona. ut i futuro s̄lo recipiamq; pro bonis
 bona: qui i hoc s̄lo recepimq; pro malis bona. p̄pter
 qd̄ scriptū est i psalmo. Misericōdia & iudiciū cantabo tibi
 dñe. Prius utiq; nō venit filius hōis hōis i mūdū.
 ut iudicet mūdū: sed ut saluet mūdus p̄ ipm: hoc p̄p̄
 misericōdia. Postea vō p̄ iudiciū vcturus est iudicare vi
 uos & mortuos: quib; & i hoc tpe ip̄a saluatiō nō fiat
 sine iudicio sed occulto. Ideo ait In iudiciū veni i
 hūc mūdū & p̄ q̄ nō videt videt: & qui videt ceci fiat.
 Ad occulta ergo dei iudicia reuocate: quādo videtis
 i vna causā quā certe habet oēs p̄uultū hēditariū malū
 trahētes ex adā h̄ hūc subuēti ut baptizet: illi non
 subuēti ut i ip̄a obligatiōe moriat: ut illū baptizatū
 relinqui i hac vita quē p̄ p̄cūit de v̄p̄iū futuriā:
 istū vō baptizatū rapl ex hac vita. ne malicia mutet
 itellm̄ ei. Et nolite i istis dare iusticiā vel impietia deo:
 apud quē i iusticiā fons est & sapētis. Sed sicut vos
 exhortatus sū ab iūcio sermone hūi. i qd̄ p̄uēstis. i eo
 abulate: et hoc deo reuelabit vobis: et si nō i hac vita.
 certe i altera. Nichil est ei occultū: qd̄ nō reuelabit.
 Quādo ergo auditis dicit dñm. ego dūc seduxi seduxi
 p̄pheta illū. et qd̄ ait aplo. cui vult miseret. et quem
 vult obdurat: i eo quē seduxi p̄mittit. v̄ obdurari. ma
 la ei; merita credite. In eo vō cui; miseret: grām dei
 nō reddetis mala pro mala pro malis. sed bona pro

malis fidelit' & idubitanter agnoscite. Nec ideo auferatis
a pharaone liberu arbitiu: quia i multis locis dicit
deus, Ego iduravi pharaone, vel iduravi ut idurabo
cor pharaonis, Mo si p'p'ea ipse pharao no idurauit cor
suum, Ma & hoc de illo legit'. quado ablata est ab egyptijs
cynonia dicte scriptura. Et ingruiant pharao cor suu
& i isto tpe: & noluit dimitte pplm. Ac p hoc & deus idu-
rauit p iustu iudiciu: et ipse pharao p liberu arbitiu,
Certi ergo estote. quia no erit iam labor v'z: si i bo-
no pposito p'ficiatis vsq; i fine, Deus ei qui
modo illis quos liberat no reddit scdm opa eor: tuc
reddet vnicuiq; scdm opa ei9. Reddet oino de9 et mala
p malis qm iustus est: et bona pro malis. qm bon9
est: et bona pro bonis. qm bon9 & iust9 est. Tatumodo
mala pro bonis no reddet: qm iust9 no est. Reddet
ergo mala pro malis. pena pro iusticia: et reddet bo-
na pro malis. gram pro iusticia: et reddet bona pro
bonis. gram pro gram. Repetite assidue libru istu: et
si intelligitis. deo grs agite. Vbi at no intelligitis: orate
ut intelligatis. Dabit ei vobis dno intellectu. Memetote
scdm esse. Si qd vrm indiget sapia. postulet a deo
q dat oib9 affluet. & no iproperat: et dabit ei. ipa
est sapientia de suu descende: sicut ipse iacob9 apl's dicit.
Ma vo sapiam repellite a vobis: et orate ut no sit i
vobis: qua detestaty est vbi ait, Qd si zelu amaru ha-
betis. & q'etioes i vobis st: no est ista sapia de suu
descende. s' t'ena aialis dyabolica. Vbi ei zelus & q'etio
est: ibi iusticia & o' op9 bonu prauu. Que at de suu
est sapia. pnu q'de pudica est: deinde pacifica modesta
suadibilis. plena misericordia & fructib9 bonis. Testimabil'
sine simulatione. Qd boni ergo no habebit: q' hac sapiam
postularit. & ipetrarit a dno? Et hic intelligite gram
quia si ex nobis esset ista sapientia. de suu no esset: nec
ab ipso qui nos creauit deo postulanda esset, fies orate
et p nobis. ut t'perat' & iuste & pie vnamq; hoc sclo.

expectare illa beatam spem. & manifestatione dñi & sal-
uatoris nr̄i ih̄u xpi: cui est honor & gl̄a & regnū cū
p̄re & sp̄u s̄c̄o i s̄c̄la s̄c̄loꝝ. amē Explicit liber b̄ti augus-
tini epi de gr̄a & libero arbit̄io Retractatio b̄ti augus-
tini epi. i lib̄o de correptione et gratia:

Rursus ad eosd̄ scripsi alterū lib̄ū. quē de cor-
reptione & gr̄a p̄notavi: cū michi nūciatū ess̄
dixisse ibi quēdā. neminē corripēdū. si d̄i p̄cepta nō
faciat: s̄ pro illo ut faciat tantū modō orādū. Sic liber
sic incipit. Lectis h̄is v̄ris valētissime fr̄atre dilectissime.

Explicit retractatio. incipit liber de correptione & gr̄a

Lectis h̄is v̄ris valētissime fr̄ dilectissime
et q̄ simul seruitio d̄o. quas p̄ fr̄em floꝝ et
eos qui cū illo ad nos ~~re~~ venerūt misit caritas
v̄ra. est d̄o gr̄as: qd̄ v̄rām i d̄no pacē. q̄ i v̄ritate q̄sen-
sionē. q̄ i caritate flagrantia v̄ro nobis reddidit sermōe
agnouit. Qd̄ at ad subuersionē quorūdā apud vos
molitus est inimicus d̄o miserare & effusidias i suoz
seruoz p̄uocetū mirabili bonitate cōuertite. ad hoc po-
tius valuit: ut nulli v̄rū destrueret̄ i p̄uis. s̄ nō nul-
lū instrueret̄ i melius. No itaq̄ opus est oīa idēd̄ ~~rep~~
retractare: que sufficiat̄ vobis pleno lib̄o disputata
tūc misim̄. Quē q̄modo susceperitis: septē indicat v̄ra.
Verūtamen̄ semel lectū nullo modo arbitremi satis vob̄
inotesc̄ potuisse. Si ergo eū fructuosissimū habē vultis
nō vos pigeat relegēd̄ habē notissimū: ut diligētis
sine sc̄atis q̄bus & qualib̄ questioib̄ solū d̄o atq̄ sa-
nandis nō ibi h̄uāna. s̄ d̄uina occurrat auctoritas: a
qua recede nō debem̄. si v̄ volum̄ p̄uere quo tendim̄.
D̄no at ip̄e nō solū ostendit nobis a quo malo declinem̄.
& qd̄ bonū faciam̄ qd̄ solū potest legis licita: verū etiā
adumit nos ut declinem̄ a malo & faciam̄ bonū. qd̄
nullus potest sine sp̄u gr̄e. Quē si desit: ad hoc lex
adest. ut reos faciat & occidat. Pro qd̄ dicit apl̄s. Ura
occidit: sp̄c̄ at̄ v̄nificat. Qui ergo legitime lege utit̄;

discit i ea malū & bonū, Et nō gfidēs i virtute sua g fugit
ad grām: qua prestāte declinet a malo & faciat bonū.
Quōd autē g fugit ad grām: nisi cū a dno gressus hōis
dirigit. & vñ eis volet. **A**d p hoc & desiderare auxilium
grē. iurū quōd est. **P**e quo ait ille. Et dixi nūc cepi: hoc
est mutatio dptere ex celsi. **L**iberū itaq; arbitū. et ad
malū & ad bonū faciendū gfidū est nos habē: s; i malo
faciendū liber est q; i iusticie seruus q; pēn. **I**n bono autē
liber esse nullus potest: nisi fuit libertas ab eo q; dicit.
Si vos filius liberauerit: tūc vobis liberi eritis. **M**er ita vt
cū q; q; facit a pēn dāpnatiōe liberatus. iā nō idigeat sui
liberatio liberatiois auxilio: s; iā potius vt ab illo audiret
sine me nichil potestis facere dicit ei & ipē. **A**duitor me
esto: ne delinquas me. **H**ac fidē que sine dubio vera & pphē
tica & catholica fides est: etiā i sententia mō florō iucisse me
gaudeo. **V**nde hū potius corrigedi s; quos qdē ppiōs deo
esse correctos iā gaudeo xpistimo: qui cū nō intelligebat. **I**n
telligēda est ei & grā del p ihū xpm dnm nrm: qua sola
hōies liberat a malo: et sine qua nullū prorsus sine
cogitando sine volēdo & amandō sine agēdo faciūt bonū.
Nō solū vt monstrāte ipā qd faciendū est faciāt: verū
etiā vt prestāte ipā faciāt cū dilāone qd faciūt. **H**ac
q; ipe i spiratione bone voluntatis atq; opis posebat aplō
eis q; dicit. **O**ramus at ad deū ne qd faciatis mali:
nō vt nos pbatū appaream; s; vt vos qd bonū est fa
ciatis. **Q**uōd hor au audiat & nō euigilet: atq; fateat
a dno deo nobis esse vt declinem; a malo & faciam;
bonū. **Q**uando q; qdē nō ait aplō. monem;. docem;. ex
hortam;. iurpam;. sed ait. oramus ad deū. ne qd faciatis
mali. s; qd bonū est faciatis: et tamē loq; bat. ~~et~~ etiā
loq; bat eis. et faciebat illa oīa que g mōzani. mone
bat. docebat. hortabatur. iurpabat. **S**ed faciebat hoc oīa
nō valē. que plantando & rigādo faciebat i appto: nisi
cū pro illis exaudiret orāte. qui dat iurēmētū i occulto.
Quōd sicut idē doctor dicit. neq; q; plātat. et aliquid

neq; q' rigat: s; q' iare mēdū dat deo, s; nō se uaq; fallat
 qui dicit. Ut qd nobis p'dicant' uq; p'cipit. ut declinemus
 a malo & faciamus bonū. si hoc nō agimus? s; id uelle &
 opari deo opat' i nobis? Sed potius itelligat si filii dei
 sūt. spū s; agi? ut qd agendū est agat: & cū egerit illi a
 quo agit' grās agat. Agit' ei ut agat: nō ut ipi nichil
 agat. Et hoc eis ostendit' qd agē d'beat' ut quādo id agit'
 sicut agendū est. id ē. cū dilectione & delectatione iusticie:
 suauitate quā dedit dñs ut t'ra eis daret fructū suū.
 accepisse se gaudeat. Quando at nō agit' s; sine oīno
 nō faciedo. sine nō ex caritate fruedo: orat' ut qd' nodū
 nodū habet. accipiat. Qd' ei habebit qd' nō accepturi
 sūt. aut qd' habet qd' nō acceperit? Ergo itū p'cipiant
 tantū modo nob' qd' qd' facē debeamus qui nobis p'sūt? et ut
 faciamus oret p' nobis: nō at nos corripiat & arguat si
 nō fecerim. p' mo oīa fiat: qm' doctorē eccl'arū oīa fa
 ciat. Et p'cipiat que fieret & corripibat si non
 fieret: et orabat ut fieret. P'cipit at ap'ls dicit. Oīa
 v'ra i caritate fiat. Corripit dicit. Iā q' qd' oīno delictū est
 quia iudicia habetis uobiscū. Quare p' ei nō magis i
 d'ate me patim'. ~~Sed vos iustit' facitis & fraudatio~~
 Quare nō potius fraudimini. Sed vos iustit' facitis
 & fraudatio: et hoc fies. An nescitis quia iustit' regnū
 dei nō possidebat possidebit. Audiamus & orate. Vos
 at iqt' dñs multiplicat: & habundare faciat i caritate i iustit'.
 & i oīs. P'cepit ut habeat' caritas: corripit p' quia nō
 habet' caritas: orat' ut abundat caritas. O homo i p'cep
 tione cognosce qd' deus habet: i correptione cognosce tuo
 te vicio nō habet: i oratione cognosce unde accipias qd' vis
 habet' habet. Qm' iqt' meo vicio nō habet' qd' nō accipi
 ab illo? a quo nisi det' nō est oīno aliud unde tale ac
 tantū minus habeat? Patim' me paululū frēs mei.
 nō aduersū uos. quoniam rectū est cor' cū deo: s; aduersus
 eos qui t'rena sapiūt. ut' vel adūsus ipas suanas
 cogitationes. pro celestis ac diuine gr'e caritate certare.
 Hec ei dicūt qui i suis malignis opib' ab huiusgrate
 p'dicatorib' corrip' nō nolūt. P'cipe michi qd' facia?

7 si fecero age pro me p̄ gr̄as deo: q̄ michi ut facere
dedit. Si at̄ nō fecero. nō ego corripied⁹ sū: si ille orād⁹
est ut det qd̄ nō dedit: id est. ip̄am qua p̄cepta ei⁹ sūt
fidelē dei 7 p̄p̄m̄i et caritatis. Ora go pro me ut h̄at
facere accipia: et p̄ h̄at ex aū cū bona volūtate que
que p̄cipis facia. Recte at̄ corripetur. si eā mea ad
pa nō habere: hoc est. si eā posse michi dare. vel sume
ip̄e. nec facere: vel si dare illo accipe noluisse. Cū go
7 ip̄a volūtate a dño p̄paret⁹. cur me corripis. quia
vides me p̄cepta ei⁹ facē nolle: et nō potius ip̄m̄ rogare
ut i me opet⁹ 7 velle. Ad hoc respondem⁹. Quicūq; dei
p̄cepta iā tibi nota nō facis 7 corripī nō vis: etiā p̄p̄ia
corripiedus es. quia corripī nō vis. Nō vis ei tibi tua
vicia demonstrari: nō vis ut feriat⁹: fiatq; tibi utilis
dolor quo mediam gr̄as. Nō vis tibi tuip̄e ostendi: ut cū
deformē te vides. reformatore desideres: et etiā supplicat⁹
ne i illa remaneas feditate. Tuū ip̄e viciū est. q̄ malus
es. et malus viciū corripī nolle quia ~~ma~~ malus es. q̄si
laudada vel difficiet⁹ habeda sūt vicia. ut neq; laudet⁹
noq; vituperet⁹: aut vō nichil agat timor correpti hōis
vel pudor vel dolor: aut aliud agat cū salubrit⁹ stimulat.
nisi ut roget⁹ bon⁹. ut ex malis que corripit⁹. bonos
faciat q̄ laudet⁹. Qd̄ ei vult p̄ se fieri q̄ corripī nō vult. 7
dicat ora potius p̄ me: ideo corripiedus est. ut faciat ip̄e etiā
p̄ se. Dolor ip̄e ille quo sibi displicet quādo sentit corrup-
tionis aculeū. excitat eū i maioris oīnis affm̄: et ideo
miserate tremēto caritatis adiutus. desinat agē pu-
deda 7 doleda: 7 agat laudada atq; gratada. Hoc est col-
i-ceptionis utilitas. que nūc maior nūc minor p̄ p̄cepti
diuersitate salubrit⁹ adhibet⁹. Et tūc est salubris. quādo
sup̄nq; medicus respicit. Nō ei aliqd̄ p̄ficiat: nisi cū facit
ut p̄ci sui quicūq; queq; p̄teat. Et q̄ hoc dat. nisi q̄
respicit p̄ctm̄ aplm̄. et facit flētē. Vnde 7 paulus
ap̄to postq; dixit cū modestia corripiedus esse diuisa
sentietes: protinq; addidit. Nequādo det eis de⁹ p̄ctē-
tia. ad cognoscēda veritate. 7 resipiscat a dyaboli laq̄is.

Cur at isti q' corripi noluit dicunt? tantu' p'cipe michi
 & ora pro me. ut qd' p'cipis facia'. Cur no' potius sed;
 suu' pravu' sensu. et ista duo respicit. et dicit. nec ut
 p'cipias michi. nec ut oret pro me volo? **¶** Qd' ei homi
 ostendit orasse pro petro. ut daret ei de9 p'cedia. qua se
 negasse dnm' flemit. **¶** Qd' homi paulu' divinis p'ceptis
 ad fide xpiana' p'cedit tibi etruduit? **¶** In ergo audiret
~~magis~~ p'dicas euageliu' & diceb. notu' ei vob' facio
 fr'os euageliu' qd' euagelizatu' est a me. quia no' est sed;
 ho'em. nos; ei. ego ab hoie accepi illud nos; didici. s; p
 revelatione xpi ihu: respo'det. ei. Qd' nob' molestus es
 ut abs te accipiam; atq; discam;. qd' tu ab hoie no' ac
 cepisti nos; didicisti? **¶** Porro et ei ille qui tibi dedit: sic
 & nob' dare. q'modo tibi. Porro si hoc no' aud' audet dice
 s; patuit' sibi euageliu' ab hoie p'de p'dicari. q'mis poss;
 etia' no' p'ho'em homi dari: q'adat eua' corrip' se debe
 a p'positis suis. a q'ib; xpiana' gra' p'dicat'. q'mis no' ne
 gat' de9 possit que velit etia' nullo hoie corripere corige.
 et ad dolore' salubre' p'cedit. oculissima & potestissima
 medicinae sue p'tate p'duc'. Et sicut no' est ab otone' res
 sandu' pro eis q's corrip' volum; etia' si nullo homi o
 orate pro petro d'ns respexit eu. et fecit eu' p'ciu' suu'
 fle': ita no' est negada' correptio. q'mis de9 q's voluerit
 etia' no' correptos facit esse correctos. Tunc at correptioe
 p'ficiat homo: cu' miser' atq; adiuuat q' facit q's voluerit
 etia' sine correptioe p'ficere. s; q'm' isti sic. illi aliter.
 atq; ab' alit'. Diversis & inimitabilib; modis vocet' ut re
 formet': absit ut dicam; iudiciu' luti esse debe. s; figu
 li. apls i'qur' ait. **¶** Qd' ei te discernit. qd' at habes qd' no'
 accepisti? **¶** Si at accepisti? qd' gloria quasi no' accepit?
 Cur go corripim;. arguim;. reprehendim;. accusam; qd' fa
 cimus q' no' accepim;. **¶** Qui hoc dicit: extra culpa se vi
 deri voluit i' hoc qd' no' obediuit deo. **¶** Quia utiq; ipa' ob'e
 dicta' mun; ei; est: que necesse est ut sit i' eo cui cari
 tas test. que sine dubio ex deo est. et dat ea' pater filijs
 suis. **¶** Hac i'qur' no' accepim;. **¶** Qd' itaq; corripim;: quasi

nos eā nobis dare possim). et nō arbitro dare nolim).
Nec attendūt si nondū regenerati sūt. p̄mā esse causam.
cur obimur q̄ sūt iobediētes deo. sibi debeat displicē
quia fecit deo hōiem rōm ab iūno huane creaturē : et nō
est iūstas ap̄d deū. Ac p̄ hoc p̄mā prauitas. qua deo nō
obedit ab hōie est : qui ex iustitūdie ī qua eū deo p̄i
mitus fecit. sua mala voluntate decidēs. p̄mā prauitas
effus est. An vō idō prauitas ista corripēda nō est
ab hōie : quia nō eiq̄ p̄a qui corripit. h̄ cōis est oib̄.
P̄mo vō corripiat et ī singulis. qd̄ est oim. Nō eī p̄mā
cūq̄ nō est. qd̄ ab ea nullus īmūnis est. P̄mā qd̄
ītra originalia idō dicūt aliena. qd̄ ea singuli de pat̄e
tibi trahūt. Sed nō sine causa dicūt et iūra : quia ī illo
vno oīs sicut dicit apl̄s peccauerūt. Corripiat ergo
origo dāpnabilis : ut ex dolore correptionis. voluntas iū
regenerationis oriat. si tamē q̄ corripit filij est. p̄mis
siois : ut strepitū correptionis fortius uisitate ac
flagellate. deo ī illo interitus occultā inspiratione op̄at
et uelle. Si at iā regeneratus et iustificatus ī mala
vita vita sua voluntate relabit. et iste nō potest
de dicit. nō accepi : qd̄ acceptā grām dei. suo ī malū
liberō amisit arbitrio. Sed si correptione op̄atus
salubrit̄ īgenuit. et ad similia bona opa v̄ etiā me
meliora reuertit. nepe hic aptissime uolūtas uel
litas correptionis apparet. Sed p̄ hōiem correptione.
sine ex caritate sit sine nō sit : tamē ut correpto profut.
nō nisi p̄ deū fit. An adhuc et ista nō uolēs corripī
potest dicere. qd̄ ego feci. Feci. qui nō accepi : que ḡtat
accepi. et sua culpa qd̄ acceperat amisisse. Possū iat
possū oīno et quādo me arguis. q̄ ex bona vita ī malā
mea uolūate relapsus sūm dicere adhuc : qd̄ ego feci
q̄ nō accepi. Accepi eī fide que p̄ dilectione op̄at. h̄ ī
illa v̄ h̄ ī sine p̄seuerantia nō accepi. An quisq̄ dicit
audebit istā p̄seuerantia nō nō esse et donū dei. et hoc

tā magnū bonū ita esse nōm. ut q̄q̄ hor habuerit
 nō ei possit aplō dīcī. qd̄ ei habes qd̄ nō accepisti. qm̄
 hor sic habet ut nō accepit? Ad hoc nos negare qd̄
 nō possumus etiā p̄seuerantiā ī bono p̄ficere vsq̄ ī fine maḡ
 magnū esse dei mūnū; nec esse nisi ab illo de quo scriptū
 est. De datū optimū et oē donū p̄fēz desursū est, descēdēs
 a p̄re luminū. Sed nō ideo est ei qui nō p̄seuerauit
 negligēda correptio. ne forte det illi de9 p̄cētā & resipit
 cū a dyaboli laqueis. Corruptio q̄p̄e uolūtatī hac sententiā
 subiūp̄it aplō dīcēs. sicut supra ḡmōzauī. Cū modestia
 corruptiōis diuisa sentidēs. ne qm̄ det illis de9 p̄cētā.
 Nā si dīperim9 istā p̄seuerantiā tā laudabile tāq̄ felice
 sic esse hoīs. ut ei nō sit ex deo: illud p̄mitus euacuam9
 qd̄ dno petto. ait. Rogauī p̄ te: ne deficiat fides tua.
 Ad ei ei rogauit? nisi p̄seuerantiā vsq̄ ī fine. Que p̄
 fectio si ab hoīs homī esset: a deo poscēda nō esset. Quē
 cū dicit aplō. oram9 ut ad deū. ne qd̄ faciatis mali: pro
 cuius dubio p̄seuerantiā eis orat ad deū. Neq̄ cū nichil malū
 fuit qd̄ bonū deserit? et a quo declinare nō debet. īclinat
 ad malū: nō p̄seuerat ī bono. Illo etiā loco ubi dicit. gr̄as
 ago deo ī oī mēoria v̄rū sp̄s ī ~~oī~~ oī p̄e mai pro oībz
 vob̄ cū gaudio d̄p̄cationē facēs sup̄ gr̄atios v̄rā ī suā
 gelio. a p̄ma die vsq̄ nū. gr̄as hocipm̄. qm̄ q̄ cepit ī vob̄
 op̄ bonū p̄ficiat vsq̄ ī die v̄pi ih̄u. qd̄ aliud eis q̄ p̄se
 uerantiā ī bono vsq̄ ī fine de dei misericordiē p̄mittit?
 Neq̄ ubi dicit. Saluat vos ep̄stas q̄ ex vob̄ est serus
 p̄pi ih̄u. sp̄ etiā p̄ oībz vob̄ ī oīoibz: ut stētis p̄fā & p̄se
 uerētis. Quid dictū est de dyabolo. In uolūtatē nō stetit.
 Quia fuit ibi: si nō p̄māsit. Nā utiq̄ isti ī fide tā stabat.
 Nec aliud oram9. cū oram9 ut q̄ stat stet: nisi ut p̄seue
 rēt. Itē iudas aplō cū dicit. et at q̄ potēs est q̄seruare
 vos sine offēnsiōe & q̄stūcie ante q̄sp̄m gl̄e sue īma
 culatos ī leticia. nōne aptissime ostēdit donū dei esse. ī
 bono p̄seuerare vsq̄ ī fine? Ad ei aliud donat. qui con
 seruat sine offēnsiōe. ut q̄stūciat ante q̄sp̄m gl̄e sue

imaculatos i leticia h. nisi pſeueraſſa bona. Quid eſt
etia qd' i aploꝝ actibꝝ legimꝝ. Audietes at' geres ga
niſe ſe. et exoperat' vbu' dñi. et crediderit quotquot
erit pordinati i vita etna. **De** q' i vita. Et na. potuit
ordinari ſine ſine pſeueraſſie dono. q' qñq' qui pſe
ueravit vſq' i fine hic ſaluus eſt. Quia ſalute'
niſi etna. Cu' vo' i orone dñi dñca. deo pñ dicimꝝ
ſatisfiet' nome' tuu' qd' aliud dicimꝝ q' vt nome' eius
ſatisfiet' i nob'. **Qd'** cu' it' p lauachru' ignatiois
effem' ſit. quare cotidie a fidelibꝝ poſat' q' niſi vt i
eo qd' fecu' eſt i nobis. pſuet' a nobis. ſta' x' b'is xpianꝝ
hoc ſic intelligit. Expones qñq' eadē orone. dicimꝝ iqt
ſatisfiet' nome' tuu' q' no' q' optemꝝ deo vt ſatisfiet' oioibꝝ
nris. ſ; q' petamꝝ a deo. vt nobis nome' eiꝝ ſatisfiet'
i nob'. **De**teru' a quo deꝝ ſatisfiet'. qui ipſe ſatisfiat'.
ſ; quia ipſe dixit. ſi eſtote. qm' ego ſcu' ſu'. id petimꝝ
7 rogamꝝ. vt q' i baptiſmo ſatisfiat' ſumꝝ. i eo qd' eſſe
optimꝝ pſeuereꝝ. **Ece** gl'oſiſſimꝝ martir. hoc ſetit
q' i hñs vobis cotidie fidelis xpi petuit. vt pſeuereꝝ i
eo qd' eſſe ceperit. **Nullo** at' dubitante q'q' a deo vt i ho
no pſeuereꝝ pñt'. donu' eiꝝ eſſe tale pſeueraſſia q' ſiet'.
Ecce cu' ita ſunt. corripimꝝ tamē eos iuſtꝝ iuſteꝝ cor
ripimꝝ. q' ai bene viueret. no' i eo pſeuerauerit. **Et** ſi
nichil eis correptione pſuerit. ſ; i vita p'dita vſq' i morte
pſeuerauerit. etia' diuina i et'nu' dāpnatioe ſ' digni.
Nec ſe exculabūt dicētes ſicut modo dicūt. qñe corripim'.
ita nē quare dāpnamur. qñ qd' vt ex bono reuertem'
ad mala. pſeueraſſia nō accepimꝝ qua pmanemꝝ i bono
Nullo modo hac excuſatioe a iuſta dāpnatioe ſe liberabūt.
Si ei ſicut vctas loq't' nemo liberat' a dāpnatioe que ſcā
eſt p' adā. niſi p' p' fide' ihu' xpi. et tamē ab hac dāpnatioe
nō ſe liberabūt qui poterūt dicē nō ſe ſe audiſſe euāgelū
xpi. ai' fidel' ex auditu ſit. q' to' mĩng ſe liberabūt q' dictu' eſt
ſ' pſeueraſſia nō accepimꝝ. **Iuſtior** et' videt' ex
cuſatioe dictū. nō accepimꝝ **aud** audietia. q' dicitū.

nō accepimꝰ p̄seuerantiā. Quā potest dici homī. i. eo qd'
 audieras & cōtemeras. i. eo p̄seuerare si velles: nullo
 mō at̄ dici potest. id qd' nō audieras. credere si velles.
 At p̄ hoc & q' euāgelū nō audierūt. et q' eo audito i me
 lūis q̄mutati p̄seuerantiā nō accepērūt. et q' euāgelio
 audito vēire ad xpm̄. hoc est i eū credē noluerūt. qm̄
 ip̄e dixit. nemo vēit ad me. nisi ei datū fuerit a p̄e
 meo. et q' p̄ etate puula nec credē potuerūt. s̄ ab ori
 ginali nōpa solo posset lauachio regnatiōis absolui.
 quo tamē nō accepto mortui p̄tē perierūt: nō s̄
 ab illa q̄p̄sioe discreti. quā q̄stat esse dāpnatā.
 eutibꝰ oībzꝰ ex vno i q̄d̄pnatiōe. **D**iscreuit̄ at̄ nō
 meritis suis. s̄ p̄ grām mediatoris: hoc est i sanguīe
 sedī adā iustificati gratis. Itaq; cū audimꝰ. qd' ei te dis
 creuit. qd' at̄ habes qd' nō accepisti. si at̄ & accepisti. qd'
 glārie q̄si nō accepisti: ab illa p̄ditione massa. q' s̄n̄ est
 p̄ p̄mū adā. debemus intelligē nēmo posse discreti: nisi
 q' hoc donū habet. **q̄q̄** at̄q̄t habet qd' grā saluatoris
 accepit. hoc at̄ aplīcū testimoniū tā ~~mag~~ magnū
 est. vt s̄p̄ op̄ans ad crinū s̄b̄b̄ ip̄m̄ subiecerit
 illi titulo i quo ait. i nullo esse glāndū. qm̄ m̄m̄ nichil
 s̄t. Quicūq; s̄ ab illa originali dāpnatiōe. ita diuine
 grā largitate discreti s̄t: nō est dubiū. **& q'** et proinap
 eis audiedū euāgelū. Et cū audiuūt credūt: et i fide
 que p̄ dilatiōe opat̄ usq; i finē p̄seuerāt. Et si
 quādo exorbitat: coruēt̄ emedat̄. Et **q̄m̄** quidā
 vōy est̄ ab hōibꝰ nō corūpiat̄: i viā **q̄m̄** quā
 reliquāt redūt. Et nōnulli accepta grā i qua
 libet etate: periculis huiꝰ vīe mortis celeritate sub
 trahūt. **H**oc cū oīa opat̄ i eis: qui vāla misericōe &
 opat̄ est eos. Quā & elegit illos i filio suo ante cōsti
 tutionē mudi: p̄ ab electione grā. s̄i at̄ grā iā nō
 ex opibꝰ: alioq̄n grā iā nō est grā. s̄tō ei sic s̄t vocati
 vt nō esset electi. **H**oc qd' dictū est. Multi s̄t vocati
 pauci vō electi. **S**ed qm̄ qm̄ s̄dm̄ p̄positū vocati s̄t. p̄
 s̄cto electi s̄t: p̄ electionē vt dictū est grā: nō p̄ceditū

meitorum suorum: quia gratia est illis ~~eo~~ omne meritum. De ta
libro dicit apostolus, Scimus quoniam diligetibus deum. omnia cooperantur in
bonum: huiusmodi quod scilicet propositum vocati sunt sancti. Quoniam quos autem
proposuit. et predestinavit conformes imaginis filii sui: ut sit
ipse primogenitus in multis fratribus. Quos autem predestinavit
illos et vocavit. Quos autem vocavit: ipsos et iustificavit.
Quos autem iustificavit: ipsos et glorificavit. Ex istis nullus
perit: quia omnia sancta sunt. Electi autem sunt: quia scilicet pro pro
positum vocati sunt. Propositum autem non suum: sed dei. De quo alibi
dicit. De scilicet electione propositum dei maneret. et ~~eo~~ non
ex operibus: sed ex vocante. ~~de~~ dictum est ei. quia maior ser
vavit minorum. Et alibi. Non secundum nostram iugit: sed secundum suum
propositum et gratiam. Tu ergo audimus. quos autem predestinavit
illos et vocavit secundum propositum vocatos debemus agnoscere
quoniam idem capit dicitur: omnia cooperantur in bonum huiusmodi quod secundum
propositum vocati sunt sancti. Ac deinde subiungit. Quoniam quos
autem proposuit. et predestinavit conformes imaginis filii sui:
ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. Atque huiusmodi pro mul
tis subdidit. Quos autem predestinavit: illos et vocavit.
Eos itaque vult intelligi. quos secundum propositum vocavit.
ne putetur in eis esse esse aliquid vocati et non electi.
~~pro~~ illa ~~ad~~ ~~divinam~~ sententiam. Multi vocati: pauci electi.
Quoniam itaque ei electi. sine dubio etiam vocati:
non autem quicunque vocati consequuntur electi. Illi
ergo electi ut sepe dictum est quod scilicet propositum
vocati: qui etiam predestinati et perfecti. Huiusmodi
si quis perit. fallit deus: si nemo eorum perit.
quia non fallit deus. Huiusmodi si quis perit vitio huiusmodi
vicit deus: si nemo eorum perit. quia nulla re vicit deus.
Electi autem sunt ~~ad~~ sunt ad regnandum cum christo: non quomodo electi
est iudas ad opus cui congruebat. Ad illo ipse electus
est. qui non vit bene uti etiam malis: ut et per actus operum dicitur
nabile. illud ~~pro~~ quod ipse venerat opus venerabile operum
Tu itaque audimus. nunc ego vos doceam electi. et unus
ex vobis dyabolus est: illos debemus intelligere electos per

misericordia. illū p iudiciū. Illos at elegit ad optinēdū
 regnū suū: illū ad effundēdū sanguinē suū. Mox
 frāt^r p^r vox ad regnū oīe electoꝝ. Si deꝝ pro
 nob^{is} q^{is} contra nos. Qui filioꝝ p^ro nō peccat. s; pro no
 bis oībz p^rdidit eū q^{is} modo nō. et cū illo oīa nobis do
 nauit: p^ro arabit adūsus clōs del^{is}. Deꝝ q^{is} iustificat.
 d^ris est q^{is} dēpnat: x^p i^hs q^{is} mortuus est. magis at q^{is} z
 i^hs u^{is} u^{is} it^r: q^{is} est i^hs d^ris d^ri: q^{is} z i^hs p^r nobis. **Adm**
ed q^{is} m^{is} fortis at p^rseueratē minū: vsq; iⁿ fine minū
 accipit: sequat^r z dicat. q^{is} nos sepabit a caritate
 x^pi: Tribulatio. an angustia. an p^rsecutio. an fames s;
 an nuditas. an periculū. an gladius: Sicut sc̄ptū est.
 Quia p^r p^r mortificam^{is} tota die: estimati sum^{us} sicut
 oues occisionis. Sed h^{is} oībz sup^ruicim^{us}: p^r cū q^{is} dilexit
 nos. Carus sū ei q^{is} quia nosq; uita. nosq; agēly. nosq; p^r
 cipatus. nosq; p^rntia. nosq; futura nosq; v^{is}q; nosq; altitudo.
 nosq; p^rfidū. nosq; c^ratua alia potest nos separe a car
 itate del^{is}: que est iⁿ p^ro i^hs d^rno. Isti significati s^ut ad i^hs
 motheū. Vbi cū dictū fuisset. p^rme nēū z p^rhibētū fidē
 quorūdā subuerit: mox additū est. i^hs u^{is} u^{is} at fida
 mēū dei stat: habēs signaculū hoc. Sc̄uit d^rno qui
 s^ut ei^{us}. Horū fides que p^r dilationē opat^r p^ro aut a
 d^rno nō deficit: aut si qui s^ut quoz deficit reparat^r
 anq^{is} uita ista finiat^r: et deleta que uertitur erat
 iⁿitate vsq; iⁿ fine p^rseueratā deputat^r: Qui vō p^rseue
 ratū nō s^ut. ac sic a fidē xp̄iana z queratōe lapsuri
 s^ut. ut tales eos vite hui^{us} finis uideat: p^rculdubio nec
 illo tpe quo bene pieq; uiuūt iⁿ istoz mō q^{is} putadi s^ut.
 Nō cū s^ut a massa illa p^rditionis p^ractia dei z p^rdestinationē
 d^ris. Et idē nec sed; p^rpositū uocati. ac p^r hoc nec elā?
 s; iⁿ eis uocati. de q^{is} dictū est. multi uocati: nō iⁿ eis de
 q^{is} dictū est. pauci vō electi. Et tunc q^{is} eos negat
 clōs cū arduū z baptizāt. z et sed; deū uiuūt p^rplare
 diuūt electi a m^rsc̄ritibz q^{is} futuri s^ut: nō ab illo q^{is}
 eos nouit nō habē p^rseueratā. que ad beatū z uita
 pduat clōs: sc̄itq; illos ita stare ut p^rseuerit esse

casuros. **Hic** si a me querat. cur eis deus perseverantiam non
non dedit. qui ea qua christiane vivunt dilectione dedit:
me ignorare respondeo. **Non** est arrogans: sed agnosces
modulum meum. audio dicit apostolus. **Et** homo tuus qui est qui
respondet deo? **Et** o altitudo divitiarum sapientie et scientie
dei! quae inscrutabilia sunt iudicia eius; et investigabiles vias
eius. **Quatenus** utique nobis iudicia sua manifestare dignatus
gratiam agamus? gratia vero abscondere non adversus eum quod consilium
murmuramus; si hoc quod nobis saluberimum esse credamus.
Tu autem quod istud univium congruere sic interrogas? ipse quod dicit?
Hinc quod te non negas esse christianum: et catholicum iactas.
Si ergo quod dicitur domini dei esse. pro perseverantia in bono usque usque
in fine? cur hoc donum ille accipiat. ille non accipiat. puto
quod pariter pariter mecum nescias: et ambo hoc inscrutabilia
iudicia dei penetrare non possumus. **Aut** si ad ad libertatem ar
bitrium hominis quod non secundum dei gratiam. sed contra eam defendis.
penitus dicit ut perseveret in bono usque usque. vel non perseveret. non
deus dominare si perseveret. si humana voluntate faciente? quod molli
tarius est contra verba dicitis. rogamus pro te petre. ne deficiat
fides tua? **An** ~~aud~~ audebis dicere etiam rogare pro populo. ne de
ficiet fides petri. defectivam fuisse. si petrus eam deficere
voluisset. hoc ~~non~~ est si ea usque in fine perseverare
noluisse? **quasi** aliud petrus ullo modo vellet. quam
pro illo christo rogasset ut vellet? **Non** quod ignorat tunc
fuisse pro petriana fide petri. si ea qua fidelis erat voluntas
ipsa deficeret. et preteritura si eadem voluntas maneret? sed
quia preparat voluntas a domino. ideo pro illo populo non potest
esse iam oratio. **Quando** rogavit ergo ne fides eius deficiat.
quod aliud rogavit? nisi ut haberet in fide libertatissimam fortis
simam. perseverantissimam voluntatem? **Ecce** quodmodum secundum gratiam
dei: non contra eam libertas defendit voluntatis. **Voluntas**
quippe humana. non libertate consequitur gratiam: sed gratia potius
libertate: et ut perseveret delectabile perpetuitate et insuper
bile fortitudine. **Ut** videndum est quod multumque mirandum.
quod ~~filii~~ filii suis quibusdam deus quos regeneravit in christo.
quibus fidei. spem. dilectione dedit. non dat perseverantiam?

cū filiis alienis ~~scilicet~~ scilicet tūta dimittat: atq; ipse
 grā faciat filios suos. ~~Et~~ hoc nō mirū ē: ~~Et~~ hoc nō
 vobis dicitur: ~~Et~~ sed etiā illud nō mirū ē. et tamē ve
 rū ē: atq; ita manifestū. vt nec ipi inimici grē dei. quōdo
 id neget vaseat uere: q; filios quosdā amicorū suorū.
 hoc est. regeneratōrū bonorūq; fidelū sine sine baptismo.
 hic puulos epūtes. q; ~~utiq;~~ utiq; si uellet huius lauacri
 grām procuraret. i. ~~ca~~ cuius pte st oīa. alieni a regno
 suo. quo p dēo mittit illorū: et quosdā filios inimicorū
 suorū facit i manū ppianorū uere. et p hoc lauacriū ite
 ducit i regnū. a quo eorū pēs alieni s: cū & illis malū.
 & istis bonū meritiū nullū mulla sūt puulis. ex eorū pte
 voluntate. ~~Terre~~ hic iudicia dei qm iusta & alia s: nec uiri
 perari possūt nec penetrari. In his est & illud de pte
 nūta: de qua nō disputam. ~~De~~ ueritas igit; exclamem.
 O altitudo diuiciarū sapientiē & scientiē dei: q; itruen
 bilia sūt iudicia ei. ~~Met~~ mirēm nos inuestigare nō posse
 inuestigabiles uias ei. ~~Ut~~ si alia innumera bilia taceā.
 que alijs dant. alijs nō dat; homib; a dno deo. apud
 quō nō est acceptio psonarū. nec t'buūt ista meritis
 voluntati. sicut s' celestares. uires. bone ualitudines.
 & pulchritudines corpū. t'gēna mirabilia. et multatū
 artū capere nature ~~metū~~ metū: uel que accidūt ex
 trā. ut est opulētia. nobilitas. honores. et cetera
 huiusmodi. que atq; ut habeat. nō est nisi i dei potestate:
 ut nō imoret etiā i baptisate puulorū. qd' nullus
 nullus istorū potest dicere. sicut illa ad regnū dei nō
 pte. ~~aut~~ aut illi puulo det;. illi nō det; cū sūt
 utiq; i pte dei. et sine illo sacramento nemo itret
 regnū dei. ~~Ut~~ hoc ergo inuā uel reliquā: illos ipos itruam
 de q; agit; de his ei differim; qui paueratā hōmētatis
 nō habet: s; ex bona i malū & fact; uoluntate bona mo
 uūt. ~~Respondat~~ si possūt. aut illos de; cū fidelit' & pte
 uiuēt. nō nūc de uire: q; huius periculis eripuit. ne
 malicia mutaret uolētē corp. & ne fictio deciperet aīo
 eorū: utiū hoc i potestate nō habuit. an eorū mala fu
 tura nesciūt. ~~Atq;~~ nichil horū nisi puerissime atq;

issimilime dicitur. Cur ergo non fiat respiciat quos videt.
quoniam in rebus talibus proclamamus. quod intractabilia sunt iudicia eius et
investigabiles viae eius. Neque enim hoc non donat deus quibus voluit.
aut vero scriptura illa intelligitur que de morte velut imatura
hominis iusti ait. Raptus est ne malicia mutaret intellectum eius.
aut ne fictio deciperet animam eius. Cur igitur hoc tam magnum he-
reficium alijs dat. alijs non dat deus. Apud quem non est iustas
nec acceptio personarum: et in cuius potestate est quod dicitur quod quis
in hac vita maneat que temptatio dicta est super terram. Sicut
ergo cogit et fieri donum dei esse. ut finiat homo in vita
ista animum ex bono mutet in malum. cur autem id alijs donet.
ita non donet et ignorat. Ita donum dei esse in bono perse-
verantia sed scripturas de quibus testimonia multa iam posui fa-
verunt nobiscum: et autem alijs dicitur alijs non dicitur dicitur. sine
munimine adversus deum dignetur ignorare nobiscum. Nec
nos moueat: quod filius suus quibusdam deus non dat istam perse-
verantiam. Absit enim ut ita esset. si de illis predestinatis esset.
et secundum apostolum vocatis: quoniam qui vere sunt filii premissionis.
Nam illi cum pie vivunt: dicuntur filii dei. Sed qui victuri sunt
ipse ipse et in eadem impietate morturi: non eos dicit
filios dei. predestinationis dei. Sunt enim filii dei qui non dum sunt nobis:
et sunt iam deo. De quibus ait evangelista iohannes. Quia ipse mortuus
erat pro genere: nec tantum pro genere: sed etiam ut filios dei dispersos
regeneraret in unum. Quod utique credendum futuri erunt. per evangelij
predicationem. Et tamen antequam esset factus iam filij dei erat:
in memoriali patris sui inconcussa stabilitate concepti. Et
post rursus quidam qui filij dei propter susceptam vel ipsam gratiam
dicuntur a nobis: nec sunt tamen deo. De quibus ait idem iohannes. Ex
nobis expectantur: sed non erant ex nobis: quod si fuisset ex nobis.
primasisset utique nobiscum. Non autem ex nobis fuerunt. si quia
non nascerentur nobiscum. ~~itaque~~ iam non sunt ex nobis: verum
autem ex nobis expectantur. sed non erant ex nobis: hoc est. et quoniam
videbantur in nobis. non erant ex nobis. Et tamen ei dicitur. unde
id ostendit: quod si fuisset ipse ex nobis. primasisset utique
nobiscum. Filiorum dei vox est: iohannes loquitur in filiis dei loco
principio constitutus. Tu ergo filij dei dicunt. de hijs qui perse-
verantiam non habuerunt. ex nobis expectantur. sed non erant ex nobis.

et addit. q. si fuisset ex nobis. p. m. a. s. s. e. t. r. i. q. z. n. o. b. i. s. c. u. q. d. a. l. i. u. d. d. i. c. i. t. n. i. s. i. n. o. e. r. a. t. f. i. l. i. u. s. e. t. i. a. m. q. u. a. n. d. o. e. r. a. t. i. n. p. r. o. f. e. s. s. i. o. e. t. n. o. i. e. f. i. l. i. o. r. u. m. c. n. o. q. u. i. a. i. n. s. t. i. t. i. a. s. i. m. u. l. a. u. e. r. u. t. : s. i. q. u. i. a. i. e. a. n. o. p. m. a. s. e. r. u. t. . N. e. q. e. i. a. u. t. n. a. s. i. f. u. i. s. s. e. t. e. x. n. o. b. i. s. p. e. r. a. n. o. f. i. c. t. a. i. n. s. t. i. t. i. a. t. e. n. u. i. s. s. e. t. v. t. i. q. z. n. o. b. i. s. c. u. s. i. f. i. f. u. i. s. s. e. t. i. q. z. e. x. n. o. b. i. s. p. m. a. s. i. s. s. e. t. v. t. v. t. i. q. z. n. o. b. i. s. c. u.

In bono illos volebat p. c. u. l. d. u. b. i. o. p. m. a. n. e. . E. r. a. t. i. t. a. q. z. i. n. b. o. n. o. . S. e. d. q. u. i. a. i. e. o. n. o. p. m. a. s. e. r. u. t. . i. d. e. s. t. n. o. v. s. q. i. f. i. n. e. p. f. e. u. e. r. a. u. e. r. u. t. : n. o. e. r. a. t. i. q. z. e. x. n. o. b. i. s. e. t. q. u. a. n. d. o. e. r. a. t. n. o. b. i. s. c. u. : h. o. r. e. s. t. n. o. e. r. a. t. e. x. n. o. b. i. s. f. i. l. i. o. r. u. m. e. t. q. u. a. n. d. o. e. r. a. t. i. n. f. i. d. e. f. i. l. i. o. r. u. m. . Q. u. i. a. q. u. e. f. i. l. i. u. s. p. f. a. c. i. : e. t. p. a. e. s. t. i. n. a. t. i. s. t. c. o. f. o. r. m. e. s. p. m. a. g. i. s. f. i. l. i. u. s. e. i. u. s. . E. t. s. e. d. z. p. o. s. i. t. u. v. o. c. a. t. i. s. t. : v. t. e. i. a. e. s. s. e. t. . N. o. e. i. p. e. r. i. t. f. i. l. i. u. s. p. m. i. s. s. i. o. i. s. : s. i. f. i. l. i. u. s. p. d. i. t. i. o. i. s. . f. u. e. r. u. t. e. r. g. o. i. t. i. e. x. m. u. l. t. i. t. u. d. i. n. e. v. o. c. a. t. o. r. u. m. : e. x. e. l. e. c. t. o. r. u. m. a. t. p. a. u. c. i. t. a. t. e. n. o. f. u. e. r. u. t. . S. e. d. i. g. i. t. f. i. l. i. u. s. s. u. i. s. p. a. e. s. t. i. n. a. t. i. o. i. s. d. e. i. p. f. e. u. e. r. a. t. i. a. n. o. d. e. d. i. t. : h. a. b. e. r. e. t. e. i. a. s. i. i. n. e. o. f. i. l. i. o. r. u. m. n. u. m. e. s. s. e. n. t. . **E**t q. d. h. a. b. e. r. e. t. q. d. n. o. a. c. c. e. p. i. s. s. e. t. . s. e. d. m. a. p. h. e. a. v. e. r. a. q. z. f. e. n. e. t. i. a. . A. t. p. h. o. c. t. a. l. e. s. f. i. l. i. u. s. f. i. l. i. o. p. p. o. d. a. t. i. e. s. s. e. t. : q. u. a. d. m. o. d. u. i. p. e. d. i. c. i. t. a. d. p. r. e. m. . V. t. o. s. a. d. d. e. d. i. t. i. m. i. c. h. i. n. o. p. e. r. e. a. t. : q. o. d. i. d. a. t. i. s. t. i. n. v. i. t. a. e. t. n. a. . H. y. 5. o. v. p. o. i. n. t. e. l. l. i. g. u. t. d. a. t. i. q. o. d. i. d. a. t. i. s. t. i. n. v. i. t. a. e. t. n. a. . I. p. s. i. s. t. i. l. l. i. p. a. e. s. t. i. n. a. t. i. . e. t. s. e. d. m. a. p. o. s. i. t. u. v. o. c. a. t. i. q. u. o. r. u. m. n. u. l. l. u. s. p. e. r. i. t. : a. t. p. h. o. c. n. u. l. l. u. s. e. o. r. u. m. e. x. b. o. n. o. i. n. m. a. l. u. m. m. u. t. a. t. u. s. f. u. i. t. f. i. n. i. t. h. a. c. v. i. t. a. . q. u. i. s. i. c. e. s. t. o. r. d. i. n. a. t. u. s. : e. t. i. d. e. o. p. p. o. d. a. t. u. s. . v. t. n. o. p. e. r. e. a. t. . s. i. h. a. b. e. a. t. v. i. t. a. e. t. n. a. . E. t. r. u. s. u. s. q. u. o. d. d. i. c. i. m. u. s. i. n. i. m. i. c. o. s. e. i. u. s. v. l. p. u. l. o. s. f. i. l. i. o. s. i. n. i. m. i. c. o. r. u. m. e. i. u. s. : q. u. o. s. t. u. n. q. e. o. r. u. m. s. i. c. i. g. n. e. n. a. t. u. r. u. s. e. s. t. . v. t. i. e. a. f. i. d. e. q. u. e. p. d. i. l. e. c. t. i. o. n. e. o. p. e. r. a. t. h. a. c. v. i. t. a. f. e. f. i. n. i. a. t. : i. a. z. a. n. q. u. i. h. o. c. f. u. a. t. i. n. i. l. l. a. p. a. e. s. t. i. n. a. t. i. o. e. f. i. l. i. u. s. s. u. i. t. e. i. u. s. . E. t. d. a. t. i. s. t. i. n. p. p. o. f. i. l. i. o. e. i. u. s. . v. t. n. o. n. o. p. e. r. e. a. t. : s. i. h. a. b. e. a. t. v. i. t. a. e. t. n. a. . D. e. n. i. q. i. p. e. s. a. l. u. a. t. o. r. . s. i. m. a. t. e. r. i. t. u. s. i. q. z. i. v. b. o. m. e. o. : v. l. d. i. s. c. i. p. u. l. i. m. e. i. e. s. t. i. s. . A. l. i. q. u. i. d. i. h. i. s. q. u. e. r. e. n. d. u. s. e. s. t. i. n. d. a. e. : q. u. o. d. n. o. m. a. t. u. r. i. v. b. o. e. i. u. s. : A. l. i. q. u. i. d. i. h. i. s. q. u. e. r. e. n. d. i. s. t. i. l. l. i. d. e. q. u. o. e. u. a. g. e. l. i. u. s. i. c. l. o. q. u. i. t. : V. b. i. d. n. o. s. c. u. q. u. e. d. a. s. s. e. t. m. a. d. u. e. n. d. a. c. a. r. n. e. s. u. a. . z. b. i. b. e. d. u. s. a. n. g. u. i. n. e. s. u. i. : a. u. t. e. u. a. g. e. l. i. s. t. a. . H. e. t. d. i. x. i. t. i. n. s. y. n. a. g. o. g. a. : d. o. c. e. s. i. c. a. p. h. a. r. n. a. n. d. . q. u. l. t. i. e. r. g. o. a. u. d. i. e. t. e. x. p. d. i. s. c. i. p. u. l. i. s. e. i. u. s. d. i. x. e. r. u. t. . D. u. r. u. s. e. s. t. h. i. c. s. e. r. m. o. . N. o. p. t. e. u. a. u. d. i. r. e. : H. a. c. e. i. t. a. q. z. i. n. a. p. u. d.

semetipm. qz murmurat de hor discipuli eiq: dixit eis.
Hor vos scandalizat: **S**i go videtis filiu hois ascendere vbi
eat p'us. **S**pc est q' vult fieri: cur at no pdest qm. **U**ba
que ego locutus su vob: spc e' vna st. **S**ed st qda ex vob:
q' traditurus esset eu. **E**t dicebat. **A**px dixi vobis quia
nemo vnt ad me: nisi fuit ei datu a p'ce meo. **E**p hoc
multi discipuloy ei abierunt retru: et ia no cu illo abulabat.
Auq' no et isti discipuli appellati st loquere euagelio. **E**t
tunc no erat vere discipuli: quia no manserut i vbo eiq:
scdm id qd' ait. **S**i manserut i vbo meo: vere discipuli
mei estis. **Q**uia go no habuerut p'seuerantia: q' sicut no
vere discipuli ppi. ita nec filij dei vere fuerut: etia
quando esse videbat: et ita vocabat: **A**ppellamq' ergo nos
et c'los xpi discipulos et dei filios. quia sic appellandist:
quos rep'neatos p'ce viuere certimq'. **S**ed tuc vere
st qd' appellat: si p'manserit i eo eo q' qd' sic appellat
Si at p'seuerantia no habet: id id est. qd' ~~appetit~~ ce
perut esse no manet: no vere appellat: qd' appellat
et no st. **A**px cu ei hoc no st. cu notu est qd' futuri
st: id est. ex bonis malis. **A**px qd' ap'lo eu dixisset.
scimq' qm diligetibus deu oia cooperat: i bonu q' facit
no nullos dilige deu. et i eo bono vsq' i fine no p'mane:
mox addidit. **H**is q' scdm p'positu vocat st sc. **H**ic ei
i eo qd' diligit deu: p'manet vsq' i fine. **E**t qui ad
tempus inde de deulat. reuertit: vt vsq' i fine p'ducat
qd' i bono esse ~~appetit~~ ceperut. **O**stendit at qd' sit scd:
p'positu vocat: mox addidit ea que ia supra posui.
Qu' qd' at p'scivit: et p'destinavit q' formos p' magis
filij eiq: vt sit ip'e p'mogentus i multis frubq'. **Q**u'
at p'destinavit: illos et vocavit. scilicet scdm p'positu
Quos at vocavit: ipos et iustificavit. **Q**u' at iustifi
cavit: ipos et glificavit. **I**lla oia ia fa' st. p'scivit. p'desti
navit. vocavit. iustificavit: qm et oes ia p'sciti ac
p'destinati st: et multi ia vocati atq' iustificati. **Q**u'
at posuit i fine. illos et ~~glificavit~~ glificavit. si q'de illa

est hic intelligenda de qua idē dicit. cū pp̄t apparuerit
 vita v̄a. tūc & vos cū illo apparebitis i gl̄a. nondū
 factū est: q̄ n̄is illa & duo duo. id est. vocavit et
 iustificavit nō i oibz facta sūt sūt. Adhuc ei vsq̄
 i fine sc̄li: multi vocandi & iustificandi sūt. Et tūc
 tamē v̄ba p̄teriti tēporis posuit de rebus etiā futuris:
 tūc iā fuerit deq̄. que que iā ut fieret ex eternitate
 disposuit. Ideo de illo dicit & p̄ph̄a psalms. exui fecit
 que futura sūt. Quicūq̄ ergo i dei p̄vidētissima dispo-
 sitione p̄feci. vocati. iustificati. gl̄ificati sūt: nō dico etiā nō
 dū renati. s̄ etiā nondū nati: ea iā filij dei sūt: et oīno
 perire nō possūt. Hii vere veniūt ad pp̄m: quia
 ita veniūt q̄ modo ip̄e dicit. De q̄ dicit michi p̄r ad me
 v̄at: et eū q̄ v̄it ad me nō eiciā foras. Et paulo
 post. Hic ē v̄t volūtas v̄a q̄ misit me p̄r: ut oē q̄
 dedit michi nō p̄dā ex eo. Ab illo ḡo dat etiā etiā
 p̄fuerat i bono vsq̄ i fine. Neq̄ ei dat. nisi eis
 qui nō peribūt: qm̄ qui nō p̄fuerat. peribūt. Talibz
 Diligētibz ḡo dū: oīa cooperat i bonū. vsq̄ vsq̄ adeo
 p̄fuit oīa. ut etiā si qui eoz dēniat et exorbitat.
 etiā hōipm̄ eis faciat p̄ficē i bonū: quia humiliores se
 vident atq̄ doctiores. Dissat ei i ip̄a v̄ia iusta cū tre-
 more se epulante debē: nō sibi arrogando t̄p̄ de sua
 iustitia v̄tutē fiduciā p̄mandi: nec dicēdo i abundantia
 sua. nō mouebor ietm̄. Hic q̄ eis dicit. Perite
 dno i timore & epulante. cū tremore: neq̄ iustitiat
 dno & p̄catis de via iusta. Neq̄ ei aut̄ ip̄e nō vocatib
 nisi eos esse ḡmonitos q̄ iā abulat i via iusta. qd̄ ostēdēt.
 Deo feruiat. id ē. nō aliu sapiat. s̄ timeat. & q̄ signifi-
 cat. nō supbiat: s̄ humil̄o sūt. Unde alibi dicit. Nō alta
 sapientia: s̄ humil̄ibz q̄ etidēto. Hii epulāt deo. s̄ cū tre-
 more. ut i nullo gl̄antes. quādo m̄m̄ nichil sūt. ut q̄
 gl̄at i dno gl̄et: nō p̄catis de via iusta. i qua iā abu-
 lare ceperūt. dū sibi hōipm̄ assignat. q̄ i ea sūt. Hii n̄

vbi vsus est & aplo: vbi ait. In timore & tremore vram
ipoz salute opam. Et ostendit quare cu timore & tre
more: deo est ei iust q opat i vobis & velle & opari p
bona voluntate. Mo ei habebat que timore & timore
q dicebat i abudaria sua no mouebor i t'm. Sed
quia filius erat p'missionis. no p'ditionis. exptus. deo
paululu deserere. qd esset ipe: dno iat i voluntate
tua prestitisti deroi meo v'tute. Auertisti face tua
a me: & factus su i q' bat. Erat doctior et ob hor
ctia humilior tenuit via: ia vides & g'ides i voluntate
sua deo deroi ei q prestitisse v'tute. Qd sibi ipe tri
buco: et de p'tumes i tali abudaria qua prestiteat
deq. no de illo qui ea p'stitit: dicebat. Mo mouebor
i t'm. factus est ergo q' bat. vt se iuuet: et humil
sapies. no solu et ne vite: veru etia i hac vita p'ie
querfationis & p'seuerantie. i quo sp'us habeda esset. ad
disset. Hec vox petri apli esse potuit. Dixit app' &
ipe i abudaria sua. aiam mea p te ponam: sibi festinade
tribues: qd ei fuerat a dno postea largedu. Auertit
at ab illo face sua dno. & frus est g'mbatus: ita vt
eu. mori pro illo metuo. ter negaret. Si rursus g'itit
ad eu face sua dno: et culpa lacrimis diluit. Qd est
ei aliud resp'it eu? nisi face qua paululu ab eo
auertit. reuocauit ad se eu? Facto go fuerat q' bat.
Sed quia didicit. no de seipo fidere: etia hor ei p'fecit
i boni: face facere illo q diligetibus eu oia cooperat
i boni. Quia sed; p'positu vocat; erat: vt nemo eu
posset eripere de manu p'pi cui dat; erat. Nemo
ergo dicat. no esse corripiedu. qui eportitat de via iusta:
sed ei r' reditu & p'seueratia a dno tatu esse esse posse
da. Nemo prudens & fidelis hor dicat. Si ei sed; p'po
sita vocatus est iste: pauldubio illa ~~est~~ illi etia qd
corripit. de cooperat. i bono. Vtru at ita sit vocat;
qm qm qui corripit nescit: faciat ipe eu caritate. qd
f'cit esse facedu. Scit ei tale corripiedu: facturo deo

aut misericordia aut iudicium, Misericordia quod si a massa
 peccatorum ille qui corripitur gratie largitate discretus
 est: et non est inter vasa ure ure que perit et in
 ditione. si ite vasa misericordie que que parantur deus
 in gloriā, Iudicium vero: si in illis est damnatus in hunc non
 est predestinatus. Hic exponitur alia questio non sane co-
 terpenda: si ad iudicium domini in cuius manu sunt et nos et
 sermones nostri aggreganda atque solvenda. Rursum
 et a nobis quantum quantum attinet et ad hoc donum dei, quod
 est in bono perseverare usque in fine, quod de ipso primo hunc
 sentiamus, qui certe sine ulla vitio factus est et rectus.
 Nec dico si perseverantia non habuit, quomodo sine vitio
 fuit: cui tamen necessarium donum dei defuit. Hunc magis
 interrogari facile respondet, eum perseverantia non habuisse
 quia in eo bono quo sine vitio fuit non perseveravit. Cepit
 et habere vitium: ex quo cecidit. Et si cepit: antequam cepisset
 vitium sine vitio fuit, Aliud est ei non habere vitium:
 et aliud est in ea bonitate in qua nullum vitium est non ma-
 nere. Eoque ipso, quod non dicitur magis sine vitio fuisse
 sed dicitur sine vitio non permansisse: proculdubio non
 stat sine vitio fuisse: in quo bono non permansisse culpatur.
 Sed illud magis querendum, operosiusque tractandum est:
 quomodo respondeamus eis qui dicunt, si in illa rarietate in qua
 sine vitio factus est habuit perseverantia: proculdubio
 perseveravit in ea. Et si perseveravit, vitium non peravit: nec
 illa sua rarietate deum deseruit, Tu autem peravisse, et
 desertore boni fuisse, veritas clamat. Non ergo ha-
 buit in illo bono perseverantia, Et si non habuit: non vitium
 accepit. Quomodo ei et accepisset perseverantia? et non per-
 uerasset? Porro si perseverantia non habuit, quia non accepit?
 quod ipse non perseverando peravit, qui perseverantia non ac-
 cepit? Neque ei dici potest ~~ita~~ ideo non accepisse:
 quia non est discretus a massa peccatorum gratie largitate.
 Mundum quippe et erat in genere humano peccatorum massa
 facta: antequam peravisset, ex quo tracta est origo vitium. Qua
 apte saluberrime ostendemus quod ~~est~~ rectissime credimus
 deum dominumque patrem omnium, qui creavit omnia bona valde, et

mala ex bonis exortura esse p̄sciuit, et sciuit magis
ad suā dīpotētissimā bonitatē p̄tinē etiā de malis be-
nefacē. q̄ q̄ mala esse nō sincere? sic ordinasse āgeloz
et hoīm v̄ vitā. ut i ea prius oscederet qd̄ posset corū
liberū et arbitriū: deinde qd̄ posset sue gr̄e beneficiū.
iustitiazq; iudiciū. Deniq; angeli qd̄a. quoz est p̄cepto
q̄ qui dicitur dyabolus: p̄ liberū arbitriū a dno
deo refuge st. ~~Et~~ fugientes tamē eoz bonitatē qua b̄ti
fuerūt: nō potuerūt eoz effugē ut iudiciū. p̄ qd̄ miserimū
effecti st. Ceteri at̄ p̄ ip̄m liberū arbitriū i veritate ste-
terūt: eāq; de suo casu nūq; futurus eoz certissimā scire
meruerūt. Si ei nos de septuorū sc̄is scire potuim; q;
sros angelos ut iā nullos esse casuros? q̄to magis
hoc ip̄i venclata sibi sublimius veritate nouerūt?
Nobis appē b̄ti sine fine vitā p̄missa est: et eglitas
āgeloz. Et p̄ qua p̄missio certū sum; cū ad illā
vitā post iudiciū venerim; nō inde nos esse lapsuros.
Ad̄ si de seip̄is angeli nesciūt? nō equals. s; b̄tio
2o erim;: v̄itas at̄ nobis eoz promisit equalitatē.
Sc̄itū est igit̄ hoc eos nosse p̄ sp̄m. qd̄ nos p̄ fide:
nullā sc̄licet iā ruinā cuiusq; s̄i angeli iā futura.
Dyabolus vō et āgeli eoz. et si b̄ti erat ang; caderet;
et se i miseria et casuros esse nescibat? erat tamē
ad̄ hoc adhuc qd̄ eoz ad dēt̄ b̄titudinē. si p̄ liberū ar-
bitriū i veritate st̄tisset: donet istā sume b̄titudis
plētitudinē t̄p̄ p̄miū ip̄i p̄mationis acciperet?
id est. ut magna p̄ sp̄m s̄m data abudantia caritatis dei.
cādē v̄tatis dno nō posset: et hoc de se certissime
nosset. nosset. Hāc plētitudinē b̄titudis nō habebat:
s; quia nescibat suā futurā miserā minore qd̄
sed tamē b̄titudine sine v̄llo vicio fruebat. Nā si suā
casu casū futurū noscebat. et nūq; supplicū? b̄ti v̄tq;
esse nō posset: quos hui; t̄ti ~~non~~ mali metus
iā tūc miseros esse opelleret. Sic et hoīm fecit cū
libero arbitriū: et q̄uis sui futuri casus ignarū: tamē
ideo b̄tm. quia et nō mori. et miserū nō fieri.

i sua p̄tate esse sentiebat. In quo statu recto et fr
 sine vicio, si p̄ ip̄z liberū arbitriū ma manere vo
 voluisset q̄ profecto sine villo mortis et infelicitatis
 experimēto acciperet illā merito h̄ q̄ huius p̄ma
 sionis b̄titudis p̄lectudinē, qua et facti angeli et
 b̄ti. id est. ut eadē nō posset ulterius: et hoc certis
 sine f̄ctis sciret. Naq̄ ip̄e posset etiā t̄p̄ i paradiso
 b̄tē esse q̄ v̄mo ibi nō esset vbi esse miserū nō de
 deceret: si cū sui casus p̄f̄ctia, et timor tantī mali
 miserū faceret. Quia v̄o p̄ liberū arbitriū deū
 deseruit q̄ iustū iudiciū dei exptus est: ut cū tota sua
 stirpe, que i illo adhuc posita tota cū illo peccauerat,
 dāpnaret̄. Et q̄t̄ cū ex hac stirpe grā dei liberat̄. a
 dāpnatiōe v̄t̄q̄ liberat̄: qua iā tenet̄ obstricti.
 Vnde etiā si nullus liberat̄: iustū dei iudiciū, nemo
 iuste reprehendet. Sed q̄ pauci i p̄p̄tione perentū libe
 i suo v̄o m̄o multi liberat̄ q̄ grā fit. gratis fit. q̄
 gratis p̄ agere q̄ fit: ne q̄ velut de suis meritis
 extollat̄ q̄ si os obstruat̄: et qui gl̄at̄ i d̄no gl̄et̄.
 Sed q̄? Adā nō habuit dei grām? P̄mo v̄o habuit mag
 nā: sed disparē. Ille i bonis erat: que bonitate sui co
 ditoris p̄ accipat. Neq̄ cū ea bona, et ille i suis meri
 tis cōparauerat: i q̄bus p̄f̄us nullū patiebat̄ malū
 p̄ patiebat̄ malū. S̄c̄i v̄o i hac v̄ita ad quos p̄t̄
 p̄tinet liberatiōis h̄c grā i malis s̄: ex q̄b̄ clamant
 ad deū. Libera nos a malo. Ille i illis bonis. xpi morte
 nō eguit: istos a reatu et h̄ditario et p̄o illius agni
 sanguis absoluit. Ille nō opus habebat eo adiutorio
 qd̄ ip̄lorat̄ isti dū dicūt. vido aliā legē i mēbris meis
 repugnāte legi mētis mee. et captiuitate me i lege p̄ci
 q̄ est i mēbris meis. Ifelip̄ ego homo. q̄ me liberabit
 de corp̄e mortis huius. grā dei p̄ īm̄ p̄p̄ d̄m̄ n̄m̄.
 qm̄ i eis caro concupiscit aduersus sp̄m̄. sp̄s aduersus carnē
 Itaq̄ i tali certamine laborātes ac periclitātes: dū
 dari sibi pugnādi vicendiq̄ v̄tute. p̄ xpi grām pos
 cūt. Ille v̄o nulla tali rixa a seip̄o aduersus seip̄m

reptat atq; p̄tato: i illo b̄titudis loco. sua secū pacē fruebat^r
fruebat^r Proinde et si nō tēnē latiore m̄r: verūtānē
potētiore quē grā indiget isti. Et q̄ potētiōr. q̄ dē vni
genitus filius. equalis p̄r̄i & coeternus pro eis homo
fuit. et sine vllō suo v̄l originali vel pp̄rio p̄r̄o ab hoīb;
p̄tōrib; crucifixus? Qui quib; die t̄r̄io r̄surrexit
nūq̄ mortuus ulterius? ptulit tamē pro morta
lib; morte. q̄ mortuus p̄stitit vitā: ut redēpti eis
sanguine. tāto ac tali pignore accepto diceret. Si deū
pro nobis? q̄s v̄tra nos? Qui pp̄o filio suo nō peperit:
h̄p̄ nob; oīb; tradidit eū. q̄ modo nō & cū illo oīa nobis dona
uit? Deus gō naturā n̄m̄. id est. aīaz rationalē cōmūq;
hoīs pp̄r̄ suscepit. susceptiōe singulariter mirabili. et
mirabili singulari? ut nullis iusticiē suē ~~meritis~~
p̄cedētib; meritis filij dēi sic esset ab iūo quo esse homo
cepisset: ut ip̄e & v̄bū qd̄ sine iūo est. vna p̄sona esset.
Neq; eī q̄s̄ tata rei h̄iis et fidei ceaus est ignorātia: ut
audeat dicere quib; de sp̄u sc̄o et v̄gīa maria filiu hoīs
natū. p̄ liberū arbitiū bone v̄m̄ viuēdo. et sine p̄r̄o
bona opa faciedo meruisse ut esset dēi filius: res̄tēte eū
gelio atq; dicēte. Verbu caro factū est. Nā vbi hoc factū
est. nisi i v̄trō v̄ginali? vnde fuit iūo hoīs p̄p̄i? Itēq;
v̄gīe v̄gūde. q̄ modo fiet qd̄ eī p̄ angelū nūciabatur:
angelus respōdit. Sp̄s sc̄o v̄āet sup te & v̄gī altissimi
obūbrabit tibi: pp̄r̄a qd̄ nascet̄ ex te factū. vocabit̄ filij
dēi. p̄d̄tā iūt: nō pp̄ter opa que nondū nati vtiq;
nulla s̄t: h̄ p̄p̄r̄a. qz factū sp̄s sc̄o sup uerēt i te. & v̄tū
altissimi obūbrabit tibi qd̄ nascet̄ ex te factū vocabit̄
filius dēi. Ista natiuitas p̄fecto gratiūa: giūpit i v̄nitate
p̄sonē hoīem deo. cōmū v̄bo. Ista natiuitatē bona opa
secuta s̄t: nō bona opa meruerūt. Neq; eī metūdu
eāt ne ista ineffabili modo i v̄nitate p̄sonē a v̄bo deo
naturā huāna suscepta. p̄ liberū volūtatē peccaret
arbitiū: cū ip̄a susceptio talis esset. ut natura hoīs a
deo deo ita suscepta. nullū i se motū male volūtatē
admitteret. Per hūc mediatorē deus ostēdit: eos q̄s

eius sanguine uidentur facere se ex malis deinceps in eternum
 bonos. Quae sic suscepit ut nunquam esset malus: nec ex
 malo factus sed esset bonus. Ista gratiam non habuit homo
 primus, quia nunquam uellet esse malus: sed sane habuit
 in qua si permanere uellet, nunquam malus esset: et sine
 qua etiam cum libero arbitrio bonum esse non posset: sed ea tamen
 per liberum arbitrium desistere posset. Nec ipsum ergo deus esse
 uoluit sine sua gratia: quae reliquit in eius libero arbitrio
 quoniam liberum arbitrium ad malum sufficit: ad bonum autem
 parum est, nisi adiuuetur ab omnipotenti bono. Ad adiutorium
 si homo per liberum non deseruisset arbitrium: semper esset
 bonus. Sed deseruit: et desertus est. Tale quippe erat ar-
 bitrium adiutorium: quod deseret cum uellet, et in quo perma-
 neret si uellet: non quo fieret ut uellet. Hec est prima
 gratia quae data est primo adam: sed haec potentior est in se ipso adam.
 Prima est ei qua fit ut habeat homo iustitiam si uelit.
 Sed et ergo plus potest qua etiam fit ut uelit: quae et tantum
 uelit tantumque ardore diligat: ut carnis uoluntate contra
 spiritus uoluntate spiritus uicet. Nec illa ipse praeua erat:
 qua demonstrata est etiam potentia liberi arbitrii. Quoniam sic
 adiuuabat, ut sine hoc adiutorio in bono non mane-
 ret: sed hoc adiutorium si uellet desereret. Hec autem tanto
 maior est: ut parum sit homini per illam reparare perditam
 libertatem: quod parum sit denique non posse sine illa uel ap-
 prehende bonum, uel permanere in bono si uelit. Tunc ergo de-
 dedit deus homini deus bonam uoluntatem: in illa quippe cum
 fecerat, qui fecerat hominem rectum. Dedit adiutorium:
 sine quo in ea non posset permanere si uellet. Ut autem uellet:
 in eius libero reliquit arbitrio. Posset ergo permanere si uellet:
 quia non deerat ad adiutorium per quod posset: et sine quo
 non posset perseueranter bonum tenere quod uellet, sed quia
 noluit permanere: propter quod eius est culpa: cuius meritum fuis-
 set, si permanere uoluisset. Sicut fecerunt angeli sancti: qui
 ceteris aliis per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium
 steterunt ipsi, et huius maiorem debitam mercedem percipere
 percipere meruerunt: tantam scilicet beatitudinis pleitu-
 dinem qua eis certissimum sit se in illa esse maturos.

Si autem hoc adiutorium vel angelus vel homo cum primo se defuisset? quoniam non talis natura facta erat ut sine diuino adiutorio possit manere si vellet. non utique sua culpa cecidisset; ad iutorium quippe defuisset sine quo permanere non possent. sicut autem quibus dedit tale adiutorium iam pena peccati est: quibus autem datur secundum gratiam datur. non secundum debitum. Et tanto amplius datur per illum christum dominum nostrum. quibus id datur deo placuit. ut non solum solum assistit sine quo permanere non possumus etiam si velimus; verum etiam tantum et tale fit ut velimus. fit quippe in nobis per gratiam dei gratiam in bono recipiendo et perseveranter tenendo non solum posse quod velimus; verum etiam velle quod possumus. quod non fuit in homine primo. Omnia enim horum in illo fuit: aliter non fuit. Namque ut recipere bonum gratiam non egebat. quia nodum perdidit: ut autem in eo permaneret. ~~egebat~~ egebat adiutorio gratie dei. sine quo id omnino non posset. Et accipat posse si vellet: si non habuit velle quod posset. Nam si habuisset. perseverasset. Posset etiam perseverare si vellet. quod ut nollet de libero descedit arbitrio. quod tunc ita liberum erat: ut bene velle posset et male. quod tunc ita liberum erat. aut liberius libero arbitrio. quando potuit non servare peccatum? Quae futura erat hominum et sicut facta est et angelis sanctis merces meriti? non autem per peccatum perditum bono merito. in hijs quae liberantur qui. factum est donum gratie: quae merces meriti futura erit. Quaeque bina ista quod ita se differant diliget et vigilantitudo est: posse non peccare. et non posse peccare. posse non mori. et non posse mori: bonum posse non desere. et bonum non posse desere. Potuit etiam non peccare primus homo. potuit non mori: potuit bonum non desere. Numquid dicitur in summo non potuit peccare. qui talis habebat ~~liberum~~ liberum arbitrium? aut non potuit mori. cui dictum est. si peccaveris morte morieris? aut non potuit bonum desere. cum hoc peccato deseruit. et ideo mortuus sit? Prima ergo libertas voluntatis erat posse non peccare: novissima

est multo maior. non posse mori. Prima est perseveran-
 tia peccatorum. bonum posse non deservire: novissima est perse-
 verantia felicitas. bonum non posse deservire. **Quod** quia
 sunt bona novissima potentiora atque meliora: ideo fuerunt
 illa prima vel nulla vel parva. **Itaque** ipsa adiutoria disti-
 distingueda sunt. Aliud est adiutorium sine quo aliquid non
 fit: et aliud est adiutorium quo aliquid fit. **Ita** sine ali-
 mentis non possumus vivere: nec tamen cum affuerit ali-
 menta. eis fit ut vivat. qui mori voluit. Ergo adiu-
 torium alimentorum est sine quo non fit. non quo fit ut
 vivamus. **At** vero beatitudo quam non habet homo: cum data
 fuit. gratius fit beatitudini. **Adiutorium** est ei non solum sine quo
 non fit: verum etiam quo fit propter quod datur. **Quare** hoc adiu-
 torium quo fit est et sine quo non fit: quia et si ~~data~~ data
 fuit homini beatitudo. gratius fit beatitudini: et si data nunquam fuerit.
 nunquam erit. **Alimenta** vero non consequuntur faciunt ut homo vivat.
Sed tamen sine illis non potest vivere. **Primo** itaque homini qui
 in eo bono quo factus fuerat rectus. acciperent posse non
 peccare. posse non mori. posse ipsum bonum non deservire.
 datur est adiutorium perseverantiae: non quo fiet ut persevera-
 ret: sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset.
Nunc vero factus sanctus in regnum dei per gratiam dei predestinatus. non
 tale adiutorium perseverantiae datur: sed tale ut eis perseveran-
 tia ipsa donetur. non solum ut sine isto dono perseverantes
 esse non possint: verum etiam ut per hoc donum non nisi
 perseverantes sint. **Non** solum enim dixit. sine me nihil po-
 testis facere. verum etiam dixit. non vos me elegistis. sed
 ego elegi vos. et posui vos ut caris. et fructum afferatis.
 et si tunc vester maneat. **Quibus** verbis eis non solum iustitiam:
 verum etiam in illa perseverantia se dedisse monstravit. **Christo**
 et sic eos ponente ut caris et fructum afferant. et fructus eorum
 maneat. quod audeat dicere non manebit: quod audeat
 dicere forsitan manebit? **Sine** penitentia enim sunt dona
 et vocatio dei: sed vocatio eorum qui secundum propositum vocati
 sunt. **Propter** hunc igitur repellat christo. ne deficiat fides
 eorum. sine non deficiat vel quod sine: ac per hoc ~~quod~~

pſeuſabit uſq; i fine: nec eā niſi manēte uice huius uel
 finis. Maior q̄ppe libertas eſt neceſſaria ad uſq; tot & tātas
 ſeptationes que i paradiso nō fuerūt dono pſeuſatione mi
 nita atq; firmata: ut cū oib; amouib; & errorib; errorib;
 ſuis uicāt hīc mūd; hoc ſcō; martiria docuerūt. De
 niq; ille & hīc nullo. & Itaq; cō; dei tēctis iperū libō
 uſus arbiſo nō ſtat i tāta felicitate. i tāta nō peccādi
 facilitate. iſti at nō dico tēctē mūd; ſi ſeuēte ne ſtatē
 ſteterūt i fide: cū uidet illo bona p̄ntia que fuerāt r̄lictur;
 iſti futua que accepturi fuerāt nō uiderēt. Unde hoc
 niſi donat illo a quo miſēria p̄ſeui ſt ut fidelis eſſet
 A quo acceperūt ſp̄m nō timorib; quo pſequentib; cederet:
 ſi uirtutis et animatis & ḡntētis. quo cūcta minātia. ḡnta uī
 tātia. cūcta cruciātia ſuperaret. Illi gō ſine p̄o uſo data
 eſt cū qua ḡditus eſt uolūtas libēa. & cū ſeat ſeruire p̄o
 hōi uō cū fuiſſ; uolūtas ſerua p̄o. libēata eſt p̄ illa illū
 q̄ dixit. ſi uos fili; libēauit tūc uē liberi eritis. Et acce
 perūt tantā p̄ iſta grāz libertatē: ut q̄ quis q̄ diu hīc
 uiuit pugnet cō; ḡuip̄ſectias p̄o; eiq; nō nulla
 ſubrepat p̄t que dicit cotidie. Dimittite nobis dēbita nrā:
 nō tamē uſtra ſeruiat p̄o. qd̄ eſt ad mortē. De quo dicit
 ioh̄es ap̄lo. Eſt p̄o ad mortē: nō p̄ illo dīo ut q̄ roget
 De quo p̄o qm̄ exp̄ſū nō eſt: poſſūt multa & diuerſa
 ſentiri. Ego at dico id eſſe p̄o: fide que p̄ dīlctōnē
 opat̄ deſerē uſq; ad mortē. Hūc p̄o uſtra non
 ſeruiūt: nō p̄ p̄ma ḡditōe ſicut ille liberi: ſi p̄ ſcōm
 adā dei grā libēati. Et iſta libēatōe habetis lib̄atū arbitū.
 quo ſeruiat deo: nō quo captiuet̄ a dyabolo. Libēati at
 a p̄ p̄o. ſerui ſcō ſt iuſticiē. i qua ſtabūt uſq; i fine:
 donatē ſibi pſeuſatiōe illo. q̄ eos p̄ſc̄uit & p̄d̄ſtinauit.
 & ſcōm p̄poſitū uocauit. & iuſtificauit & gl̄ificauit: qm̄
 illa que hīs p̄miſit. etiā futua iā fecit. Cui p̄mitteri
 credidit abrahā: & deputatū eſt illi ad iuſticiā. Dedit
 ei gl̄iam deo: p̄c̄uſſime credēs ſicut ſc̄ptū eſt. qz q̄ p̄miſit.
 potēs eſt & facē. Ip̄e gō illos bonos facit: ut bona faciat.
 Neq; ei eos p̄tēa p̄miſit abrahā: quia p̄ſc̄uit a ſc̄ptis

f. adā
 f. mēs

f. adē

bono futuro, **N**ā si ita est: nō sūm, sed eorū est qd' pmi-
 sit, **N**ō at sic credidit abraha. **S**ed nō est iustificatus i fi-
 de dāg glām dō: & pleūssime credēs. qz q' pmissit potēs
 et & facē. **N**ō aut. que psciūt potēs est pmissit, aut
 q' pdipit potēs est ostēdē, aut q' pmissit potēs est psciūt:
 si que pro misit potēs est & facē. **I**pse igit' eos facit pse-
 uerare i bono: qui facit bonos, q'ui at cadūt & pōtēs
 percutit: i pdestinatorū nō nō fuerūt. **Q**uāuis ergo
 de oīb' regeneratis & pie uiuentib' loquet' ap'ls **diōs**.
diōs. tu q' s' q' iudicō alienū serūū. suo dno stat aut
 cadit: q'timo tamē respexit ad pdestinatos & dicit. **S**ta-
 bit at. **E**t ne hoc sibi ~~erro~~ arrogaret: **potēs** potest ei de-
 tāt statū eū. **I**pse itaq' dat pseruatiā. q' statū potēs
 est eos q' stat ut pseruatiōne stet: ut restitue qui
 ceciderūt. **D**ns ei erigit elisos. **E**t go nō accipet hoc donū
 det. id est. i bono pseruatiā p'mo homo, sed pseruare
 ut nō pseruare i eis reliquet' arbitio, tales uice ha-
 bebāt eis uolūtas. que sine ullo fuerāt iustitia pōtēs. & nichil
 illi ex seipō gaudere uolūter resistebat. ut eate bonitati.
 & bene uiuēdi facilitati pseruatiōne committet' arbitiū.
 deo qd' psciūt qd' est et facturū iuste. psciūt tamē.
 nō ad hoc cogēt: s' simul sciūt qd' de illo ipse facit iuste.
Nūc nō possit est illa illa ~~ma~~ magna p'ri merito amis-
 sa libertas: etiā maiorib' donis adiuuata remansit
 infirmitas. **P**lacuit go deo quo maxie hūane p'sup'itiōis
 sup'bia ~~potēs~~ extinguet: ut nō glēt' oīs caro corā ipō.
 id ē. oīs homo. **U**nde at nō glēt' caro corā ipō: nisi
 de melio suis. **Q**ue qd' potuit habē. si p'didit: et p'
 qd' potuit habē. p' hoc p'didit: hoc est p' liberū arbitiū.
Ite qd' nō ~~est~~ restat libertatis. nisi grā liberatiō. **I**ta
 go nō glēt' oīs caro corā ipō. **N**ō ei glāt' iusti. qui nō
 habēt unde: nec iusti. quia ex ipō habēt unde. **N**ec habēt
 glām suā: nisi ipm cui dicit. glā mea & exaltas caput
 meū. **A**t p' hoc ad oīm hōiem p'tinet qd' scriptū est. ut nō
 glēt' oīs caro corā ipō: & ad iustos at illud. qui glāt'
 i dno glēt' hoc ei ap'ls aptissime ostēdit. **Q**ui cū dixisset.
 ut nō glēt' oīs caro corā ipō: ne putaret se scī sine

gl'a se ~~uenerat~~ uenisse. mox addidit. Ex ip'o at' uos estis
i' xpo ihu: q' factus est nobis sapietia a deo & iusticia & sa-
ficatio & redemptio: ut quemadmodu' scriptu' est. q' gl'at' i' dno
gl'et'. Hic est q' i' hoc loco miseriaru' habitatu'. ubi
temptatio est uita hois sup' tra'. uita i' infirmitate p'ficiat'
Quae uol' nisi ut q' gl'at' i' dno gl'et'. Ac p' hoc nec
i' ip'a p'seuerantia boni. uoluit de' suos suos i' uirtutibus suis
h' i' ip'o gl'ari. Qui eis no' solu' adiutoriu' dat. quale p'mo
homi dedit. sine quo no' possit p'seuerare si uelint: si
i' eis etia' opat' & uelle. ut qm no' p'seuerabunt. nisi et pos-
sunt & uelit: p'seuerandi eis & possibilitas & uoluntas di-
uine grae laugente de donet'. Tantu' qm spu' sco' acc'e-
dit uoluntas eoz. ut ideo possunt quia uelle sic uoluit:
ideo sic uelint. q' de' opat'. ut uelit. Na' si i' t'ra' infir-
mitate uita huius. i' qua tamen infirmitate p'p' elatione
rep'meda' p'ficia' uirtute oportebat. ipis ueliquet' uolu-
tas sua. ut ~~aduersus~~ adiutorio dei sine quo p'seuerari
re no' possit maneret si uellet. nec de' i' eis oparet'
ut uellet: in u' tot & talas temptatioes infirmitate sua
sua uoluntas ip'a succubet: & ideo p'seuerare no' pos-
set. quia deficiet' infirmitate nec uellet: aut no'
ita uellet infirmitate uoluntatis ut posset. Subiectu'
est igit' infirmitati uoluntatis quane: et diuina gra'
i' declinabilis & i' supabiliter agit': et ideo quibus infir-
mia. no' no' tamen deficiet. neq' aduersitate aliqua
uicinet'. Ita fan' est. ut uoluntas hois i' ualida & i'be-
cilla. i' bono adhuc p'uo p'seueraret p' uirtute dei & cu'
uoluntas p'mi hois fortis & sana. i' bono a p'iore no'
p'seuerauit: habes uirtute liberi arbitrii. quibus no'
defuturo adiutorio dei: sine quo no' possit p'seuerare
si uellet uellet: no' tamen tali quo i' illo de' oparet' ut
uellet. Fortissimo qm' dimisit ac p'misit facere qd' uellet.
infirmitas seruauit. ut ip'o ~~donate~~ donare i' uirtissime qd'
bonu' est uellet: et hoc defere' i' uirtissime nollet. Dicere
ergo p'p'o. rogau' pro te. ne deficiat fides tua. intelligam'
ei dictu' q' edificat' sup' petra'. atq' ita homo dei no'

sola qz mūdā gēat q est ut fidelis esset. uerūctā
 quia ipā nō defiat: q glōrā ī dno glōrā. **H**oc de hūis lo
 quoz. q pdestinati sūt ī regnā dī: quoz ita certus
 est numerus. ut nec addat̄ eis qsq̄. nec minuat̄
 ex eis: nō de hūis qbz cū ānūciasset z locutus **est**
 esset. multiplicati sūt sup̄ numerū. **I**pi at̄
 vocati dici possūt: nō at̄ elcī: quia nō sūt
 p̄fiteū vocati. **C**ertū vō esse numerū dcoz neqz au
 gēdū neqz minūedū. q̄ nūis z ioh̄es baptista siḡnificet
 vbi dicit. facite gō fr̄m̄ dignū p̄tēre. et nolite dīre
 apud vosmetipsos. p̄m̄ habem̄ abrahā. potēs ē et
 dcoz de lapidibz istis suscitare filios abrahā. ut ostēdat
 sic istos esse āputādos si nō fecerūt fr̄m̄. ut nō desit
 nūis q̄ p̄missus ē abrahā: tamē apertius ī apocalipsi
 dicit̄. tene qd̄ habes. ne alius accipiat coronā tuā.
Si ē cū aliq̄ nō est accepturus nisi iste p̄diderit: certus
 est nūis. **Q**uō at̄ etiā p̄secraturis scīs sic ista dicit̄
 q̄l̄ eos p̄secraturus habent̄. iurū nō aliter audire
 hoc audire ~~debet~~ debet: qbz expōdū nō alit̄ sapere.
 s̄ timē. **Q**uō cū ex multitudine fidelū q̄ dū ī hac mor
 talitate vīuit̄ ī nūis p̄destinatorū se esse p̄sumat.
Quia id occultari opz est ī hoc loco. vbi sic ex caūda
 est elatio: ut etiā p̄ sathanz angēlū ne extollat̄ tātq̄
 z colaphizaret̄ apl̄s apl̄s. **H**ic apl̄s dīcōbat̄. **S**i nū
 scribis ī me dīcōte illo. qui eos facit̄ esse māsuros:
 et p̄ p̄hām. si volueris z obaudieris me. **Q**uō cū sciret
 ip̄s ī qbz oparet̄ et velle. **E**t similia multa dicit̄.
Nā p̄t̄ hūis utilitate secreti. ne forte qbz extollat̄.
Sic oēs etiā qui bene currit̄ timēat̄: dū occultū
 est qui p̄curant̄ p̄curant̄. **N**ā hūis gō utilitate secreti.
 credēdū est quosdā de filiis p̄ditionis. nō accepto dono p̄
~~faciendū~~ p̄secrādi vsq̄ ī finē. ī fide que p̄ dilectionē
 opat̄ icipe vīuē. et aliq̄dū fidelit̄ z iuste vīuē. et
 postea cadē: neqz de hac vīa p̄us q̄ hoc eis gēgat̄ au
 ferri. **Q**uō si nemini gē contigisset q̄ tā dū haberet̄
 gōis istū ~~saluberrimū~~ sal̄ saluberrimū timorē

quo vitia dationis opprimunt. donec ad xpi gratiam qua pie
viviunt perveniret: deinceps iam securi nunquam se ab illo posse
esse casuros. Quae presumptio in isto temptationum loco non
expedit: ubi tanta est firmitas. ut superbia possit

generare securitatem. Denique etiam hoc erit?
Sed tunc quando quod iam est in angelis. etiam in hominibus
erit: quando vana superbia esse non poterit. Numerus
ergo scilicet per dei gratiam dei regno predestinatus
donata sibi etiam usque in fine perseverantia illuc iterum perducit
et et illuc iterum iam brevissima sine fine servabitur.
Ad adherere sibi misericordia salvatoris sui. sive
cum quaeritur. sive cum placatur. sive cum coronatur. Nam et tunc
esse illius dei misericordia necessaria secundum scripturam testatur: ubi
scilicet de deo deo dicitur autem sive. qui coronatur et in misericordia
et misericordia. Dicit etiam iacobus apostolus. Iudicium sine misericordia
illi: qui non fecit misericordiam. Ubi ostendit etiam in illo iudicio in
quo iusti coronantur. iusti quoque dampnantur: alios cum misericordia.
alios sine misericordia iudicandos. pro quod etiam mater maria
chaboo filio suo dicit. ut in illa misericordia cum fratribus tuis
te recipiam. Tu et in iustis sicut scriptum est. sed erit
in throno. non adversabitur ante eum omne malum. quod gloriabitur
castro se habere cor. aut quod gloriabitur mundum se esse a peccato.
Ac per hoc etiam ubi dei misericordia necessaria est: qua fiet et bene
cui non imputabit dominus peccatum. Sed tunc pro bonorum operum merito
non. iusto iudicio etiam ipsa misericordia fluctat. Tu et
dicitur. iudicium sine misericordia illi qui non fecit misericordiam: ma-
nifestat in quibus in quibus inveniunt bona opera misericordie
iudicium cum misericordia fieri: ac per hoc etiam ipsam misericordiam
meritis bonorum operum reddi. Non sic est ut: quando non
solum nullis bonis. sed etiam multis malis operibus procedentibus
misericordia eis pervenit hominem et liberat a malis: et que
fecit et que facturus fuerat. nisi dei gratia regeretur: et que
passurus fuerat tectum. nisi erueretur a parte tenebrarum.
et transferretur in regnum filii caritatis dei. Veritatem quia
et ipsa vita eterna quam certum est bonis operibus debita reddi. a
tanto apostolo gentia dei dicitur: cum gratia non operibus debita reddat.
sed gratis datur: sine ulla dubitatione confitendum est. ideo
gratiam vitam eternam vocari. quia huius meritis redditur que

gratia gratia boni

grā q̄tulari homī. Recte q̄ppe ip̄a intelligit̄ que grā i eua
 gelio legit̄. grā pro grā: id est q̄ hīs meritis que cō
 tulit grā. Hī vō q̄ nō p̄tinēt ad hūc p̄destinatorū
 nūm̄: q̄s dōi grā sine nodū habētēs vllū liberū sine
 voluntatis arbitū: Sine cū arbitō voluntatis ideo vero
 libero. quia p̄ ip̄am grām libertas p̄ducit ad regnū.
 Hī ergo qui nō p̄tinēt ad istū certissimū & fidelissimū
 numerū: pro meritis iustissime iudicāt̄: Aut ei iacet
 sub p̄tō qd' originalit' generatioē trahēt. et cū illo hēdi
 tario debito hīc exeūt. qd' nō est regeneratioē dimis
 sū: aut p̄ liberū arbitū alia sup̄ addiderūt. arbitriū v̄p̄
 liberū. s; nō liberū. liberū iusticie. p̄tō autē
 feruū quo volūt̄ p̄ diuersas neptiasq; cupiditates.
 alij magis. alij minus. s; oēs mali. et pro ip̄a diuersitate
 diuersis supplicijs iudicandi: aut grām dei suscipiūt.
 sed temporalis s; nec p̄seuerāt. deserūt & deserūt. Di
 missi ei s; libō arbitrio. nō accepto p̄seuerantis dono:
 iudicio dei iusto & occulto. Patiāt̄ ergo se hōes cor
 ripi quādo peccāt̄ h; nec de ip̄a corruptione arguēt̄: cō
 grām. nec de grā extra corruptionē: quia & p̄tō iusta
 pena debet̄. Ad ip̄am p̄tinēt iusta corruptio que mediā
 nalit' adhibet̄. etiā si salus egrotantis scita est: ut si is
 qui corrūpit̄ ad p̄destinatorū nūm̄ p̄tinēt. sit ei corruptio
 salubre medicamētū: si at nō p̄tinēt. sit ei corruptio pe
 penale tormētū. Sub isto isto ergo iaceto ex caritate
 adhibeda est cuius p̄pitus ignorat̄: et pro illo cui adhibet̄
 orādū est ut sanet̄. Cū at hōes p̄ corruptionē i viā iusti
 cie seu veniūt seu quērit̄. q̄s opat̄ i cordib; eorū salus
 nisi ille qui quolibet plantate & rigat̄. et q̄libet i agris
 vel arbutulis opante dat̄. iacemētū deo. Cui volētī
 fieri saluū: nullū homī resistit arbitū. Sic & velle seu
 nolle i volētis aut nolētis est potestate. ut diuina vo
 luntate nō ip̄ediat. nec superet p̄tate. De hīs etiā qui
 faciūt que nō vlt; faciūt ip̄e que vlt;. Et qd' scriptū est.
 q̄ oēs hōes vlt; saluos fieri. nec tamē oēs salui fiūt:
 multis qd' in odio intelligi potest. Ex q̄b; alijs opulē
 tis nōis aliquos qm̄ orauim;: s; hūc vniū diā. Ita dictū
 est. oēs hōes vlt; saluos fieri. ut intelligat̄ oēs p̄destinati;

quia omne genus hominum in eis est: sicut dictum est pharisaeis.
decimatis omne olus. Vbi non est intelligendum, nisi omne
quod habebat: neque enim de oleo quod habebat erat in toto tra-
ctu sibe. decimabat. Secundum istam locutionis modum dictum
est. sicut ego omnibus pro omnia placeo. Aliquid autem qui hoc dixit.
placebat etiam tam multis persecutoribus suis. Sed pla-
cebat et omni generi hominum quod christi congregabat ecclesia: sive
iam in eis positus, sive introduceris in eam. Non est itaque du-
bitandum voluntati dei quod in celo et in terra omnia quaeque voluit fecit.
et qui etiam illa quae futura sunt fecit. humanas volun-
tates non posse resistere. quo minus faciat ipse quod voluit: quoniam
ipse etiam de deo ipse hominum voluntatibus quod voluit cum voluit
facit: nisi forte ut ex multis aliqua memorare. quando
deus voluit saul regnum dare regnum dare sic erat in potestate
israhelitarum subde se memorato viro sive non subde. ~~Et utique~~
~~et in eorum erat potestate~~ positum voluntate: ut etiam deo videretur re-
sistere. Qui tamen hoc non fecit. nisi pro ipsorum hominum voluntate:
sive dubio habens humanorum cordium quo placeret inclinandi
omnipotentissimam potestatem. Sic autem scriptum est. Et dimisit samuel
sulum. Et abiit unusquisque in locum suum. Et saul abiit in domum
sua in gabaa: et abierunt portae quoque eius et reliquit dominus corda
eius saule. Et filii pessimi et dispersi. Non saluabit nos hic?
Et honorauerunt eum: et non obtulerunt ei munera. Aliquid ali-
quid dicitur est non iturum fuisse cum saule quod eorum quoque tetigit
ut hoc faceret corda non tetigit? Itaque de dauid quod dominus in
regnum successore proprio ore constituit: ita legitur. Et ambulabat
dauid pro facie et magnificabat: et dominus erat cum illo. Hoc cum
promissum fuisset: paulo post dictum est. Et hoc idem samuel
principem. ~~Et dixit~~ Qui sumus dauid: et fecit
futuri filii vestre. Pax pax tibi. et pax adiutoribus tuis: quod
auxiliarius est tibi deus. Aliquid iste aduersari voluntati dei? et
non potius eius facere voluntate? Qui in eius corde operatur est pro
spiritum suum quo idurus est: ut hoc vellet diceret. et faceret. Itaque
paulo post ad eandem scriptura. Des hinc viri belliciores dirigentes
ad eum et corde pacifico venerunt in ebron: ut constitueret dauid

et sic non auderet videtur? quod hoc negat? Non enim hoc non ex
 auctore, aut non ex bona voluntate fecerunt, corde pariter: et tunc
 hoc in eis egit quod in cordibus hominum quod voluit operatur. **¶** Quod pro
 misit scriptura. Et abulavit david profectus et magnificabat:
 et dominus operatur eum cum illo, At per hoc dominus operatur quod eum cum illo ad
 duplit istos, ut cum regem constitueret, Et quomodo adduxit?
¶ Aliquod compulsi sunt viliis vinculis alligavit? **¶** Inter agit, corda
 tenuit, corda movit: eosque voluntatibus eorum, quod ipse in illis
 operatus temporibus. **¶** Si ergo cum voluit reges in terra deus constituit,
 magis habet in parte voluntatis hominum quam ipsi suas? quod quibus
 aliquid fuit ut salubris sit ~~corruptio~~ corruptio, et fiat in corrupti
 corde correctio, ut celesti constituantur in regno? **¶** Corruptio itaque
 a profectis suis subditi sunt corruptioibus de caritate recentibus,
 pro culpa dicitur diversis vel minoribus vel apertioribus;
 quia et ipsa ~~quae~~ quae damnatio vocatur quae facit episcopale
 iudicium, quae pena in ecclesia nulla maior est, potest si deus voluit
 in corruptione saluberrima corde atque profectis. **¶** Neque enim sanus
 quod contingat sequenti die, aut ante finem vite huiusmodi aliquo des
 perandum est: aut contraria deo potest, ne recipiat et det peccata
 et accepto sacrificio spiritus tribulati cordibusque gratia, a reatu quibus
 iuste damnationis absolvent, damnationemque ipse non dampnet. **¶** Pastor
 talis tamen necessarius ~~non~~ habet ne per plures sepeat diu con
 tagia, separare ab omnibus sanis moribundis: ab illo cui nichil
 est impossibile, ipsa forsitan separatio sananda. **¶** Nescientes enim
 quod pertinet ad predestinatorum numerum, quod non pertinet? sic affici
 debemus caritatis affectu: ut omnes velimus salvos fieri. **¶** Hoc quippe
 fit cum singulas quosque ut occurrerit cum quibus id agere valeamus,
 ad hoc conamur adducere: ut iustificati ex fide pacem habeant
 ad deum, **¶** Quam predicabat apostolus etiam cum dicebat, **¶** Pro christo ergo
 legatione fungimur: tunc deo exhortante per nos, **¶** Oblatramus pro christo
 reconciliari deo, **¶** Quod est et reconciliari deo? nisi pacem ad illum
 habere? **¶** Pro qua pace etiam ipse dominus ihesus christus dixit discipulis,
¶ In qua cum de domo intraveritis, primum dicite, **¶** Pax huic do
 mui, **¶** Et si ibi fuerit filius pacis: regesit super eum pax vestra,
¶ Si autem ad vos venerit, **¶** Hanc evangelizat pacem: de quibus
 predictum est, **¶** Cum speciosi pedes eorum qui annunciant pacem; qui

annūciat bona. Nobis qđ tūc incipit esse qđ filius patris: cū
obediēt et crediderit hinc euāgelio; et ex fide ~~ustificatus~~ iustifi-
catus pat̄ ad deū habet operit. Sed in p̄destinatione autē dei:
iā filius patris erat, Neq; cū dictū est. sup̄ quē uergerit
pax nr̄a. fiet filius patris: h̄ ubi fuit iquit filius patris. uerq;
et sup̄ illā domū pap̄ orad. Iā ergo et ~~aliter~~ autēq; illi annū-
ciaretur hoc pap̄. filius patris ubi erat: sicut cū nouerat et q;
p̄ficeret. nō euāgelista. s; deus. Ad nos ergo q̄ nescim; q;
q̄nā sit filius patris. aut nō sit. p̄tinet nullū exceptū facere.
nullūq; distimere: s; uelle oēs saluos fieri q̄b; p̄dicam;
hac parē. Neq; cū metuendū est. ne p̄dam; ea: si ille cui p̄-
dicam; nō est filius patris. in ignoratib; nobis. Ad nos et
reuerteret. id est. nobis proderit ista p̄dicatio. nō et illi: si
at sup̄ eū pap̄ p̄dicata ~~fuisset~~ reuenerit. et nobis et illi. Quia
ergo nos qui salui futuri ~~sumus~~ sum; nescientes: oēs q̄bus p̄-
dicam; hac parē. saluos fieri uelle deus iubet. Et ip̄e i
nobis hoc opat̄: diffusedo istā caritate i cordib; nr̄is p̄ sp̄m
s̄m; qui datus est nobis. Potest etiā sic intelligi. q; oēs hoīes
uult de; saluos fieri. qm̄ nos facit uelle: sicut misit sp̄m
filij sui clamāte abba p̄r. id est. clamare facit. De ip̄o
q; sp̄s alio loco dicit. Accipim; sp̄m adoptionis filioꝝ: i quo
clamam; abba pater. Nos ergo clamam;: sed ille clamare
dicitur est. qui efficit ut clamem;. Si ergo clamāte sp̄m nr̄m
uerbe dixit scriptura a quo efficitur ut clamem;: uerbe etiā
et uolēt deū a quo efficitur ut uelim;. Et p̄ hoc. quia et
corripēdo nichil aliud debem; agere. nisi ut i ista pace
que est ad deū nō recedat. aut ad eā que recesserat. re-
uertamur: nos agam; sine desperationē qđ agim;. Si
filius patris est que corripim;. requiescet sup̄ eū pax nr̄a:
si autē ad nos reuertet. Quāuis itaq; etiā dū q̄ quo-
rūdā fides subuertit. firmā fidamētū dei fiet. qm̄ ~~tenet~~
sciūt dñs qui p̄ eū: nō tamē ideo nos pigri pigri et
negligētes esse debem; i corripēdis qui corripēdi s;. Neq;
cū frustra dictū est. Corripit bonos moꝝ: colloquia
mala. Et petri istim; i tua scđtia pater: ip̄e quē p̄r
mortuus est. Nō argumētum est. et contra ista p̄cepta
salubrēq; reuocē dictos. et corripit moꝝ bonos.

colloca mala. et percat ifirmus: qd ad nos p̄tinet firmu
 fundamētū dei stat. et nemo perit nisi filius p̄ditionis
 absit ut ista garrices securos nos i hac negligētia
 esto aude debeam. Verū est ei: quia nemo perit nisi
 filius p̄ditionis. Sed ait de9 p̄ ezechiele. Ille qdē i suo p̄cā
 moriet: sanguine vō ei9 de manu ei9 speculatoris req̄rā.
 Proinde quātū ad nos p̄tinet. q̄ p̄destinatōe a nō p̄destina
 tio discernere nō valēmg. et ob hoc oēs saluos fieri velle
 debēmg: oib9 ne percat. vel ne alios p̄dat adhibēda
 est a nobis medicinaliter. scilicet corruptio. **D**ei at est
 illis cā facē vtilē: q̄ ip̄e p̄ p̄cavit & de9 p̄destinauit
 q̄formā p̄magis filij sui fieri. **S**i ei aliq̄ timore nō cor
 ripim9. ne aliq̄ inde p̄cā percat: au nō etiā timore
 corripim9. ne aliq̄ inde plus percat: Neq̄ ei dilectōis
 vīfata ~~maiora~~ maiorā gestam9: q̄ b̄s apl̄s q̄ dicit.
Corripe iqtos: q̄ solamū pusillānimos: suscipite it̄ mos:
 patiens estote ad oēs. **V**idete ne malū p̄ malo alicui
 reddat. **V**bi intelligēdū est. tūc potius malū p̄ malo
 reddi: si corripiedus nō corripiat: sed prava dissi
~~mula~~ mulatioe & negligit. **D**icit ei. **P**ecātōs corā
 oib9 corripe: ut ceteri timore habeāt. **R**ō de h̄is p̄cā
 accipiedū est. que nō latet: ne cōt̄ d̄ni s̄ctia purē
 locut9. **I**lle ei dicit. **S**i peccāverit i te frater tuus: corri
 pe eū iter te & ip̄m. **V**erū tamē & ip̄e severitate cor
 reptionis eo vsq̄ p̄ducit: ut dicit. **S**i nec vocam audierit
 sit tibi t̄p̄ ethnicus & publicanus. **E**t q̄ q̄ magis di
 cepit ifirmos. q̄ ille qui p̄ vobis oib9 factus est ifirm9
 & p̄ oib9 ex ip̄a est ifirmitate crucifixus. **P**one cū
 ita sint. nec grā p̄hibet corruptionē. nec corruptio ne
 gat grām. **E**t ideo sic est p̄cipieda iustitia: ut a deo grā
 qua id qd p̄cipit fiat. fidei orōne possat. **E**t hoc vtrūq̄
 ita faciēdū est: ut neq̄ iusta corruptio negligat. **G**ra
 vō hoc cū caritate fiat: q̄ qm caritas nec facit p̄cā:
 et cooperit multitudinē p̄cōr9.

Epplicat liber b̄ti augustini epi de corruptione et grā.
 qui est vltim9 om̄i9 libror9 b̄ti augustini epi salti i libro
 retractationū enumeratoz. **F**initus p̄ finem ioh̄em p̄tri
 delff mōrgū p̄f̄sā dom9 noue lucia ordit̄ arthufuensis. **M**o t̄m̄
 Anno d̄ni. millesimo quadrigentesimo. quinquagesimo
 octauo. 1180 die s̄c̄. ~~elizabeth~~ Elizabeth vidue.

Dincipit epistola prosperi ad augustinum. episcopi.
Quinimo beatissimo patri ineffabiliter mirabili.
incomparabiliter honorando. prestantissimo patri.
no augustino: prosperus. Ignotus quidem tibi facie.
si iam aliquatenus si meminerasis animo ac sermone aptus.
non per se in meum seculum dyaconum mihi epistola et vere
pi: nunc quod beatitudinis tue scribere audeo. non solum salutatio
ut tue studio: sed etiam fidei que qua ecclesia vivit affectu.
Exultante et pro universis membris corporis christi vigila
tissima industria tua. et aduersus hereticarum doctrinarum
insidias veritatis stratis pugnare. nulla modo michi verum
dum putavi. ne onerosus tibi aut importuna essem: si
eo quod multorum salutare. ac pende ad pietatis tuae pietatis
cum potius rem futurum esse me credere. si ea que vult
punctiosa esse intelligo. ad speciale patronum fidei me re
ferre. Multi ergo seruos christi qui in massiliensi urbe
assistunt. in sceleris tunc scriptis que aduersus pelagianos he
reticos quodidisti. conueniunt putant primum opinio. et ecclesie sensu
sensu: quod in eis de voracis electorum sanctorum dei profectu
dispensasti. Et cum aliquod in fraudate sua culpare ma
luerit quod non intellexit reprehendere. quodamque eorum lucidioribus super
hoc atque aptioribus beatitudinis tue expositionibus voluit pos
tulare: venient ex ~~disputationibus~~ dispositionibus misericordie dei. ut
cum quodam in terra affricana similia monuisset. librum de cor
reptis et gratia plenum diuine auctoritatis emitteres.
Quo in notitia inquam imperata oportunitate delato. pu
tanimus omnes quodas resistere sopidas. quod uniuersis quasi
omnibus de quibus consulenda erat sententia tua. tam plene illic ab
solutaque responsu est. quasi hoc specialiter studueris. ut quod
apud nos erat librum opponeres. Reversito hoc beatitudinis et
tue libro: sicut quod sanctorum atque apostolicam doctrine tue auctoritate
antea scilicet. et intelligentiores multo instructiones quod
se fieri: ita quod periculis et sine impedimentis obscuris aduer
sarios quod fuerat recesserunt. Quorum tam abrupta dissensio
primum quod ipse metumda est. ne tam claris tamque egregiis
in omni virtutum studio vixit. spiritus pelagianus impietatis

illudat & deinde ne simplicioribus ~~quod~~ quod apud quod horum
 magna est de probitatis gratulatio reverentia: hoc tu
 tissimum sibi estimet, quod audiat eos quorum auctoritate sine
 iudicio sequitur assere. Hec ei ipso diffinitio ac pro
 fessio est. ~~quod~~ omnem quod hominem ad peccata peccasse, et
 neminem per sua opera. sed per dei gratiam regeneratione sal
 uari. omnibus tamen hominibus per purificationem que fit in sac
 rato sanguine christi sine exceptione esse proposita. ut quicumque
 ad fidem et ad baptismum acciderit, saluus esse possint.
 qui autem credituri sunt, quod vere in ea fide que dicitur per gratiam sit
 adiuuanda manuri sunt. Preterea ante mundi constitutionem deum
 et eos destinasse in regnum suum quos gratia vocatos digni
 nos futuros electos. et de hac vana honore sine expressis verbis
 esse prouiderit: ideoque omnem hominem ad credendum et ad operandum
 diuinis institutionibus admoneri. ut de apprehensa vita eterna
 nemo desperet. cum uoluntarie deuotionem remuneratio sit
 parata: hoc autem propositum ~~uana~~ uacationis dei. quod quoque uel
~~ita~~ mundi uicium. uel in ipsa adinod genensis quam diligenter
 uel reuocandorum dicitur facta discretio. ut secundum quod placuit crea
 tori. alij uasa honoris, alij uasa irumelii sint creati.
 et lapsis quam resurgendi adimere. et facta occasione te
 poris auferre. eo quod in uel si pre superfluo labor sit. si neque
 reiecta uel idusta possit iterare. neque electus uel nos
 ligetia possit exade. quoque in modo se egerit. non posse
 aliud erga eos ~~quod~~ quod deus diffinitur accide. et sub reuota
 spe rursu non posse esse gratias. cum si aliud habeant pre
 destinatis electis cassa sui aduentione iterum remunerari
 utique omnem idusta tollit. utique. si dei institutio humanis
 prouent uoluntate. hoc sub hoc predestinationis nomine facta
 inle quada indurum meritum. aut diuersum naturam
 dici deum conditorum si nemo aliud passu esse quod factus
 est: ~~itaque~~ utique per peccatis et ac plenus quod opinat
 expona. quicquid in libro hoc ex contradicendum sensu sci
 mo tua sui opposuit. quod etiam in libro de uilliam ab
 ipso sub hac questione obiecte potissime de bellis: hoc totum
 ad ista sua uerborumissime coramant. Et contra eos scripta

utilitatis tue validissimis & iunctis testimoniis diuinarum
scripturarum iusticia proferimus ac secundum formam disputationum
tuarum aliquid contra ipsi quo concludatur asserimus: obstinationem
sua vetustate defendit: et ea que de epla pauli ad ro-
manis scribitis ad manifestationem diuine gratie puenien-
tis ~~etiam~~ etiam merita pferunt a nullo unquam creatus
titorum ita esse scella. ut nunc sentit affirmat. Quibus
et ipsi ea exponat secundum quorum velut sensa deponimus,
nichil se proficitur inesse quod placeat: et de his tracti-
epigit. quorum altitudine nullus attingit. Et postmo-
puericia tota descendit: ut fide nam edificatio au-
ditu contraria esse definit: ac sic etiam si vera sit no-
promeda: quia et prius prius pueriose non recipienda
trahat. et nullo periculo que intelligi nequeat con-
ceat. Quibus vero horum tantum a pelagianis semitis
non declinat. ut cum ad gratiam ea propter gratiam que omnia
pueriat merita humana, cogat. ne si meritis reddat.
frustra gratia noiet. ad additionem harum velut unicuique
horum puerit. in qua cum nichil prius merere. quia nec
existet liberi arbitrii & rationale gratia creatoris isti-
mat. ut per distinctionem boni ac mali. et ad cognitionem
dei. et ad obedientiam mandatorum eius possit sua dirigere volu-
tate: atque ad gratiam quam in prope renascenti puerire
per naturale scilicet facultate petendo. ardeo. pulsando
ut ideo accipiat. ideo inuat. ideo ut vocat. quia bono nature
bene usus est ad istam saluam gratiam utriusque gratie
merentur puerire. Adhuc ac vocatis gratie in hoc ordo
definit. quod de constituit nullum in regnum suum. nisi
per sacramentum regenerationis assumit. et ad hoc salutis
domini omnes homines vniuersaliter. sive per naturale sive
per scripta lege. sive per euangelica predicatione vocari. ut
et si voluerit fiat filius dei. et inseparabilis. ~~in~~ sunt
si fideles esse noluerit: quia iusticia dei in eo fit ut qui
non crediderit peccat. bonitas in eo apparuit si nemine
repellet a vita. sed idifferenter vniuersos velit sal-
uos fieri. et in agnitionem veritatis venire. Ita hic

et ferunt testimonia quibus diuinarum scripturarum colportatio ad
 obedientiam incitat hominum voluntates: quae ex libero arbitrio, aut
 faciunt quae iubentur: aut negligunt. Et consequenter putant, ut
 quia quatuordecim idem dicitur non obediisse quia noluit:
 fidelis quae non dubitet ob hoc deo deuotus fuisse quae
 voluit: et quae quatuordecim quae ad malum habeat faculta-
 tem ad bonum, pariter momento animae se vel ad vitam vel ad
 vitium mouet: quae bona appetit gratia dei foueat, mala
 factum damnatio iusta suscipiat. Quae nunc quae et
 innumerabili illis multitudine obicitur. Puerorum, quae utique
 excepto originali peccato sub quo esset haec sibi in primis
 haec damnatio nascitur, nullas adhuc habet volun-
 tates, nullas propter actum, non sine iudicio dei seruantur.
 unde ante distinctionem boni et mali de usu vite illius
 auctori, alij per regenerationem iter ad vitam regni assu-
 mantur haec, alij sine baptismo inter mortis perne-
 trantur debitorum. Haec autem per dei, aut talis saluari,
 quae futuris illis in animis maioribus si ad actum ferua-
 ritate ante facta diuina prouident. Haec quidem se
 gratiam dei quam committit non parua quantum voluit esse me-
 ritum etiam illis voluntatibus subdit: quae ab ea secundum
 suam facultatem non negat esse peccatos. Sed in tantum quibus
 quae quodammodo meritis, electionem dei subiungit: et quia
 praeterita non spectat futuramque non sunt, futuram quae fingat:
 non non quae apud illos absurditatis generis et non
 agenda praefata sunt, et praefata non acta sunt. Haec sane
 de humanis mentibus praefatam dei secundum quam gratia vocatis
 operatur, multosque sibi rationabilibus videtur astruere ad
 eorum nationum quae platione venit, quae vel in praeteritis scilicet
 dimissis et ignoti vias suas, vel nunc quae adhuc in veteris
 ignorantie praeteritae depercut, nec ulla esset aut legis
 aut euangelij illuminatione choruscant: cum tamen in quantum
 praedicatoribus ostium apertum est et via facta est: et gentium populus
 quae sedebat in tenebris et umbra mortis lucem vidit mag-
 nam: et quae quodammodo non populus, nec populus dei sit: et quae aliqui
 non miseret est, nec aut miseret. Deuotissimos tamen a domino
 audituros: et ad unquamque gentem ita dispensata
 ipse, ac ministeria magister, ut oportuna erunt bonarum

crede credulitas voluntati. nec vacillare illud qd' deo
homo velit saluos fieri. et i' agnitione veritatis veritatis
quando qd' reprobabilis sunt. qui et ad vnu veri dei cultu
potuerit instrui i' intelligentia nali. et eu' gelu' idco no
audierit. quia nec fuit recepti q' pro v' muerfo autē
huano genere mortuu' esse dnm' nrm' ihm' xpm'. et
nemine profus a redemptioe sanguis eius ceptu'. etia
si ocy hac vita alienissima ab eo m' de p'ntat.
quia ad oib' hoies p'tineat d' mine mis' die sacramtu':
quo idco plurimi no renouat'. quia qd' nec renouari
velle habeat p'notat' q' itaq' quatu' ad deu' p'tinet oib'z
parata vita et'na: quatu' at ad arbitri' libertate ab
his ea' apprehedi qui deo sponte crediderit. et auxilia
gr' merito a' d'ulitatis acceperit. In ista v'co talis
gr' p'dicatione h'z quoz cotradictioe offendimur.
cu' prius meliora sentiret. idco se vel maxie g'ntulerit:
quia si se proficeret' ab eo oia bona merita p'ueniri.
et ab ipso vt p'posset possit esse donari. meritata g'cederet
deu' scdm' p'positu' z' g'ntu' voluntatis sue occulto iudi
cio. z' ope manifesto aliud vos crede i' honore. aliud
i' cotumelia: quia nemo nisi p' gr'am iustificat'. et
nemo nisi p' p'uaricatione. i' p'uaricatione nascat'.
Hec refugit istud fateri: diuino q' asseribe opi. sc'oz
merita formidat. Ille arq' sc'nt p'destinatū electoz
m'm. nec augeri posse nec minui. ne locū apud ih'
deus ac negligētes oib' cohortatū in i'atameta non
habeat: ac sup'flua sit industrie ac laboris iudicio.
cui' studiu' cessante electioe frustrandū sit: ita d' d' d' d'
do demū ei posse vnu' queq' ad correptione aut ad
p'f'ctū vocari. si sciat se sua diligētia bonū esse posse.
z' libertate suā ob hoc dei auxilio iuuādā. si qd' deus
ma m'adat elegit. ac sic cu' i' h'is q' tēp' acceperit
libere voluntatis duo sunt que huānā opent' salutē.
dei scilicet grā. et hois obediētia. prior' volūt esse obe
diētia q' grā. vt i' uicū salutis ex eo qui saluat'. no
ex deo credēdū sit stare qui saluat: et volūtas hois

diuine gr̄e sibi parant op̄e. nō gr̄a sibi huānā subiciat vo-
 luntate. q̄d' cū p̄uicissimū esse reuelant: dei misericōdia et
 instruat nos tua b̄n̄edictio nouerim⁹? possim⁹ q̄d' ad
 nō credendū esse constanter. s̄ ad auctoritatē talia sentie-
 tū nō sum⁹ parēs: quia nullū nos ē vic' meritis ante-
 cellit. et aliqui eorū adepto nūq̄ sumi sacerdoti honore su-
 perminet. **¶** Nec facile q̄d' p̄ter paucos p̄f̄d' gr̄e
 utripidos amatores. tātib' superiorū disputatiōib' ausus
 est cōt' ire. Ex quo nō solum h̄is qui eos audiūt. verū etiā
 ip̄is qui audiūt: cū cū dignitatib' cōuenit piculū. dū ē
 multos reuelat. etia eorū aut tūcili cohibet s̄d̄itō. aut iur-
 uolo dicit assensu: et saluberrimū ip̄is videt'. qd' p̄ne
~~nullū cōtra~~ nullū cōt' dicitōe r̄p̄d̄it. Unde si i istis
 pelagianis ~~et~~ reliquis p̄auitatis nō modicis vultu-
 tic fibra nutrit'. si p̄cipū salutis male ī hōie collocat'.
 si diuine volūtati ip̄ie volūtas huāna p̄fert'. ut ideo q̄d'
 adiucet' quia voluit. nō ideo quia adiucet' volit'. s̄
 si originalit' malus receptio boni nō a fumo bono. s̄
 a semetip̄o iūgare male ~~adhibet~~ cōdit'. si nō aliunde
 deo placet' nisi ex eo qd' ip̄e donauerit'. tribue nobis
 ī hac causa p̄p̄i h̄is **¶** h̄is. p̄ optime quātū iūuāt
 deo potes diligēt' **¶** p̄tatis tue: ut que ī istis q̄
 questionib' ~~abstine~~ d̄s̄uicōza. et ad p̄cipiendū difficultiora
 p̄ q̄ ~~h̄is~~ lucidissimis expositiōib' dignari s̄ aper-
 re. At p̄imū quia p̄c̄iq̄ nō p̄uat xp̄ianā fidē hac
 dissentio violari quātū periculi sit ī eorū p̄suasione
 p̄t̄f̄n̄as. Deinde quomodo p̄ istā p̄p̄erantē et cooperantē
 gr̄am liberū nō īpediat' arbitiū: tūm utrū p̄fecta dei
 in s̄d̄m p̄positū maneat. et ex ip̄a ~~que~~ que s̄ p̄fecta sint
 accipiēda p̄fecta. an p̄ genera causarū. et sp̄c̄s p̄sonarū
 ista variēt'. ut quia diuersē sint vocatiōes. ī h̄is qui
 nichil operantur saluāt'. quasi solū dei p̄positū vi-
 deat' ep̄iste. ī h̄is at qui aliqd' boni acturi sūt p̄ p̄f̄e-
 c̄ā possit stare p̄positū. an v̄cō uniformiter licet diu-
 di p̄fecta a p̄posito tp̄ali distinctioe nō possit. p̄fecta
 tamē quodā ordie sit subiecta p̄posito. et sicut nichil
 sit quorūcūq̄ negotiorū qd' nō fere facta diuina p̄

puerit. ita nichil sit boni qd' i' nram p'ccapatione no
deo auctore ~~de~~ deflupetit. Post mo' quodamodu' p' hanc
hanc p'dicatione' p'p'iet' dei quod fideles s't q' p'ordinati
s't ad vita' et'na. nemo eor' qui co'sortandi s't i'pediat.
nec occasione' negligetie habeat si se p'destinos esse
desp'iet. illud ~~aut'~~ etia' qualiter diluat' q'sum' p'atiet'
i'p'ictia' nram s'c'do d'nostret. qd' i' ueritatis p'oz
de hac re opinionib' p'ene om' par' i'uenit' et vna sen-
tentia qua' p'p'iet' & p'destinatione' dei s'c'dm' p'stam' uere
petat. ut ob hoc de' alios uala' honoris alios q'umelic'
focrit. quia s'c'dm' ~~uindicta'~~ uindicta' q' p'uidet. et sub
ip'o' q' adu'torio i' qua' futurus esset uoluntate' & actioe'
p'cedet. Et uib' oib' enodatis. et m'ltis i' sup' que altiore
i'uitu' ad causa' hanc p'tinctia' magis p'ore uide' discul-
tis? audim' & speram' no' solu' t'mitate' nram' dispu-
tationu' tuaz' p'fido' roboranda': s; etia' ip'o' q' quos me-
ritis atq; honorib' claros coligo s'ui' op'ionis obf'uat.
de f'acillim' sum' q' u'ceptuos. s'c'da' vna' eor' p'cipue'
auctoritatis et s'piritualiu' studioru' uirtu' s'c'dm' h'p'ar' d' u'la'
t'fem' p'm' s'c'da' b' b'itudo' tua' admiratoz' & sectatoz' qz
t'ali' oib' t'ue esse d'ot'ne' p et de hoc qd' i' quere' la-
trahit. ia' p'ide' apud s'c'da' t'ab' tua. s'c'da' s'c'da' p'
l'ris uelle q'f'ere. Sed qz' p u'ru' hoc factu' s' aut
quo fine' sit factu' u' u'ru' est. & om' nram' fatigatio
p'uidet' hoc p'nti' s'c'do dei gra'. i' tue caritatis & s'c'de
vigore' resp'icat: adde' eruditione' quilibet. adde' i'c'e-
patione' s'up'is. **N**ecessaria' & u'ile' est etia' que s'c'da'
s'c'de' q' ne' leue' op'istimet': qd' no' s'c'de' at' q'uit'. **S**am'
et p'ueat esse qd' no' dolet: nec u'ltis s'up' ductu' cute' sen-
tuit. **S**ed u'elligat' p'uctu' ad sectione': qd' habuerit p'
s'c'de' timor'. **G**ra' dei & pap' d'ni' m'i' i'hu' p'p'i'
colonet' te i' o'i' t'p'e' q' et ambulat' de' b'it' i' b'it' glo-
r'ificat' t'c'm' d'ni' papa' b'it'issime' i'effabilis' m'rabilis'.
i'ppabilis' honorade. p'stantissime' Patrone' i'
Epla' s'c'da' b'it'ari' auelaten' s'c'da' ad b'em' augustinu' p'm'.

Dilectissimo ac toto affectu desiderando & multu i xpo
 suscipiendo p[er] augustinu: hilarius. si cessantibus
 contindiditum questionibus gratie sit plerumq[ue] studiosor[um] iqui
 sitiose. ut etia illa que absq[ue] periculo ignorat. Et adis
 cat. arbitror graviore fore sedulitate n[ost]re relationis:
 que du[m] indicat scdm quorunda[m] profectio[n]es quoda[m] aduer
 saria veritati. no[n] ta[m] sibi q[uam] illis qui turbat[ur] et turbat p[er]
 q[uod] silu[m] satanis tue satagit p[ro]videri. d[omi]n[u]m b[e]n[e]fice ac toto
 affectu desiderando & multu i xpo suscipiendo p[er]. her tur
 unq[ue] que massilie v[el] ena aliq[ui]s locis gallia veritat[em]
 nouu[m] et inutile esse p[ro]dicat[i]o[n]e[m]. q[uo]d q[ui]da[m] scdm p[ro]positu[m] eligi
 di dicit. ut id nec arripere va[leat] nec tene. nisi
 crededi voluerit donata. ep[iscopu]s dicit putat o[mn]i p[ro]dicadi
 vigor[em]: si nihil q[uo]d p[ro]p[ri]e ep[iscopu]s t[er]m[in]at. her hominib[us] remansisse
 dicit. consentit p[ro]p[ri]e homin[um] i adu[m] perisse. nec
 inde posse queq[ue] liberari p[ro]p[ri]e arbitrio. sed id co
 uincio asserit veritati vel congruu[m] p[ro]dicat[i]o[n]e[m]. ut cu[m]
 profectis et nu[m]q[uam] suis virib[us] surrecturis ad nu[m]ciat[i]o[n]e[m] op
 tinende salutis occasio: eo merito quo voluerit & cre
 diderit a suo morbo se esse posse sanari: ut ip[s]i fidei aug
 metu. et o[mn]i totius sanitatis sanitatis sue gsequat[ur] effon.
q[ui]d ad nullu[m] op[er]e[m] vel iripiendu[m] modu[m] p[ro]ficu[m] q[uo]d
 sibi sufficere posse gsentit: nu[m]q[uam] et aliam opi[m]i curatio[n]e[m]
 eor[um] adnumerandu[m] putat exortita & supplicia volu[n]tate
 vniq[ui]sq[ue] velle sanari. q[ui]d et dicit. arde & saluus eris
 vnu[m] hor[um] ep[iscopu]s asserit. aliud offerri: ut ip[s]e id q[uo]d ep[iscopu]s
 si redditu[m] fuerit. id q[uo]d offert d[omi]n[u]s e[st] uat. unde q[uo]s
 quos putat ep[iscopu]s ab eo fide: cui[us] nature id volu[n]tate
 gditio[n]e[m] concessu[m] est. et nulla ita deprauata
 v[el] p[ro]p[ri]e putat. ut no[n] debeat vel possit se velle sanari?
 p[ro]p[ri]e q[uo]d velle sanari q[uo]d a sua v[el] si noluerit cu[m] sua cogitatio[n]e
 puniat: nec negari o[mn]i si ep[iscopu]s dicit talis volu[n]tate.
 que fatu[m] medicu[m] q[ui]rat. no[n] at q[uo]d ip[s]a ia[tem] valet. illa illa
 testimonia. ut est illud. sicut vniq[ui]q[ue] p[ro]fessus est m[od]o sua
 fidei. & similia. ad id volu[n]t velle. ut cu[m]q[ue] inu[en]it q[uo]d opit
 velle: no[n] ut etia[m] de donat[is] ut velle veritas ab hoc dono
 alius pariter velle. et q[uo]d possit sibi liberari. si ea que pariter
 pariter idignis p[ro]stat[ur] a crededi volu[n]tate. etia[m] ip[s]is sibi

prestatet. Si autem autem dicitur, vel tale omnibus remansisse
qua vel concepte quod valeat vel obedire? de quod dicitur putat
ratione reddi electorum vel reiectorum: in eo quod omniumque me-
ritum pro voluntate et admittit. Tu autem dicitur eis, quare
alibus vel alibus predicat? vel non predicat? vel nunc pre-
dicat? quod aliqui pene omnibus sicut nunc aliquibus gratibus non pre-
dicatum sit: dicitur et factis esse diuine. ut eo tempore, tibi,
et illis veritas annuncietur? vel annuncietur quando et ubi pre-
nunciabat? esse credenda. Et hoc non solum aliorum catholicorum
testimonio, si contra factis tunc disputatio antiquorum,
se probare testatur, ubi tu eandem gratiam non minore vel
tatis perspicuitate docueris? ut est illud quod dicitur scriptis
tunc in questione contra porphyrium, de tempore christiane religionis
tunc voluisse hominibus apparere propter, et apud eos predicare
doctrinam suam, quam scribat, et ubi scribat esse? quod in eum fuerit
credidit: vel illud in libro de in epistola ad romanos. Dicitur
itaque michi, sed adhuc conuenit? Nam voluntati eius quod
resistit? Qui sane in ista iniquis sic respondet? ut intelligamus
spiritualibus vitiis etiam non secundum fidei horem vinctibus parere
posse prima merita fidei et pietatis, quod modo dei facta
eligat credituras et dampnet in edulos, nec illos ex opibus
eliges, nec istos ex opibus dampnas, sed et illorum fidei prestas
ut bene operentur, et in pietate istorum in deserendo obduras
ut male operentur. Et iterum in eodem libro superius, Equales
omnes sunt ante meritum: nec possunt in rebus omnimodis equalibus
electio notari. Sed quoniam spiritus sanctus non datur nisi credentibus?
non quod deus eligat opera que ipse largitur? cum datur spiritus sanctus, ut
per caritatem bona operentur: sed tamen datur fidei, quia nisi
quis credat, et in accipendi voluntate permaneat, non accipit donum
dei, id est, spiritum sanctum, per quem infusa caritate possit bonum o-
perari, si ergo eligat opera cuiusquam in facta que ipse dona-
turus est: sed fidei eligat in facta? ut que que crediturum
esse proficiunt, ipsum eligat, cui spiritus sanctus daret, ut bona operando
etiam eterna vita consequatur? Dicit et apostolus, id est deus qui operatur omnia
in omnibus: nisi autem dicitur est, deus credit omnia in omnibus, sed etiam credimus
nunc est, quod operamur, illius: et cetera in eodem opere que se accep-
tare et probare testatur? tamen quoniam et euangelice veritati,

Ceterū p̄s̄c̄iōm et p̄destinacōem vel p̄p̄os̄itū id valē
 cōtendit. ut eos p̄s̄c̄iōrit vel p̄destinacōrit vel p̄p̄os̄itū
 elige qui fuerūt cōditū. In hoc de hac fide posse dici. qd
 habes qd nō accepisti: cū eadē natura remāserit
 licet vitata. que p̄mo sana ac p̄frā donata sit. qd
 at dicit salus tua: nemine posse p̄s̄c̄iōrit. nisi p̄s̄c̄i
 uerandi vitate p̄cepta (hacten) accipiūt. ut q̄b̄ dat.
 ita si licet. p̄cedat tamē p̄p̄o a b̄terio tribuat: qd ad
 hoc tam liberū assent. ut velit vel nolit admittē me
 dianā. Ceterū et ipi abhominari se et dāpnare cōstat.
 si q̄b̄ q̄q̄ virū i aliquo remānisse quo ad sanitatē pro
 gredi possit existimat. Nōbit at ita hāc p̄s̄c̄iōritā p̄di
 cari. ut nō vel suppliciter emereri vel in amitti cōtu
 mactia possit: nec ad rēctū volūtatis dē deduci se
 volūt: ubi eis quātū putat ad optinēdū vel amittēdū
 cuius est qualiscūq̄ sit itū volūtatis. Illud ena certimo
 niū qd posuisti. raptus est. ne malicia miraret uellōm
 eō: tang nō canonica definiat omittēdū. Unde illa
 p̄s̄c̄iōrit sic accipiūt. ut p̄p̄ fide futurā p̄s̄c̄iōrit sint uelli
 gendi In hoc tempore dāri p̄s̄c̄iōritā a qua nō p̄mittat
 p̄uaritari: sed a qua possit sua volūtate deficiē et infir
 mari. Assentit tamē iutile exhortandi cōsuetudinē:
 si nichil i hōie remānisse dicat qd corruptio valeat ex
 citare. qd qd esse nature sic se dicit q̄s̄c̄iōrit: ut hōie
 qd ignorati vitas p̄dicat. ad beneficū p̄sentis gē
 referendū sit. Nō si sic p̄destinatū sit iquit ad vitāq̄
 p̄t. ut de aliis ad alios nullus possit accede: quo p̄ti
 net tanta expt̄is̄eris corruptiois istantia. si nō ab hōie.
 et si nō fides iūgen. saltim vel dolor q̄p̄ctē infirmita
 tis exort. aut periculū demonstratē mortis horret.
 Nō si nō potest timere q̄b̄. unde terret. nisi ea volūtate
 que sumit nō ex eo culpandū qd nūc nō vlt: si i eo
 et cū eo qui sic aliq̄ volūt ut ea dāpnationē cū suis
 posturis mereret iūrire. ut in m̄q̄ recta. sp̄at p̄a.
 ua vellet appellē. **¶** Si at est qualiscūq̄ dolor qui
 ad exhortationē **¶** corripitōis oriat: hāc ipam
 causa dicit p̄pter quā vel relinquit alius. vel alius

assumatur: cum tunc non est opus est pro istis. sed nec ad
cedu sit aliqd nec detrahendu. Deinde inobediens fuit un
dividit gratiam que vel tunc primo homini data est. vel tunc omnia
dat. ut ille acciperit perseverantiam. non qua fiet ut perseve
rant. sed sine qua per libertatem arbitrii perseverare non possi
mus. vel sicut in regno per gratiam destinationis. non tale adiu
torium perseverantie datur. sed tale ut eius perseverantia ipse
donec. non solum ut sine dono isto perseverantes esse non
possunt. verum etiam ut per hoc donec non nisi perseverantes
sint. In aliis scripturis tunc in manu. Hinc vult
scribitur tunc una movetur: ut dicat. quada desperatione
hominis exhiberi. si ei autem una adu aditus est. ut et stare
possit iusticia. et a iusticia desperatione. et tunc una sit
causa: ut declinare non possint. si quida ea receperit
volendi perseverantia ut aliud velle non possint. vel sic quida
deserunt. ut aut non accedat. aut si accesserit et recedat.
ad illa voluntate permittit dicitur exhortationis vel como
nitiois utilitate. que et persistendi ac desistendi optinebat
libertate potestate. non ad hoc cui velle iusticia. remanenti
necessitate coactum est: proter illos qui sic generati sunt
hinc qui cum univisa una massa damnati sunt. ut expe
riat per gratiam libertati. Unde in hoc et hoc solo voluit a primo
hominem omnem distare naturam: ut illa integris viribus voluntate
inveniret gratiam volente. sine qua perseverare non poterat.
hoc ac amittit et perditis viribus creditur tantum non solum
erigat persistentes. verum etiam suffulciat ambulantes. Tunc
quodlibet donatum sit destinationis: id posse et amitti et reti
nere pro voluntate procedit. quod tunc falsum esset: si verum
putaret ea quosdam perseverantia precepisse. ut nisi perse
verantes est: non possunt. Inde est quod et illud pariter
non accipit ut eligendorum reicendorumque esse definitum
numquam malum nolit. arguit illius sententia expositione non
ea que a te est depropta. suscipiat: id est. ut non nisi
omnes habere saluos fieri velit. et non eos tantum quod ad scop
mum pertinetur. sed omnes omnino. ut ut nullus habeat
exemptus. sicut hoc timendum: quod quida eo usque
vite perire dicat. Sed quomodo aut

nō vult a quoq; petri v. s. de feri iustitiā. et tamē iugit
 illa defertē cōtra eiq; voluntatē. cōmittit q; petri: ita
 eū saluare oēs hoīes velle. nec tamē oēs hoīes
 saluari. Testimonia etiā scripturę que de saule vel de
 dauid posuisti: ne nō p̄tine putat ad questionē que
 de exploitatione versat. Alia at ad id referūt. vt
 ex h̄ hīs eā q̄ grām accipiat gmedari. qua vng
 quisq; post voluntate sua uiuat: vel ad ipam voca
 tionē que prestat indignis. Hoc eī et illis locis tuoy
 opusculorū tuoy et alioy que p̄fēq; longū est se de
 monstrare testant. P̄uuloy at causa ad exēplū
 maiorū nō patūt alferri. Quā et tuā salute dicūt
 eateq; attigisse: vt incertū est esse volueris:
 ac potius de eoy penis malueris dubitari. Qd̄ i li
 bro facō de libeō arbitio ita posita meministi: vt hac
 eis occasione potuēt exhibē. Hoc etiā de alioy li
 bris. quoy est i ecclā auctoritas. faciūt. qd̄ p̄spicit
 tua nō parū posse uiuare et cōtradictores: nisi ma
 iora aut ete vel paria p̄ferat: a nobis. Nō eī igno
 rat prudētissima pietas tua q̄ p̄les sūt i ecclā. q̄
 auctoritate om̄i sententiā teneat: aut a sententiā
 transferat a nobis. Ad sumā fatigatis oīb; nobis ad
 id p̄secutio eoy vel potius q̄rela cōuertit: cōsen
 tētib; etiā hīs q̄ hac diffinitionē i probare nō aude.
 vt dicat. Qd̄ opus fuit quiuscūmodi disputationis i
 certo: tot minus intelligētū corda turbari. Neq; em̄
 minus utile sine hac definitionē dūt tot am̄is a tot
 tractatorib; tot p̄cedētib; libris et tuis et alioy tū cōt
 alios. tū mapie cōtra pelagianos catholica fide fuisse
 defensa. Hec nō pater et alia irriminabiliter multo
 maluisse: vel quia hoc nō merui salti p̄lipioze tpe
 oīa q̄b; mouēt collecta dirigere: vt q̄cqd̄ de hac con
 tradictō q̄renus refelli vel si id nō potest tolerari de
 beret audire. Sed quia neutriū ex voto prouent. ma
 lui quomodo potui hac cōprehensa dirigere: q̄ penitē
 de tanta quorūda contradictionē reficere. Fut ex pte

tales persone: ut hys consuetudine ecclesiastica lapros
suma reuerentia non sit exhibere. Sed quod cumcumq;
deo iuuante seruare. ut cum opus fuit non taceamus que
ad questionis huius assertionem exiguitas marum virum
suggererat. Sed nunc sumam quantum festinatio pla-
toris admisit: hoc velut comonendo suggesti. Tunc
scilicet prudente est discurrere ad factum opus sit: ut talium
et tuncorum superet vel temperet intentionem. Cui ego
iam parum prodesse existimo te reddere rationem: nisi
et addat auctoritas. quam transgredi irrationabiliter
gratiosa corda non possunt. Sed plane illud plane tace-
re non debeo. **S**ed dicat tua sanctitas hoc excepto
in factis et dictis. **S**ed dicat tua sanctitas hoc excepto
quomodo sit in hoc eorum contradictio toleranda. Nec mireris
quod aliter vel aliqua in hac epistola addidi quantum puto
que in superiore non dixeram: talis est enim nunc eorum dif-
finitio per illa que per festinationem aut obliuionem forte
perierunt. Libros cum editi fuerint. quos de vniuerso opere mo-
luris quod habere mereremur: maxime ut per eorum auctori-
tatem si qua tibi in tuis displicet a dignitate tui nomi-
nis non trepidi sequestreremur. Librum etiam de gratia et libero
arbitrio non habemus: superest ut eum. quia vtile questionem
quod fidem mereremur accipere. Nolo autem sanctitas tua sic
me arbitretur hoc scribere: quasi de his que nunc didisti
dubitare. Sufficiat michi pena mea. quod a presentie tue
delictis exultas. ubi salubribus tuis vberibus mueric-
bar. non solum absentia tua cum auctoritate. vnde etiam per
merita quorundam. qui non tantum manifesta respiciunt:
sed etiam non intellecta reprehendunt. Letari hoc suspitio-
rum tantum careo: ut potius infirmitate mea. quam ta-
les parum patienter seruo nobile putem. Qualiter autem
ad hoc consulendum iudices: ut dicitur tue sapientie dare
linguo. Nam ad me hoc pertinet credidi: pro ea quod vel
ipso vel tibi deo caritate. ut que in questione veniunt
non taceam. Quod pro ea gratia quam in te pusilli cum magnis

miram. volueris aut valueris gratissime accipiemq;
 tñ a nobis carissima & venerabilissima auctoritate
 decretū. Hanc quia vixere platore timui me vl'
 nō nō oīa vel heripa minus digne conscius meaz
 vitiū posse posse digere; egi cū vno tū moribz
 tū eloquio & studio claro. vt quāta posset collecta
 suis libris itinaret. quas cōiūctas hñs destinare
 curavi. Est ei talis: qui etiā p̄ter hāc nēritate. digno
 tue sacritatis notiaa iudicat? **S**cus leontius dya
 cono cultor tuus cū meis parētibz. multū te se
 salutat. Agemoz mei paternitate tuā dñs p̄p̄
 cele sue am̄is pluribz donare dignet. dñe patur.
Et ista. Faciat sacritas tua fr̄m meū. cui maxie
 causa hīc discessimq; cū matrona tua. ex cōsensu
 p̄fiam deo ḡtūtia cōtinētia deuouisse. Vnde ro
 gam⁹ sacritate tuā: vt orare digneris. quo horipm
 teis dñs confirmare et custodire dignetur. ✓

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several lines within a rectangular frame.

